BOŽSKÁ LÁSKA A MOUDROST

Emanuel Swedenborg

V Božské Lásce a Moudrosti se čtenář setká s mnoha vzácnými poklady nejen pro hledače duchovní pravdy, ale také pro vědce zkoumající rozsah a podstatu lidského vědomí. Je jen několik knih, kterých bych si cenil tak vysoko.
Jeffrey Mishlove, Ph.D., prezident Intuition Network, spisovatel, producent.

Božská Láska a Moudrost obsahuje Swedenborgovy významné výroky o dvou základních aspektech Boží podstaty. Tyto dvě základní kosmické síly bezprostředně určují náš život jako lidských bytostí. „Láska" označuje vitální, hodnotící a aktivní síly duše, rozhodující o konečných cílech našeho myšlení a jednání. Naopak „moudrost" představuje kognitivní sílu duše poskytující účinné prostředky k realizaci těchto cílů. Swedenborgova práce ukazuje, jak Bůh, láska a život sám, uděluje tyto dary všem stvořením.
Nicholas Goodrick-Clarke, spisovatel

V knize Božská Láska a *Moudrost se čtenář setká se Swedenborgem podanou teologií v její nejuniverzalističtější podobě. Práce předkládá obraz bezmezně milujícího Boha, jenž je stejnou měrou přítomen s každým a v každém na zemi a který nikoho neodsuzuje.*
Dr. George F. Dole, překladatel anglického vydání

Božská Láska a Moudrost bývá označována ze nejhlubší práci osvícenského vědce a proroka Emanuela Swedenborga. Dokazuje, jak se Boží láska, moudrost a lidství odrážejí ve stvoření a v nás samých a prohlašuje, že akt Stvoření není tajemstvím minulosti, ale zázrakem opakujícím se v každém okamžiku přítomnosti. Zobrazením plánu neviditelných věcí Božská Láska a Moudrost odkrývá skrytý záměr vesmíru, stejně jako kvality jeho Architekta. Tento živý popis duchovního mechanismu světa učinil dojem na takové myslitele, jako byli William Blake, Samuel Taylor Coleridge, Ralph Waldo Emerson, Henry James st.
Deborah Forman, nakladatelství The Swedenborg Foundation

Emanuel Swedenborg (1688 - 1772)
pozoruhodný vizionář, který začal svou kariéru v oblasti švédského důlního průmyslu a jako člen švédského parlamentu. Dosáhl v celé Evropě proslulosti jako vědec a plodný autor vědeckých a filozofických pojednání. Poté, co uprostřed svého života prožil sérii hlubokých náboženských zážitků, oddal se životu Pánova služebníka a předával ve svých knihách svou duchovní vizi skutečnosti.

V jeho teologických spisech nalezneme jedinečné spojení náboženské a mystické zkušenosti s rozumem a vědeckým přístupem k poznání. Náboženství, které je předmětem jeho knih, o sobě netvrdí, že je jedinou možnou cestou k Bohu, a Swedenborg se za svého života nesnažil zakládat žádnou novou církevní organizaci a nehledal pocty či následovníky. Svou práci však považoval za božské zjevení, které se stane počátkem nové duchovní éry a návratu křesťanství ke svému pravému středu. Neotřelá a současná výzva Swedenborgových vhledů je výsledkem respektu, který měl pro všechna náboženská vyznání, a důrazu, který kladl na užitečný a milující život.

Božská Láska a Moudrost

BOŽSKÁ LÁSKA A MOUDROST

Emanuel Swedenborg

Z latinského originálu
Sapientia Angelica de Divino Amore et de Divina Sapientia
poprvé vydáno 1763, Amsterdam

2005

S poděkováním
Swedenborg Publishers International
a General Church of the New Jerusalem

Copyrigt © Lenka Máchová, 2005
Translation © Lenka Máchová, 2005
Obálka ©Jan Buchta

ISBN 80-239-5006-1

PŘEDMLUVA

GENEZE BOŽSKÉ LÁSKY A MOUDROSTI

Božská Láska a Moudrost byla poprvé publikována v roce 1763 a její pokračování, *Božská Prozřetelnost,* v roce 1764. Předcházela jim čtyři krátká pojednání o konkrétních naukách „pro Nový Jeruzalém": Nauka o Pánu, Nauka o Písmu svatém, Nauka o životě a Nauka o víře. V předmluvě k první z nich, v *Nauce o Pánu,* autor vyjmenoval devět titulu, které se chystal publikovat „podle příkazu Pána": kromě čtyř právě zmíněných nauk to byla také *Božská Láska a Moudrost* a *Božská Prozřetelnost.*

FORMA A OBSAH

Původní titulní strana *Božské Lásky a Moudrosti* byla ozdobena velkou ozdobnou kresbou s latinským mottem CURA ET LABORE, „S péčí a prací". Motto je umístěno nad cherubem zalévajícím rostliny ve venkovské zahradě, což má zřejmě naznačit, že k růstu je potřeba pečlivá pozornost a píle. Stejná kresba se objevuje na titulních stranách sedmi dalších prací vydaných Swedenborgem v průběhu let 1763 až 1766.

Pět částí *Božské Lásky a Moudrosti* je v první edici velmi zřetelně odděleno. Pokaždé je první strana uvozena kresbou v plné šíři stránky a číselnému označení kapitoly předchází slova „Andělská moudrost o Božské Lásce" napsaná velkými písmeny. Jednotlivé kapitoly však nenesou žádný titul. Jejich obsah naznačuje odstavec 284 *Božské Lásky a Moudrosti* nebo ještě lépe odstavec 155 *Božské Prozřetelnosti.* Píše se tam, že prvá kapitola pojednává „o Pánově Božské Lásce a Moudrosti", druhá „o slunci duchovního světa o slunci přírodního světa", třetí „o stupních" (viz také *Božská Prozřetelnost* 32:1), čtvrtá „o stvoření vesmíru" (viz

také *Božská Prozřetelnost* 56:1) a pátá „o stvoření člověka" (viz také *Božská Prozřetelnost* 8). Tituly v tomto překladu byly převzaty z jejich adaptované verze v anglickém překladu Johna C. Agera (1995).

Božská Láska a Moudrost je filozofickou prací, jež stručnou a uspořádanou formou předkládá filozofii stvoření tvořící základ Swedenborgových teologických spisů. V kapitole 3, odstavci 188 Swedenbors píše, že „cílem tohoto nevelkého díla je odkrýt příčiny, aby tak mohly být spatřeny účinky, a tím rozptýlit temnotu, ve které vězí lidé církve, pokud jde o jejich poznání Boha, Pána a obecně Božských otázek, jež nazýváme duchovními".

Božská Láska a Moudrost vyniká mezi jinými pracemi publikovanými autorem v roce 1763 jedním významným rysem/ Každá z výše zmíněných tzv. čtyř nauk využívá k podepření svých tvrzení četné odkazy na Písmo. Zejména na *Nauce o Pánu* je znát zřejmé Swedenborgovo úsilí dokázat, že učení na dané téma je pevně založeno na doslovném znění bible. Naopak v *Božské Lásce a Moudrosti* je odkazů na Písmo jen několik a často slouží spíše k vysvětlení významu diskutovaných biblických pasáží než jako opora dané teologické otázky. Autor se dovolává zejména lidské zkušenosti a rozumu, a tím oslovuje spíše vědychtivé osvícenecké publikum než ortodoxní zájmy církve.

V *Božské Lásce a Moudrosti* Swedenborg vysvětluje podstatu Boha, stvoření a lidstva v pojmech Božské Lásky a Moudrosti, což jsou dva základní aspekty Božské podstaty a dvě základní kosmické síly. To činí z *Božské Lásky a Moudrosti* nejabstraktnější a nejfilozofičtější z autorových zralých teologických spisů. Centrální myšlenky tohoto díla jsou přesto jasné, jednoduché a poučné. Zároveň se v něm setkáváme s teologií podanou Swedenborgem v její nejuniverzalističtější formě. Práce předkládá obraz bezmezně milujícího Boha, jenž je stejnou měrou přítomen s každým a v každém na zemi a který nikoho neodsuzuje. *Božská Prozřetelnost* pak pokračuje tím, že tento idealistický obraz slučuje s realitou rozděleného a válčícího světa. To umožnilo Swedenborgovi napsat, že nebe „nemůže být složeno z lidí jediného náboženství, ale potřebuje lidi mnoha náboženství. Proto všichni, kdo tyto dva univerzální principy církve" (víru v Boha a život v poslušnosti Božích přikázání) „pojmou do svého života, mají své místo v nebeském člověku, tedy v nebi." *(Božská Prozřetelnost* 326:10)

ZNAČENÍ POUŽITÉ V TOMTO PŘEKLADU

Jak je u Swedenborgových prací zvykem, číslování textu neodkazuje k číslům stránky, ale k číslu odstavce jeho díla; použité odkazy k jeho dílům proto neodkazují na stránku, ale na číslovaný odstavec.

V *Božské Lásce a Moudrosti* Swedenborg používá těchto odkazů ve značném rozsahu. Pokud tyto reference poskytl sám autor, jsou uvedeny v kulatých závorkách nebo přímo v textu. V několika případech jsou však zjevně chybné; pokud byla chyba opravena již v latinské edici, ze které jsem vycházela, jsou v tomto překladu poskytnuty již opravené údaje. Pokud tyto chyby nebyly v latinské edici opraveny, příp. byly uvedeny jen jako možná alternativa, využila jsem konvence použité v anglickém překladu (The New Century Edition of the Works of Emanuel Swedenborg, the Swedenborg Foundation, 2003): nové alternativní údaje jsou vloženy za původní do hranatých závorek a je použita kurzíva. Tentýž systém byl použit také u biblických citací. Opravy a doplnění byly převzaty z výše zmíněného anglického překladu. Výrazy, které neodpovídají latinskému originálu, ale jsou napomáhají porozumění textu, jsou rovněž uvedeny v hranatých závorkách.

Komentář k textu je obsažen v souboru poznámek na konci knihy. Při jeho vytváření jsem využila některých poznámek publikovaných ve výše zmíněném anglickém překladu *Božské Lásky a Moudrosti* v edici The New Century Edition. Rovněž tato předmluva využívá části úvodních textů k anglickým překladům.

KAPITOLA I

[STVOŘITEL]

LÁSKA JE ŽIVOT ČLOVĚKA.

1. Lidé vědí, že existuje láska; nevědí však, co to je. O existenci lásky víme z běžné mluvy. Říkáme, že někdo nás miluje; že král miluje své poddané a že poddaní milují svého krále. Říkáme, že manžel miluje svou manželku a matka své děti, a naopak. Mluvíme o tom, že lidé milují svou zemi, své spoluobčany a své bližní. Obdobně hovoříme o neživých předmětech, když říkáme, že milujeme tu či onu věc.

Avšak i když se slovo „láska" v naší řeči vyskytuje tak často, sotva se najde někdo, kdo by věděl, co to láska je. Když se nad tím zamyslíme, zjistíme, že si nejsme schopni vytvořit žádnou myšlenkovou představu o lásce, a proto buď říkáme, že láska nic není, nebo že to je jen nějaký zrakový, sluchový či dotykový podnět, který na nás působí, či podnět vyvolaný stykem s druhými lidmi. Vůbec si nejsme vědomi toho, že láska je sám život - a to nejen obecně život celého našeho těla a všech našich myšlenek, ale i každý jejich projev.

Moudří lidé to pochopí, když se jich zeptáme: „Pokud bys přišel o veškeré pohnutky lásky, mohl bys vůbec na něco pomyslet? Nebo něco udělat? Když chladnou citová hnutí lásky, nechladne také myšlení, řeč i činy? A nerozehřívají se spolu s tím, jak se rozehřívá láska?" To však moudří lidé nepochopí díky tomu, že by přemítali nad láskou jako nad životem člověka, ale ze zkušenosti, že se tak věci opravdu dějí.

2. Pokud nevíme, co je to láska, nemůžeme ani vědět, co je náš život. Bez tohoto poznání se můžeme domnívat, že náš život je pouze vnímání a jednání, nebo pouze myšlení - přestože ve skutečnosti myšlení je prvotním projevem života a vnímání a jednání druhotným.

Ačkoli je myšlení prvotním projevem života, jak jsme právě uvedli, existují vnitřní a nejvnitrnější formy myšleni, stejně jako zevní a nejzevnější. Niterné myšlení, tedy vyciťování účelů, je ve skutečnosti prvotním projevem. O tom však více tam, kde pojednávám o životních úrovních.

z příkladu člověka vidíme, že láska je to, co je jeho životním základem

veškerou vegetací na zemi, neboť když jej na jaře přibývá, všechny druhy rostlin raší ze země, odívají se listím, pak květy a nakonec plody. Tímto způsobem rostliny „žijí". Ubývá-li však tepla, jak se děje na podzim a v zimě, rostliny pozbývají těchto známek života a uvadají.

Obdobně působí i láska v lidech, neboť láska a teplo jsou vzájemně souvztažné.[1] Proto nás láska zahřívá.

POUZE BŮH, TEDY PÁN,[2] JE LÁSKA SAMA, PROTOŽE JE ŽIVOT SÁM. ANDĚLÉ A LIDÉ JSOU PŘÍJEMCI ŽIVOTA.

4. Toto tvrzení osvětlím pomocí mnoha příkladů v knihách O *Božské prozřetelnosti a O životě.*[3] Zde se zmíním pouze' o tom, že Pán, jenž je Bohem vesmíru, je nestvořený a nekonečný, zatímco lidé a andělé jsou stvoření a koneční. Protože Pán je nestvořený a nekonečný, je vlastním Bytím,[4] jež se nazývá Jehovah,[5] a vlastním Životem neboli Životem o sobě.

Nikdo nemůže být stvořen bezprostředně z nestvořeného, z nekonečného, z vlastního Bytí a z vlastního Života, neboť Božství je jedno a nedělitelné. Musíme být stvořeni z toho, co je stvořené a konečné, utvářené tak, aby v sobě mohlo přechovávat Božství. Protože lidé i andělé mají tuto podstatu, jsou příjemci života. Pokud se však člověk nechá svést natolik, že si začne myslet, že není příjemcem života, ale vlastním Životem, neubrání se ani myšlence, že je Bohem.

Náš pocit, že jsme sami životem, a z něj vyrůstající víra, že tomu tak opravdu je, se zakládají na iluzorním vnímání principiální příčiny na místě instrumentální tak, jako by s ní byla totožná.[6] Sám Pán učí u *Jana,* že On je Život v Sobě: *„Neboť jako Otec má život sám v Sobě, tak dal i Synovi, aby měl život v Sobě"* (J 5,26),- a že je Život sám (J 11,25; 14,6).

Jelikož tedy život a láska jsou totéž, jak plyne z výše řečeného v odst. 1 a 2, Pán je Láska sama, protože je Život sám.

5. Abychom však výše řečené mohli pochopit, musíme vědět, že Pán, tedy Láska ve své vlastní podstatě[7] neboli Božská Láska, se nebeským andělům jeví jako slunce. Toto slunce vyzařuje teplo, jež je ve své podstatě láska, a světlo, jež je ve své podstatě moudrost. Nakolik andělé toto duchovní teplo a duchovní světlo přijímají, natolik jsou láskou a moudrostí - nikoli láskou a moudrostí od sebe, ale od Pána.

Nejen andělé, ale i my lidé jsme ovlivňováni duchovním světlem a duchovním teplem, které do nás plyne - a to přesně v míře, nakolik jsme schopni je přijímat, což se děje podle naší lásky k Pánu a bližnímu. Toto slunce neboli Božská Láska nemůže svým teplem a světlem nikoho stvořit bezprostředně ze sebe. Takové stvoření by bylo Láskou ve své podstatě, a tou je Pán sám. Může však tvořit ze substancí a látek, jež jsou utvářeny tak, aby mohly přijímat vlastní teplo a vlastní světlo. Je to obdobné jako u pozemského slunce, které nemůže svým teplem a světlem přímo způsobit vyklíčení vegetace ze země, ale potřebuje k tomu látky tvořící půdu, v nichž může svým teplem a světlem přebývat, a tak podněcovat růst rostlin.

(O tom, že Božská Láska Pána se v duchovním světě jeví jako slunce, z nějž vyzařuje duchovní teplo a duchovní světlo poskytující andělům lásku a moudrost, viz *Nebe a peklo* odst. 116-142.)[8]

6. Jelikož tedy nejsme Život, ale příjemci života, plyne z toho, že početí otcem není početím života, ale jen početím prvotních a nejčistších forem schopných přijímat život. Ty slouží jako osnova či zárodečná forma v děloze matky, jež k sobě postupně připojuje substance a látky ve formě přizpůsobené k přijímání života v jeho řádu a stupních.

7. Pouhá přírodní představa nám neumožní pochopit, že Božství neboli Bůh se nenachází v prostoru, přestože je všudypřítomný a přebývá u každého člověka ve světě a každého anděla v nebi. Pochopíme to však pomocí představy duchovní. Přírodní myšlení to neumožňuje, protože pracuje s ideou prostoru. Tuto představu si vytváříme z věcí, které pozorujeme ve světě, a všechny pozorovatelné předměty jako celek i jako jednotlivosti obsahují prvek prostoru. Vše velké i malé, dlouhé, široké a vysoké - to vše zahrnuje prostor. Jinými slovy: prostor je obsažen v každé míře, podobě a formě. Proto bylo řečeno, že pomocí pouhé přírodní představy nemůžeme pochopit, že Božství není v prostoru, pokud je zároveň řečeno, že je všude.

Přesto to však můžeme pochopit i přírodním myšlením, pokud jen do něj vpustíme trochu duchovního světla. To vyžaduje, abych nejprve něco uvedl o duchovních představách a z nich plynoucím duchovním myšlení.

Duchovní představy nemají nic společného s prostorem, ale vše odvozují ze stavů. Stav je atributem lásky, života, moudrosti, pohnutek a jejich radostí - obecně atributem dobra a pravdy. Skutečně duchovní pojetí těchto realit nemá nic společného s prostorem; je vyšší a shlíží k prostorovým představám podobně, jako nebe shlíží k zemi.

}elikož však andělé a duchové se dívají očima stejně jako my lidé na zemi a žádný předmět nelze spatřit jinak než v prostoru, tak v duchovním světě, kde žijí andělé a duchové, se jeví prostor obdobně jako na zemi. Není to však skutečný prostor, ale jen jeho zdání. Není pevný a neměnný jako ten náš - může se rozšiřovat a smršťovat, měnit a střídat; a protože nemůže být změřen, nelze jej pochopit žádnou přírodní představou, ale pouze představou duchovní. Představa o prostorových vzdálenostech se neliší od představy „vzdáleností" dobra nebo „vzdáleností" pravdy, tedy jejich příbuznosti či podobnosti podle jejich stavů.

8. Z toho tedy vysvítá, proč člověk nemůže pomocí pouhé přírodní představy pochopit, že Božství je všude, přestože není v prostoru, a proč andělé a duchové to jasně chápou. Rovněž je zřejmé, že i my to můžeme pochopit, pokud jen do svého myšlení vpustíme trochu duchovního světla. Můžeme to pochopit, protože v nás nemysli tělo, ale duch - tedy ne naše přírodnost, ale naše duchovnost.

9. Mnozí lidé to však nechápou z důvodu, že milují hmotné věci, a nechtějí se tedy nad ně svým myšlením povznést do duchovního světla. A protože si to nepřejí, nemohou jinak než myslet prostorově, a to i o Bohu. A myslet o Bohu prostorově znamená myslet na rozměry přírody.

Toto musí být předesláno, nebof bez znalosti a jistého porozumění faktu, že Božství není v prostoru, nelze pochopit nic z následujího pojednání o Božském Životě, kterým je Láska a Moudrost. Čtenář by tak pochopil málo nebo vůbec nic o předmětech Božské prozřetelnosti, všudypřítomnosti, vševědoucnosti, všemohoucnosti, nekonečnosti a věčnosti, o nichž budeme postupně pojednávat.

10. Bylo řečeno, že v duchovním světě se jeví prostor, a proto i vzdálenosti, stejně jako ve světě přírodním, avšak že to jsou zdání závislá na duchovní příbuznosti pocházející z lásky a moudrosti neboli z pravdy a dobra. Z toho plyne, proč Pán, i když je v nebi všude s anděly, se přesto jeví nad nimi jako slunce. A jelikož příbuzenství s Ním vzniká přijímáním lásky a moudrosti, pak nebesa, jejichž andělé jsou v bližší příbuznosti díky jejich intenzivnějšímu přijímání, se jeví blíže u Něj než nebesa andělů, jejichž příbuznost je vzdálenější. Proto se také jednotlivá nebesa (která jsou troje) vzájemně odlišují, stejně jako jednotlivá společenství v každém nebi. Také pekla pod nimi jsou vzdálena podle svého odmítání lásky a moudrosti.

Totéž platí i pro nás; Pán je v nás a u nás přítomen všude na zemi. To má jedinou příčinu - Pán se nenachází v prostoru.

11. V celém nebi si představují Boha jediným způsobem - jako Člo¬věka. Celé nebe v celku i ve svých částech totiž odráží podobu člověka a Božství u andělů vytváří nebe, v němž se myšlení šíří v souladu s touto nebeskou formou - andělé proto o Bohu nemohou smýšlet jinak. Proto na Boha myslí takto i všichni lidé na zemi, kteří jsou ve spojení s nebem, jsou-li vnitřně usebraní neboli ve svém duchu.

Protože Bůh je Člověk, mají všichni andělé a všichni duchové dokonalou lidskou formu, neboť forma nebe je stejná ve svých největších i nejmenších projevech. (O tom, že nebe má v celku i v jednotlivých částech lidskou formu, viz *Nebe a peklo* odst. 59-87 *[59-86];* o tom, že myšlení se tam šíří v souladu s formou nebe, viz tamtéž odst. 203-204.)

Z knihy *Geneze* 1,26.27 je znám fakt, že lidé byli stvořeni v obraz a podobu Boží; potvrzuje to i skutečnost, že Abrahám i jiní viděli Boha jako člověka.

Dávní lidé, moudří i prostí, mysleli na Boha pouze jako na člověka. A i když začali uctívat více bohů (jako například v Aténách a v Římě), uctívali je jako lidi. Můžeme to objasnit následujícím úryvkem z mého dřívějšího pojednání:

> Pohané, zejména Afričané, kteří uznávají a uctívají jediného Boha jako stvořitele vesmíru, si tohoto Boha představuji jako člověka. Říkají, že nikdo si nemůže Boha představovat jinak. Když slyší, že mnozí o Něm chovají představu jako o obláčku uprostřed vesmíru, ptají se, kde takoví lidé jsou; a když se dozvědí, že jsou mezi křesťany, nechtějí tomu uvěřit. Je jim však sděleno, že křesťané získali tuto představu ze Slova,[9] kde je Bůh nazýván duchem - a o duchu smýšlejí jako o části obláčku. Neuvědomují si, že každý duch a každý anděl je člověk.
>
> Když vsak bylo zkoumáno, zda se jejich duchovni představa shoduje s jejich přírodní představou, bylo zjištěno, že tomu tak není u těch, kdo vnitřně uznávají Pána jako Boha nebe a země.
>
> Slyšel jsem jednoho křesťanského kněze tvrdit, že Božství a Lidství zároveň si nikdo nemůže nijak představit. Pak jsem ho viděl, jak byl přemísťován k různým pohanům, postupně ke stále niternějším, pak do jejich nebes a nakonec do křesťanského nebe. Všude mu byla sdělována vnitřní představa těchto lidi o Bohu, a on zpozoroval, že Boha si představovali jediným způsobem - jako člověka, což je totéž jako představovat si Jeho Božství a zároveň Lidství.

12. Křesťané si Boha obyčejně představují jako Člověka, protože Bůh se v pojetí Trojice podle athanasijského vyznání[10] nazývá „osobou". Ti vzdělanější však prohlašují, že Bůh je neviditelný. Nemohou totiž pochopit, jak by mohl Bůh jako Člověk stvořit nebe a zemi a naplnit vesmír svou přítomností, stejně jako mnoho dalších věci přesahujících naše chápání, dokud si neuvědomíme, že Božství se nenachází v prostoru. Avšak kdo se obrací pouze k Pánu, ten myslí na Jeho Božství i Lidství, a tím myslí na Boha jako na Člověka.

13. Důležitost správné představy o Bohu vysvítá ze skutečnosti, že představa Boha vytváří nejvnitrnější jádro myšlení všech nábožensky orientovaných lidí. Každý aspekt náboženství i bohoslužby se zaměřuje na Boha: a protože Bůh se nalézá obecně i v jednotlivostech ve všech aspektech náboženství a bohoslužby, bez správné představy Boha nemůže dojít ke komunikaci s nebesy. Proto také každý národ má určeno místo v duchovním světě podle své představy Boha jako člověka. Pouze v této představě totiž můžeme nalézt ideu Pána, a nikde jinde.

Skutečnost, že náš stav po smrti závisí na tom, v jaké představě Boha se vnitřně utvrdíme, jasně vysvítá z protikladu - z toho, že popírání Boha a v křesťanském světě popírání Božství Pána vytváří peklo.

BYTÍ A JEHO PROJEV[11] TVOŘÍ V BOHU-ČLOVĚKU[12] JEDEN ROZLIŠITELNÝ CELEK.

14. Kdekoliv je bytí, tam je i jeho projev: jedno se nevyskytuje bez druhého. Bytí *existuje* skrze svůj projev, nikoli bez něj. Můžeme to racionálně pochopit, uvážíme-li otázku, zda by mohlo existovat bytí, které by se neprojevilo, nebo zda by mohl existovat projev, který by nepocházel z bytí. Jelikož jedno se vyskytuje spolu s druhým a nemůže být osamoceno, plyne z toho, že obojí tvoří jeden, avšak rozlišitelný celek.

Tvoři rozlišitelný celek stejně jako láska a moudrost: láska je bytím a moudrost jeho projevem. Láska se vyskytuje pouze v moudrosti a moudrost pochází pouze z lásky. Láska se tedy projeví tehdy, nalézá-li se v moudrosti.

Tyto dvě reality jsou natolik jedním celkem, žé je lze rozlišit v myšlení, avšak ne ve skutečnosti: a protože je můžeme rozlišit v myšlení a nikoli ve skutečnosti, nazýváme je jedním rozlišitelným celkem.

Bytí a jeho projev tvoří jeden rozlišitelný celek i v Bohu-Člověku obdobně jako duše a tělo. Duše nemůže být bez svého těla a tělo nemůže být bez své duše. Božským Bytím rozumíme Božskou Duši Boha-Člověka a Božským Projevem jeho Božské Tělo.

Představa, že by duše mohla existovat, myslet a být moudrá bez těla, je chyba plynoucí z klamného zdání. Duše každého člověka bude přebývat v duchovním těle poté, co odloží materiální obal, který nosila ve světě.

15. Důvod, proč bytí není žádným bytím, pokud se neprojeví, spočívá v tom, že předtím nemá žádnou formu, a nemá-li žádnou formu, nemá ani žádné vlastnosti - a pokud je něco bez vlastností, není to ničím. Cokoli se ze svého bytí projeví, tvoří s tímto bytím jeden celek tím, že z tohoto bytí pochází. Proto je obojí sloučeno v jeden celek a proto je jedno vzájemně a obapolně v druhém - jedno je zcela přítomno v každém nejmenším rysu druhého stejně jako samo v sobě.

16. Z toho vysvítá, že Bůh je Člověk a že je takto Bohem projeveným - nikoli projeveným ze Sebe, ale v Sobě. Ten, kdo je projevený v Sobě, je Bůh, zdroj všeho.

NEKONEČNÉ TVOŘÍ V BOHU-ČLOVĚKU JEDEN ROZLIŠITELNÝ CELEK.

17. Lidé vědí, že Bůh je nekonečný, neboť se *Nekonečným* nazývá. On se tak ale nazývá proto, že nekonečný skutečně je. Není však nekonečný pouze proto, že je vlastní Bytí a Projev v Sobě, ale protože se v Něm nekonečné nachází. Nekonečnost bez nekonečného v sobě je nekonečností jen jménem.

O nekonečném v Něm bychom neměli říkat „nekonečně mnoho" nebo „nekonečně vše", protože pojmy „mnoho" a „vše" chápeme přírodně. Naše přírodní pojetí „nekonečně mnohého" je totiž ohraničeno. Přírodní pojetí „nekonečně všeho" je sice neohraničené, avšak přesto je odvozujeme z ohraničených skutečnosti našeho světa. Pomocí přírodních představ, procesem jejich povyšování a přibližování, proto nemůžeme dospět k pochopení nekonečna v Bohu. Andělé se tímto procesem povyšování a přibližování mohou dostat výše než člověk, nikoli však až k samému nekonečnu.

18. Každý, kdo věří, že Bůh je Člověk, může dospět k přesvědčení, že v Bohu je vše nekonečné. Pokud je totiž Bůh-Člověk, má tělo a vše, co k tělu náleží. Má tedy tvář, hruď, bedra, nohy, chodidla - bez nich by nebyl člověkem. A protože má tyto tělesné části, má také oči, uši, nos, ústa a jazyk, a také vnitřní orgány nalézající se v člověku, jako srdce a plíce a vše, co na nich závisí. To vše dohromady činí člověka člověkem. My všichni jsme stvořeni s mnoha těmito částmi a pokud na ně nahlédneme v jejich vzájemné spojitosti, zjistíme, že je jich nespočet. V Bohu-Člověku jich však je nekonečně. Nic Mu neschází, a proto je nekonečně dokonalý.

Toto srovnání nestvořeného Člověka, jenž je Bohem, se stvořenými lidmi je možné proto, že Bůh je Člověk. Proto On sám také praví, že člověk světa byl stvořen k Jeho obrazu a podobě. *(Gn 1,26.27)*

19. Andělům je zřejmé, že v Bohu je vše nekonečné, díky nebesům, v nichž žiji. Celé nebe, jež tvoři myriády andělů, odráží svou celkovou formou člověka. Totéž platí o každém nebeském společenství, ať velkém či malém. Dokonce i každý anděl je člověkem - anděl je totiž nebe

v nejmenší formě. (Že je tomu opravdu tak, viz práci *Nebe a peklo* odst. 51-87 *[51-86].)*

Nebe má tuto formu celkově, v jednotlivých oblastech i v jednotlivcích díky Božství, které přijímají andělé. Nakolik totiž andělé Božství přijímají, natolik dokonalá je jejich lidská forma. Proto se o andělích říká, že jsou v Bohu a že Bůh je v nich - a také že Bůh je jim vším.

Nelze vůbec popsat slovy, jak obrovská mnohost se v nebi nachází. A jelikož nebe tvoří Božství a tato nevyslovitelná mnohost tedy pochází z Božství, jasně z toho vysvítá, že ve vlastním Člověku, tedy v Bohu, je vše nekonečné.

20. Stejný závěr můžeme vyvodit i z příkladu stvořeného vesmíru, zaměříme-li se na něj z hlediska jeho funkcí[13] a jejich souvztažností. Pro objasnění a lepší porozumění však musím něco předeslat.

21. Protože v Bohu-Člověku je vše nekonečné a to se jako v zrcadle odráží v nebi, v andělích a lidech, a protože Bůh-Člověk není v prostoru (jak bylo uvedeno výše v odst. 7-10), můžeme do jisté míry vidět a chápat, jak Bůh může být všudypřítomný, vševědoucí a všemocný, jak mohl jako Člověk vše stvořit a jak může jako Člověk navěky udržovat vše, co stvořil, ve svém řádu.

22. Skutečnost, že nekonečné je v Bohu-Člověku jedním rozlišitelným celkem, se také odráží jako v zrcadle na člověku. Skládáme se z nesčetných částí, jak bylo řečeno výše - a přesto je vnímáme jako jeden celek. Svými smysly nevíme nic o svém mozku, srdci či plicích, o svých játrech, slezině či slinivce, ani o nesčetných částech tvořících naše oči, uši, jazyk, žaludek, pohlavní orsány a tak dále; a protože o nich smysly nic nezjišťujeme, jsou pro nás jakoby jedním celkem.

Všechny tyto orgány totiž utvářejí takovou formu, že ani jeden nemůže chybět. Je to totiž forma přijímající život od Boha-Člověka (jak bylo ukázáno výše v odst. 4-6). Díky řádu a vzájemnému propojení všeho do takovéto formy v nás vzniká pocit, a proto i představa, že těchto orgánů není nesčetné množství, ale že jsou jedním celkem.

Z toho můžeme vyvodit závěr, že nesčetné části, které v nás tvoří jakoby jeden celek, tvoří ve vlastním Člověku, kterým je Bůh, jeden celek rozlišitelný v té nejvyšší míře.

EXISTUJE JEDEN BŮH-ČLOVĚK, JENŽ JE ZDROJEM VŠEHO.

23. Všechny aspekty lidského rozumu se spojují a jistým způsobem soustřeďují v myšlence, že Bůh je jediný stvořitel vesmíru. Rozumní lidé tak díky vzájemně sdílenému chápání nemyslí ani nemohou myslet jinak. Řekni někomu, kdo má zdravý rozum, že existují dva stvořitelé vesmíru, a možná již ze samotného tónu jeho řeči vycítíš jeho odpor. Z toho vysvítá, že veškeré prvky lidského rozumu se spojují a soustřeďují v myšlence, že Bůh je jeden.

Existují pro to dva důvody. *První* z nich je ten, že schopnost rozumně myslet, nahlížena sama o sobě, nenáleží nám, ale Bohu s námi. Na tomto faktu je lidská rozumovost obecně závislá, a to způsobuje, že náš rozum vidí jedinost Boha jakoby sám od sebe. *Druhý* důvod je ten, že člověk je svými rozumovými schopnostmi buď ve světle, nebe nebo z tohoto světla přijímá obecné kvality myšlení - a obecnou kvalitou nebeského světla je poznání, že Bůh je jeden.

Jinak je tomu u těch, kteří tuto schopnost použili k převrácení nižších úrovní svého rozumu. Schopnost rozumně smýšlet jim sice zůstává, avšak převrácením jejích nižších úrovní ji obracejí jinam a jejich rozum tak ztrácí příčetnost.

24. My všichni, i když si to neuvědomujeme, myslíme na společenství lidí jako na jednoho člověka. Okamžitě proto pochopíme, když někdo řekne, že král je hlavou a poddaní jsou tělem, nebo když se řekne, že ten či onen jednotlivec má ve společném těle neboli v království takovou či onakou roli. U duchovního těla je to podobné jako u státního - duchovním tělem je církev[14] a jeho hlavou je Bůh-Člověk. Vidíme tedy, jakým druhem člověka by se z této perspektivy jevila církev, kdybychom

nemysleli na stvořitele a udržovatele vesmíru jako na jediného Boha, ale jako na více bohů. Z tohoto pohledu by církev vypadala jako jedno tělo s mnoha hlavami - ne jako lidská bytost, ale jako monstrum.

Kdybychom tvrdili, že tyto hlavy mají jedinou podstatu, a tím vytváře¬ jí jednu hlavu, nemohla by z toho vzniknout jiná představa než předsta¬ va jedné hlavy s mnoha tvářemi nebo mnoha hlav s jednou tváří. Církev bychom pak vnímali jako nestvůru. Hlavou je však ve skutečnosti jediný Bůh a tělem je církev, která jedná podle pokynů hlavy, a ne podle sebe - což platí i pro člověka.

Proto také každé království má jen jednoho krále. Více králů by zemi rozdělilo, zatímco jeden král ji může udržet pohromadě.

25. Podobné by to bylo s církví rozšířenou na celém světě (jež se nazý¬ vá obecenstvím), protože je jakoby jedním tělem řízeným jednou hlavou, je známo, že hlava svými rozkazy řídí tělo pod sebou. V hlavě totiž sídlí rozum a vůle, jež tělo poslouchá do té míry, že je čirou poslušností. Tělo nemůže učinit nic, co by nevzešlo z rozumu a vůle v hlavě; podobně ani člověk církve nemůže učinit nic, co by nevzešlo z Boha.

Když něco činíme, zdá se, jako by naše tělo jednalo samo od sebe, a když hovoříme, jako by se samy od sebe pohybovaly naše ústa a ja¬ zyk. Přesto se však nic z toho neděje samo od sebe, ale z popudu vůle, a odtud z myšlení rozumu v hlavě.

Zamysleme se nad tím. Kdyby mělo jedno tělo více hlav a každá hla¬ va usuzovala po svém podle svého chápáni a vůle, mohlo by snad tělo přežít? Hlavy by mezi sebou nikdy nedosáhly takové jednomyslnosti, jaká vládne v hlavě jediné.

Stejně jako v církvi je tomu i v nebesích, jež tvoří myriády andělů. Kdyby tam každý jednotlivý anděl nehleděl k jedinému Bohu, jeden by se vzdálil druhému a celé nebe by se rozpadlo. Když proto některý nebeský anděl třeba jen pomyslí na více bohů, je okamžitě od ostatních oddělen. Je vyhoštěn až k samé hranici nebe a spadne dolů.

26. Protože celé nebe a vše v něm se vztahuje k jedinému Bohu, řeč an¬ dělů přechází díky určitému souzvuku plynoucímu z nebeské harmonie v jeden celek. To je známkou toho, že andělé nemohou myslet jinak než na jediného Boha - jejich řeč totiž vychází z jejich myšlení.

27. Kdo z lidí zdravého rozumu nechápe, že Božství nelze rozdělit, a že tedy nemůže být více nekonečných, nestvořených a všemohoucích bytostí či bohů? Představme si, že by někdo nerozumný řekl, že může existovat více nekonečných, nestvořených a všemohoucích bytostí či bohů, pokud jen budou mít jednu a tutéž podstatu, a že tak se vlastně jedná o jednu nekonečnou, nestvořenou a všemohoucí bytost či Boha. Není snad tato jedna a tatáž podstata jedinou identitou? A různé bytosti nemohou mít tutéž identitu. Pokud by onen člověk odvětil, že jedno je odvozeno z druhého, pak by to, co bylo odvozeno, nemohlo být Bo¬ hem v sobě; a přesto Bůh v sobě je Bohem, jenž je zdrojem všeho (jak bylo ukázáno výše v odst. 16).

VLASTNÍ BOŽSKOU PODSTATOU JE LÁSKA A MOUDROST.

28. Pokud si připomeneš vše, co znáš, podrobíš to svému intuitivní¬ mu vhledu a za určitého povznesení ducha začneš zkoumat, co je obec¬ ným principem všeho existujícího, můžeš dospět k jedinému možnému závěru: že touto univerzální skutečností je láska a moudrost.

Tyto dvě skutečnosti jsou základem lidského života. Každý aspekt ob¬ čanského života, morálky a duchovnosti závisí na těchto dvou věcech. Bez nich by nebyly ničím. Obdobně to platí i pro veškeré aspekty života „složeného" člověka, kterým jsou (jak jsme se již zmínili) menší i větší společenství, království či impérium, církev a také nebe andělů. Odejmi jim lásku a moudrost a zamysli se nad tím, co z nich zbude - zjistíš, že bez lásky a moudrosti jako svého zdroje nejsou ničím.

29. Nikdo nemůže popřít, že v Bohu se nalézá Láska a Moudrost ve své podstatě. On nás všechny miluje z Lásky v Sobě a vede nás všech¬ ny z Moudrosti v Sobě. Také stvořený vesmír, když se na něj podíváš z hlediska jeho uspořádáni, je natolik naplněn moudrostí z lásky, že jej jako celek můžeme označit za moudrost samu. Obsahuje nekonečné

množství částí seřazených postupně i souběžně tak, že dohromady vytvářejí jediný celek. To je jediný důvod, proč všechny jeho části drží pohromadě a tak mohou být zachovány navěky.

30. Jelikož Božskou podstatou je Láska a Moudrost, jsme my lidé obdařeni dvěma životními schopnostmi, z nichž jedna je rozumová a druhá volní. Ona schopnost, díky které uvažujeme, čerpá vše své z vlivu moudrosti od Boha; schopnost, která nám propůjčuje vůli, čerpá vše své z vlivu lásky od Boha.

Pokud nejsme správným způsobem moudří, protože správně nemilujeme, ony schopnosti nám nejsou odebrány, ale pouze se uzavřou. Dokud jsou v nás uzavřeny, tak jakkoli můžeme svůj rozum nazývat „rozumem" a svou vůli „vůlí", ve své podstatě to rozum ani vůle nejsou. Avšak kdyby nám ony schopnosti byly odňaty, vše lidské by v nás přišlo vniveč - naše myšlení a z myšlení mluva, stejně jako naše vůle a z vůle i jednání.

Z toho vidíme, že Božství, které je u člověka, přebývá v těchto dvou schopnostech, ve schopnosti být moudrý a milovat - tedy ve schopnosti stát se moudrými a milujícími. Mnohými zkušenostmi jsem dospěl k poznání, že máme schopnost milovat, přestože nejsme moudří a nemilujeme, jak bychom mohli; podrobně to však popíši jinde.

31. Díky tomu, že Božskou podstatou je Láska a Moudrost, vše ve vesmíru se vztahuje k dobru a k pravdě. Vše, co plyne z lásky, se nazývá dobrem, a vše, co plyne z moudrosti, se nazývá pravdou. O tom však více později.

32. Protože Božskou podstatou je Láska a Moudrost, vesmír a vše v něm, živé i neživé, trvá díky teplu a světlu. Teplo je totiž souvztažné s láskou a světlo je souvztažné s moudrostí. Proto také duchovním teplem je láska a duchovním světlem je moudrost. I o tom však více později.

33. Všechny lidské pohnutky a myšlenky vznikají z Božské Lásky a z Božské Moudrosti, jež tvoří vlastni Podstatu, tedy Boha. Pohnutky vznikají z Božské Lásky a myšlenky z Božské Moudrosti. Člověka v celku i v jednotlivostech tvoří pouze pohnutky a myšlenky - jsou to dvě zřídla, z nichž vyvěrá vše, co je v nás živé. Jsou zdrojem všech našich pocitů příjemnosti a libosti: pocitů příjemnosti, které nám propůjčují pohnutky naší lásky, a pocitů libosti, které v nás vyvolává následné myšlení.

Byli jsme tedy stvořeni jako příjemci; a těmi jsme natolik, nakolik milujeme Boha a nakolik nám láska k Bohu propůjčuje moudrost, tedy nakolik nás vzněcuje to, co přichází od Boha, a nakolik nás toto zanícení vede k přemýšlení. Z toho tedy plyne, že Božská Podstata, tedy Tvůrkyně,[15] je Božská Láska a Božská Moudrost.

BOŽSKÁ LÁSKA JE SOUČÁSTÍ BOŽSKÉ MOUDROSTI, BOŽSKÁ MOUDROST JE SOUČÁSTÍ BOŽSKÉ LÁSKY.

34. O tom, že Božské Bytí a Božský Projev v Bohu-Člověku tvoří jeden rozlišitelný celek, viz výše v odst. 14-16. Protože Božské Bytí je Božská Láska a Božský Projev je Božská Moudrost, tvoří i tyto jeden rozlišitelný celek.

Hovoříme o nich jako o rozlišitelném celku, protože láska a moudrost jsou dvě rozlišitelná jsoucna a zároveň jsou tak sjednoceny, že láska je součástí moudrosti a moudrost je součástí lásky. Láska existuje v moudrosti a moudrost se projevuje v lásce: a jelikož moudrost přijímá svůj projev z lásky (jak bylo řečeno výše v odst. 15 *[14]),* také Božská Moudrost je Bytím. Z toho plyne, že Láska a Moudrost nahlíženy společně jsou Božské Bytí a jednotlivě se Láska nazývá Božským Bytím a Moudrost Božským Projevem. Takto Božskou Lásku a Božskou Moudrost pojímají andělé.

35. Díky této jednotě Lásky a Moudrosti a Moudrosti a Lásky v Bohu-Člověku existuje jen jedna Božská Podstata. Tato Božská Podstata je Božská Láska, protože je součástí Božské Moudrosti, a Božská Moudrost, protože je součástí Božské Lásky. Díky této jednotě je také Božský Život jen jeden. Tímto životem je Božská Podstata.

Božská Láska a Božská Moudrost jsou jedním celkem, protože jejich sjednocení je vzájemné a vzájemné sjednocení vytváří jedinost. O vzájemném sjednocení však bude řečeno více jinde.

36. Jednota lásky a moudrosti se nachází také v každém jednotlivém Božím díle. Proto také Jeho dílo trvá věčně. Kdyby v čemkoli stvořeném bylo více Božské Lásky než Božské Moudrosti nebo více Božské Moudrosti než Božské Lásky, nepřetrvalo by z něj nic než to, co by mělo rovný díl obojího; vše ostatní by zaniklo.

37. Božská Prozřetelnost směřující k našemu přetvoření, znovuzrození a spáse sdílí rovný díl Božské Lásky a Božské Moudrosti. Větší měrou Božské Lásky než Božské Moudrosti nebo větší měrou Božské Moudrosti než Božské Lásky bychom nemohli být přetvořeni, znovuzrozeni ani spaseni. Božská Láska si přeje každého spasit, avšak toho může dosáhnout pouze skrze Božskou Moudrost. Veškeré zákony, skrze které dochází ke spáse, jsou zákony Božské Moudrosti, a Láska nemůže tyto zákony překročit, protože Božská Láska a Božská Moudrost působí společně.

38. Božská Láska a Božská Moudrost jsou ve Slově označeny výrazy „spravedlnost a soud" - Božská Láska výrazem „spravedlnosfa Božská Moudrost výrazem „soud". Proto se výrazy „spravedlnost" a „soud" ve Slově používají ve spojení s Bohem - např. v následujících verších u *Davida*[16]

Spravedlnost a soud[17] jsou pilíře Tvého trůnu. (Ž 89,15)

Hospodin dá, že tvoje spravedlnost zazáří jako světlo, jako polední jas tvůj soud. (Z 37,6)

Zasnoubím si tě navěky ... spravedlnosti a soudem. (Oz 2,19)

Vzbudím Davidovi výhonek spravedlivý. Kralovat bude jako král a bude v zemi uplatňovat soud a spravedlnost. (Jr 23,5)

Spočine na trůně Davidově a na jeho království. Upevni je soudem a spravedlností. (Iz 9,6)

Vyvýšen je Hospodin, naplňuje zemi spravedlností a soudem. (Iz 33,5)

Smím se učit Tvým spravedlivým soudům. Chválím tě sedmkráte za den za Tvé spravedlivé soudy. (Ž 119,7.164)

Obdobný význam mají výrazy „život" a „světlo" u *Jana:*

V Něm byl život a život byl světlo lidí. (J 1,4)

„Životem" se zde rozumí Božská Láska Pána a „světlem" Jeho Božská Moudrost. Obdobné se míní i „životem" a „duchem" u téhož:

Ježíš řekl: „Slova, která jsem vám mluvil, jsou duch a jsou život." (J 6,63)

39. Přestože se láska a moudrost jeví v člověku jako dvě oddělené skutečnosti, tvoří jeden rozlišitelný celek. Naše láska je totiž určena kvalitou naší moudrosti a naše moudrost je určena kvalitou naší lásky. Moudrost, která netvoří jeden celek se svou láskou, sice vypadá jako moudrost, ale není jí; stejně tak láska, která netvoří jeden celek se svou moudrostí, vypadá jako láska k moudrosti, ale není jí. Jedno i druhé čerpá svou podstatu a svůj život z druhého.

Moudrost a láska člověka vyhlížejí jako dvě rozdílné skutečnosti, protože naše schopnost chápat může být pozdvižena do nebeského světla, zatímco naše schopnost milovat může být pozdvižena pouze natolik, nakolik jednáme v souladu se svým chápáním.

Proto ona zdánlivá moudrost, která netvoří jeden celek s láskou k moudrosti, klesne zpět do lásky, která tuto jednotu tvoří. To však nemusí být láska k moudrosti, ale může to být i láska k nepříčetnosti. Díky své moudrosti můžeme dobře vědět, co bychom měli dělat, avšak přesto to neděláme, protože to nemilujeme. Nakolik však z lásky činíme to, k čemu nás vede moudrost, natolik jsme obrazem Božím.

BOŽSKÁ LÁSKA A BOŽSKÁ MOUDROST JE SUBSTANCE A FORMA.[18]

40. Běžní lidé si lásku a moudrost představují jako něco prchavého, poletujícího v jemném vzduchu či éteru, nebo jako nějaké výpary. Málokdo pomyslí na to, že jsou skutečnou a pravou substancí a formou.

Dokonce i ti, kteří na lásku a moudrost pohlížejí jako na substanci a formu, vnímají je mimo subjekt,[19] jako by z něj vytékaly. A přestože je takto vnímají jako něco vytékajícího ze subjektu (jako něco prchavého či plynoucího), nazývají je substancí a formou. Nevědí, že láska a moudrost jsou subjektem samým a že to, co vnímají mimo něj jako prchavé a plynoucí, je pouze zdánlivý stav subjektu samého.

Existuje mnoho důvodů, proč tato otázka nebyla doposud pochopena. Jedním z nich je skutečnost, že rozum v lidské mysli vytváří nejdříve zdání a jediný způsob, jak tato zdání rozptýlit, je pátrat po příčině. Pokud však příčina leží hluboko skryta, nemůžeme ji vypátrat, pokud nenecháme svůj rozum po dlouhou dobu vystaven duchovnímu světlu. Ten však toto působení dlouho nevydrží, protože přírodní světlo jej neustále stahuje zpátky.

Pravdou však zůstává, že láska a moudrost jsou skutečná a pravá substance a forma tvořící subjekt sám.

41. Jelikož však tento fakt odporuje zdání, mohl by se zdát nedůvěryhodným, pokud bych jej nepodpořil důkazy; a protože jej nelze prokázat jinak než pomocí vjemů tělesných smyslů, použiji k důkazu právě je.

Lidé mají pět vnějších smyslů - hmat, chuť, čich, sluch a zrak. Nositelem hmatu je kůže, která nás pokrývá: diky své substanci a formě vnímá, co s ní přijde do kontaktu. Hmatový smysl se nenachází v látkách, které s kůží přicházejí do styku, ale v substanci a formě kůže, jež je sídlem tohoto smyslu. Smyslový vjem sám je pouze reakcí kůže na podnět.

Podobné to je s chutí. Chuťový vjem sám je reakcí substance a formy - tentokrát jazyka. Nositelem je tedy jazyk.

Totéž platí pro čich. Je známo, že pach vyvolává reakci v nose a že čichové vjemy vyvolává dotyk pachových látek.

Stejné to je se sluchem. Zdá se, jako by se sluch nalézal v místě vzniku zvuku. Ke sluchovému vjemu však dochází v uchu a je reakcí jeho substance a formy. Je pouhým zdáním, že se sluch nalézá v určité vzdálenosti od ucha.

Totéž platí pro zrak. Když v dálce vidíme nějaký předmět, zdá se nám, jako by zrak byl u něj. Je však v oku, které je jeho sídlem, a zrakový vjem vzniká tak jako v předchozích příkladech jeho podnícením. Vzdálenost je jednoduše naším soudem o prostoru vytvořeným na základě toho, že do našeho zraku zasahují předměty nebo že se zmenšuje jejich velikost, a předmět, jehož obraz se odráží uvnitř oka podle úhlu dopadu, je tedy méně zřetelný. Z toho plyne, že zrak nevychází z oka k předmětu, ale že obraz předmětu vniká do oka a vyvolává rekaci jeho substance a formy. Podobné jako se zrakem to je i se sluchem: ani sluch nevychází z ucha, aby zachytil zvuk, ale zvuk vniká do ucha, kde vyvolává reakci.

Z toho můžeme pochopit, že podnícení substance a formy vytvářející smyslový vjem není nic, co bychom mohli oddělit od sídla smyslu. Vyvolává v něm pouze změny a orgán smyslu zůstává stejným orgánem během těchto změn stejně jako před nimi a po nich. Z toho plyne, že zrak, sluch, čich, chuť a hmat nejsou ničím prchavým, vycházejícím ze svých orgánů, ale že to jsou svou substancí a formou vlastní orgány, v nichž vznikají smyslové vjemy, jsou-li podníceny.

42. Totéž platí pro lásku a moudrost - s jediným rozdílem: substanci a formu lásky a moudrosti nelze spatřit očima tak jako orgány vnějších smyslů. Přesto nikdo nemůže popřít, že ony součásti lásky a moudrosti, jež nazýváme myšlenky, vjemy a pohnutky, jsou substance a formy. Nejsou ničím prchavým či plynoucím z prázdna, ani ničím odděleným od pravé a skutečné substance a formy svého nositele. Ve skutečnosti se v mozku nachází nespočet substancí a forem, jež jsou sídlem vnitřního vnímání vztahujícího se k chápání a vůli.

Výše řečené nám umožňuje pochopit, že žádné pohnutky, vjemy ani myšlenky nejsou nějakými výpary ze substancí, ale jsou to skutečné a pravé substance, které ze sebe nic nevypouštějí. Procházejí pouze

změnami podle toho, jak jsou zvenku podněcovány. 0 těchto podně¬ tech si však povíme více později.

43. To nás přivádí zejména k poznání, že Božská Láska a Božská Moudrost jsou substancí a formou o sobě a že jsou vlastním bytím a projevem. Kdyby nebyly bytím a projevem stejně, jako jsou substan¬ cí a formou, byly by pouhou myšlenkovou konstrukcí, což není samo o sobě ničím.

BOŽSKÁ LÁSKA A MOUDROST JSOU SUBSTANCE A FORMA O SOBĚ - jsou PROTO VLASTNÍM A JEDINEČNÝM JSOUCNEM.[20)]

44. Právě jsem prokázal, že Božská Láska a Božská Moudrost je sub¬ stance a forma; předtím jsem uvedl, že Božské Bytí a Projev je bytí a projev o sobě.

Nelze říci, že bytí a projev existují ze sebe, neboť toto pojetí zahrnuje počátek - počátek z něčeho jiného, co má v sobě bytí a projev o sobě; avšak skutečné bytí a projev o sobě existuje od věčnosti. Skutečné bytí a projev o sobě jsou navíc nestvořené, zatímco vše stvořené může exis¬ tovat pouze z nestvořeného. Co je stvořené, je také konečné; a konečné může existovat pouze z nekonečného.

45. Každý, kdo dokáže postihnout a pochopit bytí a projev o sobě, určitě také postihne a pochopí fakt, že je to vlastní a jedinečné jsoucno. Nazýváme je vlastním jsoucnem, protože pouze ono *je;* a nazýváme je jedinečným, protože je zdrojem všeho ostatního.

Jelikož co je vlastní a jedinečné, je substance a forma, plyne z toho, že se jedná o vlastní a jedinečnou substanci a formu; a protože tato vlastní substance a forma je Božská Láska a Božská Moudrost, jedná se o vlastní a jedinečnou Lásku a vlastní a jedinečnou Moudrost. Je to tedy vlastní a jedinečné Jsoucno a vlastni a jedinečný Život, neboť Lás¬ ka a Moudrost je Život.

46. To vše prozrazuje, jak myslí smyslově orientovaní lidé, tedy ti, kdo se spoléhají na tělesné smysly a jejich temnotu ve věcech ducha, když tvrdí, že příroda existuje ze sebe. Myslí podle toho, co vidí, a nedo¬ kážou myslet rozumně. Myšlení podle toho, co vidíme, uzavírá rozum, ale rozumné myšlení otevírá oči. Tito lidé nedokážou přemýšlet o by¬ tí a projevu o sobě ani o tom, co je věčné, nestvořené a nekonečné. Nedokážou myslet na Život jinak než jako na něco prchavého, co se rozplyne do vzduchu. Nemohou myslet ani na Lásku a Moudrost a již vůbec ne na to, že jsou zdrojem vši přírody.

Jediný způsob, jak můžeme zjistit, že z Lásky a Moudrosti povstává celá příroda, je podívat se na ni z hlediska užitků v jejich posloupnos¬ ti a řádu - ne však z hlediska přírodních forem, kterých si všímáme pouze očima. Jediným zdrojem užitků je život, a jediným zdrojem jejich posloupnosti a řádu je moudrost a láska. Formy pouze udržují užitky. Zaměříme-li se tedy pouze na formy, nespatříme v přírodě žádný život, a tím méně lásku a moudrost, a proto ani Boha.

BOŽSKÁ LÁSKA A BOŽSKÁ MOUDROST NEMŮŽE JINAK NEŽ BÝT A PROJEVOVAT SE V DRUHÝCH, ZE SEBE STVOŘENÝCH.

47. Skutečnou láskou není milovat sebe, ale milovat druhé a být s ni¬ mi láskou spojen. Skutečnou láskou je také být milován druhými, neboť tím dochází ke spojení. Podstata veškeré lásky spočívá ve spojení a také v životě lásky, který se nazývá příjemností, libostí, rozkoší, líbezností, blažeností, uspokojením a štěstím.

Láska chce, aby to, co je její, patřilo druhému, a cítí radost druhého jako svou vlastní - to je milování. Avšak cítit svou vlastní radost v dru¬ hém, a ne radost druhého jako svou vlastní, to milováním není. Je to sebeláska, zatímco to první je milování bližního. Tyto dva druhy lásek jsou zcela protikladné. Oba sice spojují a nezdá se ani, že by milování svého, tedy milování sebe sama v druhém, rozdělovalo. Tato láska přes¬ to rozděluje tak hluboce, že nakolik někdo miluje druhého tímto způso¬ bem, natolik jej později nenávidí. Takové spojení se postupně uvolňuje, a tehdy se láska mění v nenávist obdobné intenzity.

48. Kdo z lidí schopných nahlédnout podstatu lásky nedokáže spatřit i toto? Co to je milovat jen sebe, a nikoli někoho mimo sebe, jenž by lásku opětoval? Taková láska více rozděluje než spojuje. Ke spojení láskou dochází díky vzájemnosti, a vzájemnosti nedosáhneme pouze v sobě. Pokud si myslíme, že ano, pouze si vzájemnost v druhých představujeme.

Z toho plyne, že Božská Láska nemůže jinak než být a projevovat se v druhých, které miluje a kterými je milována. Platí-li však uvedené skutečnosti pro veškerou lásku, musí platit v té nejvyšší, tedy nekonečné míře i pro Lásku samu.

49. Mluvíme-li o Bohu, Bůh nemůže milovat a být milován těmi, kteří mají v sobě něco nekonečného nebo něco z podstaty a života lásky o sobě, tedy něco z Božství. Kdyby v nich totiž bylo něco nekonečného čili něco z podstaty a života lásky o sobě - tedy něco z Božství, Bůh by nebyl milován *druhými,* ale miloval by *sebe sama.* Nekonečnost neboli Božskost je jedinečná. Kdyby se nacházela v druhých, byla by tam sebou - a to by byla láska k sobě samému. Ta se však v Bohu nemůže nacházet ani v té nejmenší míře, protože je naprosto protikladná Božské podstatě.

Tato láska tedy musí být láskou k druhým, v nichž není nic z Božství 0 sobě. Níže uvidíme, že je to láska k těm, kdo byli stvořeni z Božství.

Aby však k tomu mohlo dojít, musí existovat také nekonečná Moudrost, která tvoří jeden celek s nekonečnou Láskou. Musí tedy existovat Božská Láska Božské Moudrosti a Božská Moudrost Božské Lásky (o tom viz výše odst. 34-39).

50. Na tom, jak dobře pochopíme a rozvážíme toto tajemství, závisí 1 to, jak dobře pochopíme a rozvážíme vše, co Bůh projevil neboli stvořil, a také vše, co Bůh udržuje a uchovává, neboli veškeré Boží dílo ve stvořeném vesmíru. O tom pojednám v následujícím textu.

51. Prosím však o jedno: nevměšuj do svých myšlenkových představ čas ani prostor. Nakolik budou tvé představy při čtení následujícího textu obsahovat pojetí prostoru a času, natolik jim nebudeš rozumět. Božství totiž není v prostoru ani v čase, jak vyplyne zřetelně z pokračování tohoto pojednání, zejména z části o věčnosti, nekonečnosti a všudypřítomnosti.

VŠE VE VESMÍRU JE STVOŘENO BOŽSKOU LÁSKOU A BOŽSKOU MOUDROSTÍ BOHA-ČLOVĚKA.

52. Celý vesmír od počátku až do konce a od toho nejmenšího až po to největší v něm je tak plný Božské Lásky a Moudrosti, že jej lze nazvat obrazem Božské Lásky a Moudrosti. Tato skutečnost nalézá své vyjádření v souvztažnosti všeho ve vesmíru se vším v člověku. Každá jednotlivost, která vzniká ve vesmíru, natolik odpovídá některé části člověka (a totéž platí o vesmíru jako celku a člověku jako celku), že i člověka můžeme nazvat „vesmírem". Naše pohnutky a z nich plynoucí myšlení jsou souvztažné se vším, co tvoří živočišnou říši; naše vůle a z ní plynoucí rozum jsou souvztažné se vším, co tvoří rostlinnou říši; a náš vnější život[21)] je souvztažný se vším, co tvoří nerostnou říši.

Takové souvztažnosti nejsou zřejmé nikomu v našem hmotném světě; jsou však zjevné těm, kteří jim věnují pozornost ve světě duchovním. V onom světě se nachází vše, co se vyskytuje ve třech říších světa hmotného. Jsou to souvztažnosti s pohnutkami a myšlenkami tamních lidí (s pohnutkami jejich vůle a myšlenkami jejich rozumu) a s jejich vnějším životem. Tyto pohnutky i myšlenky se objevují kolem nich a mají obdobný zjev jako skutečnosti stvořeného vesmíru - s tím rozdílem, že stvořený vesmír je zpodoben méně dokonale.

Z toho je andělům patrné, že vesmír byl stvořen jako obraz Boha-Člověka a že tento vesmírný obraz tvoří vlastní Láska a Moudrost. Nedomnívají se, že by stvořený vesmír byl Bohem-Člověkem, ale že z Boha-Člověka pochází. Naprosto nic ve stvořeném vesmíru totiž není substancí a formou o sobě, životem o sobě ani láskou a moudrostí o sobě, ba ani člověk není člověkem o sobě - vše ale pochází z Boha, jenž je Člověk, Moudrost a Láska a forma a substance o sobě. Cokoli je „o sobě", je nestvořené a nekonečné; cokoli však pochází od Něj, nemá v sobě nic existujícího o sobě, a proto je stvořené a konečné a představuje obraz Toho, z Něhož existuje a projevuje se.

53. I o stvořených věcech lze říci, že v nich je bytí a projev, substance a forma, život a dokonce láska a moudrost, avšak to vše jako stvořené

a konečné. Ne snad, že by cokoli stvořeného něco z Božství vlastnilo - každá stvořená věc se však nalézá v Božství a Božství se nalézá v ní. Vše stvořené je samo o sobě neoduševnělé a mrtvé, avšak přijímá duši i život díky tomu, že Božství je ve stvoření a stvoření je v Božství.

54. Božství v jednom subjektu se neliší od Božství v jiném, ale každý stvořený subjekt se liší od druhého - tak, že neexistují dva totožné. Odlišují se tedy jako přijímací formy. Proto se Božství ve svých obrazech jeví různě. O Jeho přítomnosti v protikladech pohovořím později.

VŠE VE STVOŘENÉM VESMÍRU JE PŘÍJEMCEM BOŽSKÉ LÁSKY A BOŽSKÉ MOUDROSTI BOHA-ČLOVĚKA.

55. Je známo, že vše ve vesmíru, velké i malé, stvořil Bůh. Proto se vesmír a vše, co je v něm, nazývá ve Slovu „prací Hospodinových rukou".

Lidé říkají, že celý svět ve svém celku byl stvořen z ničeho a „nic" si představují jako absolutní „nic". Avšak z absolutního „nic" nic nevzniká ani vzniknout nemůže. To je neměnná pravda. Znamená to, že vesmír, jenž je obrazem Boha, a proto plný Boha, nemohl být stvořen jinak než Bohem v Bohu. Bůh je vlastni Bytí a vše, co je, musí vzniknout z tohoto Bytí. Říkat, že něco, co je, bylo stvořeno z „ničeho", které neni, je protimluvem.

Přesto nic z toho, co bylo stvořeno Bohem v Bohu, není Jeho pokračováním, neboť Bůh je Bytím o sobě, a ve stvoření nic z Bytí o sobě není. Kdyby ve stvoření něco z Bytí o sobě bylo, bylo by to pokračováním Boha, a pokračováním Boha je Bůh.

Andělé si stvořeni Bohem v Bohu představují jako něco v člověku, co bylo odvozeno z jeho života, avšak čemu je život odňat. To se pak s jeho životem shoduje, avšak neni jím. To andělé dotvrzuji mnoha příklady ze svého nebe; říká se tam, že jsou v Bohu a že Bůh je v nich, a přesto ve svém bytí nemají nic ze skutečného Boha. V následujícím řeknu více o jejich důkazech; nyní pro informaci alespoň toto.

56. Vše, co je stvořeno z tohoto zdroje, je uzpůsobeno k přijímání Boha - nikoli spojitostí, ale dotekem. Pouze tak a nejinak dochází ke spojení. Stvoření je totiž souhlasné, neboť je stvořené Bohem v Bohu. A protože je stvořeno tímto způsobem, je obdobou, a toto spojení z něj činí jakoby obraz Boha v zrcadle.

57. Andělé proto nejsou anděly sami ze sebe, ale díky tomuto spojení s Bohem-Člověkem; toto spojení se řídí tím, jak přijímají Božské Dobro a Božskou Pravdu. Toto Božské Dobro a Božská Pravda jsou Bůh a jeví se, jako by z Něj vycházely, přestože jsou ve skutečnosti v Něm. Andělé je přijímají podle toho, jak uplatňují zákony řádu, tedy Božské pravdy, ze svobody myslet a chtít podle svého rozumu - svobody, již jim dal Pán jako jejich vlastnictví. To jim umožňuje jakoby samostatně přijímat Božské Dobro a Božskou Pravdu a opětovat lásku; neboť jak bylo řečeno výše, láska není možná, není-li vzájemná. Obdobné to je s námi na zemi.

Výše řečené nám může objasnit, že vše ve vesmíru bylo stvořeno Božskou Láskou a Božskou Moudrostí Boha-Člověka.

58. Zbývá ještě říci mnohé o životních úrovních a úrovních příjemců života, než budu moci vysvětlit fakt, že i jiné skutečnosti ve vesmíru, jež nejsou jako andělé a lidé, jsou také příjemci Božské Lásky a Moudrosti Boha-Člověka - například to, co pod člověkem tvoří živočišnou říši, pod ní rostlinnou říši a pod ní nerostnou říši. Spojení s nimi se řídí jejich užitky. Všechny jejich dobré užitky odvozují svůj původ pouze z obdobného spojení s Bohem, jež se však liší na jednotlivých úrovních. Jak sestupujeme postupně dolů, toto spojení nabývá takového charakteru, že je bez svobody, neboť je bez rozumu, a proto neobsahuje žádný zjevný život. Přesto to jsou stále přijemci. Jelikož jsou příjemci, mají schopnost reagovat - neboť díky své schopnosti reagovat jsou schránami.

O spojení s nedobrými užitky pohovořím poté, co vysvětlím původ zla.

59. Můžeme tedy vyvodit závěr, že Božství je přítomno naprosto ve všem, co tvoří stvořený vesmír, a tímto způsobem je stvořený vesmír (jak říká Slovo) prací Hospodinových rukou - tedy prací Božské Lásky

a Božské Moudrosti (kterými se rozumí „Hospodinovy ruce"). A přesto se Božství nalézá v každé velké i malé věci stvořeného vesmíru, není v jejich bytí ani stopa po Božství o sobě. Stvořený vesmír totiž není Bůh, ale je od Boha, a protože je od Boha, je v něm Jeho vlastní obraz tak jako obraz člověka v zrcadle: v zrcadle se objevuje člověk, a přesto v něm není nic z člověka.

60. Jednou jsem v duchovním světě slyšel hovořit skupinu lidí stojící kolem. Říkali, že jsou ochotni uznat, že v celém vesmíru bez výjimky je Božství; spatřili v něm totiž Boží zázraky a čím hlouběji se dívali, tím byly úžasnější. Když však slyšeli, že v celém stvořeném vesmíru včetně všech jeho jednotlivostí Božství skutečně přebývá, pohoršili se - což bylo znamením, že tak jen mluvili, aniž by tomu opravdu věřili.

Byli proto otázáni, zda to nevidí už na úžasné schopnosti, která se ukrývá v každém semínku a umožňuje mu rozvíjet se v takovém řádu, až vytvoří nové semeno. V každém semeni se tak nalézá obraz nekonečnosti a věčnosti, neboť v sobě nese úsilí k nekonečnému rozmnožování a rozplozování až do věčnosti

Stejně tak to mohou spatřit, když si uvědomí, že i ta nejmenší zvířátka mají smyslové orgány, mozek, srdce, plíce a další orgány, a také tepny, žíly, nervová vlákna a svaly, díky kterým vyvíjejí činnost, nemluvě o ohromujících vrozených vlastnostech, o nichž byly sepsány celé knihy.[22])

Všechny tyto zázraky pocházejí pouze z Boha, ačkoli formy, jimiž se odívají, jsou z pozemských látek; tvoří jak rostliny, tak ve svém řádu i lidi. Proto se o člověku praví, že byl stvořen ze země, že je prachem země a že mu byl vdechnut dech života. (Gn 2,7)

Z toho vyplývá, že Božství není člověku vlastní, ale že je k němu přidruženo.

VŠE STVOŘENÉ JE URČITÝM OBRAZEM ČLOVĚKA.

61. To vysvítá z každé jednotlivosti živočišné říše, z každé jednotlivosti rostlinné říše i z každé jednotlivosti nerostné říše.

Skutečnost, že se k člověku vztahuje každá jednotlivost živočišné říše, vysvítá z faktu, že všechny druhy zvířat mají s námi společné pohybové orgány, smyslové orgány a vnitřní orgány, jež je uvádějí v činnost. Mají také své žádosti a popudy podobné našim přírodním vznětům. Mají i vrozené znalosti odpovídající jejich pohnutkám - v některých z nich se objevuje něco podobného duchovnímu elementu, což je více Či méně zjevné u suchozemských zvířat, nebeského ptactva, včel, bource morušového, mravenců a podobně.[23]) Proto také lidé, kteří jsou zaměřeni pouze přírodně, vidí živočichy této říše jako sobě podobné - s výjimkou řeči.

Skutečnost, že se k člověku vztahuje každá částečka rostlinné říše, je zřejmá z toho, že rostliny vzcházejí ze semen a postupně procházejí jednotlivými životními stadii. Dochází u nich k něčemu jako sňatku, po kterém následuje plození. Jejich rostlinnou duší je užitek, jehož formami jsou rostliny - mezi mnohým dalším, co vytváří jejich vztah k člověku a co popsali někteří autoři.[24])

Skutečnost, že se k člověku vztahuje každý detail nerostné říše, je zjevná již jen z úsilí této říše vytvářet formy, které se k lidem vztahují (což jsou, jak jsem právě poznamenal, všechny částečky rostlinné říše), tedy z úsilí poskytovat užitky. Od okamžiku, kdy semínko spočine v lůně země, země je živí a dává mu ze všech stran ze sebe prostředky, aby vyrašilo a rozvinulo se ve formu odrážející člověka. Že toto úsilí je vlastní i pevným minerálům, projevuje se na korálech[25]) na mořském dně nebo na květinách v dolech, které tam vyrůstají z minerálů a z kovů. Tato snaha o vegetativní život, a tím o skýtání užitků, je nejodlehlejším elementem Božství ve stvoření.

62. Tak jako se v pozemských minerálech skrývá snaha o vegetační růst, existuje v rostlinách snaha o oživení. Proto tolik druhů hmyzu odpovídá na různé vůně vydávané rostlinami. V dalším uvidíme, že to

není důsledkem tepla pozemského slunce, ale že k tomu dochází jen jeho prostřednictvím, a to vlivem života v závislosti na příjemcích.

63. Z řečeného sice můžeme poznat, že vše ve stvořeném vesmíru se vztahuje k člověku, avšak pouze nejasně. V duchovním světě je to však patrné zřetelně. I tam se nalézají všechny tři říše a andělé tam žijí v jejich středu. Vidí je kolem sebe a zároveň si uvědomují, že to jsou zobrazení jich samých. A když je otevřena nejvnitrnější část jejich rozumu, poznávají v nich sami sebe a vidí v nich svůj obraz téměř jako v zrcadle.

64. Tyto a mnohé další tomu odpovídající skutečnosti, pro jejichž výčet však zde nemáme prostor, nás mohou ujistit o tom, že Bůh je Člověk a že stvořený vesmír je Jeho obrazem. Vše se obecně vztahuje k Němu, tak jako se jednotlivosti vztahují k člověku.

UŽITKY VŠECH STVOŘENÝCH VĚCÍ STOUPAJÍ PO STUPNÍCH OD NEJNIŽŠÍ ÚROVNĚ AŽ K ČLOVĚKU A SKRZE ČLOVĚKA K BOHU-STVOŘITELI, SVÉMU ZDROJI.

65. Jak jsem uvedl výše, do „nejnižší úrovně" patří celá nerostná říše se vším, co obsahuje - různé druhy materiálů, jako jsou kameny, soli, oleje, minerály a kovy pokryté zemí, jež se skládá z rostlinných a živočišných látek rozpadajících se na nejmenší částečky. Zde se skrývá cíl i počátek veškerých užitků zplozených životem. Cílem všech užitků je úsilí o jejich vytváření, a jejich počátkem je činná síla vzniklá tímto úsilím. To se týká říše nerostné.

„Prostřední úroveň" tvoří celá rostlinná říše včetně všech svých jednotlivosti - všechny druhy travin a bylin, všechny druhy rostlin, keřů a také stromů. Jejich užitky slouží všem zástupcům říše živočišné, ať jsou dokonalí či nedokonali. Poskytují jim potravu, radost i život. Živí těla živočichů svými látkami, těší jejich smysly svou chutí, vůní a krásou a oživují jejich pohnutky. Toto úsilí je jim vrozené a pochází ze života.

K „první úrovni" patří všichni členové živočišné říše. Nejnižší z nich se nazývají červi a hmyz, prostřední ptáci a zvířata a nejvyšší lidé - každá říše má totiž svou nejnižší, střední a nejvyšší část. Ta nejnižší slouží k užitku střední a střední k užitku nejvyšší. Tak užitky všeho stvoření stoupají postupně od toho nejnižšího až k člověku, jenž je v tomto řádu prvním.

66. Existují tři vzestupné úrovně v přírodním světě a tři vzestupné úrovně v duchovním světě. Všichni živočichové jsou příjemci života - ti dokonalejší z nich jsou příjemci života ze tří úrovní přírodního světa, méně dokonalí jsou příjemci života ze dvou úrovní tohoto světa a nejméně dokonalí jsou příjemci života z jediné úrovně. Pouze my lidé jsme nejenom příjemci života ze tří úrovní světa přírodního, ale také ze tří úrovní světa duchovního. Proto můžeme být na rozdíl od jakéhokoli zvířete povzneseni nad přírodu. Můžeme analyticky a racionálně přemýšlet o občanských a morálních záležitostech, které jsou uvnitř přírody, a také o záležitostech duchovních a nebeských, které jsou nad přírodou. Můžeme být dokonce pozdviženi do takové moudrosti, že můžeme vidět Boha. O šesti úrovních, v nichž užitky všeho stvoření stoupají v řádu až k Bohu Stvořiteli, však pojednám jinde.

Z tohoto stručného nástinu lze pochopit, že vše stvořené stoupá k Prvnímu, který jediný je Život, a že užitky všech věcí jsou příjemci života, a proto jsou jimi i formy těchto užitků.

67. Řeknu také několik slov o tom, jak člověk stoupá - tedy je povzedán - z poslední úrovně do první. Rodíme se do nejnižší úrovně přírodního světa. Do druhé úrovně jsme pozvedáni pomocí poznatků. Jak těmito poznatky zdokonalujeme svůj rozum, jsme pozvedání na třetí úroveň a stáváme se rozumnými. Tři vzestupné úrovně v duchovním světě jsou nad třemi úrovněmi přírodními, avšak pro člověka nejsou viditelné, dokud neodloží své pozemské tělo. Když je odložíme, otevře se nám nejdříve první duchovní úroveň, potom druhá a nakonec třetí - to však pouze těm, kdo se stanou anděly třetího nebe. To jsou ti, kdo vidí Boha.

Andělé druhého a nejnižšího nebe jsou ti, kterým může být otevřena druhá a nejnižší úroveň. Všechny duchovní stupně jsou lidem otevírány podle toho, jak přijímají Božskou Lásku a Moudrost od Pána. Ti,

kteří přijímají něco z této Lásky a Moudrosti, vcházejí do první neboli nejnižší duchovní úrovně; ti, kdo přijímají více, dosahují druhé neboli prostřední duchovni úrovně; a ti, kdo přijímají mnoho, vcházejí do třetí neboli nejvyšší úrovně. Avšak ti, kdo nepřijímají žádnou Lásku a Moudrost, zůstávají na přírodních úrovních a z duchovních úrovní si berou pouze tolik, že mohou myslet a chtít, a proto hovořit a jednat - ne však inteligentně.

68. Je ještě něco, co bychom měli vědět o tomto pozvedání vnitřních úrovní svých myslí. Charakteristikou všeho Bohem stvořeného je schopnost reagovat. Pouze Život je aktivní a reakce je odezvou na aktivitu Života. Tato reakce se zdá být vlastní stvoření, neboť k ní dochází tehdy, když na ně něco působí. Tak se to jeví i člověku, neboť život necítíme jinak, než jako by byl náš, přestože jsme pouze jeho příjemci.

To je také důvod, proč ze svého zděděného zla zpětně působíme proti Bohu. Když ale věříme, že veškerý náš život je od Boha, veškeré dobro našeho života je vyvoláno Boží aktivitou a veškeré zlj* našeho života je způsobeno naším vlastním zpětným působením, naše reakce se stává součástí [Boží] aktivity a my jednáme s Bohem jakoby sami od sebe. Rovnováha všech věcí je důsledkem toho, že k aktivitě dochází současně s reakcí, a v této rovnováze se musí vše nacházet.

Zmiňuji se o tom proto, aby si někdo nemyslel, že stoupá k Bohu sám od sebe. Děje se tak pouze mocí Pána.

BOŽSTVÍ VYPLŇUJE BEZPROSTOROVĚ VEŠKERÝ PROSTOR.

69. Příroda je charakterizována dvěma vlastnostmi: *prostorem* a *časem*. Na jejich základě si člověk v přírodním světě formuje myšlení, a z něj rozum. Pokud však v prostorových a časových představách setrvává a nepovznese nad ně svou mysl, nemůže za žádných okolností pochopit nic duchovního či Božského. Spojuje totiž tyto duchovní představy s představami odvozenými z prostoru a času, a nakolik tak činí, natolik se světlo jeho rozumu stává pouze přírodním. A když z tohoto světla racionálně zvažuje duchovní a Božské otázky, je to, jako by v noční temnotě přemítal nad něčím, co se zjevuje pouze na denním světle. To je zdroj materialismu.[26)]

Víme-li však, jak povznést svou mysl nad myšlenkové představy odvozené z prostoru a času, přecházíme ze stínu na světlo, poznáváme duchovní a Božské skutečnosti a nakonec vidíme, co se v nich nalézá a co z nich pochází. Tehdy tímto světlem rozptylujeme stín přírodního světla a odsouváme jeho klamy ze středu na okraj.

Každý rozumný muž dokáže přemýšlet nad úrovní vlastní přírodě a skutečně tak přemýšlí. Tehdy vidí a utvrzuje se, že Božství, jež je všudypřítomné, není v prostoru. Stejně tak vidí i další skutečnosti uvedené výše a utvrzuje se v nich. Pokud však Božskou všudyprítomnost popírá a připisuje vše přírodě, nechce být povznesen, třebaže by mohl být.

70. Tyto dvě charakteristiky přírody, jimiž jsou (jak bylo právě řečeno) prostor a čas, odkládají všichni, kteří umírají a stávají se anděly. Tehdy totiž vstupují do duchovního světla, v němž jsou předmětem jejich myšlení pravdy; předměty jejich vidění jsou sice podobné jako ty v přírodním světě, avšak odpovídají jejich myšlenkám.

Předměty jejich myšlení, tedy, jak bylo řečeno, pravdy, nemají vůbec nic společného s prostorem a časem. Předměty jejich vidění se sice jeví jakoby v prostoru a čase, ale andělé podle prostoru a času nemyslí. Prostor ani čas pro ně totiž není tak statický jako v přírodním světě, ale proměňuje se podle jejich životních stavů. Znamená to, že životní stavy zaujímají v jejich myšlenkových představách místo prostoru a času. Vše, co má vztah ke stavům lásky, nahrazuje prostor, a vše, co má vztah ke stavům moudrosti, nahrazuje čas. Proto se duchovní myšlení a z něj i duchovní řeč liší od přírodního myšlení a přírodní řeči natolik, že nemají společného vůbec nic než niternou podstatu, která je zcela duchovní. O tomto rozdílu řeknu více jinde.

Jelikož tedy myšlenky andělů nejsou nijak svázány s prostorem a časem, ale s životními stavy, je zřejmé, že andělé nerozumějí, když někdo řekne, že Božství zaplňuje prostor. Nevědí dokonce ani, co to prostor je.

Rozumějí však dobře, když někdo řekne, aniž by si jakkoli představoval prostor, že Božství zaplňuje vše.

71. Následující příklad nám umožní osvětlit, že čistě přírodní lidé smýšlejí o duchovních a Božských otázkách prostorově, zatímco duchovní lidé tak činí bez prostorových představ.

Cistě přírodní člověk myslí pomoci představ, které si vytvořil na základě zrakových vjemů. Všechny pozorované předměty mají svůj tvar daný délkou, šířkou a výškou, a hranatou či okrouhlou formu ohraničenou těmito mírami. Tyto míry jsou zřetelně přítomny v myšlenkových představách, které takový člověk chová o viditelných, pozemských věcech. Jsou však přítomny i v představách, které chová o věcech neviditelných, jako jsou občanské a morální otázky. Onen člověk je sice nevidí, ale ony tam přece jsou jako pokračování.

Jiné to je u duchovních lidí a zejména u nebeských andělů. Jejich myšlení nemá nic společného s tvarem a formou odvozující cokoli z prostorové délky, šířky a výšky. Souvisí se stavem věcí, jenž je výsledkem životního stavu. Místo prostorové délky myslí na dobro dané věci plynoucí z životního dobra, místo šířky myslí na pravdivost dané věci plynoucí z životní pravdy, a místo výšky zvažují stupně těchto kvalit. Myslí tak na základě souvztažností, což je vzájemný vztah mezi duchovním a přírodním. Právě díky této souvztažnosti slovo „délka" ve Slově znamená dobro dané věci, „šířka" její pravdivost a „výška" stupeň těchto kvalit.

Tyto úvahy nám prozrazují, že andělé nebe mohou na Božskou všudypřítomnost myslet pouze tím způsobem, že Božství zaplňuje vše bezprostorově. Veškeré myšlení andělů je pravdivé, neboť světlo, jež osvětluje jejich rozum, je Božská Moudrost.

72. To je základní myšlenka o Bohu. Bez ní lze sice porozumět tomu, co se chystám sdělit o stvoření vesmíru Bohem-Člověkem, o Jeho pro¬ zřetelnosti, všemohoucnosti, všudypřítomnosti a vševědoucnosti, avšak toto porozumění si nelze udržet. Člověk, který je pouze přírodní, tyto věci chápe, ale upadá zpět do lásky svého života, jež je součástí jeho vůle. Tato láska poznatky rozptyluje a zavádí myšlenky do prostorovosti osvětlené světlem domnělé „racionality". Takový člověk si neuvědomuje, že popírá-li dříve pochopené otázky, upadá ve skutečnosti do iracionality.

Pravdivost našeho tvrzení lze ověřit, podíváme-li se na ideu pravdy, že Bůh je člověk. Přečti si pozorně, co jsem o tom napsal výše (odst. 11-13) a co napíšu dále; a pochopíš, že je tomu tak. Pak se myšlenkami znovu přenes do přírodního světla, které obsahuje prostor - nebudou ti pak tyto věci připadat paradoxní? A pokud se tam přeneseš úplně, popřeš je.

Z tohoto důvodu jsem řekl, že Božství zaplňuje veškerý prostor vesmíru, a neřekl jsem, že jej zaplňuje Bůh-Člověk. Kdybych to totiž řekl tímto způsobem, čistě přírodní světlo by to nepřijalo. Přijímá však formulaci, že Božství zaplňuje veškerý prostor, neboť ta souhlasí se způsobem mluvy teologů. Ti říkají, že Bůh je všudypřítomný a všechno slyší a ví. (O tom více výše v odst. 7-10.)

BOŽSTVÍ JE BEZČASOVĚ PŘÍTOMNO VE VEŠKERÉM ČASE.

73. Tak jako se Božství nachází bezprostorově ve veškerém prostoru, tak je i bezčasově přítomno ve veškerém čase. Nic, co je vlastní přírodě, totiž nemůže být přisouzeno Božství, a prostor a čas náleží přírodě. Prostor v přírodě je měřitelný, a podobně je tomu s časem. Čas měříme pomocí dnů, týdnů, měsíců, roků a staletí; dny měříme hodinami; týdny a měsíce dny, rok čtyřmi ročními obdobími a staletí roky. Tato měření si příroda vypůjčuje od zdánlivého oběhu a otáčení pozemského slunce.

Jiné to je v duchovním světě. Život se tam zdá plynout v čase podobným způsobem. Lidé tam žijí mezi sebou podobně jako lidé na zemi, což se neobejde bez zdání času. Čas se tam však nedělí na časová období jako ve světě, neboť jejich slunce stojí neustále na východě a nikdy se nepohne. Je to totiž Božská Láska Pána, jež se andělům jeví jako slunce. Proto nemají dny, týdny, měsíce, roky ani staletí, ale namísto toho

životní stavy. Ty také vytvářejí časová rozlišení, avšak jen jako rozlišení stavů. Proto andělé nevědí, co to je čas, a když se někdo o čase zmíní, vnímají místo toho stav. A protože stavy určují čas, je čas pouhým zdáním. Příjemný stav způsobuje, že se čas zdá krátký, a nepříjemný stav působí, že se čas zdá dlouhý. Z toho plyne, že čas tam není ničím jiným než charakteristikou stavu.

Proto se ve Slovu hodinami, dny, týdny, měsíci a roky míní stavy a jejich postupný či souhrnný vývoj. Když se v pojmech času hovoří o církvi, pak se ránem míní její prvotní stav, polednem její naplnění, večerem její úpadek a nocí její konec. Podobně to platí i pro čtyři roční období: jaro, léto, podzim a zimu.

74. Z toho vysvítá, že čas tvoří jeden celek s myšlením plynoucím z pohnutek. Jde totiž o zdroj našeho základního lidského stavu.

Existuje mnoho příkladů, které mohou osvětlit fakt, že vzdálenosti v duchovním světě vznikající postupem v prostoru odpovídají postupu v čase. Cesty se tam skutečně zkracují nebo prodlužují podle vřelosti touhy, která je výsledkem myšlenek vyvěrajících z pohnutky. Proto se také hovoří o „časovém prostoru". V jitřích stavech - jako například ve snech - kde se myšlení nespojuje s našimi skutečnými pohnutkami, se čas neobjevuje.

75. Časové úseky, které jsou vlastní přírodě v tomto světě, jsou pouhými stavy ve světě duchovním, a tyto stavy se tam objevují postupně, neboť andělé a duchové jsou koneční; z toho plyne, že v Bohu nejsou postupné, neboť On je nekonečný. Vše konečné je v Něm totiž jedním (v souladu s vysvětlením výše v odst. 17-22.) Z toho plyne, že Božství přebývá bezčasově ve veškerém čase.

76. Kdo to neví a nemůže s jistým vhledem myslet na Boha bezčasově, ten vůbec nedokáže vnímat věčnost jinak než jako věčnost času. Ten také nemůže myslet na Boha od věčnosti jinak než pomateně - myslí totiž na nějaký počátek, a počátek vždy tkví v čase. Toto poblouznění jej vede k názoru, že Bůh začal existovat ze Sebe, a odtud sklouzne k názoru, že příroda vznikla ze sebe. Z této myšlenky se nemůže vymanit jinak než duchovni neboli andělskou představou o věčnosti, jež je bezčasová. V této oproštěnosti od času jsou věčnost a Božství tímtéž; Božství je Božstvím v sobě, a ne ze sebe.

Andělé říkají, že zatímco si dovedou představit Boha od věčnosti, nemohou si nijak představit přírodu od věčnosti, a o to méně přírodu ze sebe, a již vůbec ne přírodu jako samu v sobě. To, co existuje samo v sobě, je totiž vlastní Bytí, z něhož vše pochází; a Bytí v sobě je sám Život, což je Božská Láska Božské Moudrosti a Božská Moudrost Božské Lásky.

Taková je pro anděly věčnost; je natolik oddělená od času, jako je nestvořené oddělené od stvořeného nebo nekonečné od konečného. Neexistuje mezi nimi žádný vztah.

BOŽSTVÍ JE STEJNÉ V TOM NEJVĚTŠÍM I V TOM NEJMENŠÍM.

77. To plyne z dvou předchozích kapitol - z toho, že Božství je přítomno bezprostorově ve veškerém prostoru a bezčasově ve veškerém čase. Existuje velký a největší prostor a malý a nejmenší prostor. A protože prostor a čas tvoří jednotu, jak bylo řečeno výše, totéž platí i pro časové úseky. Božství je v nich totéž, neboť Božství není nestálé či proměnlivé tak jako všechno, co je součástí prostoru a času, nebo jako vše, co je součástí přírody. Je stálé a neměnné, takže je vždy a všude totéž.

78. Zdá se, jako by Božství nebylo totéž v jednom člověku jako ve druhém; zdá se, jako by bylo jiné v moudrém a jiné v prostém, jiné ve starci a jiné v dítěti. Avšak toto zdání klame; jiný je člověk, ale Božství je stejné. Člověk je příjemce a příjemci neboli přijímající schrány jsou různí. Moudrý člověk je způsobilejší, tedy plnější příjemce Božské Lásky a Moudrosti než prostý člověk; a stařec, který je zároveň moudrý, je takový ve větší míře než malé dítě či chlapec - avšak Božství je totéž v jednom i druhém. Obdobně klame i zdání, že Božství je jiné u andělů nebe a u lidi země, neboť andělé nebe jsou na rozdíl od lidí nepopsatelně moudří. Tato zdánlivá rozdílnost však závisí na nositelích a na jejich přijímání Božství, ne na Pánu.

79. Skutečnost, že Božství je stejné v tom největším i v tom nejmenším, lze ilustrovat na příkladu nebe a jednotlivých nebeských andělů. Božství v celém nebi a Božství v jednom andělu je totéž; proto také celé nebe může vypadat jako jeden anděl. Podobně je tomu s církví a s jednotlivými lidmi církve. Největší celek, ve kterém přebývá Božství, je celé nebe a zároveň celá církev; nejmenší celek je jednotlivý anděl nebe a jednotlivý člověk církve. Několikrát se mi zjevilo celé nebeské společenství jako jeden andělský člověk; bylo mi řečeno, že může vypadat jako velký, gigantický jedinec nebo jako malý člověk podobný dítěti. Božství je totiž stejné v tom největším i v tom nejmenším.

80. Božství je také stejné v té nejmenší i největší části všeho, co bylo stvořeno jako neživé. Je přítomno v každém dobru jejich užitečnosti. Tyto věci nežijí, neboť nejsou formami života, ale jsou formami užitečnosti, a tyto formy se různí v závislosti na přínosu užitků. Způsob, jakým je v nich Božství přítomno, však popíšu později, až budu hovořit o stvoření.

81. Odpoutej se od představ prostoru a zcela vyluč myšlenku na vakuum, a takto přemýšlej o Božské Lásce a Moudrosti, o tom, že to je vlastní Podstata mimo prostor, aniž by v-*ií bylo vakuum. Pak mysli v termínech prostoru, a uvidíš, že Božství je v tom největším i nejmenším prostoru stejné. V Podstatě mimo prostor není nic velkého ani malého, vše je tam stejné.

82. Nyní uvedu něco o vakuu. Jednou jsem slyšel o vakuu hovořit anděly s Newtonem.[27)] Prohlásili, že prý nemohou snést představu vakua jako ničeho, neboť v jejich světě, jenž je duchovní a uvnitř či nad prostorem a časem přírodního světa, oni právě tak cítí, myslí, jsou vzněcováni, milují, chtějí, dýchají, a také mluví a jednají; a to by nikdy nebylo možné ve vakuu jako v „ničem", protože nic je nic a o „ničem" nelze nic říci.

Newton odpověděl, že ví, že Božství, jež *Je,* vše zaplňuje, a že sám se hrozí představy „ničeho" jako vakua, protože je zcela destruktivní. Vyzýval ty, kteří s ním o vakuu debatovali, aby se varovali představy „ničeho" a nazvali ji fantazií, neboť v „ničem" nemůže probíhat žádná mentální aktivita.

KdíMOid li

I Prostředí-; \r stvořen i]

BOŽSKÁ LÁSKA A BOŽSKÁ MOUDROST SE V DUCHOVNÍM SVĚTĚ JEVÍ JAKO SLUNCE.

83. Existují dva světy: svět duchovní a svět přírodní. Duchovní svět neodvozuje nic ze světa přírodního, stejně jako svět přírodní neodvozuje nic ze světa duchovního. Jsou to zcela odlišné světy a komunikují spolu pouze prostřednictvím souvztažností, jejichž charakter byl podrobně popsán jinde.[28)] Pro osvětlení přidám následující příklad.

Teplo v přírodním světě se nachází v souvztažnosti s dobrem lásky k bližnímu ve světě duchovním, a světlo v přírodním světě v souvztažnosti s pravdou víry ve světě duchovním. Každý vidí, že teplo a dobro lásky k bližnímu, stejně jako světlo a pravda víry, jsou zcela rozdílné skutečnosti.

Takto rozdílně, jako dvě zcela protikladné věci, se jeví již na první pohled; rozdíl vyvstane i při úvaze, co má společného dobro lásky s teplem a co pravda víry se světlem. Přesto je duchovní teplo dobrem a duchovní světlo pravdou.

Avšak ačkoli jsou tyto skutečnosti tak rozdílné, tvoří jeden celek prostřednictvím souvztažností. Jsou spojeny takovým způsobem, že když člověk čte ve Slovu „teplo" a „světlo", andělé a duchové, kteří jsou u něj, vnímají místo „tepla" lásku k bližnímu a místo „světla" víru.

Tímto příkladem chci objasnit, že dva světy, duchovní a přírodní, jsou tak rozdílné, že nemají vůbec nic společného, avšak zároveň byly stvořeny takovým způsobem, že spolu komunikují a dokonce jsou prostřednictvím souvztažností spojeny.

84. Jelikož tyto dva světy jsou natolik rozdílné, je zcela zřejmé, že duchovní svět musí existovat pod jiným sluncem než svět přírodní. I v duchovním světě je teplo a světlo stejně jako ve světě přírodním. Teplo je tam však duchovni povahy, stejně jako světlo, a duchovní teplo je dobrem lásky k bližnímu, zatímco duchovní světlo je pravdou víry.

Protože však jediný možný zdroj tepla a světla je slunce, je nyní jasné, že v duchovním světě je jiné slunce než ve světě přírodním. Stejně tak je zřejmé, že slunce duchovního světa musí být takové podstaty, aby z něj

mohlo vzniknout duchovní teplo a světlo, a že slunce přírodního světa musí mít podstatu vytvářející přírodní teplo a světlo. Nic duchovního, co je odvozeno z dobra a pravdy, nemůže vzniknout z jiného zdroje než z Božské Lásky a Moudrosti; veškeré dobro je totiž výsledkem lásky a veškerá pravda je výsledkem moudrosti. Každý moudrý člověk může vidět, že z jiného zdroje vzniknout nemohou.

85. Lidé doposud nevěděli, že existuje i jiné slunce než slunce přírodního světa. Příčinou je, že naše duchovní podstata pronikla tak hluboko do naší přírodnosti, že již nevíme, co to znamená „duchovní". Neuvědomujeme si ani, že existuje duchovní svět - svět, ve kterém žijí duchové a andělé a který je jiný, odlišný od našeho přírodního světa.

Jelikož se duchovní svět natolik ukryl před zraky těch, kdo žijí v přírodním světě, Pánu se zlíbilo otevřít můj duchovní zrak, abych viděl skutečnosti onoho světa právě tak, jak vidím skutečnosti světa přírodního, abych pak mohl onen svět popsat. To jsem učinil v díle *Nebe a peklo,* jež má kapitolu pojednávající o slunci onoho světa.[29] Opravdu jsem toto slunce viděl a jevilo se mi stejně velké jako slunce přírodního světa. Mělo obdobný ohnivý vzhled, ale bylo zabarveno více do zlatova. Dozvěděl jsem se také, že celé nebe andělů leží pod tímto sluncem a že andělé třetího nebe je vidi neustále, andělé druhého nebe často a andělé prvního neboli nejvzdálenějšího nebe občas. Z dalšího bude zřejmé, že veškeré teplo a veškeré světlo, stejně jako vše, co se v onom světě objevuje, pochází z onoho slunce.

86. Toto slunce není Pán sám, ale pochází z Pána. Co se v onom světě jeví jako slunce, je vycházející Božskou Láskou a Moudrostí. A protože Láska a Moudrost jsou v Pánu jedním (jak bylo ukázáno v prvé části), bylo řečeno, že toto slunce je Božská Láska. Božská Moudrost je totiž vlastností Božské Lásky, takže je také Láskou.

87. Toto slunce se andělům jeví jako oheň, neboť láska a oheň si souvztažně odpovídají. Andělé nemohou vidět očima lásku, ale vidí na jejím místě to, co jí odpovídá. Mají své nitro a svůj zevnějšek stejně jako my lidé. Jejich nitro myslí a je moudré, chce a miluje; a jejich vnější já cítí, vidí, mluví a jedná. Všechny tyto vnější funkce jsou souvztažné s jejich nitrem, avšak tato souvztažnost je duchovní, nikoli přírodní.

Duchovní bytosti vnímají Božskou Lásku jako oheň. Proto také „oheň" znamená ve Slově lásku. Totéž označuje i „posvátný oheň" v izraelské církvi - proto také v modlitbách často prosíme Boha, aby nebeský oheň (označující Božskou lásku) roznítil naše srdce.

88. Jelikož mezi duchovním a přírodním je takový rozdíl (jak bylo popsáno výše v odst. 83), nemůže vůbec nic ze slunce přírodního světa přejít do světa duchovního - tedy vůbec nic z jeho tepla a světla nebo z jakéhokoli pozemského předmětu. Světlo přírodního světa je tam tmou a teplo tohoto světa je tam smrtí. Avšak teplo našeho světa může být oživeno vlivem nebeského tepla, stejně jako světlo našeho světa může být osvíceno vlivem nebeského světla. Tento vliv se děje prostřednictvím souvztažností a nemůže se uskutečnit spojitým způsobem.

ZE SLUNCE, JEŽ VZNIKÁ Z BOŽSKÉ LÁSKY A BOŽSKÉ MOUDROSTI, PLYNE TEPLO A SVĚTLO.

89. V duchovním světě, kde žijí andělé a duchové, se nachází teplo a světlo stejně jako v přírodním světě, kde žijeme my lidé. Teplo tam také vnímají jako teplo a světlo tam vnímají jako světlo. Přesto se teplo a světlo duchovního světa a světa přírodního natolik od sebe odlišuji, že nemají nic společného, jak jsme řekli výše. Liší se od sebe jako život a smrt. Teplo duchovního světa je samo o sobě živé, stejně tak jako světlo. Avšak teplo a světlo přírodního světa jsou sama o sobě mrtvá. Teplo a světlo duchovního světa totiž pocházejí ze slunce, jež je čistou láskou, zatímco teplo a světlo přírodního světa pocházejí ze slunce, jež je čistým ohněm. Láska je živá a Božská Láska je Život sám. Oheň je mrtvý a sluneční oheň je smrt sama - můžeme jej tak nazvat, protože v sobě nemá vůbec žádný život.

90. Protože andělé jsou duchovní bytosti, nemohou žít v jiném teple ani v jiném světle než duchovním. Lidé zase nemohou žít v jiném teple a jiném světle než přírodním. Duchovní totiž náleží duchovnímu,

a přírodní přírodnímu. Kdyby andělé záviseli, byť i v té nejmenší míře, na přírodním teple a světlu, zničilo by je to, protože toto teplo a světlo vůbec nesouhlasí s jejich životy.

Každý člověk, mluvíme-li o nitru jeho mysli, duchem. Když člověk zemře, úplně opouští tento přírodní svět. Zanechává zde vše, co mu patřilo, a vstupuje do světa, v němž není nic přírodního. V tomto světě žije tak oddělen od přírody, že s ní nijak spojitě nekomunikuje; nemá s ní tedy žádný vztah čistšího a hrubšího, pouze vztah prvotního a následného, jež komunikují pouze skrze souvztažnosti.

Z toho jasně vysvítá, že duchovní teplo není čistší teplo přírodní a duchovní světlo není čistší světlo přírodní, ale že jsou tvořeny ze zcela rozdílných podstat. Duchovní teplo a světlo odvozují svou podstatu ze slunce, jež je čistá Láska, Život sám. A teplo a světlo přírodní odvozují svou podstatu ze slunce, jež je čistý oheň bez jakéhokoli života, jak bylo uvedeno výše.

91. Vezmeme-li tedy v úvahu tento rozdíl mezi teplem a světlem obou světů, je zřejmé, proč lidé jednoho světa nemohou vidět lidi světa druhého. Oči nás lidí, vidoucí v přírodním světle, jsou stvořeny z látek našeho světa, a oči andělů jsou stvořeny z látek jejich světa. Oboje jsou utvářeny tak, aby přijímaly odpovídajícím způsobem své světlo.

Z toho lze poznat, jaká nevědomost podmiňuje myšlení těch, kteří neuvěřili, že andělé a duchové jsou lidé, a to jen proto, že je nevidí svýma očima.

92. Skutečnost, že andělé a duchové žijí ve zcela jiném světle a teple než lidé, nebyla dříve známa. Nevědělo se dokonce ani to, že nějaké jiné světlo a teplo existuje. Myšlení člověka totiž neproniklo za hlubší a čistší aspekty přírody. Mnozí si proto představovali příbytky andělů a duchů v éteru nebo ve hvězdách, tedy v přírodě, a ne nad ní neboli mimo ni. Andělé a duchové jsou však opravdu zcela nad přírodou neboli mimo přírodu. Jsou ve svém vlastním světě, jenž se rozkládá pod jiným sluncem. A protože v onom světě jsou vzdálenosti zdánlivé, jak jsem ukázal výše, nemůžeme o nich říci, že by pobývali v éteru či ve hvězdách. Jsou přímo s námi, spojeni s naším duchem pohnutkami a myšlením. Každý člověk je duch, a díky tomu myslí a chce. Duchovní svět je proto tam, kde člověk, a není mu vůbec vzdálen. Jedním slovem - všichni jsme nitrem své mysli v onom světě uprostřed duchů a andělů. Myslíme ze světla a milujeme z tepla onoho světa.

ONO SLUNCE NENÍ BOHEM; JE VYZAŘOVÁNÍM Z BOŽSKÉ LÁSKY A BOŽSKÉ MOUDROSTI BOHA-ČLOVĚKA. TOTÉŽ PLATÍ PRO TEPLO A SVĚTLO Z ONOHO SLUNCE.

93. Oním sluncem viditelným andělům, z nějž přijímají teplo a světlo, se nemíní Pán sám. Myslí se jím první vyzařování z Něj, tedy nejvyšší duchovní teplo. Toto nejvyšší duchovní teplo je duchovní oheň, což je Božská Láska a Moudrost ye své prvotní souvztažnosti. Proto také ono slunce vypadá ohnivě a pro anděly, ačkoli ne pro lidi, je opravdu ohnivé. Co zakoušíme jako oheň my, není oheň duchovní, ale přírodní, a rozdíl mezi nimi je jako mezi něčím živým a mrtvým. Duchovní slunce tak svým teplem oživuje duchovní lidi a udržuje duchovní předměty, zatímco přírodní slunce činí totéž pro přírodní lidi a předměty. Nečiní tak však ze sebe, ale vlivem duchovního tepla, kterému skýtá podpůrné zdroje.

94. Onen duchovni oheň, který je zdrojem světla, se stává duchovním teplem a světlem; a těch ubývá, jak vyzařují. Ubývá jich stupňovitě, o čemž pojednáme později. Dávní lidé to znázorňovali kruhy kolem Boží hlavy, jež byly zlaté od ohně a třpytily se od světla. Toto znázornění je běžné i dnes na malbách, kde je zobrazován Bůh jako Člověk.

95.1 vlastní zkušenost ukazuje, že láska vytváří teplo a moudrost světlo. Když milujeme, rozehříváme se, a když moudře myslíme, vidíme věci jakoby ve světle. Z toho plyne, že první věcí plynoucí z lásky je teplo a první věcí plynoucí z moudrosti je světlo.

Vidíme také, že to jsou souvztažnosti, neboť teplo nepřebývá ve vlastní lásce, ale jejím působením ve vůli, a odtud v těle. Stejně tak světlo

se nenachází v moudrosti, ale v myšleni našeho rozumu, a odtud v řeči. Láska a moudrost jsou tedy podstatou a životem tepla a světla: a proto¬ že teplo a světlo jsou vyzařováním, jsou také souvztažnostmi.

96. Budeš-li věnovat pozornost svým myšlenkám, můžeš poznat, že duchovní světlo se naprosto liší od světla přírodního. Když mysl přemýšlí, vidí své předměty ve světle, a ti, kdo přemýšlejí duchovně, vidí pravdy stejně dobře o půlnoci jako za dne. Proto také v souvislosti s rozumem hovoříme o světle a říkáme, že rozum „vidí". Někdo může komentovat něco, co pronese druhý, slovy, že „vidí, že to tak je" - což znamená, že to chápe. Jelikož toto chápání je duchovní, nemůže vidět přírodním světlem. Přírodní světlo není stálé, ale mizí se sluncem. Z to¬ ho plyne, že rozum se těší jinému světlu než oči a že toto světlo vzniká z jiného zdroje.

97. Dej si však pozor, aby sis nemyslel, že slunce duchovního světa je sám Bůh. Skutečný Bůh je Člověk. První vyzařování z Jeho lásky a moudrosti je něco ohnivého a duchovního, co se andělům jeví jako slunce. Když se Pán zjevuje andělům v osobě, zjevuje se jako Člověk, a to někdy ve slunci a jindy mimo ně.

98. Tato souvztažnost je příčinou, že se Pán ve Slově nenazývá pouze sluncem, ale také ohněm a světlem. „Sluncem" se nazývá vzhledem k Božské Lásce a Moudrosti zároveň; „ohněm" vzhledem k Božské Lás¬ ce a „světlem" vzhledem k Božské Moudrosti.

DUCHOVNÍ TEPLO A SVĚTLO, JEŽ VZNIKAJÍ VYZAŘOVÁNÍM OD PÁNA JAKO ZE SLUNCE, TVOŘÍ JEDEN CELEK STEJNĚ JAKO JEHO BOŽSKÁ LÁSKA A MOUDROST.

99. O tom, jakým způsobem tvoří Božská Láska a Moudrost jeden celek, pojednává část I. Teplo a světlo tvoří jeden celek obdobným způ¬ sobem, neboť vyzařují, a co vyzařuje, tvoří jeden celek prostřednictvím souvztažností. Teplo odpovídá lásce a světlo moudrosti.

Z toho plyne, že tak jako Božská Láska je Božským Bytím a Božská Moudrost je Božským Projevem (viz výše odst. 14-16), tak je také duchovní teplo Božským vyzařováním z Božského Bytí a duchovni světlo je Božským vyzařováním z Božského Projevu. Znamená to, že tak jako je díky této jednotě Božská Láska součástí Božské Moudrosti a Božská Moudrost součástí Božské Lásky (viz odst. 34-39 výše), du¬ chovní teplo je součástí duchovního světla a duchovni světlo je součásti duchovního tepla. Tato jednota je také příčinou toho, že teplo a světlo tvoří jeden celek, když vyzařují od Pána jako ze slunce.

V následujícím uvidíme, že andělé a lidé je jako jeden celek nepři¬ jímají.

100. Teplo a světlo, jež vyzařují od Pána jako ze slunce, jsou tím, co nazýváme „duchovní" [energií][30] v první řadě. Nazýváme je duchovní energii v jednotném čísle, neboť jsou jediným celkem. V dalším textu, kde je použit výraz „duchovní energie", budeme mít na mysli obojí záro¬ veň. Je to právě díky této duchovní energii, že se celý onen svět nazývá duchovním. Vše v onom světě odvozuje svůj původ a také své jméno z této duchovní energie.

Teplo a světlo se nazývají duchovní energií proto, že Bůh se nazývá Duch, a Bůh jako Duch je oním vyzařováním. Bůh co do své vlastní podstaty se nazývá Jehovah; avšak tímto vyzařováním oživuje a osvěcu¬ je anděly nebe a lidi církve. Proto se říká, že oživení a osvícení se děje skrze Ducha Jehovy.

101. Jednota tepla a světla, tedy duchovní energie vyzařované od Pá¬ na jako ze slunce, může být objasněna na příkladu tepla a světla, jež vyzařují ze slunce přírodního světa. Tyto dvě energie také tvoří při vyza¬ řování ze slunce jeden celek. Skutečnost, že na zemi jeden celek netvoří, není způsobena tímto sluncem, ale zemí. Země se každodenně otáčí ko¬ lem své osy a každoročně obíhá na své sluneční dráze. To budí zdání, že teplo a světlo netvoří jeden celek - uprostřed léta je více tepla než světla a uprostřed zimy je více světla než tepla. Totéž se děje i v duchovním světě. Země se tam sice neotáčí a neobíhá, avšak andělé se tam více či méně obracejí k Pánu. Ti, kdo se k Němu obracejí více, přijímají více tepla a méně světla, zatímco ti, kdo se k Němu obracejí méně, přijímají

více světla a méně tepla. Proto se také nebesa tvořená anděly rozdělují na dvě království, z nichž se jedno nazývá nebeským a druhé duchovním. Nebeští andělé přijímají více tepla a duchovní andělé více světla.

Podle toho, jak přijímají teplo a světlo, také vypadá krajina, ve které žijí. Souvztažnost je přesná, když pohyb země nahradíme změnou stavu andělů.

102. V dalším uvidíme, že veškeré duchovní jevy, jež povstávají skrze teplo a světlo svého slunce, tvoří obdobně - pozorovány samy o sobě - jeden celek, ale netvoří jej, pokud uznáváme, že vycházejí z pohnutek andělů. Když je teplo a světlo v nebi sjednoceno, pro anděly jako by bylo jaro; když však sjednoceny nejsou, je pro ně buď jakoby léto, nebo zima; ne však jako zima ve studených pásmech, ale v teplých. Podstatu anděla tvoří rovnováha přijímání lásky a moudrosti, a proto je anděl nebeským andělem podle toho, jakou jednotu tvoří jeho láska a moudrost. Totéž platí pro člověka církve, když jeho láska a moudrost neboli láska k bližnímu a víra tvoří jeden celek.

SLUNCE DUCHOVNÍHO SVĚTA SE OBJEVUJE VE STŘEDNÍ VÝŠCE, VE STEJNÉ VZDÁLENOSTI OD ANDĚLŮ JAKO SLUNCE PŘÍRODNÍHO SVĚTA OD LIDÍ.

103. Mnoho lidí si ze světa přináší představu, že Bůh dlí vysoko nad hlavami, a o Pánu, že přebývá v nebi mezi anděly. Tuto představu si vytvořili, protože ve Slovu se Bůh nazývá Nejvyšším a píše se tam, že přebývá na výšině. Proto pozvedají své oči a ruce, když Jej prosí a modlí se - nevědí přitom, že „nejvyšší" znamená „nejvnitřnější".

Pána si lidé představují uprostřed andělů v nebi, protože o Něm nesmýšlejí jinak než jako o kterémkoli jiném člověku nebo jako o andělu. Neuvědomují si, že Pán je skutečný a jediný Bůh, jenž vládne vesmíru. Kdyby žil v nebi uprostřed andělů, nemohl by mít vesmír pod svým dohledem, pečovat o něj a vládnout mu. A kdyby nesvítil jako slunce těm, kdo žijí v duchovním světě, andělé by neměli žádné světlo. Andělé jsou duchovní bytosti, a proto jejich podstatě přísluší pouze duchovní světlo. Až budeme později pojednávat o stupních, uvidíme, že světlo v nebi nezměrně přesahuje světlo na zemi.

104. Co se týká slunce, které poskytuje andělům světlo a teplo, objevuje se ve výšce asi čtyřiceti pěti stupňů nad zemí, kde andělé žijí, tedy v prostřední výšce. Jeví se také ve stejné vzdálenosti od andělů jako slunce světa od lidí.

V této výšce a vzdálenosti je však vidět neustále a nehýbe se. Andělé proto neznají dělení času na dny a roky a čas jim neplyne od rána přes poledne a večer do noci; rok jim neplyne od jara přes léto a podzim do zimy. Místo toho tam mají neustále denní světlo a jaro - místo času tam mají stavy, jak bylo poznamenáno výše.[31)]

105. Následují ty nejdůležitější důvody, proč se slunce duchovního světa objevuje ve střední výšce. *Za prvé,* světlo a teplo, které z něj vyzařují, mají střední intenzitu, a proto jsou v rovnováze, tedy ve správném poměru. Kdyby se slunce objevovalo nad střední výškou, andělé by vnímali více tepla než světla; a kdyby se objevovalo pod touto úrovní, vnímali by více světla než tepla. Tak se to děje na zemi, když je slunce nad středem oblohy nebo pod ni. Když je nad jejím středem, tepla přibývá více než světla, a když je po ním, světla přibývá více než tepla. Světlo ve skutečnosti zůstává po celé léto i zimu stejné; tepla však přibývá nebo ubývá tepla podle výšky slunce.

Za druhé, slunce duchovního světa se objevuje ve střední výšce nad andělským nebem, aby ve všech andělských nebesích bylo neustálé jaro, které v andělích vyvolává stav míru. Tento stav je totiž souvztažný s jarním obdobím na zemi.

Za třetí, andělé tak mohou být neustále obráceni tváří k Pánu a vidět Jej. Ať se totiž andělé tělesně otáčejí kterýmkoli směrem, mají před sebou stále východ, a tedy Pána. Je to zvláštnost onoho světa. Nebylo by to však možné, kdyby se slunce jejich světa objevovalo nad středem či pod ním, a už vůbec by to nebylo možné, kdyby stálo přímo v zenitu nad jejich hlavami.

106. Kdyby se slunce duchovního světa neobjevovalo ve stejné vzdálenosti od andělů jako slunce přírodního světa od lidí, celé andělské nebe, peklo pod ním i naše zeměkoule pod nimi by nemohly setrvávat pod Pánovým dohledem, péčí, všudypřítomností, vševědoucností, všemohoucností a prozřetelností. Je to podobné, jako kdyby slunce našeho světa nebylo od země v takové vzdálenosti, v jaké je vidíme - nemohlo by být přítomno a působit svým teplem a světlem na celé zemi, a nemohlo by tak skýtat podpůrné zdroje slunci duchovního světa.

107. Je nanejvýš důležité vědět, že existují dvě slunce, jedno duchovní a druhé přírodní - duchovni slunce pro ty, kdo žijí v duchovním světě, a přírodní slunce pro ty, kdo žijí v přírodním světě. Pokud si to člověk neuvědomí, nemůže správně porozumět ničemu o stvoření a o člověku, což jsou témata, o kterých budeme hovořit. Může sice spatřit účinky, avšak pokud nevidí zároveň i jejich příčiny, je to, jako by je viděl v noci.

VZDÁLENOST MEZI SLUNCEM A ANDĚLY V DUCHOVNÍM SVĚTĚ JE ZDÁNLIVÁ A ZÁVISÍ NA TOM, JAK ANDĚLÉ **PŘIJÍMAJÍ** BOŽSKOU LÁSKU A MOUDROST.

108. Všechny klamy, jež vládnou u zlých a prostoduchých lidí, mají svůj původ v iluzích, ve kterých se tito lidé utvrdili. Dokud však iluze zůstávají iluzemi, jsou zdánlivými pravdami, podle kterých může každý myslet a mluvit. Pokládá-li je ale člověk za skutečné pravdy, což se stává tehdy, když se v nich utvrdí, zdánlivé pravdy se stanou nepravdami a klamy. Takovým zdáním například je, že se slunce každý den pohybuje kolem země a obíhá svou roční ekliptiku. Dokud se v tomto zdání člověk vnitřně neutvrdí, zůstává zdánlivou pravdou, podle které může každý myslet a mluvit. Můžeme říkat, že slunce vychází a zapadá, a tím nastává ráno, poledne, večer a noc. Nebo že se slunce právě nachází v tom či onom bodě své ekliptiky či výšky, a tím nastoluje jaro, léto, podzim a zimu. Když však někdo tvrdí, že tato zdání jsou skutečnými pravdami, tehdy z iluze myslí a hovoří klamně.

Totéž platí pro nespočet dalších zdání - nejen přírodních, občanských a morálních, ale také duchovních.

109. Totéž platí pro vzdálenost slunce duchovního světa, což je první vyzařování Božské Lásky a Moudrosti Pána. Pravdou je, že žádná taková vzdálenost neexistuje, ale že je to zdání závislé na tom, jak andělé na svém vlastním stupni přijímají Božskou Lásku a Moudrost. Že vzdálenosti v duchovním světě jsou zdání, lze vyčíst i z toho, co bylo řečeno výše, například z odst. 7-9 *[7-10]* o tom, že Božství se nenachází v prostoru, a odst. 69-72 o tom, že Božství zaplňuje bezprostorově veškerý prostor. Pokud neexistuje prostor, neexistují ani vzdálenosti, neboli - což je totéž - pokud je prostor zdání, jsou zdáni i vzdálenosti, neboť vzdálenosti jsou atributy prostoru.

110. Slunce duchovního "světa se objevuje v jisté vzdálenosti od andělů, protože přijímají Božskou Lásku a Moudrost v tom stupni tepla a světla, který je pro ně vhodný. Andělé, kteří jsou stvoření a konečni, nemohou přijímat Pána v prvotním stupni tepla a světla, jaký existuje ve slunci, neboť by jimi byli zcela stráveni. Proto přijímají Pána v tom stupni tepla a světla, který odpovídá jejich lásce a moudrosti.

Můžeme to osvětlit následujícím příkladem. Andělé nejnižšího nebe nemohou vystoupit k andělům třetího nebe, neboť pokud by tak učinili a vstoupili do jejich nebe, upadli by jakoby do mdlob, jako by zápasili mezi životem a smrtí. To proto, že mají lásku a moudrost v nižším stupni, stejně jako teplo své lásky a světlo své moudrosti. Co by se potom asi stalo, kdyby andělé vystoupili až ke slunci a vstoupili do jeho ohně?

Díky tomu, že andělé přijímají Pána různě, nebesa se jeví vzájemně od sebe oddělená. Nejvyšší nebe, nazývající se třetí, se objevuje nad druhým a to nad prvním. Nebesa ve skutečnosti od sebe nejsou vzdálena, ale jeví se tak. Pán je totiž stejně přítomen u těch, kteří žijí v posledním nebi, jako u těch, kdo žijí ve třetím. Zdání vzdáleností vytvářejí subjekty, tedy andělé, a ne Pán.

111. Tuto skutečnost můžeme jen stěží pochopit pomocí přírodních představ, neboť ty se vážou k prostoru. Lze ji však pochopit pomocí duchovních představ andělů, neboť ty prostor neobsahují.

Nicméně i pomocí přírodní představy můžeme pochopit, že láska a moudrost, neboli (což je totéž) Pán, který je Božská Láska a Moudrost, se nemůže šířit prostorem, ale je s každým podle jeho přijímání. Pán učí u *Matouše* 28, 20, že je se všemi, a u *Jana* 14, 21 *[14, 23],* že si učiní příbytek u těch, kdo Jej milují.

112. Tento fakt se může zdát předmětem hlubší moudrosti, neboť jeho důkazem jsou nebesa a andělé. Totéž se však vztahuje i na lidi. Vzhledem k hlubším úrovním svých myslí jsme zahříváni a osvěcováni stejným sluncem - jsme zahříváni jeho teplem a osvěcováni jeho světlem, a to natolik, nakolik přijímáme lásku a moudrost od Pána. Rozdíl mezi anděly a námi spočívá v tom, že andělé žijí pouze pod svým sluncem, zatímco my žijeme nejen pod ním, ale i pod sluncem světa. Kdyby totiž naše těla nebyla vystavena oběma sluncím, nemohla by vzniknout ani trvat. Jinak je tomu s těly andělů, neboť ta jsou duchovní.

ANDĚLÉ JSOU V PÁNU A PÁN JE V NICH; A PROTOŽE ANDĚLÉ JSOU PŘÍJEMCI, POUZE PÁN JE NEBEM.

113. Nebe se nazývá Božím příbytkem a také Božím trůnem, takže lidé se domnívají, že Bůh žije v nebi tak jako král ve svém království. Bůh, tedy Pán, však přebývá ve slunci nad nebesy a v nebesích je přítomen prostřednictvím své přítomnosti v teple a světle, jak bylo ukázáno v posledních dvou kapitolách. A přestože je Pán přítomen v nebi tímto způsobem, zároveň je tam jakoby sám v Sobě, neboť (jak jsem právě vysvětlil v odst. 103-112) vzdálenost mezi sluncem a nebem není skutečnou vzdáleností, ale jen jejím zdáním. Protože tedy tato vzdálenost je zdánlivá, plyne z toho, že v nebi je sám Pán. Je tam v lásce a moudrosti nebeských andělů; a protože je v lásce a moudrosti všech andělů tvořících nebe, je v celém nebi.

114. Důvodem, proč Pán nejenom přebývá v nebi, ale zároveň *je* nebem samým, je skutečnost, že láska a moudrost vytvářejí anděla a zároveň patří Pánu, který je s anděly. Z toho plyne, že Pán je nebem.

Andělé tedy nejsou anděly díky tomu, co je jim vlastní; jejich vlastní já je právě takové jako v nás lidech - tedy zlé. Všichni andělé totiž byli lidmi a toto já je jim vrozeno. Je pouze odsunuto do pozadí; a podle toho, nakolik je v pozadí, andělé přijímají lásku a moudrost, tedy Pána.

Každý může vidět, pozvedne-li jen trochu svůj rozum, že Pán nemůže být s anděly v ničem jiném než ve Svém, tedy v tom, co je mu vlastní, což je Láska a Moudrost, a v žádném případě ne v tom, co je vlastní andělům, tedy ve zlu. Z toho plyne, že nakolik je v andělích odsunuto zlo, natolik je v nich Pán a natolik jsou anděly. Vlastní andělskou podstatou nebe je Božská Láska a Moudrost. Toto Božství se nazývá andělské, je-li přítomno v andělích. To nám opět ukazuje, že andělé jsou anděly z Pána, nikoli ze sebe. Totéž tedy platí pro nebe.

115. Přesto nemůžeme chápat, jakým způsobem Pán přebývá v andělu a anděl v Pánu, pokud neznáme charakter jejich spojení. Jde o spojení Pána s andělem a anděla s Pánem - tedy o vzájemné spojení. U anděla je tomu následovně: andělé, stejně jako lidé, vnímají, jako by se sami o sobě podíleli na lásce a moudrosti, tedy jako by láska a moudrost byly jejich vlastní. Kdyby to takto nevnímali, nedošlo by k žádnému spojení, a Pán by tak nebyl v nich a oni by nebyli v Pánu. Pán by nemohl být přítomen v žádném andělu ani člověku, pokud ten by nevnímal a nepociťoval lásku a moudrost, s nimiž v něm přebývá Pán, jako svou. To mu umožňuje nejenom přijímat, ale také přijaté vracet a opětovat tak milování. Takto se anděl stává moudrým a moudrým zůstává. Kdo by mohl chtít milovat Pána a bližního nebo kdo by mohl chtít zmoudřet, kdyby necítil a nevnímal to, co miluje, čemu se učí a co získává, jako své? Mohl by si to nějakým jiným způsobem uchovat? Kdyby tomu tak nebylo, vplývajici láska a moudrost by neměly žádné sídlo a propluly by člověkem, aniž by jej jakkoli podnítily. Andělé by tak nebyli anděly a lidé by nebyli lidmi. Byli by jako něco neživého.

Z toho lze nahlédnout, že musí existovat vzájemnost, aby mohlo existovat spojení.

116. Nyní si však vysvětlíme, jak andělé mohou vnímat a cítit, a proto i přijímat a udržet si jako své něco, co není jejich (neboť jak bylo řečeno výše, andělé nejsou anděly díky něčemu svému, ale díky tomu, co je v nich z Pána). Podstata věci je následující. Každý anděl má svobodu a rozum. Tyto dvě schopnosti mají andělé proto, aby byli schopni přijímat lásku a moudrost od Pána. Ani rozum, ani svoboda však nejsou jejich, ale Pána, který je s nimi. Jelikož tyto kvality jsou důvěrně spojeny s životem anděla - tak důvěrně, že lze říci, že jsou do jeho života vloženy - zdá se, jako by byly jeho vlastní. Díky nim může myslet a chtít, mluvit a jednat; a vše, na co díky nim myslí, co chce, o čem mluví a jak jedná - vše se jeví, jako by to pocházelo z něj. Vzájemnosti, která takto vzniká, se pak uskutečňuje spojení.

A přesto nakolik anděl věří, že má v sobě lásku a moudrost a osobuje si je jako své, natolik postrádá andělskost a tedy i spojení s Pánem. Není totiž v pravdě; a protože pravda tvoří jedno s nebeským světlem, nemůže být v nebi. Vede jej to k popření toho, že žije z Pána, a k víře, že žije ze sebe a má tedy Božskou podstatu.

Na těchto dvou kvalitách, svobodě a rozumu, spočívá život, jenž se nazývá andělský a lidský.

To nás přivádí k závěru, že andělé mají schopnost vzájemnosti, aby mohli být spojeni s Pánem; že však tento prvek vzájemnosti, nahlížíme-li na něj jako na schopnost, je Pánův, ne jejich. Proto pokud andělé této vzájemnosti, jež jim umožňuje vnímat a cítit Pánovy skutečnosti jako vlastní, zneužijí a přisvojí si ji, ztrácejí svou andělskost. Sám Pán učí u *Jana* 14,20-24 a 15,4-6, že toto spojení je vzájemné, a u *Jana* 15,7, že spojení Pána s člověkem a člověka s Pánem se uskutečňuje v tom, co je Jeho - v tom, co je nazváno „Jeho slovy".

117. Jsou lidé, kteří se domnívají, že Adam byl tak svobodný a mohl se tak svobodně rozhodovat, že mohl milovat Boha a být moudrý sám od sebe, a že jeho potomci tuto svobodu volby ztratili. To je však omyl. My lidé nejsme Život; život jen přijímáme (viz výše odst. 4-6, 54-60 *[55-60]*. A ten, kdo je příjemcem života, nemůže milovat a být moudrý z něčeho svého. Proto Adam, když chtěl být moudrý a milovat ze svého, odpadl od lásky a moudrosti a byl vyhnán z Ráje.[32)]

118. Totéž, co jsme právě řekli o jednotlivých andělech, můžeme říci i o nebi, neboť je tvoří andělé. Božství je totiž stejné v té největší i v té nejmenší skutečnosti (viz odst. 77-82 výše).

Totéž, co jsme řekli o andělech a nebi, však platí i pro člověka a církev. Andělé nebe a lidé církve totiž jednají díky svému spojení ve shodě. Člověk církve je navíc nitrem své mysli anděl. Člověkem církve však myslíme jen takového člověka, který má církev v sobě.

VÝCHOD V DUCHOVNÍM SVĚTĚ JE TAM, KDE SE NACHÁZÍ PÁN JAKO SLUNCE; TÍM JSOU URČENY I OSTATNÍ OBLASTI.

119. Nyní, když jsme pojednali o slunci duchovního světa a jeho podstatě, o jeho teple a světle a z toho plynoucí přítomnosti Pána, pojednáme také o oblastech onoho světa.

Důvod, proč pojednáváme o onom světě a jeho slunci, je ten, že pojednáváme o Bohu, lásce a moudrosti; a vynechat přitom jejich zdroj by znamenalo pojednávat o účincích, ne však o příčinách. Účinky nás nepoučí o ničem jiném než zase o účincích a pokud bychom osvětlili pouze je, nevyjeví nám žádnou příčinu. Naopak příčiny nám vyjeví účinky. Znát účinky z příčin znamená být moudrý; avšak pátrat po příčinách na základě účinků moudrostí není, neboť tehdy se objevují různé iluze, které poznávající zaměňuje za příčiny, a tak moudrost zbavuje moudrosti.

Příčiny jsou totiž prvotní a účinky následné. Následné neumožňuje spatřit prvotní, ale z prvotního můžeme spatřit následné. Takový je řád. To je také důvod, proč zde pojednáváme nejprve o duchovním světě, a teprve potom pojednáme o světě přírodním. V duchovním světě se totiž nalézají všechny příčiny; vše, co se objevuje v přírodním světě, jsou účinky.

120. Nyní tedy pojednáme o oblastech v duchovním světě. Jsou obdobné jako ve světě přírodním, avšak oblasti duchovního světa jsou

(jako onen svět sám) duchovní, zatímco oblasti přírodního světa jsou (jako tento svět sám) přírodní. Znamená to, že jsou tak rozdílné, že spolu nemají nic společného.

V obou světech se nacházejí čtyři světové strany zvané východ, západ, jih a sever. V přírodním světě jsou tyto čtyři světové strany neměnné, určené sluncem na jihu. Sever je vzadu, východ na jedné straně a západ na druhé. Jejich místo určuje jih, neboť poloha slunce v poledne je vždy stejná a pevně daná.[33)]

Jinak je tomu ve světě duchovním. Tam jsou oblasti určeny sluncem, jež se vždy objevuje na svém místě; a kde se objevuje, tam je východ. Jednotlivé oblasti tam proto nejsou určeny jihem tak jako ve světě přírodním, ale východem. Vzadu je západ, jih je na jedné straně a sever na druhé. Později však uvidíme, že tyto oblasti nepocházejí od tamního slunce, ale od obyvatel onoho světa, andělů a duchů.

121. Jelikož tyto oblasti jsou díky svému zdroji, jímž je Pán jako slunce, duchovní, rovněž místa, kde andělé a duchové přebývají, jsou duchovní a odpovídají těmto oblastem, protože místa přebývání andělů a duchů závisejí na tom, jak přijímají lásku a moudrost od Pána. Ti, kteří jsou ve vyšším stupni lásky, žijí na východě, ti, kdo jsou v nižším stupni lásky, žijí na západě. Lidé ve vyšším stupni moudrosti žijí na jihu a lidé v nižším stupni moudrosti žijí na severu.

Proto se také výrazem „jih" mysli v nejvyšším smyslu Slova Pán, zatímco v druhotném smyslu se jím označuje láska k Němu. „Západem" se míní ubývající láska k Němu; „jih" označuje moudrost ve světle a „sever" moudrost ve stínu. Obdobné významy se vztahují na stavy obyvatel, o nichž hovoříme.

122. Jelikož východ je základnou, která určuje všechny oblasti duchovního světa, a „východem" se v nejvyšším smyslu míní Pán a také Božská Láska, Pán a láska k Němu jsou zdrojem všeho ostatního. Vidíme také, že pokud někomu tato láska schází, tak je od Něj vzdálen a žije buď na západě, na jihu nebo na severu, a to ve vzdálenosti, která závisí na jeho přijímání lásky.

123. Protože Pán jako slunce je stále na východě, dávní lidé - pro něž byly všechny úkony bohoslužby zpodobněním duchovních skutečností - se při svých bohoslužbách otáčeli tváří na východ. Aby tak činili při celé bohoslužbě, stavěli i své chrámy otočené tímto směrem. To je také příčinou, proč se chrámy staví stejným způsobem i dnes.

OBLASTI DUCHOVNÍHO SVĚTA NEPOCHÁZEJÍ OD PÁNA JAKO OD SLUNCE, ALE OD ANDĚLŮ, A TO PODLE JEJICH SCHOPNOSTI PŘIJÍMAT.

124. Uvedl jsem, že andělé žijí odděleně, někteří ve východních oblastech, jiní v západních, jižních či severních. Také jsem řekl, že ti, kteří žijí ve východních oblastech, jsou ve vyšším stupni lásky, obyvatelé západních oblastí jsou v nižším stupni lásky, obyvatelé jihu jsou ve světle moudrosti a obyvatelé severu jsou ve stínu moudrosti.

Zdá se, že tato různost obývaných míst pochází od Pána jako od slunce, její příčinou jsou však andělé. Pán není ve větším či nižším stupni lásky a moudrosti; On jako slunce tedy není u jednoho ve vyšším či nižším stupni tepla a světla než u druhého. On je všude stejný. Jeden anděl Jej však nepřijímá ve stejném stupni jako druhý. To vytváří zdání, jako by byli jeden od druhého více či méně vzdáleni a žili v různých oblastech. Z toho plyne, že oblasti v duchovním světě jsou odlišnosti v přijímání lásky a moudrosti, a proto i tepla a světla od Pána jako od slunce. Ze je tomu opravdu tak, je zřejmé z našeho výkladu (odst. 108-112) o tom, že vzdálenosti v duchovním světě jsou pouze zdánlivé.

125. Jelikož různé oblasti jsou různé způsoby přijímání lásky a moudrosti anděly, řekneme si něco o různorodosti, z níž pocházejí zdání.

V předchozí části jsem vysvětlil, že Pán je v andělech a andělé jsou v Pánu. Protože se však Pán jako slunce zdánlivě nachází mimo ně, jeví se to, jako by je Pán pozoroval ze slunce a oni Jej viděli ve slunci. Je to téměř jako odraz obrazu v zrcadle.

Pokud tedy hovoříme na základě zdání, věc se má následovně. Pán vidí a prohlíží každého tváří v tvář, avšak andělé takto Pána nevidí. Ti,

kteří jsou z Pána v lásce k Němu, vidí Jej přímo před sebou, takže jsou na východě nebo na západě. Avšak ti, kteří jsou více v moudrosti, vidí Pána po pravé straně, a ti, kteří jsou v menší moudrosti, po levé straně; ti první jsou tedy na severu a ti druzí na jihu.

Tito andělé Jej vidí stranou, protože od Pána vyzařuje láska a moudrost jako jeden celek, avšak oni je (jak bylo řečeno výše) jako jeden celek nepřijímají. Moudrost, která převyšuje lásku, se opravdu jeví jako moudrost, ale není jí, neboť v tom, v čem lásku přesahuje, ji chybí život z lásky.

Z toho vidíme, odkud pochází různost v přijímání - různost, jež vyvolává zdání, že andělé žijí v různých oblastech duchovního světa.

126. Na skutečnost, že různost v přijímání lásky a moudrosti vytváří různé oblasti duchovního světa, poukazuje i fakt, že andělé mění svou oblast podle vzestupu nebo úbytku své lásky. Z toho vysvítá, že oblasti nevznikají od Pána jako od slunce, ale od andělů podle jejich schopnosti přijímat.

Totéž platí i pro nás lidi vzhledem k našemu duchu. V duchu přebývá každý člověk v některé oblasti duchovního světa, ať se nachází kdekoli ve světě přírodním. Oblasti duchovního světa totiž nemají, jak již bylo uvedeno, nic společného s oblastmi světa přírodního. V jedněch jsme tělesně a v druhých přebýváme svým duchem.

127. Aby láska a moudrost mohly vytvářet u andělů a lidi jeden celek, všechny části našeho těla jsou v párech. Naše oči, uši a nosní otvory jsou párové; máme pár rukou, beder a nohou; náš mozek je rozdělen na dvě hemisféry; srdce na dvě komory; plíce na dva laloky, a tak dále. Proto andělé i lidé mají pravou a levou stranu. Všechny části těla na pravé straně se vztahují k lásce, z níž vzniká moudrost, a všechny části těla na levé straně se vztahují k moudrosti, z níž povstává láska. Jinými slovy, všechny části těla na pravé straně se vztahují k dobru, z nějž vzniká pravda, a všechny části těla na levé straně se vztahuji k pravdě, z níž povstává dobro. Tyto páry mají lidé i andělé proto, aby láska a moudrost neboli dobro a působily jednotně a aby v jednotě hleděly k Pánu. O tom však více v následujícím.

128. Z toho vidíme, v jaké iluzi a z ní v jaké nepravdě žijí ti, kteří se domnívají, že Pán dle své libovůle uděluje nebe nebo dává jednomu více moudrosti a lásky než druhému. Pán naopak chce, aby jeden stejně jako druhý dosáhl moudrosti a byl zachráněn. Všem k tomu poskytuje prostředky: nakolik je kdo přijímá a žije podle nich, natolik dospívá k moudrosti a dosahuje záchrany, neboť Pán je stejný s jedním jako s druhým. Příjemci, andělé a lidé, jsou ale rozdílní podle rozdílů v přijímání a podle života.

Pravdivost těchto tvrzení lze doložit tím, co jsme uvedli o různých oblastech a o tom, jak na nich závisejí místa přebývání andělů, a naším vysvětlením, že tyto rozdíly nepocházejí od Pána, ale od příjemců.

ANDĚLÉ SE TVÁŘÍ NEUSTÁLE OBRACEJÍ K PÁNU JAKO KE SLUNCI, A TAK MAJÍ JIH PO PRAVICI, SEVER PO LEVICI A ZÁPAD ZA SEBOU.

129. Vše, co se zde praví o andělech a o jejich obracení se k Pánu jako ke slunci, platí také pro člověka vzhledem k jeho duchu. Člověk je svou myslí duch a pokud je milující a moudrý, je andělem. Po smrti, když odloží svůj zevnějšek, který si přinesl z přírodního světa, stává se duchem nebo andělem. A jelikož andělé se neustále obracejí tváří k východu slunce, a tím i k Pánu, říká se o člověku, který je v lásce a moudrosti od Pána, že vidí Boha, že hledí k Bohu, že má Boha před očima - míní se tím, že žije jako andělé. Ve světě se tak hovoří, neboť v nebi se tak skutečně děje, a stejně se děje i v duchu člověka. Kdo nehledí před sebe k Bohu, když se modli, ať je obrácen obličejem kterýmkoli směrem?

130. Andělé se neustále obracejí čelem k Pánu jako ke slunci, protože jsou v Pánu a Pán je v nich. Pán vnitřně vede jejich pohnutky a myšlení a neustále je obrací k Sobě; proto nemohou hledět jinam než k východu, kde vidí Pána jako slunce.

Z toho plyne, že andělé se neobracejí k Pánu sami od sebe, ale že je Pán obrací k Sobě. Když andělé vnitřně rozmýšlejí o Pánu, rozmýšlejí

o Něm sami v sobě. Toto vnitřní myšlení nevytváří žádné vzdálenosti, avšak vnější myšlení, jež je sjednoceno s viděním, je vytváří. To proto, že vnější myšlení se na rozdíl od vnitřního nachází v prostoru; a pokud v prostoru není (tak jako v duchovním světě), je v jeho zdání.

To však chápe jen málokdo z lidí, kteří o Bohu rozmýšlejí prostorově. Bůh je všude, avšak není v prostoru. Je uvnitř andělů a zároveň mimo ně - a to jim umožňuje vidět Boha, tedy Pána, uvnitř sebe i mimo sebe. Vidí Jej uvnitř sebe, když rozmýšlejí z lásky a moudrosti, a mimo sebe, když rozmýšlejí o lásce a moudrosti. O tom však pojednám zvlášť v prá¬ ci o Pánově všudypřítomnosti, vševědoucnosti a všemohoucnosti.

Každý by si měl dát pozor, aby neupadl do onoho zavrženíhodného bludařství, že se Bůh vlévá do lidí a je v nich, aniž by byl více v Sobě samém. Bůh je všude, v nás i mimo nás, ve veškerém prostoru mimo prostor (jak je uvedeno výše v odst. 7-10 a 69-72). Pokud by byl v člo¬ věku, byl by nejen rozdělen, ale také uzavřen v prostoru; a pak bychom si mohli dokonce i myslet, že jsme Bohem. Toto bludařství je tak ohav¬ né, že v duchovním světě páchne jako mrtvola.

131. Andělé se obracejí k Pánu takovým způsobem, že ať jsou tělesně otočeni kterýmkoli směrem, vždy vidí Pána jako slunce před sebou. Anděl se může otáčet dokola a vidět tak kolem sebe různé věci, a přesto se Pán jako slunce bude neustále objevovovat před ním. To se může zdát zvláštní, ale je to pravda. I mně bylo umožněno vidět Pána jako slunce tímto způsobem. Vidím Jej před sebou již řadu let a ať se otočím na kteroukoli světovou stranu, vidím Jej tímto způsobem.

132. Jelikož Pán jako slunce, tedy zároveň východ, se nalézá před tvá¬ ří všech nebeských andělů, plyne z toho, že jih mají po pravici, sever po levici a západ za sebou, opět bez ohledu na to, kterým směrem se otočí tělesně. Jak bylo řečeno dříve, všechny oblasti duchovního světa jsou určeny východem. A proto ti, kteří mají před očima východ, v oněch ob¬ lastech přebývají a dokonce je sami vymezují - neboť (jak bylo řečeno výše v odst. 124-128), tyto oblasti nejsou určeny Pánem jako sluncem, ale určují je andělé svou schopností přijímat.

133. Jelikož tedy nebe tvoří andělé a ti jsou takového charakteru, celé nebe se obrací k Pánu, a Pán tak nebe vede jako jako jednoho Člověka; tak se totiž nebe jeví Pánovým očím. O tom, že nebe vyhlíží v Pánových očích jako jeden Člověk, viz dílo *Nebe a peklo* (ods 59-87 *[59-86]*. I to je příčina existence nebeských oblastí.

134. Protože jednotlivé oblasti jsou andělům, tedy i celému nebi, té¬ měř vtištěny, každý anděl, na rozdíl od kteréhokoli člověka ve světě, zná svůj dům a místo svého přebývání, ať jde kamkoliv. Lidé nerozeznávají své domy a bydliště intuitivně podle [duchovních] oblastí, protože mys¬ lí prostorově, tedy podle uspořádání přírodního světa, které nemá nic společného s uspořádáním duchovního světa.

Ptáci a zvířata však mají tuto znalost vrozenou. Poznávají své domovy a příbytky instinktivně, jak potvrzuje zkušenost. To naznačuje podstatu duchovního světa, neboť všechny jevy, které existují v přírodním světě, jsou účinky, a všechny jevy, které existují v duchovním světě, jsou příčiny těchto účinků. V přírodě nemůže vzniknout nic, co by neodvozovalo svou příčinu z duchovní reality.

VŠECHNY VNITŘNÍ ÚROVNĚ MYSLI I TĚLA ANDĚLŮ JSOU OBRÁCENY K PÁNU JAKO KE SLUNCI.

135. Andělé mají rozum a vůli, tvář a tělo. Jejich rozum, vůle, tvář a tělo mají také svou vnitřní úroveň. Vnitřní úrovní jejich rozumu a vůle je aktivita jejich pohnutek a myšlení; niternou úroveň tváře jim tvoří mozek a niternou úroveň těla vnitřní orgány, z nichž prvotní jsou srdce a plíce. Stručně řečeno, andělé mají vše, co mají lidé na zemi. Proto jsou lidmi. Vnější forma bez této vnitřní formy by z nich lidi nevytvořila - to může pouze vnější forma, jež je sjednocená s formou vnitřní a dokonce z ní povstává. Bez vnitřní formy by andělé byli pouze obrazy lidí, které jsou bez života, neboť uvnitř nemají žádnou životní formu.

136. Je známo, že vůle a rozum svými pokyny ovládají tělo. Ústa řeknou, na co myslí rozum, a tělo vykoná, co chce vůle. Z toho vysvítá,

že tělo je formou odpovídající rozumu a vůli. A protože formu přiřazujeme také rozumu a vůli, můžeme říci, že tělesná forma odpovídá formě rozumu a vůle. Nebudeme však zde popisovat, jaký je charakter těchto dvou druhů forem. Každá z nich obsahuje nespočet součástí a ty působí v obou druzích forem jednotně, protože si vzájemně odpovídají. Proto mysl neboli vůle a rozum vládnou tělu svými pokyny tak dokonale, jako by vládly samy sobě.

Z toho plyne, že vnitřní úrovně mysli působí jednotně s vnitřními úrovněmi těla a vnější úrovně mysli s vnějšími úrovněmi těla. O vnitřních úrovních mysli bude řeč níže, poté, co pojednáme o životních stupních a potom v obdobném duchu o vnitřních úrovních těla.

137. Jelikož vnitřní úrovně mysli působí jednotně s vnitřními úrovněmi těla, je zřejmé, že když se vnitřní úrovně mysli obracejí k Pánu jako ke slunci, činí totéž i vnitřní úrovně těla. A protože zevnějšek obou, mysli i těla, závisí na jejich nitru, chová se tak i on. Vnější konání vychází z popudu na vnitřní úrovni, neboť obecný celek odvozuje svou podstatu z konkrétních částí, z nichž se skládá.

Z toho vidíme, že jelikož se anděl obrací tváří a tělem k Pánu jako ke slunci, jsou takto obráceny i všechny vnitřní části jeho mysli a těla. Obdobné je to s člověkem, pokud má stále před očima Pána, k čemuž dospívá, pokud je milující a moudrý. Tehdy na Něj nehledí pouze očima a tváří, ale i celou svou myslí a srdcem, tedy celou svou vůlí a rozumem a zároveň vší svou tělesnosti.

138. Toto obrácení se k Pánu je skutečným obrácením - jde o jisté povznesení. Jsme povznášeni do nebeského tepla a světla, a to otevíráním našeho nitra. Když je otevřeno, do vnitřních úrovní mysli vtéká láska a moudrost a do vnitřních úrovní těla teplo a světlo nebe. Výsledkem je povznesení, jako bychom byli vyneseni z husté mlhy na čistý vzduch nebo ze vzduchu do éteru. Láska a moudrost se svým teplem a světlem je Pán u člověka, který nás obrací k Sobě, jak jsem uvedl výše.

Opak platí pro lidi, kteří nejsou milující a moudří, a ještě více pro ty, kteří se staví proti lásce a moudrosti. Niterné úrovně jejich mysli i těla jsou uzavřeny; a zatímco jsou uzavřeny, jejich vnější přirozenost působí proti Pánu, neboť takový je jejich vrozený charakter. Proto se tito lidé odvracejí od Pána; a toto „odvrácení se" je obrácení se k peklu.

139. Toto skutečné obrácení se k Pánu pochází z lásky a zároveň z moudrosti, nikoli z lásky samotné nebo z moudrosti samotné. Samotná láska je jako Bytí bez svého projevu, neboť láska se projevuje moudrostí. A moudrost bez lásky je jako projev bez Bytí, neboť moudrost je projevem lásky.

Existuje sice určitý druh lásky bez moudrosti, ale tato láska je lidská, ne Pánova. Existuje také moudrost bez lásky, a ačkoli tato moudrost pochází od Pána, nemá Pána v sobě. Je jako zimní světlo, které sice pochází ze slunce, avšak sluneční podstata, tedy teplo, mu schází.

VŠICHNI DUCHOVÉ, AŤ JSOU JAKÉHOKOLI CHARAKTERU, SE OBDOBNÝM ZPŮSOBEM OBRACEJÍ KE SVÉ VLÁDNOUCÍ LÁSCE.

140. Nejprve si řekneme, kdo je duch a kdo je anděl. Každý člověk přichází bezprostředně po smrti do světa duchů, který se nachází uprostřed mezi nebem a peklem.[34)] Tam prožívá svůj určený čas čili prochází svými stavy a podle svého života je připravován buď pro nebe, nebo pro peklo. Dokud přebývá v tomto světě, nazývá se duchem. Ten, kdo je odtud povznesen do nebe, se nazývá andělem, a ten, kdo je svržen do pekla, se nazývá satanem nebo ďáblem. Dokud ještě přebývá ve světě duchů, nazývá se ten, kdo je připravován pro nebe, andělským duchem, a ten, kdo je připravován pro peklo, pekelným duchem. Andělský duch je v tomto mezidobí spojen s nebem, ďábelský duch s peklem.

Všichni duchové, kteří jsou v duchovním světě, jsou spolu s námi, neboť i my se nacházíme svou vnitřní myslí mezi nebem a peklem. Prostřednictvím těchto duchů komunikujeme buď s nebem, nebo s peklem - podle svého života.

Je třeba si uvědomit, že něco jiného je svět duchů a něco jiného je duchovní svět. O světě duchů jsme právě hovořili; duchovní svět je tento svět, nebe a peklo dohromady.

141. Je třeba poznamenat také něco o láskách, neboť hovoříme o tom, jak se andělé a duchové obracejí z lásky ke své lásce.

Celé nebe se dělí na různá společenství podle jednotlivých podob lásky; stejně tak i peklo a svět duchů. Nebe se však dělí na společenství podle rozdílů nebeských lásek; peklo podle rozdílů pekelných lásek; a svět duchů podle rozdílů jak nebeských, tak pekelných lásek.

Existují dvě lásky, jež jsou hlavou všech ostatních neboli ke kterým se všechny ostatní lásky vztahují. Hlavou všech nebeských lásek neboli láskou, ke které se všechny nebeské lásky vztahují, je láska k Pánu. Hlavou všech pekelných lásek neboli láskou, ke které se všechny pekelné lásky vztahují, je láska k moci podnícená sebeláskou. Tyto dva druhy lásek jsou naprosto protikladné.

142. Jelikož tyto dvě lásky, láska k Pánu a láska k moci podnícená sebeláskou, jsou naprosté protiklady, a protože každý, kdo miluje Pána, se obrací k Pánu jako ke slunci, jak bylo vysvětleno v předchozí části, je zřejmé, že všichni, kterým sebeláska propůjčuje lásku k moci, se od Pána odvracejí. Objasněme si důvod, proč se lidé obracejí opačným směrem. Ti, kdo milují Pána, nic nemiluji víc než nechat se Pánem vést a přeji si, aby vládl pouze On. Ti, kteří ze sebelásky milují moc, nic nemilují víc než vést sami sebe a přejí si, aby vládli jen oni.

Hovoříme zde o lásce k moci podněcované sebeláskou, neboť existuje také láska k moci podněcovaná láskou ke skýtání užitků. Jelikož tato láska tvoří jeden celek s láskou k bližnímu, je to láska duchovní. Tato láska by vlastně neměla být nazývána láskou k moci, ale láskou k užitečnosti.

143. Každý duch, ať je jakýkoli, se obrací ke své vládnoucí lásce, protože láska je jeho životem (jak bylo ukázáno v první části odst. 1-3); a život obrací své příjemce - údy, smyslová ústrojí a vnitřní orgány, tedy celého člověka - k tomu společenství, jež je v podobné lásce; tedy tam, kde člověk nachází svou lásku.

144. Jelikož láska k moci podněcovaná sebeláskou je naprosto protikladná lásce k Pánu, duchové vězící v této lásce se obracejí zády k Pánu a hledí tak k západu onoho světa. A protože jsou tělesně otočeni opačným směrem, mají východ za zády, sever po pravici a jih po levici. Maji východ za zády, protože nenávidí Pána; sever mají po pravici, protože milují klamy, a tím i nepravdy. A po levici mají jih, neboť opovrhují světlem moudrosti. Mohou se otáčet stále dokola, a přesto vše, co kolem sebe vidí, připomíná jejich lásku.

Všichni tito lidé jsou přírodně a smyslově zaměření. Někteří z nich se domnívají, že žijí pouze oni sami, a na druhé pohlížejí jako na obrazy. Myslí si, že jsou nejmoudřejší ze všech, přestože jsou šílení.

145. V duchovním světě lze spatřit cesty stejně jako ve světě přírodním. Některé vedou do nebe a jiné do pekla. Avšak cesty, které vedou do pekla, nevidí lidé směřující do nebe, a cesty, které vedou do nebe, nevidí lidé směřující do pekla. Takových cest je tam nespočet - vedou do každého nebeského a do každého pekelného společenství. Každý duch se vydává po cestě, která vede ke společenství jeho lásky, a nevidí cesty vedoucí jinými směry. Proto každý, kdo se obrací ke své vládnoucí lásce, zároveň putuje.

BOŽSKÁ LÁSKA A BOŽSKÁ MOUDROST, JEŽ VYZAŘUJÍ Z PÁNA JAKO ZE SLUNCE A VYTVÁŘEJÍ TEPLO A SVĚTLO V NEBI, JSOU BOŽSKÝM VYZAŘOVÁNÍM, TEDY DUCHEM SVATÝM.

146. V *Nauce Nového Jeruzaléma o Pánu*[35] jsem ukázal, že Bůh je jeden v osobě i podstatě, že je v něm Trojice a že tímto Bohem je Pán. Také jsem vysvětlil, že se tato Trojice nazývá Otec, Syn a Duch svatý. Božství, zdroj všeho, se nazývá Otec, lidské Božství se nazývá Syn a vyzařující Božství se nazývá Duch svatý.

Říkáme „vyzařující Božství", avšak nikdo neví, proč používáme právě tento výraz. Lidé totiž doposud nevěděli, že Pán se andělům jeví jako slunce a že z tohoto slunce vyzařuje teplo, které je ve své podstatě Božská Láska, a světlo, které je ve své podstatě Božská Moudrost. Dokud tato skutečnost nevešla ve známost, lidé se nemohli ubránit domněnce,

že vyzařující Božství je Božstvím o sobě. V Athanasijském vyznání se totiž o Trojici praví, že jednou osobou je Otec, druhou Syn a další Duch svatý. Nyní však, když víme, že se Pán jeví jako slunce, můžeme si utvořit správnou představu o vyzařovaném Božství nazývajícím se Duch svatý. Můžeme si uvědomit, že přestože tvoří jednotu s Pánem, vyzařuje z Něj stejně jako teplo a světlo ze slunce. Proto jsou andělé v lásce a moudrosti podle toho, jak jsou v Božském teple a světle.

Bez tohoto poznání, že se Pán v duchovním světě jeví jako slunce a že z Něj tímto způsobem vyzařuje Božství, nikdo nemůže vědět, co myslíme výrazem „vyzařovat" - zda to znamená jednoduše sdílet něco, co patří Otci a Synu, nebo osvěcovat a učit. Avšak osvícený rozum člověku nedovolí pokládat Ducha svatého za Božství o sobě, nazývat jej Bohem a oddělovat jej, když ví, že Bůh je jeden a je všudypřítomný.

147. Výše jsem ukázal, že Bůh se nenachází v prostoru, a proto je všudypřítomný. Dále, že Božství je všude stejné a Jeho zdánlivá rozmanitost v andělích a lidech je dána jejich rozdílnou schopností přijímat.

Božství vyzařované z Pána jako ze slunce je obsaženo v jeho světle a teple, a světlo a teplo plynou nejprve do obecných přijímacích schrán, jež se ve světě nazývají atmosféry. A jelikož atmosféry obsahují oblaka, lze usoudit, že naše přijímání vyzařovaného Božství je dáno tím, jakým způsobem tato oblaka zahalují naše nitro (které u člověka nebo anděla tvoří rozum). Těmito oblaky máme na mysli duchovni oblaka, což jsou myšlenky; pokud to jsou myšlenky pravdivé, jsou v harmonii s Božskou moudrosti, a pokud jsou nepravdivé, jsou s ní v rozporu. Když se tyto myšlenky zjevují v duchovním světě viditelným způsobem, ty pravdivé vypadají jako bílá oblaka a nepravdivé jako černé mraky.

Lze tedy vyvodit závěr, že ačkoli se vyzařované Božství nachází ve všech lidech, různým způsobem je zastíráme.

148. Jelikož Božství je přítomné v andělech a lidech skrze duchovní teplo a světlo, říkáme o těch, kdo jsou v pravdách Božské Moudrosti a v dobru Božské Lásky, že když je tato moudrost a láska roznítí a pohne k rozmýšlení o nich, jsou „Bohem zaníceni". Někdy to lze i vnímat a cítit, například když zaníceně hovoří kazatel. O těchto lidech také říkáme, že jsou „Bohem osvíceni", neboť Pán svým vyzařovaným Božstvím nejen rozněcuje lidské záměry duchovním teplem, ale také osvětluje lidskou mysl duchovním světlem.

149. Že Duch svatý je totožný s Pánem a že je sama Pravda, která osvěcuje lidi, plyne z těchto veršů Slova:

> Ježíš řekl: „Jakmile přijde on, Duch pravdy, uvede vás do veškeré pravdy, neboť nebude mluvit sám ze sebe, ale bude mluvit, co uslyší." (J 16,13)
>
> „On Mě oslaví, neboť vám bude zvěstovat, co přijme ode Mne." (I 16,14.15)
>
> Že bude s učedníky a v nich. (J 15,26) *[14,17p*[b)]
>
> Ježíš řekl: „Slova, která jsem k vám mluvil, jsou duch a jsou život." (J 6,63)

Z těchto veršů vysvítá, že vlastní Pravda, která vyzařuje z Pána, se nazývá Duch svatý, a protože je ve světle, osvěcuje nás.[37)]

150. Přestože osvícení, které připisujeme Duchu svatému, přijímáme od Pána, děje se tak prostřednictvím duchů a andělů. Nyní ještě nemohu popsat, jak se toto zprostředkování děje. Řeknu jen, že andělé ani duchové nás nemohou v žádném případě osvěcovat sami ze sebe, neboť podobně jako my jsou osvíceni Pánem. A protože jsou osvíceni stejně jako my, plyne z toho, že veškeré osvícení přichází pouze od Pána. Děje se tak prostřednictvím andělů nebo duchů, protože člověk, který je osvícen, je umístěn mezi takové anděly a duchy, kteří více než druzí přijímají osvícení pouze od Pána.

PÁN STVOŘIL VESMÍR A VŠE V NĚM PROSTŘEDNICTVÍM SLUNCE, KTERÉ JE PRVOTNÍM VYZAŘOVÁNÍM BOŽSKÉ LÁSKY A MOUDROSTI.

151. „Pánem" se rozumí Bůh od věčnosti neboli Jehovah, nazývající se Otec a Stvořitel, neboť Pán a Otec jsou jedním, jak bylo vysvětleno v *Nauce pro Nový Jeruzalém o Pánu.* Proto v dalším pojednání o stvoření budeme používat jméno „Pán".

152. V první části jsme dopodrobna vysvětlili (zejména v odst. 52 a 53), že vše ve vesmíru bylo stvořeno z Božské Lásky a Moudrosti. Nyní ukážeme, že se tak stalo prostřednictvím slunce, které je prvotním vyzařováním Božské Lásky a Moudrosti.

Nikdo z lidí, kteří vidí, jak účinky plynou z příčin a potom jak příčiny vedou k účinkům v daném řádu a sledu, nemůže popřít, že slunce je počátkem stvoření. Skrze ně totiž trvá vše, co existuje v tomto světě; a protože skrze ně vše trvá, vše z něj také vzniklo - jedna skutečnost zahrnuje druhou a dokazuje ji. Na všechny věci totiž dohlíží slunce, neboť jim umožnilo existenci; a dohlížet na nějakou věc znamená neustále ji udržovat. Říká se proto, že trvání je neustálé vznikání. Kdyby nějaká věc byla zcela vyňata z vlivu slunce působícího skrze atmosféry, okamžitě by přestala existovat. Atmosféry, jež mají různý stupeň čistoty a jimž slunce propůjčuje schopnost aktivity, udržují vše ve spojení. Protože tedy vesmír a vše v něm trvá ze slunce, slunce je počátek stvoření, z něhož vše povstalo.

Říkáme „ze slunce", avšak sluncem myslíme Pána, neboť i slunce bylo stvořeno Pánem.

153. Existují dvě slunce, skrze která Pán vše stvořil - slunce duchovního světa a slunce přírodního světa. Pán stvořil vše prostřednictvím slunce duchovního světa, a nikoli prostřednictvím slunce přírodního světa, neboť to se nachází mnohem níže. Leží v prostřední vzdálenosti - nad ním je duchovni svět a pod ním svět přírodní. Slunce přírodního světa bylo stvořeno k tomu, aby poskytovalo podpůrné zdroje; o tom si však řekneme v následujícím.

154. Pán stvořil celý vesmír a vše v něm prostřednictvím slunce duchovního světa, neboť toto slunce je prvotním vyzařováním Božské Lásky a Moudrosti, a jak bylo vysvětleno výše (odst. 52-82), vše z této Božské Lásky a Moudrosti pochází.

Vše stvořené, to největší i to nejmenší, má tři součásti: účel, příčinu a účinek. Neexistuje nic stvořeného, v čem by tyto tři součásti nebyly. V tom největším celku neboli ve vesmíru se vyskytují v následujícím řádu: účel všeho spočívá ve slunci, které je prvotním vyzařováním Božské Lásky a Moudrosti; příčiny všeho se nacházejí v duchovním světě a účinky všeho nalézáme v přírodním světě. V dalším textu popíšu, jakým způsobem se tato trojice nachází v prvotních i konečných formách.

Jelikož není nic stvořeného, v čem by tato trojice chyběla, pak vesmír a vše v něm stvořil Pán prostřednictvím slunce, v němž spočívá účel všech věcí.

155. Nemůžeme dospět k pochopení vlastního stvoření, pokud z myšlení neodstraníme prostor a čas. Když je však odstraníme, budeme toho schopni. Odmysli si tyto charakteristiky, jestli můžeš nebo nakolik můžeš, a udržuj svou mysl zaměřenou na představu bez prostoru a času. Zjistíš pak, že není žádný rozdíl mezi největším a nejmenším prostorem; tvá představa o stvoření vesmíru pak musí být stejná jako o stvoření kteréhokoli jeho konkrétního rysu. Zjistíš také, že různorodost ve stvoření vzniká tím, že v Bohu-Člověku je nekonečnost, a proto slunce, které je prvým vyzařováním z Něj, je charakterizováno neomezeností. Tato neomezenost se pak jako v obraze projevuje ve stvořeném vesmíru.

Proto také nemůže existovat nic totožného s něčím jiným. To je příčina rozmanitosti všech věcí, které zachytí zrak v prostoru přírodního světa a ve zdání prostoru v duchovním světě. Tato různorodost charakterizuje jak všeobecné skutečnosti, tak jednotlivosti.

V první části jsem prokázal následující: že v Bohu-Člověku je nekonečnost rozlišitelně jedním (odst. 17-22); že vše ve vesmíru je stvořeno z Božské Lásky a Moudrosti (52-53) *[52-54];* že vše ve stvořeném vesmíru je příjemcem Božské Lásky a Moudrosti Boha-Člověka (54-60) *[55-60];* že Božství se nenachází v prostoru (7-10); že Božství zaplňuje

bezprostorově veškerý prostor (69-72); a že Božství je stejné v tom největším i v tom nejmenším (77-82).

156. Nelze říci, že stvoření vesmíru a všeho v něm se dělo z jednoho místa do druhého nebo od jednoho okamžiku k druhému, tedy postupně a v posloupnosti. Musíme říci, že se tak dělo od věčnosti a nekonečnosti, ne od věčnosti času, protože nic takového neexistuje, ale od nadčasové věčnosti, což je totéž co Božství; ani od nekonečnosti prostoru, neboť nic takového neexistuje, ale od mimoprostorové nekonečnosti, což je rovněž totéž co Božství.

Vím, že všechny tyto úvahy přesahují myšlenkové představy, jež vznikají v přírodním světle; nepřesahují však myšlenkové představy vznikající v duchovním světle. Ty nemají nic z prostoru ani času. Nepřesahují vlastně ani tak zcela představy přírodního světla, neboť každý bude po rozumové úvaze souhlasit s tím, že neexistuje nic takového jako nekonečnost prostoru. Totéž platí pro věčnost, tedy nekonečnost času. Pojem „do věčnosti" můžeme chápat jako něco začínajícího v čase; pojem „od věčnosti" však nepochopíme, neodmyslíme-li si čas.

SLUNCE PŘÍRODNÍHO SVĚTA JE ČISTÝ OHEŇ, A PROTO JE MRTVÉ; A PROTOŽE PŘÍRODA POCHÁZÍ Z TOHOTO SLUNCE, JE TAKÉ MRTVÁ.

157. Vlastní stvoření nemůže být v žádném případě připsáno slunci přírodního světa, ale úplně a výhradně slunci duchovního světa. Slunce přírodního světa je totiž naprosto mrtvé, zatímco slunce světa duchovního je živé - je totiž prvým vyzařováním Božské Lásky a Moudrosti. A to, co je mrtvé, není činné samo od sebe, ale je uváděno v činnost. Přisuzovat tomu proto cokoliv ze stvoření by bylo jako přisuzovat dílo vytvořené umělcem nástroji v jeho rukou.

Slunce přírodního světa je čistý oheň, jemuž byl odňat veškerý život. Slunce duchovního světa je oheň, který má v sobě Božský Život.

Andělé si představují oheň slunce přírodního světa a oheň slunce duchovního světa následujícím způsobem: Božský Život se nachází v ohni slunce duchovního světa, ale ne v ohni slunce přírodního světa. Vidíme tak, že aktivita přírodního slunce nevzniká sama ze sebe, ale z živoucí síly plynoucí ze slunce duchovního světa. Kdyby byla živoucí sila tomuto slunci odňata či kdyby zmizela, naše slunce by se zhroutilo. Proto je kult slunce nejnižší ze všech forem uctívání Boha. Je zcela mrtvý, stejně jako samo přírodní slunce. Proto se ve Slově tento kult nazývá „ohavností".

158. Jelikož slunce přírodního světa je čistý oheň, a tedy je mrtvé, je mrtvé i teplo, které z něj vyzařuje, stejně jako vyzařované světlo. Obdobně i atmosféry zvané éter a vzduch, přijímající teplo a světlo onoho slunce do svého lůna a odvádějící je dolů, jsou mrtvé. A jelikož jsou mrtvé atmosféry, mrtvé je i vše, co leží pod nimi a co nazýváme zemi, včetně všech jejích jednotlivostí. Celá země v celku i v jednotlivostech je však obklopena duchovními realitami, jež vyzařují a plynou ze slunce duchovního světa. Kdyby jimi nebyla obklopena, země by nemohla být oživena a nemohla by vytvářet formy užitku, tedy různé druhy vegetace, ani formy života, jimiž jsou živočichové; a nemohla by ani skýtat látky, jež umožnily vznik a trvání člověka.

159. Jelikož tedy příroda má svůj počátek v tomto slunci, a tedy vše, co z něj vzniká a trvá, označujeme jako přírodní, plyne z toho, že celá příroda a vše v ní je mrtvé. Zdání, že je v lidech a zvířatech jakoby živá, vyvolává život, který ji provází a uvádí v činnost.

160. Jelikož nejnižší složky přírody, jež vytvářejí zemi, jsou mrtvé a neproměňují a neobměňují se podle změn stavů pohnutek a myšlenek jako v duchovním světě, ale jsou neměnné a stálé, je zde prostor a prostorové vzdálenosti. Tato stálost a neměnnost je výsledkem toho, že se zde stvoření ukončuje a zůstává v klidu. Vidíme tedy, že prostor je vlastní přírodě; a protože prostor zde není zdáním podle životních stavů tak jako v duchovním světě, lze i jej označit jako mrtvý.

161. Jelikož časové úseky jsou obdobně pevně dané a stálé, jsou také vlastní přírodě. Délka dne je vždy dvacet čtyři hodiny a délka roku je vždy tři sta šedesát pět a čtvrt dne. I vlastní stavy světla a stínu, tepla

a zimy, jež způsobují střídání dní a let, se neustále opakují. Stavy, které se opakují každodenně, jsou ráno, poledne, večer a noc; každý rok přichází jaro, léto, podzim a zima. Roční doby navíc neustále určují denní stavy.

Všechny tyto stavy, jelikož nejsou životními stavy tak jako v duchovním světě, jsou rovněž mrtvé. V duchovním světě je totiž neustálé světlo a teplo - světlo tam odpovídá stavu moudrosti a teplo stavu lásky andělů. Proto jsou stavy v duchovním světě živé.

162. Z toho můžeme vidět pošetilost těch, kteří vše připisují přírodě. Ti, kdo se takto utvrdili pro přírodu, si navodili stav, v němž si již nepřejí povznést se myslí nad přírodu. Jejich mysl je směrem vzhůru uzavřena a je otevřena směrem dolů. Tak se člověk stává smyslově-přírodním a je duchovně mrtev. A jelikož tehdy nemyslí jinak než z podnětů čerpaných z tělesných smyslů nebo ze světa skrze tyto smysly, popírá v srdci Boha. Výsledkem je spojení s peklem, neboť je přerušeno spojení s nebem. Člověku tehdy zůstává pouze schopnost myslet a chtít: schopnost myslet z rozumu' a schopnost chtít ze svobody. Tyto dvě schopnosti dává Pán každému a nikdy je neodnímá.

Tyto dvě schopnosti mají i ďáblové a andělé; ďáblové je však využívají k pošetilým a zlým skutkům, zatímco andělé k moudrým a dobrým cinum.

BEZ ONĚCH DVOU SLUNCÍ, JEDNOHO ŽIVÉHO A DRUHÉHO MRTVÉHO, BY NEDOŠLO K ŽÁDNÉMU STVOŘENÍ.

163. Obecně řečeno, vesmír je rozdělen na dva světy, duchovní a přírodní. V duchovním světě žijí andělé a duchové, v přírodním lidé. Tyto dva světy jsou co do vnější podoby naprosto stejné, tak stejné, že je nelze nijak rozlišit. Co do vnitřní podoby jsou však naprosto rozdílné.

Sami lidé, kteří žijí v duchovním světě (tedy andělé a duchové, jak jsem uvedl), jsou duchovní bytosti; a jako takoví i duchovně myslí a duchovně hovoří. Lidé, kteří žijí v přírodním světě, jsou přírodní, a proto myslí a hovoří přírodně. Duchovní myšlení a řeč přitom nemají nic společného s přírodním myšlením a řečí. Z toho vysvítá, že tyto dva světy, duchovní a přírodní, jsou tak rozdílné, že v žádném případě nemohou být spolu.

164. Jelikož jsou tyto dva světy tak rozdílné, musí nezbytně existovat dvojí slunce: jedno, které je zdrojem všeho duchovního, a druhé, které je zdrojem všeho přírodního. Dále, jelikož vše duchovní je ve svém zdroji živé a vše přírodní je podle svého zdroje mrtvé, a těmito zdroji jsou slunce, plyne z toho, že jedno slunce je živé a druhé mrtvé, a že ono mrtvé slunce stvořil Pán prostřednictvím živého slunce.

165. Mrtvé slunce bylo stvořeno za tím účelem, aby vše na konečné úrovni bylo pevné, ustanovené a stálé, a tak aby mohlo vzniknout jen to, co dlouhodobě přetrvává. Pouze tak a nejinak může mít stvoření svou základnu. Naše zeměkoule, v níž, na níž a kolem níž takové věci existují, je jakoby základnou a oporou, neboť je konečným dílem, v němž se vše ukončuje a na němž vše spočívá. Později ukážu, že je také matečnou strukturou, z níž se vytvářejí účinky, jež jsou cíli stvoření.

166. Že Pán stvořil vše prostřednictvím živého slunce a nic nestvořil prostřednictvím mrtvého slunce, lze usoudit i z toho, že živé si uspořádává mrtvé dle své libosti. Formuje je ke svým užitkům, tedy svým cílům. Opačně se to neděje.

Myslet si, že vše pochází z přírody, a to dokonce i život, může pouze někdo, komu schází rozum. Takový člověk neví, co to je život. Příroda nemůže život jakkoli uspořádat, neboť sama o sobě je zcela nehybná. Odporuje řádu, aby mrtvé působilo na živé nebo mrtvá síla na živou sílu, neboli (což je totéž) přírodní na duchovní - myslet tímto způsobem tedy odporuje světlu zdravého rozumu.

Je pravda, že mrtvé neboli přírodní může být působením vnějších náhod mnoha způsoby zdeformováno či změněno; přesto to však nemůže jakkoli působit na život. Naopak život působí na mrtvé podle jakékoli změny formy, jež mu byla navozena. Totéž platí i pro fyzický vliv na duchovní činnost duše: je známo, že žádný takový vliv neexistuje, neboť existovat nemůže.

CÍL STVOŘENÍ - TEDY NÁVRAT VŠEHO KE STVOŘITELI A SPOJENÍ S NÍM - SE NAPLŇUJE NA KONEČNÉ ÚROVNI.

167. Nejprve musím něco předeslat o účelech. Jsou tři a následují po sobě v řádu, v němž se nazývají prvotní, prostřední a konečný účel, neboli také účel, příčina a účinek. Tato trojice musí být současně v každé věci, aby ta něčím mohla být. Prvotní účel bez prostředního a zároveň konečného nemůže existovat, neboli (což je totéž) účel neexistuje bez příčiny a účinku. Právě tak neexistuje pouhá příčina bez účelu jako svého zdroje a bez účinku, který ji obsahuje. Stejně tak neexistuje pouhý účinek neboli účinek bez příčiny a účelu.

Tuto pravdu pochopíš, pokud uvážíš, že účel bez účinku nebo odděleného od účinku není ničím skutečně existujícím, a je tedy pouhým slovem. Aby se účel stal skutečným, musí být vymezen; a vymezuje se v účinku, v němž se poprvé nazývá účelem, neboť tam jím je. Vypadá to, jako by působící neboli účinný prvek existoval sám o sobě; je to však zdání vyvolané tím, že se nachází v účinku. Pokud se účel od účinku oddělí, okamžitě přestane existovat.

Z toho plyne, že aby jakákoli věc mohla být něčím, musí se v ní nacházet tato trojice účelu, příčiny a účinku.

168. Dále je třeba vědět, že účel je vším v příčině a také vším v účinku. To je důvod, proč se účel, příčina a účinek nazývají prvotním, prostředním a konečným účelem. Aby však účel mohl být vším v příčině, musí něco vzniknout z účelu, v čem účel může existovat, a aby byl vším v účinku, musí něco vzniknout z účelu prostřednictvím příčiny, v čem účel může existovat. Účel totiž nemůže existovat pouze sám v sobě, ale musí být v něčem jiném, co vzniká z něj, v čem může se vším, co k němu patří, přebývat a v čem může aktivně působit tak dlouho, dokud trvá. To, v čem trvá, je poslední účel nazývající se účinek.

169. Tuto trojici, tedy účel, příčinu a účinek, nacházíme v celém stvořeném vesmíru, v jeho největších i nejmenších skutečnostech. Tato trojice se v nich nachází, protože existuje v Bohu Stvořiteli, kterým je Pán od věčnosti. Protože však On je nekonečný a nekonečné charakteristiky tvoří v nekonečnu rozlišitelně jedno (jak bylo ukázáno výše v odst. 17-22), proto je i ona trojice v Něm i v Jeho nekonečných charakteristikách rozlišitelně jedním. Proto také vesmír, jenž byl stvořen z Jeho Bytí, je vzhledem ke svým užitkům Jeho obrazem, jenž pojal onu trojici do všech svých detailů, od těch největších až po ty nejmenší.

170. Obecným účelem neboli účelem veškerého stvoření je věčné spojení Stvořitele s celým stvořeným vesmírem. Tohoto účelu by však nemohlo být dosaženo, pokud by neexistovaly subjekty, v nichž by vlastní Božství mohlo existovat jakoby v sobě, v nichž by tedy Božství mohlo dlít a setrvávat. Aby se tyto subjekty staly Jeho příbytky a sídly, musejí jakoby samy od sebe přijímat Jeho Lásku a Moudrost. Musejí se tedy jakoby samy od sebe pozvedat ke Stvořiteli a spojovat se s Ním.

Těmito subjekty jsme my lidé, schopni jakoby sami od sebe se pozvedat a spojovat. (Že takovými subjekty jsme my lidé a že přijímáme Božství jakoby sami od sebe, to jsem již několikrát ukázal výše.)

Skrze toto spojení je Pán přítomen v celém díle, které stvořil; vše je totiž v posledním plánu stvořeno kvůli člověku. A proto, jak bylo ukázáno výše (odst. 65-68), užitky všeho stvořeného stoupají ve stupních z konečné úrovně k člověku a skrze člověka k Bohu Stvořiteli, zdroji všeho.

171. Stvoření neustále směřuje od konečné úrovně až k tomuto účelu. Děje se tak skrze uvedenou trojici, tedy skrze účel, příčinu a účinek, jelikož (jak jsme právě ukázali) tato trojice je v Pánu Stvořiteli. Kromě toho Božství se nachází bezprostorově ve veškerém prostoru (odst. 69-72) a je stejné v tom největším i v tom nejmenším (odst. 77-82). Z toho všeho plyne, že veškeré stvoření je ve svém všeobecném směřování ke konečnému účelu spíše prostředním účelem. Bůh Stvořitel neustále pozvedá formy užitku v jejich řádu ze země až k člověku, který svou tělesností také pochází ze země. Člověk je pak pozvedán tím, že přijímá od Pána lásku a moudrost; a aby je mohl přijímat, jsou mu k tomu poskytnuty veškeré nutné prostředky. Je učiněn tak, že je schopen přijímat, pokud jen chce.

Z řečeného můžeme vidět, i když zatím jen v obecných rysech, že účel stvoření se uskutečňuje na konečné úrovni a že spočívá v tom, aby se vše vrátilo ke Stvořiteli a spojilo se s Nim.

172. Přítomnost této trojice účelu, příčiny a účinku ve všem stvořeném obecně i jednotlivě lze vyvodit i ze skutečnosti, že veškeré účinky, jež se nazývají konečnými účinky, se znovu stávají prvotními účinky v nepřetržitém sledu od Prvního, jimž je Pán Stvořitel, až k poslednímu, což je spojení člověka s Ním. Že všechny konečné účinky se znovu stávají prvotními, je zřejmé z toho, že neexistuje nic tak nehybného a mrtvého, aby to neobsahovalo vůbec nic účinného. Dokonce i z písku se vypařuje látka, která je opět zdrojem k vytváření něčeho jiného, a tedy k určitému účinku.

T

íOlcí lil

U'uktuia stvořen!

V DUCHOVNÍM SVĚTĚ JSOU ATMOSFÉRY, VODSTVA A ZEMĚ PRÁVĚ TAK JAKO VE SVĚTĚ PŘÍRODNÍM, JSOU VŠAK DUCHOVNÍ PODSTATY.

173. V předchozím textu jsem uvedl a v knize *Nebe a peklo* osvětlil,[3^] že duchovní a přírodní světy jsou si podobné, s jediným rozdílem, že naprosto vše, co se vyskytuje v duchovním světě, je duchovni podstaty a naprosto vše v přírodním světě je přírodní podstaty. Jelikož se tyto dva světy navzájem podobají, v obou nacházíme atmosféry, vodstva a země, tedy obecné skutečnosti, skrze které a ze kterých naprosto vše povstává s nekonečnou rozmanitostí.

174. Co se týká atmosfér, jež nazýváme různými druhy „éteru" a „vzduchu",[3^] i ty se v obou světech, duchovním i přírodním, navzájem podobají - opět s tím rozdílem, že v duchovním světě jsou duchovní podstaty, v přírodním světě jsou přírodní. Jsou duchovní podstaty, neboť vznikají ze slunce, které je prvním vyzařováním Božské Lásky a Moudrosti Pána; od Něj do sebe pojímají Božský oheň, což je láska, a Božské světlo, což je moudrost, a oboje přenášejí k nebesům, kde žijí andělé. Působením těchto atmosfér je slunce v nebesích všudypřítomné.

Duchovni atmosféry se skládají z velice malých, navzájem oddělených substancí vznikajících ze slunce. Jelikož slunce je přijímáno každou substancí jednotlivě, sluneční oheň, rozdělený do tolika substancí neboli forem, je jimi jakoby zahalen, a tímto zahalením zmírněn; tím se stává teplem, které se nakonec přizpůsobuje lásce andělů v nebi a lásce duchů pod nebem. Totéž platí i pro sluneční světlo.

V tomto ohledu se přírodní atmosféry podobají duchovním. Také se skládají z velice malých, navzájem oddělených substancí a pocházejí ze slunce přírodního světa. I tyto substance pojímají slunce jednotlivě a ukládají do sebe jeho oheň, zmírňují ho a svádějí jako teplo dolů k zemi, kde žijí lidé. Podobně se děje se světlem.

175. Rozdíl mezi duchovními a přírodními atmosférami spočívá v tom, že duchovní atmosféry přijímají Božský oheň a světlo, a tedy lásku a moudrost, a uchovávají je v sobě. Avšak atmosféry přírodní nepřijímají Božský oheň ani světlo, ale oheň a světlo svého slunce, jež je

samo o sobě mrtvé, jak bylo ukázáno výše. Nemají tedy v sobě nic ze slunce duchovního světa. Jsou však obklopeny duchovními atmosférami, jež z onoho slunce pocházejí.

Tato znalost rozdílu mezi duchovními a přírodními atmosférami pochází z moudrosti andělů.

176. Skutečnost, že atmosféry existují v duchovním světě stejně jako ve světě přírodním, můžeme nahlédnout i z toho, že andělé a duchové dýchají, hovoří a poslouchají stejně jako my lidé ve světě přírodním. Dýchání, stejně jako mluveni a naslouchání, se zprostředkovává skrze nejnižší atmosféru, kterou nazýváme vzduch. Další důkaz podává fakt, že andělé a duchové vidí stejným způsobem jako lidé v přírodním světě; a vidět lze pouze prostřednictvím atmosféry čistší než vzduch. Dále to potvrzuje fakt, že andělé a duchové myslí a jsou vzněcováni stejně jako lidé v přírodním světě, a myšlenky a pohnutky nemohou vzniknout jinak než prostřednictvím ještě čistších atmosfér. A konečně je zde fakt, že všechny části těl andělů a duchů, vnější i vnitřní, drží pohromadě vnější vzdušnou atmosférou a vnitřními éterickými atmosférami. Je zřejmé, že kdyby nebylo tlaku a činnosti těchto atmosfér, vnitřní i vnější tělesné formy by se rozpadly.

Jelikož andělé jsou duchovní bytosti a jelikož každá jednotlivá část jejich těl je udržována, formována a organizována těmito atmosférami, plyne z toho, že tyto atmosféry jsou duchovní. Duchovní jsou také proto, že pocházejí z duchovního slunce, které je prvním vyzařováním Božské Lásky a Moudrosti Pána.

177. Výše jsem uvedl a v knize *Nebe a peklo* jsem osvětlil,[40] že v duchovním světě jsou vodstva a země stejně jako ve světě přírodním, avšak s tím rozdílem, že vodstva a země duchovního světa mají duchovní podstatu. A jelikož mají duchovní podstatu, jsou uváděny v činnost a řízeny teplem a světlem duchovního slunce prostřednictvím z něj vycházejících atmosfér, stejně jako vodstva a země v přírodním světě jsou uváděny v činnost a řízeny teplem a světlem slunce našeho světa prostřednictvím jeho atmosfér.

178. Hovoříme zde o atmosférách, vodstvech a zemích, protože to jsou tři obecné skutečnosti, skrze které a ze kterých vše s nekonečnou rozmanitostí povstává. Atmosféry jako aktivní síly, vodstva jako neutrální síly a země jako pasivní síly jsou zdrojem všech účinků. Charakter těchto sil v jejich posloupnosti určuje pouze život, jenž vychází od Pána jako slunce a uvádí je v aktivitu.

EXISTUJÍ RŮZNÉ STUPNĚ LÁSKY A MOUDROSTI, A PROTO I RŮZNÉ STUPNĚ TEPLA A SVĚTLA, STEJNĚ JAKO RŮZNÉ STUPNĚ ATMOSFÉR.

179. Pokud člověk neví, že existují stupně, a nezná jejich podstatu ani vlastnosti, následující výklad mu bude nepochopitelný, neboť ve stupních existuje vše stvořené, tedy každá forma. Proto musím v této části *Andělské moudrosti*^ o stupních pohovořit.

Že existují stupně lásky a moudrosti, to vidíme naprosto zřejmě na andělích tří nebes. Andělé třetího nebe natolik převyšují láskou a moudrostí anděly druhého nebe a ti zase anděly nejnižšího nebe, že nemohou žít na jednom místě. Různé stupně lásky a moudrosti je odlišují a oddělují. Proto andělé nižšího nebe nemohou vystoupit k andělům vyššího nebe, a i kdyby jim to bylo dovoleno, žádné anděly ani nic kolem nich by neviděli; to proto, že moudrost těchto vyšších andělů je na vyšším stupni přesahujícím jejich vnímání. Každý anděl je totiž svou vlastní láskou a moudrostí, a láska sjednocená s moudrosti má formu člověka - neboť Bůh, jenž je Láska sama a Moudrost sama, je Člověk.

Několikrát mi bylo dopřáno vidět, jak andělé nejnižšího nebe vystoupili k andělům třetího nebe. Když se jim tam podařilo dostat, slyšel jsem, jak si stěžují, že nikoho nevidí - přestože stáli v jejich středu. Pak byli poučeni, že tito andělé jsou pro ně neviditelní, neboť nemohou vnímat jejich lásku a moudrost, a právě láska a moudrost propůjčují andělům podobu člověka.

180. Existence různých stupňů lásky a moudrosti vysvítá ještě zřetelněji, porovnáme-li lásku a moudrost andělů a lidí. Je známo, že moudrost

andělů je v porovnání s námi nevyjádřitelná. V následujícím uvidíme, že pokud milujeme přírodní láskou, je nám také nepochopitelná. Důvod, proč se jeví jako nevyjádřitelná a nepochopitelná, spočívá v tom, že je vyššího stupně.

181. Jelikož existují různé stupně lásky a moudrosti, existuji také různé stupně tepla a světla. Teplem a světlem rozumíme duchovní teplo a světlo, jež vnímají andělé v nebesích i lidé vzhledem k hlubším úrovním svých myslí. I my totiž máme podobné teplo lásky a světlo moudrosti jako andělé.

V nebesích je tomu tak, že kvalita a míra lásky anděla určuje kvalitu a míru jeho tepla; podobný vztah panuje mezi světlem a moudrostí. Příčinou je to, že jejich láska se nachází v teple a jejich moudrost ve světle, jak jsme již ukázali. Totéž platí i pro nás na zemi - s tím rozdílem, že andělé toto teplo cítí a světlo vidí. My lidé se totiž nalézáme v přírodním teple a světle, a dokud jsme v nich, duchovní teplo vnímáme pouze jako určité potěšení lásky a duchovní pravdu vidíme pouze prostřednictvím vnímání pravdy. Zatímco se tedy nacházíme v přírodním teple a světle, nevíme nic o duchovním teple a světle v nás, a jelikož se to můžeme dozvědět pouze ze zkušenosti z duchovního světa, musím nejprve pohovořit o tomto teple a světle obklopujícím anděly a jejich nebesa. Je to jediný způsob, jak tento předmět objasnit.

182. Stupně duchovního tepla však nelze popsat na základě prožité zkušenosti, neboť lásku, které duchovní teplo odpovídá, nemohou pojmout žádné myšlenkové představy. Popsat však můžeme stupně duchovního světla, neboť světlo je aspektem myšlení a jako takové je pochopitelné myšlenkovou představou. Pochopení stupňů světla nám pak umožní pochopit i stupně duchovního tepla, neboť světlo i teplo se nacházejí na témže stupni.

Co se tedy týká duchovního světla, v němž žijí andělé, bylo mi dopřáno spatřit je na vlastní oči. Světlo u andělů nejvyššího nebe je tak jasné, že je nelze popsat, a to ani přirovnáním k jasnosti sněhu. Zároveň je tak zatřtožlutě zářivé, že i to je nepopsatelné, a to ani srovnáním se září našeho slunce. Jedním slovem, toto světlo tisíckrát převyšuje polední světlo na zemi. Světlo andělů nižších nebí může být do jisté míry přirovnáním popsáno, ale i tak převyšuje ten nejvyšší stupeň světla na naší zemi.

Světlo andělů nejvyššího nebe nelze popsat proto, že tvoří nedílný celek s jejich moudrostí. Jelikož jejich moudrost je v porovnání s naší nevyjádřitelná, platí totéž pro jejich světlo.

Z těchto několika faktů může být zřejmé, že existují různé stupně světla; a jelikož moudrost a láska se nalézají na témže stupni, plyne z toho, že existují i obdobné stupně tepla.

183. Jelikož teplo a světlo přijímají a udržují atmosféry, lze usoudit, že existuje tolik stupňů atmosfér, kolik je stupňů tepla a světla; tedy kolik je stupňů lásky a moudrosti. Existenci více atmosfér, stupňovitě od sebe oddělených, mi prozradily četné zkušenosti v duchovním světě. Zvlášť přesvědčivá byla zkušenost, že andělé nižších nebí nemohou v oblastech vyšších andělů dýchat. Zdá se, že tam zápasí s dechem podobně jako živí tvorové vytažení ze vzduchu do éteru nebo z vody na vzduch. Duchové pod nebem se také jeví jakoby zahaleni v mračnu.

O tom, že existuje více atmosfér a že jsou od sebe stupňovitě odděleny, viz výše odst. 176.

EXISTUJÍ DVA DRUHY STUPŇŮ, VERTIKÁLNÍ A HORIZONTÁLNÍ.

184. Znalost stupňů je jakoby klíčem k nahlédnutí a proniknutí příčin věcí. Bez této znalosti lze stěží o příčinách něco vědět. Objekty a subjekty obou světů se bez ní zdají tak jednoduché, jako by v nich nebylo nic víc než to, co je viditelné zrakem. To viditelné je však jen tisícinou či miliontinou toho, co je skryto uvnitř.

Vnitřní části, jež nejsou zjevné, nelze odhalit bez znalostí stupňů. Vnější pokračuje po stupních k vnitřnímu a skrze vnitřní až k nejvnitřnějšímu, avšak ne spojitými stupni, ale stupni oddělenými. Spojitými stupni nazýváme pokles či ubývání od hrubšího k jemnějšímu nebo od hustšího k řidšímu, či spíše nárůst či přibývání od jemnějšího k hrubšímu

a od řidšího k hustšímu. Je to přesně jako přechod ze světla do stínu nebo od tepla k zimě.

Oddělené stupně jsou úplně jiného charakteru. Jsou jako prvotní, následné a poslední události nebo jako účel, příčina a účinek. Hovoříme o nich jako o „oddělených", neboť předchozí událost existuje sama o sobě, následná také sama o sobě a poslední také sama o sobě, a přesto dohromady tvoří jeden celek.

Atmosféry shora až dolů neboli od slunce až k zemi, nazývané jako různé druhy éteru a vzduchu, jsou na takové stupně rozděleny. Jsou jako jednoduché prvky, jejich sloučeniny a sloučeniny těchto sloučenin, jež dohromady tvoří komplexní celek. Tyto stupně jsou oddělené, neboť vznikají odděleně - označujeme je jako vertikální stupně. Jiným druhem jsou stupně spojité, neboť přibývají spojitým způsobem - ty označujeme jako stupně horizontální.

185. Naprosto vše v duchovním i přírodním světě je výsledkem současné existence oddělených a spojitých stupňů neboli stupňů vertikálních a horizontálních. Rozměr tvořený oddělenými stupni nazýváme výškou a rozměr tvořený spojitými stupni nazýváme šířkou. Jejich pozice vzhledem k našemu zraku nemá na toto označení vliv.

Bez znalosti těchto stupňů nemůžeme vědět nic o rozdílu tří nebes nebo o rozdílu mezi láskou a moudrostí tamních andělů, o rozdílu mezi teplem a světlem, v nichž se nalézají, ani o rozdílu mezi atmosférami, které je obklopují a pojímají do sebe. Bez znalostí těchto stupňů nemůžeme nic znát o rozlišení vnitřních schopností našich myslí, a proto ani o našich stavech přetvořování a znovuzrozování; nic o rozdílech ve vnějších, tělesných schopnostech andělů a lidí, a už vůbec nic o rozdílech mezi duchovním a přírodním. Nic proto nemůžeme vědět ani o souvztažnostech. Dokonce nemůžeme nic vědět ani o rozdílech v životě lidí a zvířat nebo o rozdílech vyšších a nižších živočichů, ani o rozdílech ve formách rostlinné říše nebo v látkách minerální říše.

Z toho lze usoudit, že ti, kteří o těchto stupních nic nevědí, nejsou schopni rozumně nahlížet na příčiny. Vidi pouze účinky, a z nich usuzují na příčiny - často tak ale činí plynulým vyvozováním účinků, přestože příčiny nevytvářejí účinky plynule, ale v oddělených krocích. Příčina je jedna věc a účinek druhá, a rozdíl mezi nimi je jako rozdíl mezi předchozí událostí a událostí následnou nebo jako mezi tím, co formuje, a tím, co je formováno.

186. Dobrým příkladem, který nám poslouží k lepšímu pochopení podstaty a charakteru oddělených stupňů i toho, jak se odlišují od stupňů spojitých, jsou nebesa andělů. Existují tři nebe rozdělené vertikálními stupni tak, že jedno leží pod druhým. Komunikují spolu pouze prostřednictvím vlivu, kterým působí Pán nebesy postupně až k nejnižšímu, a nikoli opačně.

Zároveň je každé nebe samo o sobě rozděleno nikoli vertikálními stupni, ale stupni horizontálními. Ti, kdo žijí uprostřed, se nacházejí ve světle moudrosti, zatímco ti na obvodu až k samému okraji jsou ve stínu moudrosti. Tímto způsobem ubývá moudrosti až k neznalosti, tak jako ubývá světla až ke stínu, tedy spojitě.

Podobné to je s námi. Vnitřní oblasti našich myslí jsou rozděleny na tolik stupňů, kolik je andělských nebí, s jedním stupněm nad druhým. Tak jsou vnitřní oblasti našich myslí rozděleny oddělenými neboli vertikálními stupni. Proto se můžeme nacházet v nejnižším, ve vyšším nebo i v nejvyšším stupni podle úrovně moudrosti, které jsme dosáhli. Proto je také vyšší stupeň uzavřen, když žijeme výhradně v nejnižším stupni, a otevírá se, když přijímáme moudrost od Pána. Avšak i člověk má podobně jako lidé v nebi stupně postupné neboli horizontální.

Důvod, proč se podobáme nebi, je ten, že pokud žijeme v lásce a moudrosti od Pána, jsme vzhledem k vnitřním úrovním své mysli nebem v nejmenší formě. (O tom, že jsme vzhledem k vnitřním částem mysli nebem v nejmenší formě, viz dílo *Nebe a peklo* odst. 51-58.)

187. Těchto několik příkladů nám může osvětlit, proč ten, kdo neví nic o oddělených neboli vertikálních stupních, nemůže vědět nic ani o stavech člověka při jeho přetváření a znovuzrozování, jichž lze dosáhnout přijímáním lásky a moudrosti od Pána a následným otevíráním hlubších úrovní mysli v daném řádu. Nemůže nic vědět ani o vlivu od

Pána prostřednictvím nebes nebo o řádu, podle kterého byla nebesa stvořena. Pokud někdo přemýšlí o těchto věcech na základě postupných čili horizontálních stupňů, a nikoli na základě oddělených čili vertikálních stupňů, vše, co vidí, vyvozuje z účinků, a nic z příčin. Vidět věci pouze z hlediska účinků přitom znamená vidět je klamně, což vede k jedné chybě za druhou. Ty se mohou indukčním vyvozováním natolik rozrůst, až se takto zveličené nepravdy začnou nazývat pravdami.

188. Nejsem si vědom toho, že by až do dnešní doby vešlo ve známost cokoli o oddělených neboli vertikálních stupních. Ví se pouze o stupních postupných neboli horizontálních. Avšak k pravdivému poznání příčin se nemůže dospět bez poznání stupňů obou druhů. Proto celá tato část pojednává o tomto předmětu: cílem tohoto nevelkého díla je totiž odkrýt příčiny, aby tak mohly být spatřeny účinky, a tím rozptýlit temnotu, ve které vězí lidé církve, pokud jde o jejich poznání Boha, Pána a obecně Božských otázek, jež nazýváme duchovními.

Mohu oznámit, že andělé jsou zarmouceni temnotou na zemi. Říkají, že nikde nevidí téměř žádné světlo a že lidé se horlivě chápou klamů a „potvrzují" je, takže kupí jednu nepravdu na druhou. Aby je odůvodnili, pomocí úvah založených na klamech a na překroucených pravdách pátrají po otázkách, které nemohou být vyjasněny pro temnotu, jež obklopuje příčiny, i pro jejich neznalost pravd. Nejvíce andělé bědují nad odůvodňováním víry oddělené od lásky k bližnímu a nad ospravedlňováním vírou; a také nad představami o Bohu, andělích a duchách, a nad neznalostí, co to je láska a moudrost.

VERTIKÁLNÍ STUPNĚ JSOU STEJNORODÉ; JEDEN VYCHÁZÍ Z DRUHÉHO VE STEJNÉM POŘADÍ JAKO ÚČEL, PŘÍČINA A ÚČINEK.

189. Jelikož horizontální neboli spojité stupně jsou jako přechod světla ke stínu, tepla k zimě, tvrdosti k měkkosti, hustoty k řídkosti, hrubosti k jemnosti a tak dále, a takové stupně známe ze smyslové a vizuální zkušenosti, zatímco se stupni vertikálními neboli oddělenými tuto zkušenost nemáme, musí být v této části knihy pojednáno zejména o nich. Bez jejich znalosti totiž nejsme schopni nahlédnout příčiny.

Je známo, že účel, příčina a účinek následují v posloupnosti jako předchozí, následná a poslední událost. Také je známo, že účel vytváří příčinu a skrze ni účinek tak, aby se účel mohl uskutečnit. Ví se o tom i mnoho dalšího. Avšak poznání těchto věcí, aniž by je člověk aplikoval na skutečné události, a tím je spatřil, je pouze abstraktní znalost. Ta trvá, jen dokud analyticky přemýšlíme podle metafyzických principů. A tak přestože účel, příčina a účinek procházejí oddělenými stupni, je o nich ve světě známo málo, pokud vůbec něco. Pouhé abstraktní myšlení je totiž něčím vzdušným, co se vytrácí; pokud však abstraktní úvahy přeneseme na věci existující ve světě, pak budou jako něco na zemi, co pozorujeme vlastníma očima, a zůstanou nám v paměti.

190. Vše, co vzniká ve světě a je charakterizováno třemi dimenzemi, čili vše, co nazýváme složeným celkem, je tvořeno vertikálními neboli oddělenými stupni. Osvětlí nám to několik příkladů. Z vizuální zkušenosti víme, že každý sval v lidském těle je tvořen velice jemnými vlákénky a tato vlákénka složená do svazků vytvářejí hrubší vlákna zvaná motorická. Z těchto svazků pak vzniká složený celek nazývající se sval.

Podobně je tomu s nervy. Velice jemná nervová vlákénka se vážou do větších, jež vypadají jako nitky, a tato propojení se spojují v nervy.

Podobné to je s dalšími vazbami, svazky a propojeními, z nichž jsou tvořeny orgány a naše smyslová ústrojí. Jsou to celky složené z vláken a cévek, různě uspořádané podle podobnosti svých stupňů.

Totéž platí i pro všechny zástupce rostlinné a minerální říše. I ve dřevu jsou v trojitém řádu svázána vlákna a v kovech a kamenech se rovněž v trojitém řádu nacházejí konglomeráty jednotlivých částí.

Z toho vyplývá, jakého charakteru jsou oddělené stupně: tedy že jeden stupeň je vytvořen z druhého a z druhého třetí, jenž tvoří složený celek. Každý stupeň je přitom oddělený od ostatních.

191. Nyní tedy můžeme vyvodit závěr o věcech, které jsou pro naše oči neviditelné, neboť i pro ně platí obdobné zákonitosti. Například o organických substancích, jež jsou příjemci a sídly myšlenek a pohnutek v mozku, o atmosférách, o teple a světle a o lásce a moudrosti. Atmosféry jsou příjemci tepla a světla, zatímco teplo a světlo jsou příjemci lásky a moudrosti. Pokud tedy existují stupně atmosfér, existují podobné stupně i pro teplo a světlo a podobné stupně pro lásku a moudrost. Pro jednu dvojici platí stejný vztah jako pro druhou.

192. Z toho, co bylo právě řečeno, je zřejmé, že tyto stupně jsou stejnorodé, že tedy mají stejnou povahu a přirozenost. Všechna motorická vlákna svalů, ta nejjemnější, hrubší i ta nejhrubší, jsou stejnorodá; dřevní vlákna od těch nejjemnějších až po jejich složený celek jsou stejnorodá; obdobné platí i pro části všech druhů kamenů a kovů. Organické substance, jež jsou příjemci a sídla myšlenek a pohnutek, jsou stejnorodé od těch nejjednodušších až po jejich úhrnné seskupení, tedy mozek. Atmosféry od čistého éteru až po vzduch jsou stejnorodé. Stupně tepla a světla v posloupnosti odpovídající stupňům atmosfér jsou stejnorodé; proto i stupně lásky a moudrosti jsou stejnorodé.

Skutečnosti, které se svou povahou a přirozeností odlišují, jsou různorodé a se stejnorodými nesouhlasí. Nemohou proto souběžně s nimi vytvářet oddělené stupně - tvoří je pouze s tím, co má tutéž povahu a přirozenost a co je s nimi stejnorodé.

193. Je tedy zřejmé, že tyto stupně následují ve stejném pořadí jako účel, příčina a účinek, neboť prvotní neboli nejmenší vyvolává příčinu skrze prostředek a dosahuje účinku skrze konečné vyjádření.

194. Je třeba vědět, že každý stupeň je od druhého odlišen svým vlastním obalem a že všechny stupně dohromady jsou odlišeny společným obalem. Tento společný obal komunikuje v příslušném řádu s hlubšími i těmi nejhlubšími úrovněmi. To je příčinou jejich spojení a jednotného působení.

PRVNÍ STUPEŇ JE ÚHRNEM A PODSTATOU NÁSLEDUJÍCÍCH STUPŇŮ.

195. Stupně všech subjektů a všech objektů jsou totiž stejnorodé - a stejnorodé jsou proto, že byly vytvořeny z prvního stupně. Jejich formování totiž probíhá tak, že první stupeň vytváří druhý prostřednictvím svazkování nebo shlukování - jedním slovem propojováním. Prostřednictvím druhého stupně pak vytváří třetí; každý stupeň také odliší od ostatních obalem.

Z toho vidíme, že první stupeň je základní a jako jediný kontroluje stupně následující; že je tedy úhrnem a podstatou stupňů následujících.

196. Hovoříme o vztazích mezi stupni, ale máme přitom na mysli různé substance na jejich stupních. Úvahy o stupních jsou abstraktní, tedy univerzální, a proto je lze použít na jakýkoliv subjekt či objekt, jenž je rozčleněn svým vlastním specifickým způsobem na stupně.

197. Tento princip lze použít na vše zmiňované v předchozích odstavcích - na svaly a nervy, na látky a součásti tvořící rostlinnou i živočišnou říši, na organické substance, jež jsou nositelkami myšlení a pohnutek v člověku, na atmosféry, na teplo a světlo, na lásku a moudrost. V každém z těchto příkladů prvotní kontroluje následující a je vlastně tím jediným v nich; a protože je v nich tím jediným, je v nich také vším.

Pravdivost těchto tvrzení vidíme i na tom, co již známe, tedy že účel je vším v příčině a skrze příčinu je vším v účinku. Proto také účel, příčinu a účinek nazýváme prvním, prostředním a konečným účelem. Z tohoto důvodu je také příčina příčiny zároveň příčinou zapříčiněného. Proto v příčinách je podstatný pouze účel a v pohybu je podstatná pouze energie. Existuje tedy jen jedna substance, jíž je substance o sobě.

198. Z toho můžeme jasně vidět, že Božství, jež je substancí o sobě neboli jedinečnou a jedinou substancí, je zdrojem úplně všeho, co bylo stvořeno. Znamená to, že Bůh je vším ve všem ve vesmíru, v souladu s tím, co bylo prokázáno v části 1: že Božská Láska a Moudrost je substance a forma (odst. 40-43); že Božská Láska a Moudrost je substance a forma o sobě, a tedy vlastní a jedinečné jsoucno (44-46); že vše ve vesmíru bylo stvořeno Božskou Láskou a Moudrostí (54-60) *[52-60];* že celý vesmír je tak jeho obrazem (61-65) *[61-64];* a že pouze Pán je nebem, v němž žijí andělé (113-118).

VEŠKERÁ DOKONALOST RO STE A STOUPÁ SE STUPNI A PODLE STUPŇŮ.

199. Výše (odst. 184-188) jsem ukázal, že existují dva druhy stupňů, horizontální a vertikální. Vysvětlil jsem, že horizontální stupně jsou jako světlo přecházející ve stín nebo jako moudrost přecházející v neznalost; a že vertikální stupně jsou jako účel, příčina a účinek nebo jako první, následné a poslední. O těchto stupních říkáme, že stoupají či klesají, neboť se týkají výšky; zatímco o oněch prvních říkáme, že jich přibývá nebo ubývá, protože se týkají šířky.

Tyto stupně se od sebe liší natolik, že nemají vůbec nic společného. Je tedy třeba je navzájem rozlišovat a nezaměňovat je.

200. Veškerá dokonalost stoupá a přibývá jí se stupni a podle stupňů, protože všechny atributy se řídi svými subjekty a dokonalost a nedokonalost jsou obecné atributy. Hovoříme proto o dokonalosti života, sil a forem.

Dokonalost života je dokonalostí lásky a moudrosti, a jelikož vůle a rozum jsou jejich příjemci, je dokonalost života také dokonalostí vůle a rozumu, a odtud i pohnutek a myšlení. Dále, protože duchovní teplo je schránou lásky a duchovní světlo je schránou moudrosti, lze i jejich dokonalost vztáhnout na dokonalost života.

Dokonalost sil je dokonalostí všeho, co je oživováno a uváděno v pohyb životem, přestože to život neobsahuje. Takovými silami jsou atmosféry ve své činnosti; dále jsou jimi vnitřní i vnější organické substance v lidech i ve všech druzích zvířat. Je jimi také vše v přírodním světě, co přímo či nepřímo přijímá svou aktivitu ze slunce.

Dokonalost forem a dokonalost sil vytvářejí jeden celek, neboť jaké jsou síly, takové jsou i formy - s jediným rozdílem, že formy tvoří substance, zatímco síly tvoří jejich aktivita. Oběma proto přísluší stejný stupeň dokonalosti. I ty formy, které nevyvíjejí v daném čase žádnou sílu, jsou dokonalé podle svého stupně.

201. Není zde třeba pojednávat o dokonalosti života, sil a forem přibývajících či ubývajících podle horizontálních neboli spojitých stupňů, neboť tyto stupně jsou ve světě známy. Pojednáme však o o dokonalosti života, sil a forem stoupajících a klesajících podle vertikálních neboli oddělených stupňů, neboť tyto stupně ve světě známy nejsou. Jakým způsobem však dokonalost podle těchto stupňů stoupá a klesá, to lze jen špatně rozpoznat na základě objektů viditelných v přírodním světě, avšak jasně z toho, co je viditelné ve světě duchovním. Když pozorujeme přírodní svět, můžeme objevit jen to, že čím hlouběji se díváme, tím úžasnější věci vidíme - například u očí, uší, jazyka, svalů, srdce, plic, jater, slinivky, ledvin a dalších vnitřních orgánů; stejně tak u semen, plodů a květů; a také u kovů, minerálů a kamenů.

Je známým faktem, že čím hlouběji se díváme, tím úžasnější věci v nich nalézáme. A přesto se příliš nerozšířilo poznáni, že toto vnitřní zdokonalování se děje podle vertikálních neboli oddělených stupňů. Toto poznání utajila neznalost stupňů.

Avšak právě tyto stupně jsou dobře patrné v duchovním světě, neboť celý tento svět odshora až dolů je na ně zřetelně rozdělen. Proto z něj můžeme načerpat poznáni těchto stupňů a z něj pak vyvodit závěry o zdokonalování sil a forem, jež se v obdobných stupních nalézají ve světě přírodním.

202. V duchovním světě jsou tři nebe uspořádaná podle vertikálních stupňů. V nejvyšším nebi žijí andělé, kteří v dokonalosti ve všem předčí anděly středního nebe, zatímco v prostředním nebi žijí andělé, kteří v dokonalosti ve všem předčí anděly nejnižšího nebe.

Tyto stupně dokonalosti jsou takové, že andělé nejnižšího nebe nemohou vystoupit ani k prvnímu prahu dokonalosti andělů prostředního nebe, a ti nemohou vystoupit ani k prvnímu prahu dokonalosti andělů nejvyššího nebe. To se může zdát paradoxní, ale je to pravda. Andělé se totiž sdružují podle oddělených stupňů, a nikoli podle stupňů spojitých.

Zkušenost mi ukázala, že andělé vyšších nebí a andělé nižších nebí se natolik liší ve svých pohnutkách a myšlení, a proto i v řeči, že nemají nic společného. K jejich komunikaci dochází pouze souvztažnostmi, jež vznikají bezprostředním vlivem Pána do všech nebí, a také zprostředkovaným vlivem skrze nejvyšší nebe do nejnižšího.

Tyto rozdíly jsou takového charakteru, že nemohou být vyjádřeny přírodním jazykem, a proto je nemohu nijak popsat. Myšlenky andělů se neslučují s pozemskými představami, neboť jsou duchovní. Vyjádřit a popsat je mohou pouze andělé svým vlastním jazykem, výrazy a písmy, nikoli však prostředky lidskými. Proto se uvádí, že v nebesích bylo slyšeno a viděno nevyjádřitelné.

Tyto rozdíly však mohou být alespoň částečně pochopeny pomocí následujícího příkladu. Myšlenky andělů nejvyššího neboli třetího nebe jsou myšlenkami účelů, myšlenky andělů prostředního neboli druhého nebe jsou myšlenkami příčin a myšlenky andělů nejnižšího neboli prvního nebe jsou myšlenkami účinků. Je důležité si uvědomit, že jedna věc je myslet na základě účelů, a jiná věc je přemýšlet o účelech; že jedna věc je myslet na základě příčin, a jiná je přemýšlet o příčinách; a že jedna věc je myslet na základě účinků, a jiná je přemýšlet o účincích. Andělé nejnižšího nebe přemýšlejí o příčinách a účelech, ale andělé nejvyššího nebe myslí na jejich základě. A myslet na jejich základě je vyšší moudrostí, zatímco přemýšlet o nich je nižší moudrostí. Myslet na základě účelů je moudrost, myslet na základě příčin je inteligence a myslet na základě účinků je vědomost.

Z toho vysvítá, že veškerá dokonalost stoupá a klesá se stupni a podle stupňů.

203. Jelikož naše nitro, jež přísluší vůli a rozumu, se vzhledem ke stupňům podobá nebi (neboť niterně jsme nebem v nejmenší formě), podobá se navzájem i jejich dokonalost. Ta však není pro žádného člověka zjevná, dokud žije ve světě, neboť tehdy žije na nejnižším stupni; a z nejnižšího stupně nemůžeme poznat stupně vyšší. Poznáme ji však po smrti, kdy vejdeme v ten stupeň, který odpovídá naší lásce a moudrosti. Tehdy se staneme anděly a budeme přemýšlet a hovořit o věcech, které jsou pro naše přírodní já nevyjádřitelné. Celá naše mysl však nebude pozvednuta jednoduše, ale v trojitém poměru - v trojitém poměru se nacházejí vertikální stupně a v jednoduchém horizontální stupně.

Do těchto stupňů však nestoupají a nejsou do nich pozvedáni jiní lidé než ti, kteří ve světě věnovali pozornost pravdám a uplatňovali je ve svém životě.

204. Mohlo by se zdát, že to, co předchází, je méně dokonalé než to, co následuje, nebo že jednoduché je méně dokonalé než složené. Pravdou však je, že jak předchozí, z něhož vzniká následné, tak i jednoduché, z něhož se formuje složené, je dokonalejší. Příčinou je, že předchozí a jednodušší je obnaženější a méně zahalené neživými substancemi a látkami. Je jakoby více božské, a tím bližší duchovnímu slunci, v němž přebývá Pán. Vlastní dokonalost se nalézá v Pánu, a proto ve slunci, které je prvním vyzařováním Jeho Božské Lásky a Moudrosti. Odtud vchází do věci, které následují nejdříve, a pak postupně až k těm nejnižším, jež jsou tím méně dokonalé, čím jsou vzdálenější.

Kdyby předchozí a jednodušší nebylo tak výtečně dokonalé, ze semene by se nemohl vyvinout žádný člověk ani zvíře a nemohli by dál existovat. Ani semena stromů a keřů by nemohla rašit a plodit. Čím prvotnější a jednodušší něco je, tím je to odolnější proti poškození, neboť tím je to dokonalejší.

V POSTUPNÉM ŘÁDU JE PRVNÍ STUPEŇ NEJVÝŠE A TŘETÍ STUPEŇ NEJNÍŽE, ZATÍMCO V SIMULTÁNNÍM ŘÁDU PRVNÍ STUPEŇ TVOŘÍ STŘED A TŘETÍ STUPEŇ OKRAJ.

205. Existuje uspořádání postupné a simultánní. Postupné uspořádání stupňů se rozprostírá od nejvyššího k nejnižšímu neboli od vrcholu k základně dolů. Takové je uspořádání andělského nebe: třetí nebe je tam nejvyšší, druhé prostřední a první nejnižší. To je jejich relativní poloha.

V obdobném postupném řádu se tam nacházejí stavy lásky a moudrosti andělů, teplo a světlo a duchovní atmosféry. Obdobně, tedy postupně jsou tam uspořádányi veškeré dokonalosti forem a sil.

Vertikální neboli oddělené stupně v tomto postupném uspořádání mohou být přirovnány k věži rozdělené do tří poschodí, kterými lze vystupovat a sestupovat. Ty nejdokonalejší a nejkrásnější věci se nacházejí v horním poschodí, v prostředním jsou méně dokonalé a krásné a v nejnižším ještě méně dokonalé a krásné.

Simultánní uspořádání těchto stupňů však vypadá jinak. V něm jsou ty nejvyšší prvky postupného uspořádání (tedy ty nejdokonalejší a nejkrásnější, jak jsem již uvedl) v centru, nižší v prostřední oblasti a nejnižší na obvodu. Je to jako pevný předmět složený ze tří stupňů: ve středu neboli jádru jej tvoří ty nejjemnější částice, kolem nich méně jemné částice a na okraji, tedy na obvodu, částice z nich složené, tedy hrubší. Je to, jako by se ona věž, o níž jsem hovořil výše, propadla do roviny - její vrchol by se stal centrem, střední část prostřední částí a nejnižší část okrajem.

206. Jelikož to nejvyšší postupného uspořádání se stává středem v simultánním uspořádání a to nejnižší tím nejzevnějším, výrazem „vyšší" se ve Slovu označuje něco více vnitřního a výrazem „nižší" něco více vnějšího. Obdobné platí pro výrazy „nahoře", „dole", „vysoko" a „nízko".

207. Ve všech konečných formách se nacházejí oddělené stupně v simultánním uspořádání. Takto jsou uspořádána motorická vlákna každého svalu, vlákna každého nervu, vlákna a cévky každého smyslového ústrojí a vnitřního orgánu. Uprostřed jsou ty nejjednodušší a nejdokonalejší substance, zatímco okrajové části jsou z nich složené.

Tyto stupně jsou obdobně uspořádány v každém semeni, plodu a také v každém kovu a kameni. Určují charakter jejich částí, z nichž sestává celek. Jejich centrální, prostřední a okrajové části jsou uspořádány do oddělených stupňů a zároveň tvoří postupnou strukturu neboli svazky a shluky jednodušších částí, jež jsou jejich prvotními substancemi a látkami.

208. Krátce řečeno, tyto stupně se nalézají v každé konečné formě, a proto v každém účinku: každá konečná forma se skládá z prvků, které jí předcházejí, a ty se skládají toho, co je pro ně prvotní. Zároveň se každý účinek skládá z příčiny a každá příčina z účelu; účel je přitom vším v příčině a příčina je vším v účinku (jak bylo ukázáno výše). Účel vytváří střed, příčina prostřední část a účinek konečnou část.

Později uvidíme, že totéž platí pro stupně lásky a moudrosti, tepla a světla a organické formy pohnutek a myšlenek lidí. O posloupnosti těchto stupňů v postupném a v simultánním uspořádání jsem pojednal v *Nauce pro Nový Jeruzalém o Písmu svatém*[42] (odst. 38 a jinde); ukázal jsem, že obdobné stupně se nacházejí ve všech detailech Slova.

KONEČNÝ STUPEŇ JE SOUHRNEM, SCHRÁNOU A ZÁKLADNOU STUPŇŮ PŘEDCHOZÍCH.

209. Učení o stupních, které rozebíráme v této části, jsme až doposud objasňovali na základě různých skutečností vyskytujících se v obou světech - například pomocí stupňů nebes, ve kterých žijí andělé, pomocí stupňů jejich tepla a světla, pomocí stupňů atmosfér, pomocí různých částí lidského těla a také různých zástupců živočišné a nerostné říše. Toto učení však má širší dosah: zahrnuje nejen přírodní jevy, ale i občanské, morální a duchovní otázky v jejich celku i ve všech jednotlivostech.

Existují dva důvody, proč se učení o stupních týká i těchto otázek. Za prvé v každé věci, která má nějakou vlastnost, existuje trojnost, jež se

nazývá účel, příčina a účinek, a jednotlivé prvky této trojice zaujímají vztah vertikálních stupňů. Druhým důvodem je skutečnost, že žádná občanská, morální či duchovní otázka neexistuje odděleně od substance. Tyto otázky totiž tvoří substance. Tak jako láska a moudrost nejsou abstraktní skutečnosti, ale substance (jak bylo vyloženo výše v odst. 40-43), abstraktní není ani žádná otázka občanská, morální či duchovní. Samozřejmě že o nich můžeme smýšlet abstraktním způsobem, avšak samy o sobě to abstrakce nejsou. Vezměme si například pohnutku a myšlenku, nebo lásku k bližnímu a víru, či vůli a rozum. Totéž, co platí pro lásku a moudrost, platí i pro ně - nevznikají mimo subjekty tvořené substancemi. Ve skutečnosti jsou stavy těchto subjektů či substancí. Později uvidíme, že to jsou změny stavů, jež vedou k rozmanitosti. Substancí máme na mysli také formu, neboť substance bez formy neexistuje.

210. Jelikož můžeme myslet na vůli a rozum, na pohnutky a myšlenky a na lásku k bližnímu a víru odděleně od substancí - jejich subjektů, a jelikož tak opravdu činíme, ztratili jsme o nich správnou představu. Neuvědomujeme si, že to jsou stavy substancí nebo forem. Přesně totéž platí i pro procesy vnímání a jednání, které také nejsou odděleny od smyslových a motorických orgánů. Jako abstraktní neboli oddělené od těchto orgánů by byly pouhou myšlenkovou konstrukcí: jako zrak bez oka, sluch bez ucha, chuť bez jazyka a tak dále.

211. Všechny občanské, morální a duchovní otázky procházejí obdobnými stupni jako otázky přírodní, tedy nejen stupni postupnými, ale také oddělenými. Proces oddělených stupňů je přitom jako postup účelu k příčině a příčiny k účinku. Z tohoto důvodu jsem chtěl osvětlit a dokázat dané téma (tedy že konečný stupeň je souhrnem, schránou a základnou stupňů předchozích) shora uvedenými poznatky - pomocí příkladů lásky a moudrosti, vůle a rozumu, pohnutek a myšlenek a lásky k bližnímu a víry.

212. Skutečnost, že konečný stupeň je souhrnem, schránou a základnou stupňů předchozích, jasně vysvítá z toho, jak účel a příčina postupují k účinku. Osvícený rozum může pochopit, že účinek je souhrnem, schránou a základnou příčiny a účelu; nemůže však již tak zřetelně vidět, že účel a vše, co se k němu vztahuje, a příčina se vším, co se k ní vztahuje, jsou v účinku skutečně přítomné a že účinek je jejich úplným souhrnem.

Tento fakt plyne z toho, co již bylo v této části řečeno, zejména že jeden stupeň vychází z druhého v trojité posloupnosti a že účinek je jednoduše účel ve své konečné podobě. A protože konečná podoba je souhrnná, plyne z toho, že je jejich schránou a také základnou.

213. Co se týká lásky a moudrosti, láska je účelem, moudrost je příčinou a užitek je účinkem. Tento užitek je souhrnem, schránou a základnou moudrosti a lásky - a to takovým souhrnem a schránou, že veškerá láska a moudrost v užitku skutečně přebývají. Umožňuje jejich současnou přítomnost. Je však potřeba si dobře uvědomit (v souladu s tím, co bylo uvedeno a ukázáno výše v odstavci 189-194), že v užitku dlí pouze ty prvky lásky a moudrosti, jež jsou stejnorodé a souhlasné.

214. V posloupnosti týchž stupňů se nacházejí také pohnutka, myšlenka a jednání. Veškeré pohnutky se totiž vztahují zpět k lásce, myšlení k moudrosti a jednání k užitečnosti. V posloupnosti stejných stupňů se nalézají i láska k bližnímu, víra a dobrý skutek. Láska k bližnímu je totiž věcí pohnutek, víra je věcí myšlenek a dobrý skutek je věcí jednání.

V posloupnosti týchž stupňů se nalézá i vůle, rozum a uskutečnění, neboť vůle je věcí lásky, a tím i pohnutek, rozum je věcí moudrosti, a tím i víry, a uskutečnění je věcí užitku, a tím i činů.

Stejně jako všechny aspekty moudrosti a lásky přebývají v užitku, tak také všechny aspekty myšlenek a pohnutek dlí v jednání, všechny aspekty víry a lásky k bližnímu v dobrém skutku, a tak podobně. Vše však musí být stejnorodé, tedy souhlasné.

215. Dodnes nevešlo ve známost, že konečný prvek každé posloupnosti, kterou tvoří užitek, jednání, čin a uskutečnění záměru, je souhrnem a schránou všech předchozích prvků. Zdá se, jako by se v užiku, jednání, činu a uskutečnění neskrývalo nic víc než to, co je přítomno v pohybu. Ve skutečnosti jsou v nich přítomny všechny předcházející

prvky, a to dokonale a beze zbytku. Jsou v nich uzavřeny tak jako víno v nádobě nebo jako zařízení v domě.

Tyto věci nám nejsou zjevné, protože je pozorujeme pouze zvenku, a zvenku vidíme pouze aktivitu a pohyb. Je to, jako když pozorujeme pohyb svých paží a rukou a nevíme přitom, že na každém pohybu spolupracují tisíce motorických vláken a že těmto tisícům motorických vláken odpovídají tisíce prvků myšlenek a pohnutek, jež je podněcují. Jelikož se to děje hluboko uvnitř, není to zjevné pro žádný z našich tělesných smyslů. Lidé vědí jen tolik, že v těle či skrze tělo se neděje nic, co by nepocházelo z vůle prostřednictvím myšlení; a jelikož činná je jak vůle, tak i myšlení, v jednání musí být nutně přítomen každý aspekt obojího. Vůle a myšleni nemohou být od sebe odděleny. To je také důvodem, proč na základě skutků či činů druhého usuzujeme na smýšlení jeho vůle, jež nazýváme úmyslem.

Dozvěděl jsem se, že andělé vnímají a vidí v jediném skutku či činu veškerou vůli a myšleni jednajícího. Andělé třetího nebe poznávají z vůle člověka účel, pro který koná, a andělé druhého nebe poznávají příčinu, skrze kterou účel působí. Proto jsou ve Slově tak často přikazovány „skutky" a „činy" a praví se, že podle nich budeme poznáni.

216. Z andělské moudrosti pochází poznání, že pokud se vůle a rozum (neboli pohnutka a myšlení či láska k bližnímu a víra) nepouští a nezapojují do práce a činů vždy, když je to možné, jsou jen jakoby vánkem či vzdušným obrazem, který se rozplyne. Zůstanou člověku a stanou se součástí jeho života teprve tehdy, až je člověk vykonává a činí - neboť konečné vyjádření je souhrnem, schránou a základnou předchozího.

Takovým „vánkem" či „obrazem" je víra oddělená od dobrých skutků a také vira a láska k bližnímu oddělená od svého uskutečňování. Jedinným rozdílem je to, že lidé, kteří vyznávají víru i lásku k bližnímu, vědí, co to je dobro a přejí si je vykonávat, na rozdíl od těch, kdo vyznávají víru oddělenou od lásky.

VERTIKÁLNÍ STUPNĚ NACHÁZEJÍ VE SVÉM KONEČNÉM VYJÁDŘENÍ NAPLNĚNÍ A SÍLU.

217. V předchozí kapitole jsem ukázal, že konečný stupeň je souhrnem a schránou stupňů předchozích. Z toho plyne, že předchozí stupně docházejí ve svém konečném vyjádření svého naplnění. Jsou zde totiž ve svém účinku a každý účinek je naplněním příčiny.

218. Skutečnost, že vzestupné a sestupné stupně, nazývající se také předchozí a následné či vertikální a oddělené, nalézají ve svém konečném vyjádření své naplnění, lze potvrdit mnoha příklady o věcech, které můžeme cítit a vnímat, doloženými v předchozím textu. Nyní však chci předložit důkaz pouze na příkladu energie, síly a pohybu v neživých i živých objektech.

Je známým faktem, že energie nikdy nepůsobí sama ze sebe, ale pomocí sil, které jí odpovídají, a že jejich prostřednictvím vyvolává pohyb.[43)] V důsledku toho energie je jedinou podstatou síly a skrze ni i jedinou podstatou pohybu. A jelikož pohyb je konečným stupněm energie, energie tímto pohybem projevuje svou sílu.

Energie, síla a pohyb jsou spojeny pouze vertikálními stupni; jelikož jde o oddělené jevy, k jejich spojení nedochází spojitostí, ale skrze souvztažnosti. Energie totiž není silou a síla není energií. Síla je však energií vytvářena - je to vznícená energie; a pohyb je vyvolán silou. Znamená to, že samotná energie ani samotná síla nemají žádnou moc, ale má ji pohyb, který z nich vzniká.

Toto tvrzení může vzbudit pochybnosti, neboť jsem je neobjasnil žádnou aplikací na přírodní objekty, které bychom mohli cítit a vnímat. Takový je však jejich vývoj ke stavu moci.

219. Nyní však tyto zásady vztáhnu na živou energii, sílu a pohyb. Živou energií v nás lidech, živých subjektech, je vůle sjednocená s rozumem. Živou silou v nás je to, co vytváří vnitřní části našich těl, jimiž procházejí různě propojená motorická vlákna. Živým pohybem v nás je činnost vznikající skrze tyto sily ve vůli sjednocené s rozumem. Vnitřní úrovně vůle a rozumu vytvářejí první stupeň, vnitřní části těla druhý

stupeň a celé tělo, jež je jejich souhrnem, vytváří třetí stupeň. Je známým faktem, že vnitřní části mysli nabývají moci pouze prostřednictvím tělesných sil a že tyto síly nabývají moci pouze tělesnou činností.

Tyto tři prvky nevyvíjejí činnost spojitě, ale odděleně, a vyvíjet činnost odděleně znamená působit skrze souvztažnosti. Vnitřní části mysli jsou souvztažné s vnitřními částmi těla a vnitřní části těla jsou souvztažné s jeho vnějšími částmi, skrze které je vyvíjena činnost. Takto získávají dvě předchozí části moc prostřednictvím vnějších částí těla.

Může se zdát, že energie a síly v člověku mají určitou moc, i když nejsou činné, jako ve spánku a ve stavu klidu. Tehdy však jsou energie a sily určeny pohyby ovládajícími celé tělo, tedy pohybem srdce a plic. Jakmile jejich činnost ustane, ztrácejí se také síly a s nimi i energie.

220. Jelikož celek neboli tělo vložil svou moc zejména do paží a rukou, které jsou tím nejzevnějším, tak se výrazy „paže" a „ruka" ve Slovu míní moc a „pravicí" vyšší moc.

Jelikož stupně se vyvíjejí a vyjadřují svou moc tímto způsobem, andělé, kteří jsou u nás a jsou v souvztažnosti se vším, co je nám vlastní, poznají z jediného činu vykonaného rukou, jací jsme vzhledem k rozumu a vůli a vzhledem k lásce k bližnímu a víře, a proto jací jsme co do vnitřního života své mysli a vnějšího tělesného života, který z vnitřního vychází.

Této schopnosti andělů rozpoznat to vše z jediného úkonu učiněného rukou mě často udivovala, avšak opakovaně mi ji předvedla vlastní živá zkušenost. Kromě dalších věcí mi také bylo řečeno, že právě z tohoto důvodu se zasvěcení do duchovního úřadu děje pokládáním rukou a že dotyk rukou znamená sdílení.

To nás přivádí k závěru, že veškerá láska k bližnímu a veškerá víra spočívá ve skutcích a že bez skutků jsou jako aureola kolem slunce, která se rozptyluje a mizí, když kolem propluje mrak. Proto se také ve Slově tolikrát hovoří o skutcích a konání a říká se, že na nich závisí naše spása. Také se tam praví, že ten, kdo činí skutky, je moudrý, a kdo je nečiní, je pošetilý.

Měli bychom si však uvědomit, že „skutky" se míní užitečné činy, které skutečně vykonáme. Právě v nich se nalézá a na nich závisí veškerá láska k bližnímu a víra. Souvztažnost nastává právě s těmito užitky - sama souvztažnost je duchovní, ale uskutečňuje se skrze substance a látky, jež jsou nositeli.

221. Bylo mi dovoleno zjevit dvě tajemství, která lze pochopit pomocí výše uvedených poznatků.

První tajemství spočívá v tom, že Slovo ve svém literním významu nabývá své plnosti a moci. Slovo má totiž tři významy odpovídající třem stupňům - nebeský, duchovni a přírodní. Jelikož tedy Slovo obsahuje tyto významy odpovídající třem vetikálním stupňům a k jejich spojení dochází souvztažnostmi, tak konečný význam, jenž je přírodní a nazývá se literní, není pouze souhrnem, schránou a základnou hlubších, souvztažných významů, ale je také Slovem v konečném významu, v plnosti a moci. Že je tomu opravdu tak, obšírně jsem vysvětlil a prokázal v knize *Nauka Nového Jeruzaléma o Písmu svatém* (odst. 27-35, 36-49, 50-61 a 62-69).

Druhým tajemstvím je, že Pán přišel na svět a přijal lidství, aby získal moc podmanit si pekla a uvést vše v nebesích i na zemi do pořádku. Tímto lidstvím oděl svou dřívější lidskou podstatu. Toto lidství, které si navlékl přes své dřívější lidství, se podobalo lidství každého jiného člověka ve světě, avšak obojí bylo Božské, a proto nekonečně přesahující konečné lidství andělů a lidí. A protože Pán plně oslavil své přírodní lidství až k jeho konečnému projevu, na rozdíl od jakéhokoli člověka vstal z mrtvých s celým tělem. Přijetím tohoto lidství se oděl Božskou všemohoucností nejen k přemožení pekla a uspořádání nebes, ale také k věčnému podrobení pekel a pro naši spásu. Právě tato moc se míní výrokem, že sedí po pravici moci a síly Boží.

Jelikož Pán se tím, že přijal lidskou přirozenost, stal Božskou Pravdou v konečném stupni, nazývá se „Slovem"; a praví se, že Slovo bylo učiněno tělem. Božská Pravda je ve své konečné formě Slovem v literním smyslu. Tímto Slovem se On učinil tím, že naplnil vše, co se o Něm píše ve Slovu u Mojžíše a u Pro roků.[44)]

Každého člověka tvoří jeho dobro a pravda; nic jiného nečiní člověka člověkem. Pán se však přijetím přírodního lidství stal vlastním Božským Dobrem a Pravdou, neboli - což je totéž - vlastni Božskou Láskou a Moudrostí, a to jak v prvotních, tak v konečných formách. Proto se po svém příchodu na svět jeví v andělských nebesích jako slunce v silnější záři a ve větším lesku než před svým příchodem. Je to tajemství, které lze pochopit pomocí nauky o stupních.

V následujícím textu pojednám o Jeho všemohoucnosti před Jeho příchodem na svět.

STUPNĚ OBOU DRUHŮ SE NACHÁZEJÍ VE VŠEM STVOŘENÉM, V TÉ NEJVĚTŠÍ I TÉ NEJMENŠÍ SKUTEČNOSTI.

222. Skutečnost, že ty největší i ty nejmenší věci se skládají z oddělených i postupných (neboli vertikálních i horizontálních) stupňů, nelze doložit žádným viditelným příkladem, neboť ty nejmenší věci nevidíme očima, a ty největší sice spatřit můžeme, ale nejeví se nám rozdělené na stupně. Tuto skutečnost je tedy možné prokázat jedině pomocí všeobecných principů. A jelikož andělé jsou moudří díky všeobecným principům a z nich získávají vědomosti o konkrétních skutečnostech, smím zde nabídnout některé jejich výroky na toto téma.

223. Andělé o této věci sdělili následující: Neexistuje věc tak malá, aby v ní nebyly oba druhy stupňů - neexistuje v žádném zvířeti, v žádné rostlině ani v žádném nerostu; nenalézá se ani v éteru či ve vzduchu. A protože éter a vzduch jsou příjemci tepla a světla, nenalézá se nic tak malého ani v teple a světle; a protože duchovní teplo a světlo jsou příjemci lásky a moudrosti, ani v nich se nenachází nic tak malého, aby to neobsahovalo oba druhy stupňů.

Andělé také řekli, že i tu nejmenší pohnutku, tu nejnepatrnější myšlenku a dokonce i tu nejdrobnější myšlenkovou představu tvoří oba druhy stupňů, a že pokud je něco příliš malé na to, aby se z těchto stupňů skládalo, není to ničím: nemá to žádnou formu, tedy ani žádnou vlastnost či stav, který by se mohl měnit a proměňovat, a tak se projevit. Andělé to dokládají pravdou, že nekonečno v Bohu Stvořiteli, Jímž je Pán od věčnosti, tvoří jeden rozlišitelný celek; a že v Jeho nekonečnu jsou další nekonečna; a že v tomto nekonečně nekonečném se nalézají stupně obou druhů, jež i v Něm tvoří jeden rozlišitelný celek. A jelikož se to vše nachází v Něm a zároveň vše bylo stvořeno Jím, a jelikož vše stvořené je jistým obrazem toho, co je v Něm, plyne z toho, že nemůže existovat ani ta nejmenší konečná skutečnost, která by neměla ony dva stupně. Tyto stupně jsou stejné v tom největším i v tom nejmenším, protože Božství je v obojím stejné.

O tom, že nekonečné tvoří v Bohu-Člověku jeden rozlišitelný celek, viz výše odst. 17-22; o tom, že Božství je stejné v tom největším i v tom nejmenším, viz odst. 77-82. Další příklady viz odst. 155, 169 a 171.

224. Důvod, proč neexistuje ani ten nejmenší aspekt lásky a moudrosti, ani ten nejnepatrnější záchvěv pohnutky a myšlenky a ani ta nejdrobnější myšlenková představa, v nichž by neexistovaly stupně obou druhů, spočívá v tom, že láska a moudrost (stejně jako pohnutka a myšlenka) jsou substance a forma (jak bylo ukázáno výše v odst. 40-43). A protože neexistuje žádná forma, v níž by se nenacházely tyto stupně, jak bylo řečeno výše, tedy i formy obsahují tytéž stupně. Oddělit lásku a moudrost nebo pohnutku a myšlenku od substance v určité formě by znamenalo sprovodit je ze světa, neboť nemohou existovat mimo své nositele. Projevují se stavy svých nositelů, jejichž změny člověk vnímá.

225. Tím největším, v čem se nacházejí oba druhy stupňů, je vesmír v celé své velikosti, přírodní svět v celé své velikosti a duchovní svět v celé své velikosti. Je jím také každá říše a každé království ve svém souhrnu; každý jejich morální a duchovní aspekt ve svém souhrnu; celá živočišná říše, celá rostlinná říše a celá minerální říše, všechny ve svém souhrnu. Dále jím jsou atmosféry obou světů jako celek a jejich teplo a světlo. Totéž platí i pro méně obecné skutečnosti, jako je člověk ve své úplnosti, každé zvíře ve své úplnosti, každý strom a keř ve své úplnosti, a dokonce i každý kámen a kov ve své úplnosti.

Jejich formy se vzájemně podobají v tom smyslu, že je vytvářejí úrovně obou druhů. Příčinou toho je, že Božství, které je stvořilo, je stejné v tom největším i v tom nejmenším (jak bylo ukázáno výše v odst. 77-82). Všechny jejich jednotlivé aspekty, včetně těch nejjemnějších, se podobají všeobecnému i tomu nejvšeobecnějšímu v tom, že jsou formami obou druhů stupňů.

226. Díky tomu, že ta největší i nejmenší skutečnost jsou formy tvořené oběma druhy stupňů, jsou tyto formy spojeny od prvotní až po tu poslední; podobnost totiž spojuje. Přesto neexistuje ani ta nejmenší věc, která by byla shodná s jinou; proto je každá, i ta nejdrobnější jednotlivost odlišná.

V žádné formě či mezi formami se nenalézají vůbec žádné identické prvky, neboť největší celek obsahuje tytéž stupně a zároveň je tvořen nejmenšími prvky. Pokud tedy největší celek má ony stupně a v souladu s nimi dochází k neustálému odlišování od vrcholu dolů a od centra k okrajům, plyne z toho, že v nich není nic menšího či posledního (obsahujícího tytéž stupně), co by bylo s něčím identické.

227. Z andělské moudrosti pochází poznání, že dokonalost stvořeného vesmíru je důsledkem podobnosti obecného s jednotlivostmi neboli největšího s nejmenším vzhledem ke stupňům. Takto jedna věc pohlíží na druhou jako na sobě podobnou, s níž se může spojovat ke každému užitku a se kterou může účinně dosahovat všech cílů.

228. Tato tvrzení se mohou zdát paradoxní, neboť jsme je neprokázali aplikací na viditelné věci. Avšak abstraktní principy, jelikož jsou univerzální, jsou často snadněji pochopitelné než jejich konkrétní aplikace, neboť ty se neustále proměňují, a rozmanitost zatemňuje chápání.

229. Někteří lidé tvrdí, že existuje tak jednoduchá substance, že její forma již neobsahuje žádné menši formy a že seskupením takovýchto substancí vznikne sekundární neboli složená substance a nakonec substance, již nazýváme „látkou". Avšak takové nanejvýš jednoduché substance neexistují. Čím by byla substance bez formy? Byla by něčím, čemu bychom nemohli přiřknout žádnou vlastnost, a z něčeho bez vlastnosti nemůže seskupením nic vzniknout.

V následujícím výkladu, kde pojednávám o formách, uvidíme, že ve všech prvotně stvořených substancích se nalézá nespočet těch nejmenších a nejjednodušších prvků.

V PÁNU SE NACHÁZEJÍ TŘI VERTIKÁLNÍ, NEKONEČNÉ A NESTVOŘENÉ STUPNĚ, A V ČLOVĚKU TŘI KONEČNÉ A STVOŘENÉ STUPNĚ.

230. V Pánu se nacházejí tři vertikální, nekonečné a nestvořené stupně, protože Pán je vlastní Láska a Moudrost, jak bylo ukázáno v předcházejícím textu. A jelikož Pán je vlastní Láska a Moudrost, je také vlastní užitečnost. Láska má totiž za cíl užitečnost, kterou uskutečňuje prostřednictvím moudrosti. Mimo užitečnost nemají láska a moudrost žádné vyústění či cíl čili žádné místo k přebývání. To znamená, že pokud nenesou užitek, nemůžeme o nich říci, že jsou nebo že vznikají.

Tyto tři prvky tvoří vertikální stupně v nositelích života. Jsou jako prvotní účel, prostřední účel, jejž nazýváme příčinou, a konečný účel, jejž nazýváme účinkem. Ze tři vertikální stupně jsou tvořeny účelem, příčinou a účinkem, to jsme ukázali výše a doložili to mnoha příklady.

231. Existenci těchto tří stupňů v člověku můžeme poznat z toho, jak jsou lidské mysli pozvedány až k takovému stupni lásky a moudrosti, ve kterém jsou andělé druhého a třetího nebe. Všichni andělé se narodili lidmi a člověk je niternými oblastmi své mysli nebem v nejmenší formě. Kolik je tedy nebí, tolik má člověk již od stvoření vertikálních stupňů.

Člověk je však obrazem a podobou Boha. Tyto tři stupně jsou tedy vepsány lidem proto, že se nalézají v Bohu-Člověku, tedy v Pánu.

Skutečnost, že tyto stupně jsou v Pánu nekonečné a nestvořené, zatímco v člověku jsou konečné a stvořené, vysvítá z toho, co jsem prokázal v části 1: například z toho, že Pán je Láska a Moudrost o sobě; že člověk je příjemcem lásky a moudrosti od Pána; a že Pánu lze přisoudit pouze to, co je nekonečné, a nám pouze to, co je konečné.

232. Andělé nazývají tyto tři stupně jako nebeský, duchovní a přírodní. Nebeský stupeň je pro ně stupněm lásky, duchovní stupeň stupněm

moudrosti a přírodní stupeň stupněm užitečnosti. Takto je označují z toho důvodu, že nebesa jsou rozdělena na dvě království - jedno nebeské, druhé duchovní, a k nim se přistupuje ještě třetí, v němž žijí lidé ve světě, nazývající se království přírodní.

U andělů, kteří tvoří nebeské království, převládá láska, u andělů, kteří tvoří duchovní království, převládá moudrost, a u lidí ve světě převládá užitečnost. Proto jsou ona království spojena. Jakým způsobem rozumět tomu, že u lidí převládá užitečnost, o tom pojednám v další části.

233. Obdržel jsem z nebe informaci, že než Pán od věčnosti, Jímž je Jehovah, přijal ve světě lidství, existovaly prvé dva stupně aktuálně, zatímco třetí potenciálně, jako je tomu u andělů. Po přijetí lidství ve světě se však Pán oděl i stupněm třetím, tedy přírodním; a tak se stal Člověkem podobným lidem ve světě - pouze s tím rozdílem, že tento třetí stupeň (tak jako ony předchozí) je nekonečný a nestvořený, zatímco stupně v andělech a lidech jsou konečné a stvořené.

Božství, které vyplňovalo bezprostorově veškerý prostor (odst. 69-72), proniklo až k nejzazší mezi přírody; avšak před tím, než Pán přijal lidství, Božský vliv v přírodní stupeň byl zprostředkován andělským nebem, zatímco po přijeti lidství Pánem plynul bezprostředně od Něj. Proto také všechny církve ve světě před Jeho příchodem byly znázorněním duchovní a nebeské reality, zatímco po Jeho příchodu se staly duchovně a nebesky přírodními a reprezentativní bohoslužba byla zrušena. To je také příčinou, proč slunce andělského nebe (které je, jak bylo řečeno výše, prvním vyzařováním jeho Božské Lásky a Moudrosti) po přijetí lidství vzplálo zářivěji a jasněji než předtím. Takový je rovněž význam následujících slov u Izajáše:

> A bude světlo luny jako světlo slunka a světlo slunka bude sedmkrát větší, jako světlo sedmi dnů. (Iz 30,25 *[30,26])*

Tento verš pojednává o stavu nebe a církve po příchodu Pána na svět. A ve *Zjevení:*

> Vzhled Syna člověka jako když slunce září v plné své síle. (Zj 1,16)

a jinde (např. u Izajáše 60,20; 2 Samuelova 23,3.4; Matouš 17,1.2).

Nepřímé osvícení člověka skrze andělské nebe, ke kterému docházelo před Pánovým příchodem, lze přirovnat ke světlu měsíce, což je nepřímé světlo slunce. Protože se osvícení po Jeho příchodu stalo bezprostředním, praví se u Izajáše, že „světlo luny bude jako světlo slunka", a u Davida:

> V Jeho dnech rozkvete spravedlivý, bude hojný pokoj, dokud nezanikne měsíc. (Ž 72,7)

I tento verš pojednává o Pánu.

234. Pán od věčnosti neboli Jehovah se přijetím lidství ve světě při oděl oním třetím stupněm, protože v onen stupeň nemohl vstoupit jinak než prostřednictvím přirozenosti podobné lidské. K tomu nemohlo dojít jinak než početím z vlastního Božství a narozením z panny. Umožnilo Mu to odložit podstatu, jež je sama o sobě mrtvá, zůstat dál příjemcem Božství a odít se Božstvím. To se rozumí dvěma stavy Pána ve světě, jež se nazývají stavy ponížení a stavy oslavení a o nichž pojednává *Nauka Nového Jeruzaléma o Pánu.*

235. Tato fakta o trojitém vzestupu vertikálních stupňů jsem uvedl jako obecný poznatek. Protože však tyto stupně existují v těch největších i nejmenších skutečnostech, jak je uvedeno v předcházející části, nelze o nich říci nic specifického - kromě toho, že tyto stupně se nacházejí ve všech aspektech lásky, a proto i ve všech aspektech moudrosti, a tedy i ve všech aspektech užitečnosti. V Pánu jsou však všechny tyto hodnoty nekonečné, zatímco v andělích a lidech konečné. Avšak jakým způsobem láska, moudrost a užitečnost tyto stupně obsahuje, to můžeme popsat a vyložit jen postupně.

TYTO TŘI STUPNĚ EXISTUJÍ V KAŽDÉM ČLOVĚKU OD NAROZENÍ A MOHOU SE OTEVÍRAT POSTUPNĚ. KDYŽ JSOU OTEVŘENY, ČLOVĚK JE V PÁNU A PÁN JE V ČLOVĚKU.

236. Skutečnost, že v člověku se nacházejí tři vertikální stupně, neby¬ la doposud známa. To proto, že člověk nezjistil, že tyto stupně existuji, a dokud zůstávaly skryté, člověk nevěděl o žádných jiných stupních než o postupných. A pokud víme pouze o těchto stupních, můžeme se do¬ mnívat, že láska a moudrost vzrůstají pouze postupným způsobem.

Měli bychom však vědět, že každý člověk má od narození tři verti¬ kální neboli oddělené stupně, jeden nad druhým neboli jeden uvnitř druhého, a že každý vertikální neboli oddělený stupeň má také stupně horizontální neboli postupné, podle nichž vzrůstá spojitě. Oba druhy stupňů se totiž nacházejí ve všem největším i nejmenším, jak bylo uká¬ záno výše (odst. 222-229), jelikož jeden druh stupňů nemůže existovat bez druhého.

237. Jak jsem uvedl výše v odst. 232, tyto tři stupně se označují jako přírodní, duchovní a nebeský. Když se narodíme, nejprve vejdeme v pří¬ rodní stupeň; ten se v nás postupně rozrůstá podle našich znalostí a pod¬ le rozumu, který znalostmi rozvíjíme, až po tu nejvyšší úroveň rozumu zvanou rozumnost. To však samo o sobě neotevírá další stupeň zvaný duchovní. Ten se otevírá láskou k užitečnosti vycházející z inteligence, a to duchovní láskou k užitečnosti, jež je láskou k bližnímu.

I tento stupeň se může podobným způsobem rozrůstat spojitými stupni až po svou nejvyšší úroveň. Činíme tak poznáváním, co je pravdivé a dob¬ ré, neboli poznáváním duchovních pravd. Avšak ani tím se neotevře třetí stupeň, zvaný nebeský. Ten se otevírá nebeskou láskou k užitečnosti, což je láska k Pánu. Tato láska není ničím jiným než uplatněním předpisů Slova v životě. Souhrnem těchto předpisů je vyhýbat se zlům, neboť jsou pekelná a ďábelská, a konat dobro, neboť je nebeské a Božské.

Takovým způsobem se postupně otevírají tři stupně v člověku.

238. Dokud žijeme ve světě, o tomto otevíráni stupňů v sobě nic ne¬ víme. Žijeme totiž v přírodním stupni, jenž je tou nejzazší mezí, a z něj myslíme, chceme, mluvíme a jednáme; a duchovni stupeň, jenž je hlub¬ ší, nekomunikuje s přírodním stupněm přímo, ale pouze prostřednic¬ tvím souvztažností. Tento druh komunikace je nepostřehnutelný.

Jakmile však přírodní stupeň odložíme, což se stane, když zemřeme, tehdy vejdeme v ten stupeň, který v nás byl za života ve světě otevřen.- do duchovního ti, kterým byl ve světě otevřen duchovní stupeň, a do nebeského ti, kterým byl otevřen nebeský stupeň. Ti, kteří po smrti vejdou do duchovního stupně, již nemyslí, nechtějí, nemluví a nejednají přírodně, ale duchovně, a ti, kteří vejdou v nebeský stupeň, myslí, chtě¬ jí, mluví a jednají podle tohoto stupně. A jelikož tyto tři stupně spolu komunikují pouze skrze souvztažnosti, rozdíly v lásce, moudrosti a uži¬ tečnosti jsou díky těmto stupňům tak zásadní, že rozsah spojitosti nemá u těchto hodnot žádnou společnou základnu.

Z toho plyne, že lidé mají tři vertikální stupně, které se mohou po¬ stupně otevřít.

239. Jelikož máme tři stupně lásky a moudrosti, tedy i užitečnosti, máme také tři stupně vůle a rozumu, tedy i úsudku, a tím i vnitřní před¬ určení k užitečnosti. Vůle je totiž příjemcem lásky, rozum je příjemcem moudrosti a úsudek je výslednou užitečností. Vidíme tedy, že v každém z nás se přírodní, duchovní a nebeská vůle a rozum nalézají potenciálně od narození a po svém otevření se stávají účinnými.

V krátkosti, lidská mysl tvořená vůlí a rozumem má od stvoření, a te¬ dy od narození, tři stupně, takže máme přírodní mysl, duchovní mysl a nebeskou mysl. Jejich prostřednictvím tedy můžeme být pozvednuti v andělskou moudrost a mít ji i dokud žijeme ve světě. Nevstoupíme však do ní dříve než po smrti, když se staneme anděly; tehdy se také naše řeč stane nevyslovitelná, pro přírodního člověka nepochopitelná.

Znal jsem ve světě nepříliš vzdělaného člověka. Po smrti jsem ho spat¬ řil v nebi a mluvil jsem tam s ním. Zřetelně jsem poznal, že hovořil jako anděl a že to, co říkal, bylo pro přírodního člověka nepostřehnutelné.

Za života ve světě se totiž řídil předpisy Slova a ctil Pána. Proto jej Pán pozvedl do třetího stupně lásky a moudrosti.

Je důležité vědět o tomto pozvedání lidské mysli, neboť na tom závisí, jak porozumíme následujícímu.

240. Člověk má od Pána dvě schopnosti, které ho odlišují od zvířat. Jednou schopností je chápat, co je pravdivé a co je dobré. Tato schopnost se nazývá rozumnost a je to schopnost rozumu. Druhou schopností je činit to, co je pravdivé a dobré. Tato schopnost se nazývá svoboda a je to schopnost volní. Díky své rozumnosti si můžeme myslet cokoliv, co chceme, ať v prospěch Boha nebo proti Němu, ať v prospěch bližního nebo proti němu. Můžeme také v souladu se svým myšlením chtít a jednat; a pokud vidíme zlo a obáváme se trestu, můžeme se konání svobodně zdržet. Tyto dvě schopnosti nás činí lidmi a odlišují nás od zvířat.

Tyto dvě schopnosti máme od Pána. Poskytuje nám je neustále a nikdy nám je neodebírá. Kdyby nám je odebral, zaniklo by tím naše lidství. Pán v oněch dvou schopnostech přebývá s každým člověkem, s dobrým jako se zlým: ony jsou Pánovým sídlem v lidech. Proto každý člověk, dobrý i zlý, žije věčně. Avšak Pán v nás přebývá důvěrněji, když působením těchto schopností otevíráme vyšší stupně. Tím totiž vcházíme do vyšších stupňů lásky a moudrosti a přibližujeme se tak k Pánu. Vidíme tedy, že jakmile jsou tyto stupně otevřeny, člověk je v Pánu a Pán v člověku.

241. Výše jsem uvedl, že tři vertikální stupně odrážejí účel, příčinu a účinek, a že ve stejném pořadí následují láska, moudrost a užitek. Nyní si řekněme něco o lásce jako účelu, o moudrosti jako příčině a o užitku jako účinku.

Každý, kdo se zamyslí, když je jeho rozum ve světle, může spatřit, že cílem veškerého lidského snažení je jeho láska, neboť co člověk miluje, na to myslí, podle toho usuzuje a to činí - má to tedy za svůj cil. Rozumovou úvahou můžeme také přijít na to, že moudrost je příčinou - vždyť člověk nebo jeho láska, která je jeho cílem, vyhledává v rozumu prostředky, kterými může svého cíle dosáhnout. Tak se láska dotazuje své moudrosti a prostředky, které k tomu vyhledává, tvoří příčinu, skrze kterou cíle dosahuje. Že účinkem je užitečnost, to vysvítá i bez dalšího vysvětlování.

Neexistují však dva lidé, kteří by měli stejnou lásku; žádni dva lidé proto nejsou stejným způsobem moudří, a proto ani užiteční. A jelikož tato trojice je stejnorodá (jak bylo ukázáno výše v odst. 189-194), lze usoudit, že jakou má člověk lásku, takovou má moudrost a taková je i jeho užitečnost.

Hovořím zde o „moudrosti", ale mám zde na mysli spíše individuální rozumové schopnosti člověka.

AČKOLI DUCHOVNÍ SVĚTLO VPLÝVÁ DO ČLOVĚKA SKRZE TŘI STUPNĚ, DUCHOVNÍ TEPLO DO NĚJ NEVPLÝVÁ, POKUD SE ČLOVĚK NEVYHÝBÁ ZLŮM JAKO HŘÍCHŮM A NEHLEDÍ K PÁNU.

242. Z předchozího výkladu je zřejmé, že z nebeského slunce, které je prvním vyzařováním Božské Lásky a Moudrosti (jak vysvětluji v části 2), vyzařují světlo a teplo. Světlo vyzařuje z Jeho moudrosti a teplo z Jeho lásky. Dále jsme uvedli, že světlo je příjemcem moudrosti a teplo je příjemcem lásky; a že nakolik člověk vchází v moudrost, natolik vstupuje do Božského světla, a nakolik vchází v lásku, natolik vstupuje do Božského tepla.

Předchozím výkladem jsme také objasnili, že existují tři stupně světla a tři stupně tepla neboli tři stupně moudrosti a tři stupně lásky, a že v člověku jsou tyto stupně formovány tak, aby mohl být příjemcem Božské Lásky a Moudrosti, tedy Pána.

Nyní je potřeba prokázat, že těmito třemi stupni do člověka vplývá duchovní světlo; ne však duchovní teplo, pokud se člověk nevyhýbá zlům jako hříchům a nehledí-li k Pánu. Neboli jinými slovy, chceme prokázat, že člověk může přijímat moudrost až po třetí stupeň, avšak pokud se nevyhýbá zlům jako hříchům a nehledí-li k Pánu, nemůže takto přijímat lásku. Neboli opět jinak, že lidský rozum může být pozvednut až k moudrosti, avšak pokud se člověk nevyhýbá zlům jako hříchům, nemůže být pozvednuta jeho vůle.

243. Skutečnost, že rozumová činnost může být pozvednuta do světla nebe neboli do andělské moudrosti, avšak vůle do tepla nebe neboli do andělské lásky pozvednuta být nemůže, pokud se člověk nevyhýbá zlům a nehledí-li k Pánu, mi odhalily četné zkušenosti v duchovním světě. Několikrát jsem viděl a zakusil, jak prostí duchové, kteří věděli stěží víc než to, že je Bůh a že Pán se narodil jako člověk, plně pochopili tajemství andělské moudrosti téměř jako andělé sami. A nejen oni; také mnozí z ďábelského zástupu. Ti tomu rozuměli, když poslouchali, nechápali to však, když o tom sami pro sebe přemýšleli. Když poslouchali, vnikalo do nich shora světlo; když však sami přemýšleli, nemohlo do nich vniknout žádné jiné světlo než to, které souhlasilo s jejich teplem neboli láskou. Takže i když těmto tajemstvím naslouchali a chápali je, jakmile přestali naslouchat, nic si z toho nepodrželi. Ti, kdo patřili k ďábelskému zástupu, to dokonce odmítli a kategoricky popřeli; oheň jejich lásky a jeho světlo totiž byly bezduché, a tak navozovaly temnotu, která pohlcovala nebeské světlo vnikající shora.

244. Stejné je to i na tomto světě. Když člověk, který není zcela hloupý, není z intelektuální pýchy přesvědčen o nepravdách a touží alespoň trochu po poznání, slyší druhé hovořit o vyšších otázkách nebo když o nich čte, porozumí jim, podrží si je a nakonec se o nich přesvědčí. To dokážou zlí stejně jako dobří. I zlí lidé, kteří v srdci popírají Božské otázky církve, jim mohou rozumět, mluvit o nich a taky o nich kázat a v učených spisech je odůvodňovat. Když jsou však ponecháni sami sobě, aby o nich přemýšleli, staví se ze své ďábelské lásky proti nim a popírají je. Vidíme tak, že náš rozum může být v duchovním světle, přestože naše vůle není v duchovním teple.

Z toho také plyne, že lidský rozum nevede vůli neboli že moudrost nevytváří lásku, ale že pouze učí a ukazuje cestu. Učí, jak by měl člověk žít, a ukazuje cestu, kterou by měl jít. Z toho také vyplývá, že lidská vůle vede rozum a působí tak, aby s ní konal v jednotě. Láska, která je věcí vůle, nazývá moudrostí vše, co s ní v rozumu souhlasí.

V následujícím uvidíme, že vůle sama o sobě, bez rozumu, nijak nepůsobí. Vše koná ve spojení s rozumem. Vytváří společenství s rozumem tím, že do něj vplývá, nikoli však naopak.

245. Nyní si řekněme, jak světlo vplývá do tří stupňů života, jež vytvářejí lidskou mysl. Formy, jež jsou příjemci tepla a světla neboli lásky a moudrosti (a které tvoří trojitý řád neboli tři stupně, jak již bylo řečeno), jsou od našeho narození průzračné a propouštějí duchovní světlo tak, jako křišťál propouští přírodní světlo. Proto člověk může být vzhledem ke své moudrosti pozvednut až do třetího stupně. Tyto formy se však neotevírají, dokud se duchovní teplo neboli láska k moudrosti nespojí s duchovním světlem. Tímto spojením se ony průzračné formy otevírají stupeň po stupni.

Je to podobné jako se světlem a teplem slunce našeho světa a s vegetací na zemi. Zimní světlo je stejně jasné jako letní, avšak neotevírá nic v semeni ani ve stromu. Když se však toto světlo spojí s jarním teplem, semena a stromy se začnou otevírat. Tato obdoba odráží fakt, že duchovní světlo je souvztažné s přírodním světlem a duchovní teplo je souvztažné s přírodním teplem.

246. Tohoto duchovního tepla můžeme dosáhnout jediným způsobem - tím, že se budeme vyhýbat zlům jako hříchům a hledět k Pánu. Dokud totiž vězíme ve zlech, jsme polapeni v lásce k nim, protože po nich dychtíme, a láska ke zlu spolu s dychtěním po zlech je formou lásky protikladnou duchovní lásce a pohnutce. Tuto lásku neboli dychtění neodstraníme jinak než tím, že se budeme vyhýbat zlům jako hříchům; a protože se jim nemůžeme vyhýbat sami od sebe, ale jen z Pána, musíme pohlížet k Němu. Když se tak z moci Pána vyhýbáme zlům, je láska ke zlu se svým teplem odstraňována a na její místo je uváděna láska k dobru a její teplo, jimiž se otevírají vyšší stupně. Tehdy totiž shora vplývá Pán a otevírá je, a tak spojuje lásku neboli duchovní teplo s moudrosti neboli duchovním světlem. Díky tomuto spojení člověk začne duchovně vzkvétat jako strom na jaře.

247. Tímto vplýváním duchovního světla do všech tří stupňů myslí se člověk liší od zvířat. Člověk může na rozdíl od zvířat analyticky myslet; může vidět nejenom přírodní pravdu, ale také duchovní pravdu; a když je vidí, může je přijmout, a tak být přetvořen a znovuzrozen. Naše schopnost přijímat duchovní světlo je to, co nazýváme rozumností, jak jsme o tom hovořili výše. Každý člověk ji má od Pána a nemůže mu být odňata; kdyby mu byla odňata, nemohl by být přetvořen.

Právě tato schopnost zvaná rozumnost nám umožňuje nejen myslet, ale také vyjadřovat své myšlenky, což zvířata nemohou. Pak z další schopnosti - svobody, o které jsem se již také zmínil - můžeme konat to, o čem rozumně přemýšlíme.

Jelikož jsem o těchto dvou schopnostech, které jsou vlastní člověku, rozumnosti a svobodě, již hovořil (v odst. 240), není potřeba se zde o nich více zmiňovat.

POKUD NENÍ V ČLOVĚKU OTEVŘEN VYŠŠÍ, DUCHOVNÍ STUPEŇ, STÁVÁ SE PŘÍRODNÍM A SMYSLOVÝM ČLOVĚKEM.

248. Právě jsem vysvětlil, že člověk má tři stupně mysli, které se nazývají přírodní, duchovní a nebeský, a že se mohou postupně otevírat. Dále jsem ukázal, že jako první se otevírá přírodní stupeň a potom, pokud se člověk vyhýbá zlům jako hříchům a hledí-li k Pánu, otevírá se duchovní stupeň a nakonec stupeň nebeský.

Jelikož se tyto stupně otevírají postupně podle toho, jak žijeme, plyne z toho, že dva vrchní stupně se nemusí otevřít; v tomto případě člověk zůstává na přírodním stupni, jenž je nejodlehlejší.

Ve světě se ví, že existuje člověk přírodní a duchovní, neboli vnější a vnitřní člověk. Neví se však, že člověk se stává duchovním tím, že se v něm otevře vyšší stupeň; ten že se otevírá duchovním životem, tedy životem podle Božích přikázání, a pokud člověk podle nich nežije, zůstává přírodním člověkem.

249. Existují tři druhy přírodních lidí. Jednu skupinu tvoří ti, kteří o Božích přikázáních nic nevědí. Druhou tvoří lidé, kteří vědí, že tato přikázání existují, ale vůbec nemyslí na to, že by podle nich měli žit. A třetí tvoři ti, kteří těmito přikázáními pohrdají a popírají je.

Co se týká prvního druhu - lidí, kteří o Božích přikázáních nic nevědí - ti nemohou jinak než zůstat přírodní, neboť se sami od sebe nenechají poučit. Každý člověk se učí o Božích přikázáních od druhých, kteří je znají ze svého náboženství; neučí se o nich z přímého zjevení. O tomto tématu viz práci *Nauka pro Nový Jeruzalém o Písmu svatém,* odst. 114-118.

Lidé z druhé skupiny, kteří vědí, že existuji Boží přikázání, avšak vůbec nepomýšlejí na to, že by podle nich měli žít, zůstávají také přírodní a nestarají se o nic než o světské a tělesné záležitosti. Takoví se po smrti stanou služebníky a poddanými podle užitků, které mohou skýtat duchovně zaměřeným lidem. Přírodní člověk je totiž služebník a nevolník, zatímco duchovní člověk je pán a vládce.

Ti, kdo patří ke třetímu druhu, kdo pohrdají Božími předpisy a popírají je, nejen že zůstávají přírodní, ale v míře svého pohrdání a popírání se stávají smyslovými. Smyslově zaměření lidé jsou nejnižší ze všech přírodních lidí a nedovedou se myšlenkami povznést nad zdání a klamy tělesných smyslů. Ti po smrti žijí v pekle.

250. Jelikož lidé v tomto světě nevědí, co to je duchovní člověk a co to je přírodní člověk a mnozí nazývají „duchovním" někoho, kdo je pouze přírodní, a naopak, pojednám o tomto předmětu v těchto samostatných bodech:

1. *Co to je přírodní člověk a co to je duchovní člověk.*

2. Jaký je přírodní člověk, jehož duchovni stupeň je otevřen.

3. Jaký je přírodní člověk, jehož duchovní stupeň není otevřen, avšak ani uzavřen.

4. Jaký je přírodní člověk, jehož duchovní stupeň je zcela uzavřen.

5. A nakonec, jaký je rozdíl mezi životem zcela přírodního člověka a životem zvířete.

251. *1. Co to je přírodní člověk a co to je duchovní člověk.*

Člověk není člověkem svou tváří a tělem, ale svým rozumem a vůlí. Hovoříme-li proto o „přírodním člověku" a o „duchovním člověku", odkazujeme na lidský rozum a vůli, jež jsou buď přírodní, nebo duchovní. Přírodní člověk se vzhledem ke svému rozumu a vůli podobá přírodnímu světu a můžeme jej dokonce nazvat tímto světem neboli mikrokosmem. Duchovní člověk se vzhledem ke svému rozumu a vůli podobá duchovnímu světu a můžeme jej nazvat duchovním světem nebo nebem.

Z toho vysvítá, že přírodní člověk, jelikož je jistým obrazem přírodního světa, miluje vše z tohoto světa. A duchovní člověk, jelikož je jistým obrazem duchovního světa, miluje vše z onoho světa nebo nebe. I duchovní člověk sice miluje tento svět, avšak pouze tak, jako pán miluje svého služebníka, jenž mu umožňuje být užitečný. I přírodní člověk se totiž stává svým způsobem duchovní, a to podle své užitečnosti - děje se tak tehdy, když z duchovního zdroje pociťuje radost z užitečnosti. Tento druh přírodního člověka se nazývá přírodně-duchovním.

Duchovní člověk miluje duchovní pravdy, které z lásky nejen zná a chápe, ale také si je přeje. Přírodní člověk však miluje o těchto pravdách hovořit a také je konat: konat pravdu znamená být užitečný. Toto podřízení je důsledkem spojení duchovního a přírodního světa. Cokoli se totiž objevuje a děje v přírodním světě, odvozuje svou příčinu z duchovního světa.

To nám prozrazuje, že duchovní člověk je zcela oddělený od přírodního a že mezi nimi probíhá pouze taková komunikace, jaká existuje mezi příčinou a důsledkem.

252. *2. Jaký je přírodní člověk, jehož duchovni stupeň je otevřen.*

To vysvítá z výše uvedeného; je však třeba dodat, že přírodní člověk je úplným člověkem, až když je otevřen jeho duchovní stupeň. Tehdy se dostane do společnosti andělů v nebi, a zároveň je ve společnosti lidí ve světě; v obou světech žije pod ochranou Pána. Duchovní člověk totiž prostřednictvím Slova vnímá příkazy od Pána a prostřednictvím přírodního člověka je plní.

Přírodní člověk, jehož duchovní stupeň byl otevřen, nevi nic o tom, že myslí a jedná ze svého duchovního já. Zdá se mu, že jedná sám ze sebe, přestože to je ve skutečnosti z Pána. Přírodní člověk, jehož duchovní stupeň byl otevřen, neví nic ani o tom, že je svým duchovním já v nebi, přestože jeho duchovní člověk je uprostřed nebeských andělů. Tito lidé se někdy dokonce andělům i zjeví, ale protože se vracejí zpět ke svému přírodnímu já, po krátkém prodlení jim opět zmizí.

Duchovní člověk, jehož duchovni stupeň byl otevřen, neví také nic o tom, že jeho duchovní mysl je naplněna tisícerými tajemstvími moudrosti a tisícerými radostmi lásky od Pána a že je začne prožívat po smrti, když se stane andělem. Důvod, proč o tom přírodní člověk nic neví, je ten, že ke komunikaci mezi přírodním a duchovním člověkem dochází skrze souvztažnosti; tento druh komunikace vnímáme v rozumu pouze tím, že vidíme pravdy ve světle, a ve vůli tím, že jednáme užitečně, protože nás to těší.

253. *3. Jaký je přírodní člověk, jehož duchovni stupeň není otevřen, avšak ani uzavřen.*

Duchovní stupeň není otevřen a zároveň není zcela uzavřen u těch lidí, kteří v životě do jisté míry milovali bližního, ale znali jen málo ryzí pravdy. Tento stupeň se totiž otevírá spojením lásky a moudrosti neboli tepla a světla. Samotná láska neboli samotné duchovní teplo, stejně jako samotná moudrost neboli samotné duchovní světlo, jej neotevřou - k tomu je nutné spojení obou. Neznáme-li tedy skutečné pravdy, jež vytvářejí moudrost či světlo, láska není schopna tento stupeň otevřít. Udržuje jej pouze ve stavu, že může být otevřen - to myslíme slovy, že „není uzavřen".

K něčemu podobnému dochází v rostlinné říši. Nikoli samotné teplo, ale pouze teplo ve spojení se světlem umožňuje semenům a stromům růst.

Je třeba vědět, že veškerá pravda přísluší duchovnímu světlu a veškeré dobro duchovnímu teplu, a že dobro otevírá duchovní stupeň pomocí pravd. Dobro totiž prostřednictvím pravd skýtá užitky a užitky jsou dobra vytvářená láskou, odvozující svou podstatu ze spojení dobra a pravdy.

Lidé, jejichž duchovní stupeň není otevřen, ale ani uzavřen, se po smrti ocitnou v nejnižších částech nebe (protože jsou stále ještě přírodní, a ne duchovní), kde musejí občas snášet tvrdé podmínky. Nebo se ocitnou na hranicích poněkud vyššího nebe, kde tráví čas v jakémsi večerním soumraku. Jak totiž bylo řečeno výše, v nebi a v každém jeho společenství ubývá světla od středu k okraji: ve středu přebývají ti, kteří žijí nad jiné v Božských pravdách, a na okraji ti, kteří žijí jen v několika. Nemnoho pravd mají ti, kteří se z náboženství naučili jen to, že existuje Bůh, že Pán pro ně trpěl a že láska k bližnímu a víra jsou základní hodnoty církve, ale nenamáhali se poznat, co vlastně láska k bližnímu a víra jsou. Avšak víra je ve své podstatě pravda, jež je komplexní, zatímco láska k bližnímu je každá povinnost, kterou konáme z Pána. A z Pána konáme tehdy, když se vyhýbáme zlům jako hříchům.

Je to právě tak, jak jsem již uvedl - že účel je veškerou podstatou příčiny a účinek prostřednictvím příčiny je veškerou podstatou účelu. Účelem je láska k bližnímu neboli dobro, příčinou je vira neboli pravda a účinkem jsou dobré skutky neboli užitky.

Z vysvítá, že z lásky k bližnímu nemůže být do našich skutků vneseno více, než nakolik je tato láska spojena s pravdami, jež nazýváme pravdami víry. Jejich prostřednictvím plyne láska k bližnímu do skutků a určuje jejich kvalitu.

254. *4. Jaký je přírodní člověk, jehož duchovní stupeň je zcela uzavřen.* Duchovní stupeň je uzavřen u těch, kdo žijí zlý život, a ještě více u těch, které jejich zla zavedla také do nepravd.

Je tomu podobně jako s nervovým vláknem, jež se stahuje při sebenepatrnějším dotyku něčeho cizorodého. Obdobně reagují všechna motorická vlákna svalu, sval sám nebo i celé tělo při dotyku něčeho tvrdého či studeného. Stejným způsobem reagují substance či formy duchovního stupně člověka na zlo a z něj pocházející nepravdu, neboť jsou jim cizorodé. Duchovní stupeň, jenž má formu nebe, nepřijímá nic jiného než dobro a z něj pocházející pravdy. Ty jsou s ním stejnorodé, zatímco zla a nepravdy těchto zel jsou mu cizorodé.

Tento stupeň se stahuje a tím i uzavírá zejména u těch, jež v tomto světě jejich sebeláska přivedla k lásce k moci - tato láska je totiž opakem lásky k Pánu. Tento stupeň je uzavřen (i když ne tolik) také u těch, kteří z lásky k tomuto světu zběsile dychtí po majetku druhých. Jelikož jsou tyto lásky zdrojem našeho zla, uzavírají duchovní stupeň.

Stažení neboli uzavření tohoto stupně je jako přetočení spirály opačným směrem. Proto také poté, co je tento stupeň uzavřen, odráží zpět světlo nebe; na místě nebeského světla je tam temnota. Pravda, která se nalézá v nebeském světle, tak vzbuzuje ošklivost.

V těchto lidech se neuzavírá pouze duchovní stupeň, ale také vyšší oblast přírodního stupně, jež se nazývá racionální. Nakonec zůstává otevřena pouze ta nejspodnější oblast přírodního stupně, již nazýváme smyslovou. Ta se nalézá hned vedle světa a vnějších tělesných smyslů, podle nichž pak člověk myslí, hovoří a uvažuje.

Takoví přírodně orientovaní lidé, kteří se skrze zla a následné nepravdy stali smyslovými, nevypadají v nebeském světle duchovního světa jako lidé, ale jako monstra s vtaženými nosy. Vtlačený nos mají proto, že nos odpovídá vnímání pravdy. Takoví lidé také nesnesou jediný paprsek nebeského světla. Jediné světlo v jejich jeskyních připomíná světlo ze žhnoucího či hořícího uhlí. To ukazuje, kdo jsou lidé, jejichž duchovní stupeň byl uzavřen, a jaký je jejich charakter.

255. 5. *Jaký je rozdíl mezi životem zcela přírodního člověka a životem zvířete.* O tomto rozdílu pojednám zvlášť později, až budu hovořit o životě. Zde si řekneme jen to, že lidé se vyznačují třemi stupni mysli neboli třemi stupni rozumu a vůle a že tyto stupně mohou být postupně otevírány. Jelikož jsou průzračné, člověk může být vzhledem ke svému rozumu povznesen do světla nebe a vidět pravdu nejen v občanských a morálních otázkách, ale také v otázkách duchovních. Z mnoha takto spatřených pravd pak může vyvodit řadu závěrů, a tak navěky zdokonalovat svůj rozum.

Zvířata však nemají dva vyšší stupně, ale pouze stupně přírodní, které bez vyšších stupňů neumožňují přemýšlet o jakýchkoli občanských, morálních

či duchovních otázkách. A protože tyto přírodní stupně nemohou být otevřeny a pozvednuty do vyššího světla, zvířata nemohou myslet v postupném řádu. Mohou myslet pouze v řádu současném, což není skutečné myšlení. Je to jednání na základě znalostí odpovídajících jejich lásce. A protože nemohou myslet analyticky a dívat se z vyšší pozice na své nižší myšlení, nemohou mluvit, ale pouze vydávat zvuky odpovídající znalostem jejich lásky.

Jediný rozdíl mezi smyslovým člověkem (který je nejnižším z přírodních lidí) a zvířetem je ten, že tito lidé mohou svou paměť naplnit znalostmi a na tomto základě myslet a mluvit. Umožňuje jim to schopnost vlastni všem lidem - schopnost chápat, co je pravda, chceme-li dojít poznání. Právě tato schopnost nás odlišuje-, mnozí se však zneužitím této schopnosti dostali pod úroveň zvířat.

PŘÍRODNÍ STUPEŇ LIDSKÉ MYSLI, NAHLÍŽEN SÁM O SOBĚ, JE POSTUPNÝ, ALE DÍKY SOUVZTAŽNOSTI S OBĚMA VYŠŠÍMI STUPNI SE PŘI SVÉM POZVEDNUTÍ JEVÍ JAKO ODDĚLENÝ.

256. Přestože tento předmět je těžko pochopitelný pro ty, kdo ještě nepoznali vertikální stupně, je třeba jej zde poodhalit, neboť jde o otázku andělské moudrosti. I když přírodní lidé nemohou o této moudrosti rozmýšlet stejným způsobem jako andělé, přesto ji mohou rozumově pochopit, pokud se svou myslí povznesou k takovému stupni světla, v jakém přebývají andělé. Náš rozum může být skutečně pozvednut až tam a podle tohoto pozvednutí může být osvícen.

Toto osvícení přírodní mysli se však neděje v oddělených stupních, ale roste spojitě; jak osvícení přibývá, naše mysl je zevnitř osvěcována světlem ze dvou vyšších úrovní.

Můžeme pochopit, jak se to děje, budeme-li vnímat, že vertikální stupně se nacházejí jeden nad druhým a že přírodní stupeň, který je poslední, tvoří jakoby společný obal obou vyšších stupňů. Když je tedy tento přírodní stupeň pozvedán k vyššímu, tak onen vyšší stupeň působí zevnitř na vnější přírodní stupeň a osvěcuje jej. Toto osvícení plyne zevnitř ze světla vyššího stupně, je však přírodním stupněm, který zahaluje a obklopuje stupně vyšší, přijímáno spojitě a při svém vzestupu stále jasněji a čistěji. Znamená to, že přírodní stupeň je osvěcován z nitra z vyšších stupňů odděleně; v tomto stupni samém je však osvěcován spojitě.

Z toho můžeme vidět, že dokud žijeme v tomto světě a skrze něj v přírodním stupni, nemůžeme být vyzvednuti v moudrost samu, jakou mají andělé, ale pouze do vyššího světla k andělům; z jejich světla pak můžeme přijímat osvícení, které vplývá zevnitř a osvěcuje.

Tuto otázku prozatím nemůžu popsat jasněji. Lze ji snadněji pochopit prostřednictvím účinků, neboť máme-li nějakou předchozí znalost o příčinách, účinky je v sobě staví do světla, a tak je objasňují.

257. Účinky jsou následující:

(a.) Že naše přírodní mysl může být pozvednuta až k nebeskému světlu, v němž žijí andělé, a přírodním způsobem, tedy ne tak plně, může vnímat to, co andělé vnímají duchovně. Do andělského světla samého však lidská přírodní mysl pozvednuta být nemůže.

(b.) Když je člověk svou přírodní myslí pozdvižen až k nebeskému světlu, může myslet a dokonce i hovořit s anděly. Tehdy však myšlení a řeč andělů vplývá do myšlení a řeči přírodního člověka, a ne naopak. Znamená to, že andělé hovoří s člověkem přírodním jazykem, tedy mateřským jazykem člověka.

(c.) Děje se tak vlivem duchovního v přírodní, a ne vlivem přírodního v duchovní.

(d.) Lidská moudrost, jež zůstává přírodní, dokud žijeme v přírodním světě, nemůže být žádným způsobem pozvednuta v andělskou moudrost, ale pouze v určitý druh jejího obrazu. Důvodem je, že pozdvihování přírodní mysli se děje spojitě tak jako ze stínu do světla nebo od hrubšího k jemnějšímu. Člověk, jehož duchovní stupeň byl otevřen, však v onu moudrost vejde po smrti. Může v ni vejít také uspáním tělesných smyslů, vlivem shůry v duchovní prvky naší mysli.

(e.) Přírodní mysl člověka obsahuje jak duchovní, tak i přírodní substance. Myšlení však vzniká ze substancí duchovních, a nikoli přírodních. Když člověk zemře, přírodní substance se na rozdíl od duchovních vytratí. Proto po smrti, když se člověk stane duchem nebo andělem, přetrvává stále tatáž mysl v podobné formě, jakou měla ve světě.

(f.) Přírodní substance mysli (které se po smrti vytratí, jak jsem právě poznamenal), tvoří obal na způsob kůže kolem duchovních těl, která obývají duchové a andělé. Díky tomuto obalu převzatému z přírodního světa mají duchovní těla své trvání. Přírodní je totiž tou nejzevnější schránou. Proto také není žádný duch či anděl, který by se nenarodil jako člověk.

Tato tajemství andělské moudrosti jsou zde připojena k obeznámení se s charakterem lidské přírodní mysli, o níž si více řekneme později.

258. Každý člověk se rodí se schopností chápat pravdy až po ten nejhlubší stupeň, v němž se nacházejí andělé třetího nebe. Když totiž lidský rozum spojitě stoupá kolem dvou vyšších stupňů, přijímá světlo moudrosti těchto stupňů způsobem naznačeným výše (odst. 256). Člověk se proto může stát rozumným v poměru k tomuto vzestupu. Je-li pozvednut až k třetímu stupni, získává rozumnost ze třetího stupně; je-li pozvednut k druhému stupni, získává rozumnost z druhého stupně; a není-li pozvednut vůbec, je rozumný jen v prvním stupni. Říkáme, že získává rozumnost z těchto stupňů, neboť přírodní stupeň je obecným příjemcem jejich světla.

Člověk se nestává rozumným až po ten nejvyšší stupeň, kterého může dosáhnout, neboť láska, jež je funkcí jeho vůle, nemůže být pozvednuta stejným způsobem jako moudrost, jež je funkcí rozumu. Láska, jež je funkcí lidské vůle, je pozdvihována pouze tím, že se vyhýbáme zlům jako hříchům, a pak přinášíme dobra lásky k bližnímu, tedy užitky, jež tehdy konáme z Pána. Pokud tedy láska (aspekt vůle) není pozdvižena spolu s moudrostí, pak moudrost (aspekt rozumu), ať již vystoupila sebevýše, padá zpět ke své lásce. Proto se člověk, jehož láska se také nepozdvihla do duchovního stupně, může stát rozumným pouze v nejnižším stupni.

To nám ukazuje, že naše rozumová schopnost se jeví rozdělená na tři stupně: na rozumovost nebeského stupně, rozumovost duchovního stupně a rozumovost přírodního stupně. Dále vidíme, že naše rozumovost, jež je schopna povznesení, nám zůstává, ať už povznesena je nebo není.

259. Uvedl jsem, že každý se s touto schopností neboli rozumovostí rodí. Mám však na mysli všechny ty, jejichž vnější rozumové schopnosti nebyly poškozeny nějakou nehodou v děloze, nemocí či poraněním hlavy po porodu nebo propuknutím nějaké nepříčetné lásky, jež překračuje všechny hranice. U těchto lidí rozumovost nemůže být povznesena. Život jejich vůle a rozumu nemá žádné vyústění, v němž by se vymezoval; schází mu tedy uspořádání, a právě řád určuje jednání na konečné úrovni. Jejich volní a rozumový život sice jedná v souladu s vymezením na konečné úrovni, avšak nevychází z něj.

O tom, že rozumnost schází také novorozencům a dětem, bude pojednáno níže (konec odst. 266).

PŘÍRODNÍ MYSL, JEŽ JE OBALEM A SCHRÁNOU VYŠŠÍCH STUPŇŮ LIDSKÉ MYSLI, JE REAKTIVNÍ. NEJSOU-LI VYŠŠÍ STUPNĚ OTEVŘENY, REAGUJE PROTI NIM; JSOU-LI OTEVŘENY, PŮSOBÍ S NIMI V SOULADU.

260. V předcházející části jsem ukázal, že přírodní mysl, jež se nalézá na nejzazším stupni, obklopuje a uzavírá duchovní a nebeskou mysl, jež dli na vyšších stupních. Nyní je potřeba prokázat, že přírodní mysl reaguje proti vyšším neboli vnitřním myslím. Reaguje proti nim, protože je obklopuje, uzavírá a obsahuje - a to by bez tohoto protipůsobeni nemohla. Kdyby totiž takto nereagovala, vnitřní uzavřené části by se začaly uvolňovat a tlačit ven, a tím by se rozpadly. Bylo by to stejné, jako kdyby tento protitlak nevyvíjela pokožka lidského těla - tehdy by se orgány uvnitř těla vyhrnuly ven a roztekly se; nebo jako kdyby blány kolem motorických vláken svalů nereagovaly proti silám těchto vláken, když jsou v činnosti. Nejenže by ustala činnost, ale uvolnila by se i celá vnitřní tkáň.

Totéž platí pro vše na nejodlehlejší úrovni vertikálních stupňů - tedy i pro přírodní mysl ve vztahu k vyšším stupňům (neboť, jak jsem uvedl výše, existují tři stupně lidské mysli, stupeň přírodní, duchovní a nebeský, a přírodní stupeň se nalézá na nejodlehlejší úrovni).

Dalším důvodem, proč přírodní mysl reaguje proti duchovní mysli, je to, že přírodní mysl se neskládá pouze ze substancí duchovního světa, ale i ze substancí světa přírodního (jak bylo řečeno výše v odst. 257). Substance přírodního světa přitom již ze své podstaty reagují proti substancím duchovního světa, neboť jsou samy o sobě mrtvé a jsou uváděny v činnost z vnějšku, substancemi světa duchovního. A co je mrtvé a je uváděno v činnost z vnějšku, klade ze své přirozenosti odpor, a tedy podle své přirozenosti reaguje.

Z toho tedy můžeme vidět, že přírodní člověk reaguje proti duchovnímu člověku a že spolu bojují. Je totéž, řekneme-li přírodní a duchovní člověk nebo přírodní a duchovní mysl.

261. Je tedy zřejmé, že pokud je duchovní mysl uzavřena, přírodní mysl neustále působí proti všemu, co z ní přichází, a bojí se, že z ní vyplyne něco, co ji rozruší. Vše, co vplývá skrze duchovní mysl, pochází z nebe, neboť duchovni mysl má formu nebe; a vše, co vplývá do přírodní mysli, pochází ze světa, neboť přírodní mysl má formu světa. Z toho plyne, že dokud je duchovní mysl uzavřena, přírodní mysl reaguje proti všemu nebeskému a nic nebeského do sebe nevpouští ve větší míře, než nakolik ji to slouží za prostředek k získání světských výhod. A když něco nebeského slouží přírodní mysli za prostředek k uskutečnění jejích cílů, tak je tento prostředek přírodní, jakkoli se může zdát nebeský. Kvalitu mu dává jeho cíl, a tak se přírodnímu člověku jeví jako vědomost bez vnitřního života.

Jelikož se však nebeské prvky nemohou tímto způsobem spojovat s přírodními a působit v jednotě, oddělují se od sebe. Nebeské prvky se u čistě přírodních lidí ukládají zevně po obvodu kolem přírodních prvků, jež zůstávají uvnitř. Proto čistě přírodní člověk může hovořit i kázat o nebeských otázkách a také podle nich pokrytecky jednat, i když si uvnitř myslí něco jiného. Koná jedním způsobem, když je sám, a jiným, když je s lidmi. O tom však více v dalším výkladu.

262. Přírodní mysl neboli přírodní člověk má vrozenou reakci odporu vůči všemu, co je součástí duchovní mysli neboli duchovního člověka, když miluje sebe a svět nade vše ostatní. Tehdy také pociťuje radost ze všech druhů zel, jako jsou cizoložství, podvody, msty, rouhání a podobně. Pouze přírodu také uznává za stvořitelku vesmíru. Vše rozumově odůvodňuje, a když si takto vše zdůvodní, převrátí, zadusí či odvrhne dobra a pravdy nebe a církve. Nakonec se jim vyhýbá, s odporem se od nich odvrací nebo je nenávidí. Činí tak ve svém duchu i navenek, když mluví s druhými pouze ze svého ducha, bez obav o ztrátu pověsti, a tedy i cti a zisku.

Je-li člověk takový, pak svou duchovní mysl stále těsněji uzavírá. Uzavírá ji zejména obhajováním zla pomocí nepravd. Vštípené zlo a nepravda proto nemohou být po smrti vykořeněny; lze je odstranit pouze ve světě, a to pokáním.

263. Ve zcela jiném stavu je přírodní mysl, když je duchovní mysl otevřena. Tehdy je přírodní mysl uváděna v poslušnost a podřizována duchovní mysli. Duchovní mysl působí na přírodní svrchu neboli zevnitř; odstraňuje přitom ty prvky, které jí tam odporují, a přizpůsobuje si ty, které s ni jednají souhlasně. Tak postupně potlačuje zbývající odpor.

Měli bychom si uvědomit, že akce a reakce se nacházejí ve všem ve vesmíru, ať v tom největším či nejmenším, živém či mrtvém. Proto se vše nalézá v rovnováze. Ta je porušována, když akce převažuje nad reakcí nebo naopak.

Stejné to je s přírodní a duchovní mysli. Když přírodní mysl jedná z potěšení, která miluje, a z příjemností, na které myslí (a jež jsou samy o sobě zlé a nepravdivé), pak reakce přírodní mysli odstraňuje to, co přichází z duchovní mysli, staví se tomu do cesty a zabraňuje vstupu. Působí tak, aby činnost duchovní mysli byla kontrolována tím, co souhlasí s jejím odporem. Taková je podstata akce a reakce přírodní mysli, jež je opačná akci a reakci duchovní mysli. Důsledkem je pak uzavírání duchovní mysli, což je jako přetočení spirály.

Když je však duchovní mysl otevřena, převrací se i akce a reakce přírodní mysli. Duchovní mysl působí shora neboli zevnitř a zároveň skrze vše, co v přírodní mysli uvádí v poslušnost se sebou, af zevnitř nebo zvenku. Přetáčí tak spirálovitý charakter akce a reakce přírodní mysli zpět. Mysl odporuje záměrům duchovní mysli již od narození, což, jak je známo, přejímáme dědičností od rodičů.

Taková je změna stavu nazývaná přetvoření a znovuzrození. Stav přírodní mysli před přetvořením může být přirovnán ke spirále, která se otáčí či odvíjí směrem dolů, zatímco po přetvoření může být přirovnán ke spirále, která se otáčí či odvíjí směrem vzhůru. Proto před přetvořením člověk hledí dolů k peklu, zatímco po přetvoření hledí vzhůru k nebi.

ZLO POCHÁZÍ ZE ZNEUŽITÍ SCHOPNOSTÍ ČLOVĚKU VLASTNÍCH - ROZUMNOSTI A SVOBODY.

264. Rozumností máme na mysli schopnost chápat pravdu, a tím i nepravdu, a dobro, a z něj i zlo; zatímco svobodou rozumíme svobodně o těchto věcech uvažovat, zamýšlet je a činit je.

Z předchozího textu jsme poznali závěry, jež vyplynou i z následujího. Tyto dvě schopnosti má každý člověk od stvoření, a tedy od narození, a má je od Pána. Nikdy mu nejsou odebrány. Jsou zdrojem zdání, že člověk myslí, mluví, chce a koná jakoby sám ze sebe. V těchto schopnostech přebývá u každého člověka Pán a díky tomuto spojeni člověk žije do věčnosti. Jejich pomocí může být přetvořen a znovuzrozen, bez nich však nikoli. Těmito schopnosti se člověk odlišuje od zvířat.

265. O tom, že zlo pochází ze zneužití těchto schopností, pojednáme v následujícím pořádku:

1. *Těmto schopnostem se těší lidé zlí stejně jako dobří.*

2. Zlí lidé tyto schopnosti zneužívají k odůvodněni zel a nepravd, zatímco dobří lidé je využívají k odůvodnění dober a pravd.

3. *Odůvodněná zla a nepravdy zůstávají s člověkem a stávají se součástí jeho lásky, a tím i života.*

4. *Co se stalo součástí lásky a života, vštěpuje se potomstvu.*

5. *Veškeré zlo, jak vrozeně, tak získané, sídlí v přírodní mysli.*

266. 1. *Těmto schopnostem se těší lidé zlí stejně jako dobří.*

V předcházející části jsem vysvětlil, že přírodní mysl může být vzhledem k rozumu pozvednuta až ke světlu, v němž žijí andělé třetího nebe, a může vidět pravdu, připouštět ji a hovořit o ní. Jelikož tedy přírodní mysl může být takto pozdvižena, je zřejmé, že zlí stejně jako dobří se těší schopnosti zvané rozumnost. A jelikož přírodní mysl může být pozdvižena až do takové výšky, plyne z toho, že mohou o nebeských pravdách také rozmýšlet a hovořit.

Ze je mohou také chtít a činit, přestože je vlastně nechtějí a nečiní, to dosvědčuje rozum i zkušenost. Rozumem se můžeme ptát, zda lidé nemohou chtít a konat to, o čem přemýšlejí. Avšak skutečnost, že něco nechceme a nečiníme, je výsledkem toho, že nám schází láska k tomuto chtění a konání. Schopnost chtít a konat je svoboda, kterou Pán dává každému. Nechtít a nečinit dobro, když člověk může, však pochází z lásky ke zlu, jež se dobru protiví. Avšak člověk této lásce může odporovat - a mnozí jí odporují.

Několikrát mi to potvrdila i zkušenost v duchovním světě. Poslouchal jsem zlé duchy, kteří byly vnitřně ďábly a ve světě odmítali pravdy nebe a církve. Když byla jejich náklonnost k poznání, která je vlastní již od dětství každému člověku, podnícena slávou, jež jako lesk ohně obklopuje každou lásku, vnímali tajemství andělské moudrosti stejně dobře jako dobří duchové, již byli vnitřně anděly. Tito ďábelští duchové dokonce pravili, že by mohli tyto věci i chtít a jednat podle nich, ale že nechtějí. Bylo jim pak řečeno, že by je mohli chtít, kdyby se vyhýbali zlům jako hříchům, a oni odpověděl, že to by opravdu mohli, ale že nechtějí. To ukázalo, že zlí stejně jako dobří mají schopnost zvanou svoboda. Nechť se každý zamyslí, a pozná, že je tomu tak.

Člověk může chtít díky tomu, že Pán, z něhož tato schopnost pochází, mu to neustále umožňuje. Pán totiž přebývá v těchto dvou schopnostech

u každého člověka, tedy i ve schopnosti neboli moci chtít, jak bylo řečeno výše.

Pokud jde o schopnost chápat, tedy rozumnost, ta člověku není dána, dokud nedospěje jeho přírodní mysl. Před tím je jako semeno v nezralém plodu, který se v zemi nemůže otevřít a vyrašit. Tato schopnost se nanalézá ani u lidí, o kterých jsme hovořili výše (odst. 259).

267. 2. *Zlí lidé tyto schopnosti zneužívají k odůvodnění zel a nepravd, zatímco dobří lidé je využívají k odůvodnění dober a pravd.*

Intelektuální schopnost nazývající se rozumnost a volní schopnost nazývající se svoboda umožňují člověku odůvodnit si cokoliv, co si přeje. Přírodní člověk může pozdvihnout svůj rozum k vyššímu světlu, jak vysoko chce. Avšak ten, kdo žije ve zlech, a proto i v nepravdách, nepozdvihuje svou mysl výše než k vrchní oblasti své přírodní mysli a jen zřídkakdy k oblasti duchovní mysli. Setrvává totiž v radostech lásky své přírodní mysli, a pokud se pozvedne nad ni, tyto radosti lásky zmizí. Pokud se pozvedne ještě výše a spatří pravdy, které jsou protikladné radostem jeho života nebo principům, kterými se řídi jeho rozum, tak je buď zfalšuje, přejde a pohrdavě nechá být, nebo si je podrží v paměti, aby mu sloužily jako nástroje jeho životní lásky či pýchy na vlastní inteligenci.

Ze přírodní člověk může odůvodnit, cokoliv chce, zřetelně vysvítá z existence tolika herezí v křesťanství, odůvodňovaných jejich stoupenci. Může někdo přehlédnout fakt, že člověk dokáže zdůvodnit všechny druhy zel a nepravd? Můžeme si zdůvodnit (a zli lidé to také sami pro sebe činí), že Bůh neexistuje, že příroda je vším a že se stvořila sama; že náboženství je pouze prostředkem, kterým je duch prostých lidí udržován v poutech; že vše zařizuje lidská prozíravost a že Božská prozřetelnost nečiní nic jiného, než že udržuje vesmír v řádu, do kterého byl stvořen; a dokonce, podle Machiavelliho a jeho následovníků, že vraždy, cizoložství, krádeže, podvody a msty jsou dovolené.[45)]

Přírodní člověk může takové a mnohé podobné věci zdůvodnit a svými argumenty zaplnit celé knihy. A když jsou takové nepravdy jednou odůvodněny, lesknou se ve svém vlastním klamném světle, zatímco pravdy se skrývají v takovém stínu, že je lze spatřit jen jako přízraky v noci. Krátce řečeno - vymysli nějakou co nejméně pravdivou domněnku, nazvi ji premisou a požádej někoho důvtipného, aby ji odůvodnil. On ji pak odůvodní tak, až světlo pravdy úplně pohasne. Pak ale od těchto důkazů poodstup, vrať se a pohlédni na onu premisu znovu ze svého vlastního rozumu; uvidíš, jak je groteskně nepravdivá.[46)]

Z toho vysvítá, že člověk může obou těchto schopností, které má od Pána, zneužít k odůvodnění všech druhů zel a nepravd. To nemůže žádné zvíře, neboť zvířata tyto schopnosti nemají. Proto se zvířata na rozdíl od lidí rodí v dokonalý řád svého života a se všemi znalostmi své přírodní lásky.

268. 3. *Odůvodněná zla a nepravdy zůstávají s člověkem a stávají se součástí jeho lásky, a tím i života.*

Odůvodnění zla a nepravdy je jednoduše oddálením dobra a pravdy, a pokud nabude převahy, stane se jejich zavržením. Zlo totiž oddaluje a odmítá dobro a nepravda pravdu. Proto také odůvodnění zla a nepravdy uzavírá nebe, neboť veškeré dobro a pravda vplývají od Pána skrze nebe. A když je nebe uzavřeno, člověk se ocitne v pekle v některém společenství, kde vládne obdobné zlo a nepravda, a z nich již nemůže být vyproštěn.

Bylo mi dovoleno hovořit s několika lidmi, kteří se před staletími vnitřně utvrdili v nepravdivých principech svého náboženství. Viděl jsem, že stále trvali na týchž domněnkách, které přijali ve světě. Vše, co si vnitřně odůvodníme, se totiž stane součástí naší lásky a našeho života. Stane se to součástí naší lásky, jelikož se to stane součástí naší vůle a rozumu, a vůle a rozum tvoří lidský život. A když se to stane součástí našeho života, stane se to nejen součástí celé naší mysli, ale i celého našeho těla.

Z toho vysvítá, že pokud se vnitřně utvrdíme ve zlech a nepravdách, jsme jimi poznamenáni od hlavy až k patě. A protože se takto změníme celí, nemůžeme se žádným obrácením či otočením vrátit do původního, opačného stavu, a tak být vytaženi z pekla.

Z těchto i z dříve uvedených skutečností v této kapitole můžeme vidět, odkud pochází zlo.

269. 4. *Co se stalo součástí lásky a života, vštěpuje se potomstvu.*

Je známou skutečností, že člověk se rodí ve zlo, které přijímá dědičně od rodičů. Někteří se domnívají, že toto zlo nepochází od rodičů, nýbrž že je přijali skrze ně od Adama; to je však omyl. Člověk přijímá zlo od otce, od něhož má také duši, jež se v matce odívá tělem. Semeno, jež pochází od otce, je totiž prvotní přijímací schránou života, avšak takovou schránou, jakou měl otec. Má totiž formu jeho lásky - a láska je u každého stejná v tom největším i nejmenším vyjádření. Nalézá se v ní úsilí po dosaženi lidské formy, které také postupně nabývá.[47] Z toho vyplývá, že zlo, jež nazýváme dědičným, pochází od našich otců, a je postupně předáváno od dědů a pradědů na potomstvo.

Tomu učí i zkušenost. Členové jednoho rodu se svými sklony podobají prvému zakladateli rodu, ještě větší podobnost je v rámci širší rodiny a ještě větší v rámci užší rodiny. Tato podobnost nám dokonce umožňuje rozpoznat rodinný původ nejen podle duševních dispozic, ale i z rysů tváře. O tom, jak se láska ke zlu vštěpuje z rodičů na děti, pojednám v následujícím, kde se zmíním i o tom, jak mysl (neboli vůle a rozum) odpovídá tělu a jeho údům a orgánům. Zde jsem uvedl pouze několik faktů, abych ukázal, že zla se postupně dědí od rodičů a tím, jak se hromadí jedno za druhým, rostou, až jsme při svém narození pouhým zlem. Zlo je tím zhoubnější, čím je duchovní mysl uzavřenější, neboť tím se shora uzavírá i mysl přírodní. Potomci se mohou navrátit v původní stav pouze tím, že se z Pána budou vyhýbat zlům jako hříchům. Neexistuje jiný způsob, jak otevřít duchovní mysl a uvést tak přírodní mysl zpět do souvztažné formy.

270. 5. *Veškeré zlo, jak vrozené, tak získané, sídli v přírodní mysli.*

Zlo, tedy i nepravda, sídlí v přírodní mysli, neboť tato mysl má formu přírodního světa a je tak jeho obrazem. Duchovní mysl má formu nebe, je tedy obrazem nebe; a v nebi nemůže přebývat žádné zlo. Proto se tato mysl od narození neotevírá, ale pouze si zachovává schopnost být jednou otevřena. Přírodní mysl odvozuje svou formu částečně ze substanci přírodního světa, zatímco duchovní mysl pouze ze substancí světa duchovního. Ty jsou Pánem udržovány ve své neporušenosti tak, abychom se mohli stát lidmi. Rodíme se totiž jako zvířata a lidmi se teprve stáváme.

Přírodní mysl se vším, co k ní patří, se otáčí v kruzích zprava doleva, zatímco duchovní mysl se otáčí v kruzích zleva doprava. Takto obě mysli směřují proti sobě - což naznačuje, že zlo sídlí v přírodní mysli a že ze své podstaty odporuje duchovní mysli. Otáčení zprava doleva navíc směřuje dolů, tedy k peklu, a otáčení zleva doprava směřuje vzhůru, tedy k nebi. Zkušenost mi ukázala, že je tomu skutečně tak - poznal jsem, že zlí duchové se nemohou tělesně otáčet zleva doprava, pouze zprava doleva, zatímco dobří duchové se mohou jen stěží otáčet zprava doleva, ale snadno zleva doprava. Toto otáčení sleduje niterné proudění jejich myslí.

ZLA A NEPRAVDY JSOU NAPROSTO PROTIKLADNÉ DOBRŮM A PRAVDÁM. ZLA A NEPRAVDY JSOU TOTIŽ ĎÁBELSKÉ A PEKELNÉ, ZATÍMCO DOBRA A PRAVDY JSOU BOŽSKÉ A NEBESKÉ.

271. Že zlo a dobro jsou dva protiklady stejně jako nepravda zla a pravda dobra, to každý uzná ihned, jakmile to uslyší. Avšak lidé, kteří věří ve zlu, pociťují, a proto i vnímají zlo jako dobro. Zlo totiž uspokojuje jejich smysly, zejména zrak a sluch, a tím uspokojuje i jejich myšlení a z něj i vnímání. Uznávají sice, že zlo a dobro jsou protiklady, ale jelikož jsou ponořeni ve zlu, nazývají zlo díky radosti, kterou z něj cítí, dobrem - a naopak.

Kdo například zneužívá své svobody k myšlení na zlo a ke zlému jednání, hovoří o svobodě; jeho opak, tedy myšlení na dobro, jež je dobrem o sobě, nazývá otroctvím. A přesto pravou svobodou je to druhé, zatímco to první je otroctvím.

Ten, kdo miluje cizoložství, nazývá cizoložství svobodou a jeho zákaz otroctvím. Smilství mu totiž působí radost a vnitřní čistota je mu nepříjemná.

U koho sebeláska vzněcuje lásku k moci, ten pociťuje v této lásce radost svého života, jež přesahuje všechny jiné druhy radostí. Proto vše, co je spojeno s touto láskou, nazývá dobrem, a za zlé prohlašuje vše, co je jí nepřátelské - přestože opak je pravdou.

Obdobné to je i se všemi ostatními zly. Tak přestože každý uznává, že zlo a dobro jsou protiklady, ti, kteří jsou ve zlu, chovají o tomto protikladu zvrácenou představu. Správnou představu mají jen ti, kdo žijí v dobru. Nikdo nemůže vidět dobro, zatímco žije ve zlu; avšak ten, kdo žije v dobru, zlo může vidět. Zlo se nalézá dole, jakoby ve sluji; a dobro nad ním, jakoby na hoře.

272. Jelikož mnozí neznají charakter zla a nevědí ani, jak je zcela protikladné dobru - přestože je tato znalost tak důležitá - osvětlím tento předmět v následujícím pořadí:

1. *Přírodní mysl, která je ponořena ve zlech, a tudíž v nepravdách, je formou a obrazem pekla.*

2. *Přírodní mysl, která je formou a obrazem pekla, sestupuje po třech stupních dolů.*

3. *Tři stupně přírodní mysli, která je formou a obrazem pekla, jsou opakem tří stupňů duchovní mysli, která je formou a obrazem nebe.*

4. *Přírodní mysl, jež je peklem, je ve všem protikladná mysli duchovní, jež je nebem.*

273. 1. *Přírodní mysl, která je ponořena ve zlech, a tudíž v nepravdách, je formou a obrazem pekla.*

Nemůžu zde popsat, jaká je přírodní mysl člověka ve své látkové formě, ani jaká je ve formě odvozené z látek obou světů, které se propojují v mozku, kde mysl primárně přebývá. Obecnou představu o této formě podám později, až pojednám o souvztažnostech mysli a těla. Nyní si řekneme jen několik slov o stavech této formy a jejich změnách, z nichž povstávají vjemy, myšlenky, úmysly, hnutí vůle a vše, co je s nimi spojeno. Přírodní mysl, která je ponořena ve zlech, a tedy i v nepravdách, tvoří totiž právě těmito projevy formu a obraz pekla.

Tato forma předpokládá látkovou formu jako svého nositele - změny stavu nemohou nastat odděleně od látkové formy jako nositele právě tak, jako neexistuje zrak bez oka nebo sluch bez ucha.

Co se týká formy neboli obrazu, který je přírodní myslí zaznamenáván jako peklo, tato forma či obraz je následující. Vládnoucí láska se svými chtíči, vytvářející obecný stav konkrétní mysli, je jako ďábel v pekle. Nepravdivé myšlenky, jež povstávají z této vládnoucí lásky, jsou jakoby ďáblovým zástupem. I ve Slovu se ďáblem a jeho zástupem rozumí právě toto.

V obou případech se jedná o něco podobného, neboť vládnoucí láskou v pekle je láska k moci vznikající ze sebelásky, jež se tam nazývá ďáblem. Pohnutky k nepravdám spolu s myšlenkami vznikajícími z této lásky se tam nazývají jeho zástupem. Obdobné to je v každém pekelném společenství - konkrétní rozdíly tam odrážejí specifické odlišnosti v lásce téhož druhu.

Obdobnou formu má také přírodní mysl, jež je ponořená ve zlech, o tedy v nepravdách. Proto také přírodní člověk tohoto charakteru přijde po smrti do pekelného společenství, v němž jsou mu všichni podobni. Tehdy koná po všech stránkách souhlasně s celým společenstvím. Přichází ve skutečnosti do své vlastní formy, tedy do stavu své vlastní mysli.

Existuje ještě jedna láska, zvaná satan, podřízená oné prvotní lásce zvané ďábel.)e to láska k přivlastňování si cizích statků, a to jakýmikoli ničemnými prostředky. Satanským zástupem jsou prohnané úklady a zchytralosti.

Lidé v tomto pekle se obecně nazývají satani, zatímco lidé v dalším zmíněném pekle ďábly. Ti z nich, kteří tam nejednají skrytě, toto

pojmenování neodmítají. Proto se peklo jako celek nazývá ďáblem a satanem.

Tyto dvě lásky odlišují všeobecně obě pekla, protože i celá nebesa jsou dvěma láskami rozlišena na dvě království, nebeské a duchovní. Ďábelské peklo je opačnou paralelou k nebeskému království a satanské peklo je opačnou paralelou k duchovnímu království. (Že nebe je rozděleno na dvě království, nebeské a duchovni, viz dílo *Nebe a peklo,* odst. 20-28.)

Přírodní mysl tohoto charakteru má pekelnou formu, jelikož veškerá duchovní forma je obdobná v tom nejmenším i největším vyjádření. Proto je každý anděl nebem v nejmenší formě, jak je ukázáno v knize *Nebe a peklo* (odst. 51-58). Z toho také plyne, že každý člověk nebo duch, který je ďáblem nebo satanem, je peklem v nejmenší formě.

274. 2. *Přírodní mysl, která je formou a obrazem pekla, sestupuje po třech stupních dolů.*

Odst. 222-229 výše uvádějí, že ve všem, v tom největším i nejmenším, se nacházejí dva druhy stupňů, vertikální a horizontální. To platí i pro přírodní mysl v jejích největších i nejmenších projevech. Nyní budeme hovořit o stupních vertikálních.

Přírodní mysl pomocí dvou svých schopností zvaných svoboda a rozumnost zaujímá takový stav, že může po třech stupních stoupat vzhůru či klesat dolů. Stoupá díky dobrům a pravdám a klesá kvůli zlům a nepravdám. Když stoupá, nižší stupně, jež směřují k peklu, se uzavírají, a když klesá, uzavírají se vyšší stupně, jež směřují k nebi. Důvodem je to, že působí proti sobě.

U nově narozených dětí nejsou tyto tři vrchní a spodní stupně otevřeny, nejsou však ani uzavřeny. Tehdy totiž ještě nevědí, co je dobré a pravdivé, ani co je zlé a nepravdivé. Jakmile se však těmito otázkami začnou zabývat, tyto stupně se otevřou či uzavřou buď z jedné, nebo z druhé strany. Otevřou-li se směrem k peklu, nejvyšší neboli nejvnitřnější místo zaujme vládnoucí láska, jež je věcí vůle. Druhé neboli prostřední místo zaujme pokřivené myšlení, jež je věcí rozumu odvozeného z této lásky. Nejnižší místo pak zaujmou závěry uskutečněné myšlením z lásky neboli úsudky vůle uskutečněné rozumem.

Je to podobné jako s vertikálními stupni, o kterých jsme výše uvedli, že jsou seřazeny jako účel, příčina a účinek nebo jako prvotní, prostřední a konečný účel. Tyto stupně sestupují směrem k tělu; proto se při sestupu zhušťují a stávají se hmotnými a tělesnými.

Pokud si člověk chce zformulovat pravdy ze Slova a vyhledává je na druhém stupni, jsou tyto pravdy překrouceny působením prvního stupně, který tvoří láska ke zlu. Stávají se tak služebníky a otroky. Z toho můžeme vidět, čím se stávají pravdy církve ze Slova u lidí, kteří jsou ponořeni v lásce ke zlu a jejichž přírodní mysl tedy má formu pekla - jelikož slouží jako prostředky ďáblu, znesvěcují se. Jak totiž bylo řečeno výše, láska ke zlu vládnoucí v přírodní mysli, jež je peklem, je ďábel.

275. 3. *Tři stupně přírodní mysli, která je formou a obrazem pekla, jsou opakem tří stupňů duchovni mysli, která je formou a obrazem nebe.*

Výše bylo ukázáno, že existují tři stupně mysli, přírodní, duchovní a nebeský, a že jimi tvořená lidská mysl hledí k nebi a otáčí se směrem k němu. Vidíme tedy, že přírodní mysl, když pohlíží dolů a otáčí se směrem k peklu, je obdobně tvořena třemi stupni a všechny její stupně jsou opačné vůči stupňům mysli, která je nebem.

Tato skutečnost se mi zcela objasnila díky tomu, co jsem spatřil v duchovním světě. Viděl jsem, že existují troje nebesa a že jsou rozdělená na tři vertikální stupně. Dále jsem viděl, že existují troje pekla a že jsou také rozdělena na tři vertikální stupně neboli stupně hloubky, a že jsou protikladná nebesům v celku i v každé jednotlivé části. Nejnižší peklo je protikladné nejvyššímu nebi, prostřední peklo prostřednímu nebi a nejvyšší peklo nejnižšímu nebi. Obdobné to je s přírodní myslí, jež má formu pekla; ty největší i nejmenší duchovní formy se totiž navzájem podobají.

Nebe a peklo stojí v takovém protikladu, neboť jejich lásky jsou opačné. Láska k Pánu a z ní pramenící láska k bližnímu vytvářejí nejhlubší stupeň v nebesích, zatímco sebeláska a láska ke světu vytvářejí nejhlubší stupeň v peklech. Moudrost a inteligence pocházející ze svých lásek vytvářejí prostřední stupeň v nebesích, zatímco hloupost a bláznovství pocházející ze svých lásek (přestože vyhlížejí jako moudrost a inteligence) vytvářejí prostřední stupeň v peklech. Poslední stupeň v nebesích však vytvářejí výsledky působeni těchto dvou stupňů (jež se buď ukládají v paměti jako poznatky, nebo se vymezují v těle jako činy); a výsledky působení těchto dvou stupňů, jež se stávají buď poznatky nebo činy, vytvářejí také nejzevnější stupeň v peklech.

Následující zkušenost mi ukázala, jak se v peklech dobro a pravda nebe převracejí ve zlo a nepravdu, tedy ve svůj protiklad. Slyšel jsem, že se do pekla snesla z nebe jistá božská pravda. Při svém sestupu se prý postupně přeměňovala v nepravdu, takže v nejhlubším pekle se z ní stal pravý opak. Z toho jsem poznal, že pekla jsou ve svých stupních protikladná nebesům vzhledem k veškerým dobrům a pravdám a že tato dobra a pravdy se stávají zly a nepravdami, jak vplývají do převrácených forem. Je totiž známým faktem, že vše, co vplývá do příjemců, je vnímáno a pociťováno v závislosti na formách těchto příjemců a jejich stavech.

Rovněž následující zkušenost mi ukázala, jak se dobro a pravda změnily v protiklady. Bylo mi dovoleno spatřit pekla v jejich relativní poloze vzhledem k nebesům. Jejich obyvatelé se jevili převrácení, s hlavami dole a nohama nahoře. Bylo mi však řečeno, že sami sobě se zdají vzpřímení na nohou, což lze přirovnat k protinožcům.

Tato doložená zkušenost ukazuje, že tři stupně přírodní mysli, jež má formu pekla a je jeho obrazem, jsou opačné vůči třem stupňům přírodní mysli, která má formu nebe a je jejím obrazem.

276. 4. *Přírodní mysl, jež je peklem, je ve všem protikladná mysli duchovní, jež je nebem.*

Když jsou protikladné lásky, jsou protikladné všechny funkce vnímání. Z lásky, jež vytváří vlastní život člověka, totiž prýští vše ostatní jako potok ze svého zřídla. Vše, co z této lásky nepochází, odděluje se v přírodní mysli od toho, co z ní pochází. Co pochází z vládnoucí lásky, nachází se ve středu, zbytek je po stranách. Jsou-li těmito okrajovými prvky pravdy církve ze Slova, jsou vytlačovány stále dále k okraji, až jsou vyhoštěny úplně. Tehdy člověk neboli přírodní mysl vnímá zlo jako dobro a pohlíží na nepravdu jako na pravdu, a naopak. Proto považuje špatnost za moudrost, nepříčetnost za inteligenci, zchytralost za rozumnost, úklady za duchaplnost. Tehdy také zcela snižuje božské a nebeské stránky církve a bohoslužby a nejvyšší hodnotou mu jsou tělesné a světské záležitosti. Tak převrací svůj životní stav, takže z hlavy vytváří chodidla a chodí po nich, a z chodidel vytváří hlavu.

Tak se člověk stává z živého mrtvým. Živým nazýváme toho, jehož mysl je nebem, a mrtvým toho, jehož mysl je peklem.

VŠE, CO JE SOUČÁSTÍ TŘÍ STUPŇŮ PŘÍRODNÍ MYSLI, SE UZAVÍRÁ DO SKUTKŮ, KTERÉ ČINÍME TĚLESNĚ.

277. Seznámením se stupni, o kterých je v této části pojednáváno, se odhaluje tajemství, že vše, co náleží lidské mysli neboli vůli a rozumu, se uzavírá do činů neboli skutků podobně jako viditelné a neviditelné prvky v semeni, plodu a vajíčku. Může se zdát, že vlastní činy či skutky jsou jen tím, čím se jeví navenek, avšak uvnitř ukrývají nespočet věcí. Sbíhají se tam síly motorických vláken celého těla a jsou tam přítomny všechny procesy mysli, které tyto síly podněcují a řídí - procesy nalézající se ve třech stupních, jak bylo ukázáno výše.

Jelikož se zde vyskytují veškeré procesy mysli, je zde také veškerá volní činnost neboli veškeré pohnutky lidské lásky vytvářející první stupeň;

jsou zde i veškeré procesy rozumu neboli veškeré myšlenky lidského vědomí, jež vytvářejí druhý stupeň. A je zde veškerá paměť neboli myšlenkové představy, jež se nalézají nejblíže řeči, tedy vyňaté [z paměti] a vytvářející třetí stupeň. Právě ony, jsou-li zaměřeny na činnost, jsou zdrojem skutků, na jejichž vnější formě nejsou prvotní elementy viditelné, přestože skutečně přebývají uvnitř.

O tom, že konečná úroveň je souborem, schránou a základnou předchozích, viz výše (odst. 209-216); že vertikální stupně nacházejí ve svém konečném výrazu naplnění, viz 217-221.

278. Není náhodou, že tělesná činnost se jeví zraku tak jednoduchá a prostá jako vnější forma semene, plodu, vajíčka či jako ořechy a mandle ve skořápce, přestože v sobě uchovává všechny původní prvky, ze kterých vznikla. Důvodem je to, že každá konečná forma je obalem, jenž slouží k jejímu odlišení od předchozích forem. Každá úroveň je navíc obklopena závojem, který ji odděluje od ostatních. Proto nejsou prvky prvního stupně rozpoznatelné pro prvky druhého stupně, stejně jako prvky druhého stupně pro prvky třetího. Například láska naší vůle, jež tvoří první stupeň lidské mysli, je v moudrosti našeho rozumu, jež tvoří její druhý stupeň, rozpoznatelná pouze podle určitého potěšení, které v nás vyvolává rozmýšlení nad danou věci. V paměťových znalostech, které vytvářejí třetí stupeň, je tato první úroveň (tedy, jak bylo řečeno, láska naši vůle) rozpoznatelná pouze určitou příjemností, kterou v nás vyvolává poznávání a mluvení.

Můžeme tedy vyvodit závěr, že skutek, který učiníme tělesně, zahrnuje v sobě všechny tyto elementy, přestože se co do vnější formy zdá tak jednoduchý, jako by nic neobsahoval.

279. Za důkaz nám může posloužit fakt, že andělé, kteří jsou u člověka, vnímají v jeho jednání ta nejdrobnější hnuti jeho mysli: duchovní andělé ta, jež se tam nalézají z rozumu, a nebeští andělé ta, jež se tam nacházejí z vůle. Vypadá to jako paradox, ale je to pravda. Musíme si však uvědomit, že ty prvky mysli, jež se soustředí na nějakou zavažovanou či současnou záležitost, jsou uprostřed, a zbytek je podle své příbuznosti rozmístěn kolem.

Andělé říkají, že z jediného skutku vnímají charakter člověka, přestože podoba jeho lásky se různí podle svého vymezení v pohnutkách, a odtud i v myšlenkách. Krátce - každý čin neboli každý skutek duchovního člověka se andělům jeví jako lahodné, užitečné a krásné ovoce, které skýtá pochutnání, užitek a potěšení, když je zbaveno slupky a snědeno.

Ze andělé takovýmto způsobem vnímají jednání a skutky člověka, viz výše (odst. 220).

280. Podobné to je s lidskou řečí. Andělé ze zvuku řeči poznají lásku člověka, z artikulace jeho moudrost a ze smyslu slov jeho vědomosti. Dále říkají, že tyto tři prvky se nacházejí v každém slovu, neboť slovo je jakoby schránou obsahující zvuk, artikulaci i význam. Andělé třetího nebe mi řekli, že z každého slova, které někdo pronese ve větě, poznají obecný stav jeho duše a také některé specifické stavy.

V díle *Nauka Nového Jeruzaléma o Písmu svatém* jsem obšírně ukázal, že v každém slovu Písma je něco duchovního, vyjadřujícího Božskou moudrost, a něco nebeského, vyjadřujícího Božskou lásku, a že andělé tyto věci vnímají, když člověk zbožně čte Slovo.

281. To nás přivádí k závěru, že skutky lidí, jejichž přírodní mysl sestupuje ve třech stupních dolů k peklu, obsahují všechno jejich zlo a nepravdy zla; zatímco skutky lidí, jejichž přírodní mysl stoupá k nebi, obsahují všechno jejich dobro a jeho pravdy; a že andělé vnímají obojí z pouhé řeči a jednání člověka. Proto se také ve Slovu praví, že člověk bude souzen svými skutky a že bude skládat účty ze svých slov.

PÁN OD VĚČNOSTI, JENŽ JE JEHOVAH, SVOŘIL VESMÍR A VŠE V NĚM ZE SEBE, NE Z NIČEHO.

282. Po celé zemi je známo a každý moudrý člověk díky vnitřnímu vnímání uznává, že Bůh je jeden a že je stvořitelem vesmíru. Ze Slova také víme, že Bůh - stvořitel vesmíru se nazývá Jehovah, a to z výra¬zu *Být,* neboť pouze On sám *Je.* V *Nauce Nového Jeruzaléma o Pánu* mnohé příklady objasňují, že tímto Jehovou je Pán od věčnosti.

Jehovah se nazývá Pán od věčnosti, protože přijal lidství, aby spasil lidi od pekla. Tehdy také přikázal učedníkům, aby Jej nazývali Pánem. Proto je Jehovah v Novém zákoně nazýván Pán. Vysvítá to z těchto veršů Starého zákona:

> Budeš milovat Jehovu, svého Boha, celým svým srdcem a celou svou duši.[48]" (Dt 6,5)

a Nového zákona:

> Miluj Pána, Boha svého, celým svým srdcem a celou svou duši. (Mt 22,35) *[Mt 22,37]*

Obdobné výroky převzaté ze Starého zákona nalezneme i na jiných místech u evangelistů.

283. Všichni lidé, kteří přemýšlejí rozumně a jasně, vidí, že vesmír nebyl stvořen z ničeho, neboť vidí, že z ničeho nemůže nic vzniknout: nic je nic a vytvořit něco z ničeho je protimluvem; a protimluv odporuje světlu pravdy pocházející z Božské moudrosti. A pokud něco nepochází z Božské moudrosti, nepochází to ani z Božské všemohoucnosti.

Každý, kdo přemýšlí rozumně a jasně, také vidí, že vše je stvořeno ze substance, jež je substancí o sobě, neboť je vlastním Bytím, z něhož vzniká vše, co existuje. Jelikož pouze Bůh je substancí o sobě, tedy vlast¬ním Bytím, plyne z toho, že věci nevznikají odjinud než z Boha.

Mnozí tuto skutečnost poznali, neboť rozum ji může spatřit. Obávali se však za tímto názorem stát ze strachu, že by snad dospěli k přesvědče¬ní, že stvořený vesmír je Bůh, neboť je od Boha, nebo že příroda vznikla sama ze sebe, a že tedy její jádro je tím, co nazýváme Bůh. Ačkoli tedy

mnozí viděli, že nic nevzniklo odjinud než z Boha a z Jeho Bytí, neodvá¬žili se první náznak této myšlenky dál rozvíjet, aby svůj rozum nezapletli do gordického uzlu, z něhož by se již nedovedli vymanit. Nedokázali by se však z něj vymanit proto, že o Bohu a stvoření vesmíru Bohem mysleli v pojmech prostoru a času, tedy v pojmech vlastních přírodě; a nikdo, kdo ve svém myšlení vychází z přírody, nemůže chápat Boha a stvoření vesmíru. Avšak každý, jehož rozum má alespoň trochu vnitř¬ního světla, může chápat přírodu a její stvoření, vychází-li z Boha, neboť Bůh je mimo prostor a čas.

Ze se Božství nenachází v prostoru, viz výše odst. 7-10; že Božství zaplňuje mimoprostorově veškerý prostor, viz odst. 67-72; a že Božství se nachází bezčasově ve veškerém čase, viz 73-76. V následujícím uvi¬díme, že přestože Bůh stvořil vesmír a vše v něm ze Sebe sama, není ve stvořeném vesmíru jediná věc, která by byla Bohem - kromě dalších poznatků, jež na tuto záležitost vrhnou světlo.

284. V první části tohoto díla jsme pojednali o Bohu, jenž je Bož¬ská Láska a Moudrost, Život a také substance a forma - tedy vlastní a jediné Bytí. Druhá část pojednávala o duchovním slunci a jeho svě¬tě a o přírodním slunci a jeho světě, jakož i o tom, že prostřednictvím těchto dvou sluncí Bůh stvořil vesmír a vše v něm. Třetí část se zabývala stupni, v něž je rozděleno naprosto vše, co bylo stvořeno. V této čtvrté části nyní pojednáme o stvoření vesmíru Bohem. Důvod, proč se tím vším zabýváme, je tento: andělé před Pánem naříkali, že když pohlížejí na svět, nevidí nic než temnotu, a u lidí nevnímají žádnou povědomost o Bohu, nebi a stvoření přírody - tedy žádnou znalost, z níž povstává moudrost.

PÁN OD VĚČNOSTI NEBOLI JEHOVAH BY NEMOHL STVOŘIT VESMÍR A VŠE V NĚM, KDYBY NEBYL ČLOVĚK.

285. Ti, kteří o Bohu chovají přirodně-tělesnou představu, nemohou žádným způsobem pochopit, jak by mohl Bůh jako člověk stvořit vesmír a vše v něm. Ptají se sami sebe: „Jak může Bůh jako člověk procházet vesmírem z místa na místo a tvořit?" nebo „Jak může na jednom místě pronést slovo a jakmile je vyřčeno, může dojít ke stvoření?" Takové představy navozené výrokem, že Bůh je Člověk, napadají ty, kteří si představují Boha-Člověka podobně jako člověka ve světě a myslí na Boha podle přírody a jejích charakteristik, tedy času a prostoru. Naopak ti, kteří na Boha-Člověka nemyslí na základě představy člověka ve světě a ani přitom nevycházejí z přírody a jejího prostoru a času, jasně vníma¬jí, že vesmír by nemohl být stvořen, pokud by Bůh nebyl Člověkem.

Soustřeď své myšlení na andělské pojetí Boha jako Člověka, opros¬ti se od pojetí prostoru, nakolik to dokážeš, a přiblížíš se myšlenkami k pravdě.

Jelikož někteří učení lidé chápou bezprostorovost duchovna, chápou i to, že duchové a andělé nepřebývají v prostoru. Duchovno je totiž jako myšlení. Přestože je máme v sobě, můžeme být jeho prostřednictvím jakoby přítomni někde jinde, ať je to jakkoli daleko. Takový je stav du¬chů a andělů, kteří jsou lidmi dokonce i tělesně. Jeví se být tam, kde se nachází jejich myšlení, neboť prostor a vzdálenosti jsou v duchovním světě zdání a zcela odpovídají tomu, na co duchové a andělé s pohnu¬tím myslí.

To nám naznačuje, že na Boha, který se jeví vysoko nad duchovním světem jako slunce a s nímž nemůžeme spojovat vůbec žádné zdání pro¬storu, nemůžeme myslet prostorově. Můžeme tak rovněž pochopit, že nestvořil vesmír z ničeho, ale ze Sebe sama, a že na Jeho lidské tělo nesmíme myslet jako na velké, malé či vůbec nějakého vzrůstu, neboť to jsou také prostorové představy. Bůh je tedy stejný v prvním i posledním a v tom největším i nejmenším. Znamená to také, že lidství je vnitřním jádrem všeho stvořeného, přestože bezprostorovým způsobem.

O tom, že Božství je stejné v tom největším i v tom nejmenším, viz výše odst. 77-82; že Božství zaplňuje bezprostorově veškerý prostor, viz odst. 69-72. A jelikož Božství se nenachází v prostoru, není ani souvislé, jako je nejhlubší nitro přírody.

286. Skutečnost, že Bůh by nemohl stvořit vesmír a vše v něm, pokud by nebyl Člověkem, může inteligentní člověk jasně nahlédnout. Vnitřně totiž nemůže pochybovat o tom, že v Bohu je Láska a Moudrost, že je Milosrdenství a Laskavost; že je vlastní Dobro a Pravda, neboť obojí z Něj pochází. A jelikož tyto skutečnosti nemůže popřít, nemůže popřít ani to, že Bůh je Člověk, neboť žádná z těchto vlastností nemůže existovat mimo člověka. Člověk je jejich nositelem a oddělit je od jejich nositele je jako říci, že neexistují.

Pomysli na moudrost mimo člověka - je to něco skutečného? Lze ji chápat jako něco éterického či plamenného? Nelze, pouze snad, pokud si ji představíš uvnitř v éteru či plameni. A pokud se moudrost nalézá uvnitř, musí mít ve všech ohledech formu takovou, jakou má člověk. Má-li se moudrost nacházet uvnitř této formy, nic jí nesmí chybět.

Krátce řečeno - formou moudrosti je člověk. A jelikož člověk je formou moudrosti, je také formou lásky, milosrdenství, laskavosti, dobra a pravdy, neboť ty s moudrosti působí zajedno.

O tom, že láska a moudrost se nemohou vyskytovat mimo formu, viz výše (odst. 40-43).

287. Skutečnost, že láska a moudrost jsou člověkem, můžeme také nahlédnout díky nebeským andělům, kteří jsou natolik lidsky krásní, nakolik jsou v lásce, a odtud i v moudrosti od Pána. Totéž vidíme i z toho, co se ve Slovu praví o Adamovi, jenž byl stvořen v podobu a obraz Boží *(Genesis* 1,26) - byl totiž stvořen ve formu lásky a moudrosti.

Každý pozemský člověk se rodí s lidskou formou těla, protože jeho duch, jenž se také nazývá duší, je člověkem - a člověkem je proto, že je příjemcem lásky a moudrosti od Pána. Nakolik je duch neboli duše skutečně přijímá, natolik se po smrti materiálního těla, které si nesl s sebou, stává člověkem. Nakolik je však nepřijímá, natolik se stává monstrem, jež si uchovává něco z lidskosti díky své schopnosti přijímat.

288. Jelikož Bůh je Člověk, celé andělské nebe ve svém souhrnu představuje jednoho člověka. Dělí se na kraje a oblasti podle údů, vnitřních orgánů a smyslových orgánů člověka. Existují nebeská společenství, jež vytvářejí oblast mozku a všech jeho součástí, oblast všech orgánů obličeje a také oblast vnitřních tělesných orgánů. Tyto oblasti se od sebe odlišují přesně jako v člověku. Andělé dokonce vědí, ve které oblasti Člověka žijí.

Nebe jako celek má tento vzhled proto, že Bůh je Člověk; a Bůh je také nebem, protože andělé, kteří tvoří nebe, jsou příjemci lásky a moudrosti od Pána, a příjemci jsou obrazy.

Na konci několika kapitol v knize *Nebeská tajemství*[9] jsem ukázal, že nebe má formu všeho, co je součástí člověka.

289. Vidíme tak, jak nicotné jsou představy lidí, kteří o Bohu smýšlejí jinak než jako o Člověku a božské atributy si představují mimo Boha, který je Člověkem. Odděleně od Člověka jsou tyto koncepty pouhé teoretické konstrukce.

O tom, že Bůh je vlastní Člověk, z něhož jsme my lidé lidmi díky našemu přijímání lásky a moudrosti, viz výše (odst. 11-13). Zdůrazňuji to zde kvůli tomu, co následuje, aby bylo možné pochopit, že vesmír stvořil Bůh, protože je Člověk.

PÁN OD VĚČNOSTI NEBOLI JEHOVAH VYTVOŘIL SÁM ZE SEBE SLUNCE DUCHOVNÍHO SVĚTA, A Z NĚJ STVOŘIL VESMÍR A VŠE V NĚM.

290. O slunci duchovního světa bylo pojednáno v druhé části tohoto díla, kde jsme ukázali následující. V duchovním světě se Božská Láska a Moudrost jeví jako duchovní slunce (odst. 83-88). Z tohoto slunce vyzařuje duchovní teplo a duchovní světlo (odst. 89-92). Toto slunce není Bůh, ale je vyzařováním z Božské Lásky a Moudrosti Boha-Člověka. Obdobně to platí pro teplo a světlo z onoho slunce (odst. 93-98). Slunce duchovního světa se nachází ve střední výšce a objevuje se ve stejné vzdálenosti od andělů jako slunce přírodního světa od lidí (odst. 103-107). V duchovním světě se východ nalézá tam, kde se objevuje Pán jako slunce, a to určuje i ostatní strany (odst. 119-123, 124-128). Andělé se vždy obracejí tváří k Pánu jako slunci (odst. 129-134, 135-139). Pán stvořil vesmír a vše v něm prostřednictvím onoho slunce, které je prvním vyzařováním Božské Lásky a Moudrosti (151-156). Slunce přírodního světa je čistý oheň; příroda, jež z onoho slunce pochází, je proto mrtvá. Slunce přírodního světa bylo stvořeno proto, aby mohlo být dokončeno a dokonáno dílo stvoření (odst. 157-162). Bez těchto dvou sluncí, jednoho živého a druhého mrtvého, by nedošlo ke stvoření (odst. 163-166).

291. Ve druhé části jsem mimo jiné ukázal, že ono slunce není Pán, ale že je vyzařováním z Jeho Božské Lásky a Moudrosti. Používáme termín vyzařování, neboť ono slunce bylo vytvořeno z Božské Lásky a Božské Moudrosti, jež jsou substancí a formou o sobě, a Božství vyzařuje jejich prostřednictvím.

Lidský rozum je však takový, že neustane, dokud nespatří příčinu věcí, tedy dokud nevidí, jak se věci dějí. Nyní tedy potřebuje pochopit, jak bylo stvořeno slunce duchovního světa, jež není Pánem, ale je vyzařováním z Něj. Proto si o tom něco povíme.

O tomto předmětu jsem dlouze rozmlouval s anděly. Řekli mi, že to chápou jasně ve svém duchovním světle, ale že je téměř nemožné, aby to vysvětlili člověku v jeho přírodním světle, neboť tyto dva druhy světla, tedy i myšlení, se tolik liší.

Pravili však, že je to podobné jako se sférou pohnutek a z nich vycházejících myšlenek, jež obklopuje každého anděla a skrze kterou se anděl zpřítomňuje blízkým i dalekým. Tato okolní sféra není anděl sám, ale pochází z celého jeho těla a všech jeho částí, z nichž plynule jako říční proud vyzařují substance a obklopují ho. Tyto substance, blízké jeho tělu, jsou neustále oživovány dvěma zřídly jeho životního hnutí, srdcem a plícemi. Působí také aktivně v atmosférách, a tím vyvolávají pocit přítomnosti anděla s ostatními. Neexistuje tedy žádná jiná sféra pohnutek a z nich vznikajících myšlenek (přestože je tak nazýváme), která by z andělů vycházela a spojitě plynula - pohnutky jsou totiž pouhé stavy forem mysli anděla.

Ještě dodali, že takovou sféru má kolem sebe každý anděl, neboť ji má kolem sebe i Pán; a tato sféra kolem Pána obdobně pochází z Něj. Je to jejich slunce neboli slunce duchovního světa.

292. Takovou sféru kolem andělů a duchů mi bylo dovoleno vnímat dost často. Také jsem viděl, že existuje společná sféra kolem skupin andělů ve společnosti. Bylo mi také umožněno vidět různé druhy těchto sfér - v nebi někdy jako jemný plamen a zářivý obláček, a v pekle jako hustý a černý mrak. Kromě toho jsem mohl tyto sféry vnímat podle různých vůní a pachů - což mi potvrdilo, že každého v nebi a v pekle obklopuje sféra vytvořená ze substancí, které se uvolnily a odloučily od jeho těla.

293. Také jsem si všiml, že tato sféra nevychází pouze z andělů a duchů, ale naprosto ze všeho, co je v onom světě k vidění - například ze stromů a jejich plodů, z keřů a jejich květů, z bylin a travin a dokonce i ze země a jejích jednotlivých částic. To mi ukázalo, že jde o univerzální charakteristiku jak živých, tak i neživých předmětů a že vše je obklopeno něčím, co odráží nitro dané věci a co ona věc neustále vydechuje.

Zkušenost mnoha učenců ukazuje, že něco podobného se děje i v přírodním světě. Z každého člověka i zvířete, a také ze stromů, plodů, keřů, květin, a dokonce i z kovů a kamenů neustále vyzařuje vlna výronů. To má přírodní svět z duchovního světa a duchovní svět z Božství.

294. Jelikož částice, jež vytvářejí slunce duchovního světa, pocházejí z Pána, ale nejsou Pánem, nejsou životem o sobě, ale jsou o tento život o sobě připraveny. Obdobně částice, které proudí z anděla a člověka a vytvářejí kolem nich sféru, nejsou andělem nebo člověkem. Jsou z nich odvozeny, ale nemají jejich život. Tvoří s andělem či člověkem jedno pouze v tom smyslu, že s nimi souhlasí, neboť jsou odvozeny z tělesných forem, jež v nich tvořily životní formu anděla či člověka.

Jde o tajemství, která andělé mohou spatřit skrze představy svého duchovního myšlení a které mohou vyjádřit řečí. My lidé však toho svými přírodními představami nejsme schopni. Tisíc duchovních představ totiž vytváří jedinou představu přírodní; a člověk nedokáže rozvést jednu přírodní představu na některou představou duchovní, a již vůbec ne na několik z nich. Přírodní a duchovní představy se totiž liší z hlediska vertikálních stupňů, o čemž jsme hovořili v části třetí.

295. Následující zkušenost mě poučila o tom, jaký je rozdíl mezi myšlením andělů a lidí. Bylo jim řečeno, aby na něco mysleli duchovně a potom mi o tom pověděli. Když tak učinili a chtěli mi o tom říci, nemohli - prý to nemohou nijak vyjádřit. Právě tak je tomu s jejich duchovní řečí a s jejich duchovním písmem. Nenašlo se jediné slovo duchovní řeči, které by bylo podobné některému slovu řeči přírodní, a ani jediný prvek duchovního písma podobný písmu přírodnímu - kromě existence písmen, z nichž každé obsahovalo úplný smysl.

Podivuhodné však je, že se jim zdá, jak mi řekli, že v duchovním stavu myslí, hovoří a píšou stejně jako lidé ve stavu přírodním, přestože žádná taková podobnost neexistuje. Z toho jsem poznal, že přírodní a duchovní skutečnosti se odlišují vertikálními stupni a že spolu nekomunikuji jinak než pomocí souvztažnosti.[505]

V PÁNU JSOU TŘI SKUTEČNOSTI, JEŽ JSOU PÁNEM: BOŽSKÁ LÁSKA, BOŽSKÁ MOUDROST A BOŽSKÁ UŽITEČNOST. TYTO TŘI SKUTEČNOSTI SE ZDÁNLIVĚ **VYSKYTUJÍ MIMO SLUNCE DUCHOVNÍHO SVĚTA: BOŽSKÁ LÁSKA JAKO TEPLO,** BOŽSKÁ MOUDROST JAKO SVĚTLO A BOŽSKÁ UŽITEČNOST JAKO ATMOSFÉRA, KTERÁ JE DRŽÍ POHROMADĚ.

296. O tom, že ze slunce duchovního světa vyzařuje teplo a světlo a že teplo vyzařuje z Božské Lásky Pána a světlo z Jeho Božské Moudrosti, viz výše (odst. 89-92 *[93-98],* 99-102 a 146-150). Nyní si řekneme, že třetí skutečností, která vychází z tohoto slunce, je atmosféra, která je schránou tepla a světla, a že vychází z onoho Božského aspektu Pána, jenž se nazývá Užitečností.

297. Každý, kdo myslí alespoň do jisté míry osvíceně, může vidět, že láska má za svůj cíl a záměr něco užitečného a že tento užitek vytváří prostřednictvím moudrosti. Sama ze sebe však nic užitečného vytvořit nemůže, ale potřebuje k tomu moudrost. Koneckonců, co je láska, neexistuje-li něco, co může milovat? Toto „něco" je užitečnost; a protože užitečnost je tím, co je milováno a co vzniká prostřednictvím moudrosti, plyne z toho, že je schránou moudrosti a lásky.

Ze tato trojice - láska, moudrost a užitečnost - následuji po sobě podle vertikálních stupňů a že konečný stupeň je souhrnem, schránou a základnou předchozích stupňů, bylo ukázáno v odst. 209-216 výše i jinde. Je tedy zřejmé, že tato trojice - Božská láska, Božská moudrost a Božská užitečnost - jsou v Pánu a že ve své podstatě jsou Pánem.

298. V následujícím textu plně prokážu, že člověk je vzhledem ke svému zevnějšku i nitru formou veškeré užitečnosti a že všechny užitky ve stvořeném vesmíru těmto užitečnostem člověka odpovídají. Zde se o tom pouze zmiňuji, abych upozornil na to, že Bůh jako Člověk je vlastní formou všech užitků, z nichž odvozují původ veškeré užitky ve stvořeném vesmíru. Celý stvořený vesmír je proto vzhledem ke svým užitkům Jeho obrazem.

Užitkem se nazývá to, co již od stvoření učinil Bůh-Člověk, tedy Pán, součástí řádu. Naopak užitkem není to, co pochází z vlastního já člověka - to je totiž peklo, a vše z něj je proti řádu.

299. Tato trojice - Láska, Moudrost a Užitečnost - tedy existuje v Pánu a je Pánem; a jelikož Pán je všude, je všudypřítomný. A protože Pán se nemůže takový, jaký je sám v Sobě a jaký je ve svém slunci, zpřítomnit žádnému andělu ani člověku, zjevuje se jim prostřednictvím takových skutečností, které přijmout mohou. Pokud jde o lásku, činí tak prostřednictvím tepla, pokud jde o moudrost, činí tak prostřednictvím světla, a pokud jde o užitečnost, činí tak prostřednictvím atmosféry.

Pán se vzhledem k užitečnosti zjevuje prostřednictvím atmosféry, protože atmosféra je schránou tepla a světla, tak jako užitečnost je schránou lásky a moudrosti. Teplo a světlo, jež vyzařují z Božského slunce, nemohou plynout v „ničem", tedy ve vakuu, ale potřebují něco, co je bude obsahovat jako jejich nositel.[51)] Tuto schránu nazýváme atmosférou, jež obklopuje slunce; přijímá teplo a světlo do svého nitra a odvádí je k nebi, kde žijí andělé, a odtud ke světu, kde žijí lidé. Umožňuje tak, aby se všude projevovala Pánova přítomnost.

300. Výše (v odst. 173-178 a 179-183) jsem ukázal, že v duchovním světě jsou atmosféry stejně jako v přírodním světě. Uvedl jsem, že atmosféry duchovního světa jsou duchovní a atmosféry přírodního světa jsou přírodní. Pokud jde o původ duchovní atmosféry bezprostředně obklopující duchovní slunce, je nyní jasné, že je ve své podstatě stejné kvality jako duchovní slunce ve své podstatě, a to ve všech aspektech.

Ze je tomu tak, dotvrzují andělé, jejichž duchovní myšlenkové představy jsou bezprostorové: říkají, že existuje jen jediná substance, z níž vzniká vše ostatní, a že touto substancí je slunce duchovního světa. A jelikož Božství se nenachází v prostoru a je stejné v tom největším i nejmenším, platí totéž i pro duchovní slunce, které je prvotním vyzařováním Boha-Člověka. Dále říkají, že tato jediná substance, která je sluncem, prochází skrze atmosféry jejich postupnými neboli horizontálními a oddělenými neboli vertikálními stupni a vyvolává veškerou různorodost ve stvořeném vesmíru.

Andělé podotkli, že pokud nevyloučíme ze svých myšlenkových představ prostor, nemůžeme to v žádném případě pochopit. Nevyloučíme-li jej, zdání musí nutně navodit klamy. Těm však nepodlehneme, pokud si uvědomíme, že Bůh je vlastní Bytí, které je zdrojem všeho.

301. Kromě toho andělé svými bezprostorovými myšlenkovými představami jasně vidí, že ve stvořeném vesmíru nežije nikdo jiný než Bůh-Člověk, tedy Pán; dále, že nic se nepohybuje jinak než prostřednictvím života z Něj; a že nic neexistuje jinak než díky slunci z Něj. A tak je pravda, že v Bohu žijeme, pohybujeme se a jsme.[52)]

ATMOSFÉRY, JEŽ JSOU TŘI V OBOU SVĚTECH, DUCHOVNÍM A PŘÍRODNÍM, SE NA POSLEDNÍ ÚROVNI ZAKONČUJÍ V SUBSTANCÍCH A LÁTKÁCH CHARAKTERISTICKÝCH PRO ZEMI.

302. Že v obou světech, duchovním a přírodním, existují tři atmosféry, které se odlišují vertikálními stupni a kterých ubývá směrem dolů podle stupňů horizontálních, bylo ukázáno v třetí části v odst. 173-176 *[173-178]*. Jelikož atmosfér směrem dolů ubývá, jsou stále hustší a inertnější, až jsou nakonec tak husté a inertní, že to již nejsou atmosféry, ale inertní substance. Ty se v přírodním světě stabilizují jako pozemská hmota.

Tento původ substancí a látek má tři důsledky. Za prvé, substance a látky mají také tři stupně; za druhé, atmosféry, které je obklopují, je udržuji ve vzájemném spojení; a za třetí, jsou uzpůsobeny tak, aby ve svých formách mohly poskytovat všechny druhy užitků.

303. Kdo by nesouhlasil s tím, že substance neboli látky na zemi byly vytvořeny ze slunce prostřednictvím jeho atmosfér, pomyslí-li na to, že mezi první a poslední úrovní probíhají neustálé zprostředkující procesy a že nic nemůže vzniknout odjinud než z předchozího, a tedy

v konečném důsledku z prvotního. Prvotní je slunce duchovního světa, a prvotní duchovního slunce je Bůh-Člověk neboli Pán.

Jelikož tedy atmosféry jsou oním předchozím, skrze něž je duchovní slunce přítomno v poslední úrovni, a jelikož tohoto předchozího vzhledem k aktivitě a rozpínání neustále (až ke konečné úrovni) ubývá, plyne z toho, že jak tato aktivita a rozpínání na konečné úrovni ustává, z atmosfér se stávají substance a látky, jaké nalézáme na zemi. Z atmosfér, ze kterých vznikly, si v sobě udržují sklon a úsilí pro vytváření užitků.

Pokud lidé neodvozují stvoření vesmíru a všeho v něm ze spojitých zprostředkujících procesů počínaje prvotním, nemohou se vyhnout hypotézám, jež jsou neúplné a odtržené od skutečné příčiny. Prozkoumá-li takové hypotézy mysl, která vnikla do otázky hlouběji, jeví se jí nikoli jako dům, ale jako hromada sutin.

304. Díky tomuto společnému původu celého stvořeném vesmíru mají i ty nejmenší jednotlivosti v něm obdobný charakter. I ony postupují od svého počátku až ke svému konečnému vyjádření, kde jsou v relativně klidném stavu, aby zde nalezly spočinutí a trvání.

V lidském těle se takto vyvíjejí vlákna ze svých prvotních forem až ve šlachy, a vlákna spolu s cévkami ze svých prvotních forem v chrupavky a kosti, v nichž nalézají stabilitu a trvalost.

Jelikož vlákna a cévky se v člověku takto vyvíjejí ze své prvotní formy do konečné formy, vyvíjejí se obdobně i jejich stavy. Těmito stavy jsou vjemy, myšlenky a pohnutky. Ty se také šíří z prvotního stavu, kde se nalézají ve světle, až ke stavu konečnému, kde jsou ve stínu; neboli od prvotního stavu, kde jsou v teple, až ke konečnému, kde nejsou v teple. Protože se takto vyvíjejí, vyvíjí se obdobně i láska a vše, co jí náleží, a moudrost se vším, co jí náleží. Stručně řečeno: takto se vyvíjí vše ve stvořeném vesmíru. Je to totéž, co jsme uvedli výše (odst. 222-229), totiž že ve všem, co bylo stvořeno, v tom největším i nejmenším, existují dva druhy stupňů.

Oba druhy stupňů se nalézají i v těch nejmenších jednotlivostech, protože duchovní slunce je jedinou substancí, z níž vše pochází, jak si duchovně představují andělé (odst. 300).

V SUBSTANCÍCH A LÁTKÁCH, JEŽ VYTVÁŘEJÍ ZEMI, NENÍ NIC Z BOŽSTVÍ O SOBĚ; AVŠAK z BOŽSTVÍ O SOBĚ POCHÁZEJÍ.

305. Z poznatků o původu země, o kterých jsme hovořili v předchozím oddíle, můžeme usoudit, že v jejich substancích a látkách se nenalézá nic z Božství o sobě a že veškeré Božství o sobě postrádají. Jsou, jak bylo uvedeno, ukončením a ohraničením atmosfér, jejichž teplo přechází v zimu, světlo v tmu a aktivita v nečinnost. Avšak spojitostí se substancí duchovního slunce si udržely něco, co má toto slunce z Božství, což je (jak jsem uvedl výše v odst. 291-298 *[291-294])* sféra obklopující Boha-Člověka neboli Pána. Prostřednictvím atmosfér vznikly z této sféry spojitostí se sluncem substance a látky tvořící země.

306. Původ zemí z duchovního slunce prostřednictvím atmosfér nelze popsat jiným způsobem, používáme-li termíny vycházející z přírodních představ. Lze jej však popsat jiným způsobem pomocí slov odvozených z duchovních představ, neboť ty neobsahují prostor. A jelikož jsou bezprostorové, nelze je obsáhnout žádnými výrazy přírodního jazyka.

O tom, že duchovní myšlenky, řeč a písmo se natolik odlišují od přírodních myšlenek, řeči a písma, že nemají nic společného a komunikují spolu pouze skrze souvztažnosti, viz výše (odst. 295). Tolik tedy musí stačit, abychom do jisté míry pochopili původ zemí přírodním způsobem.

VEŠKERÉ UŽITKY, JEŽ JSOU CÍLI STVOŘENÍ, SE NALÉZAJÍ VE FORMÁCH A NABÝVAJÍ TĚCHTO FOREM ZE SUBSTANCÍ A LÁTEK CHARAKTERISTICKÝCH PRO ZEMI.

307. Vše, o čem jsme doposud hovořili - slunce, atmosféry a země - jsou pouze prostředky sloužící svým cílům. Tyto účely stvoření vytváří Pán jako slunce prostřednictvím atmosfér ze zemí; nazývají se užitky. Jsou co do svého rozsahu vším, co tvoří rostlinnou říši, vším, co tvoří živočišnou říši a posléze i lidský rod a z něj nebe andělů.

Nazýváme je užitky, neboť jsou příjemci Božské Lásky a Moudrosti; a jelikož se obracejí k Bohu Stvořiteli, od Něhož vzešly, spojují Jej tak s Jeho velikým dílem. Stejně jako vznikly, tak díky tomuto spojení skrze

Něj i dále trvají. Uvedl jsem, že se obracejí k Bohu Stvořiteli, od Něhož vzešly, a spojují Jej tak s Jeho velikým dílem; to však bylo uvedeno jen podle zdání. Správně bychom to měli chápat tak, že Bůh Stvořitel to zařídil tak, aby se k Němu užitky obracely a spojovaly se s Ním jen zdánlivě samy od sebe. Jakým způsobem se obracejí, a tím i spojují, to bude řečeno v následujícím.

O těchto tématech jsem již něco naznačil na příslušných místech dříve. Například že Božská Láska a Moudrost nemohou jinak než být a projevovat se v druhých, stvořených ze sebe (odst. 47-51); že vše ve stvořeném vesmíru je příjemcem Božské Lásky a Moudrosti (odst. 55-60); že užitky všeho stvořeného stoupají stupeň po stupni k člověku a skrze člověka k Bohu Stvořiteli, svému zdroji (odst. 65-68).

308. Kdo není schopen jasně nahlédnout, že cílem stvoření jsou užitky a že od Boha stvořitele může vzniknout, a proto může být stvořeno, pouze to, co je užitečné? Aby něco bylo užitečné, musí to existovat kvůli něčemu jinému. Být užitečný pro druhé však znamená také být užitečný pro sebe, neboť pro sebe jsme užiteční za tím účelem, abychom byli schopni být užiteční druhým. Kdo myslí takto, může si také uvědomit, že užitečnost, jež je skutečně užitečná, nemůže vzniknout z člověka, ale musí být v nás od toho, od Něhož je užitečné vše, co existuje - tedy od Pána.

309. Jelikož zde pojednáváme o formách užitků, probereme toto téma v následujícím pořádku:

1. V zemi je úsilí vytvářet užitky ve formách neboli formy užitků.
2. Ve všech formách užitků přebývá určitý obraz stvoření vesmíru.
3. Ve všech formách užitků přebývá určitý obraz člověka.
4. Ve všech formách užitků přebývá určitý obraz nekonečna a věčnosti.

310. *1. V zemi je úsilí vytvářet užitky ve formách neboli formy užitků.* Na skutečnost, že se v zemi skrývá toto úsilí, můžeme usoudit z jejího původu: z toho, že substance a látky, z nichž se země skládají, ukončují a vymezují atmosféry, které vystupují z duchovního slunce jako užitky (viz výše odst. 305 a 306). Dále, jelikož substance a látky, které vytvářejí zemi, pocházejí z tohoto zdroje a jejich sloučeniny drží pohromadě tlakem okolních atmosfér, plyne z toho, že právě odsud pochází jejich neustálé úsilí vytvářet formy užitků. Tuto kvalitu samu - tedy schopnost vytvářet užitky - odvozují ze svého původu: ze skutečnosti, že jsou konečnou mezí atmosfér, s nimiž proto souhlasí.

Bylo řečeno, že toto úsilí a tato kvalita přebývá v zemi, avšak rozumí se, že dlí v substancích a látkách, z nichž se země skládá - ať v zemi samé, nebo v jejích exhalacích v atmosférách. Je známým faktem, že atmosféry jsou tohoto úsilí plné.

Skutečnost, že substance a látky opravdu vyvíjejí v zemi takové úsilí a mají takovou kvalitu, jasně vysvítá z faktu, že všechny druhy semen se otevírají prostřednictvím tepla až do svého nitra a že jsou nasycovány částečkami tak jemnými, že nemohou pocházet z jiného zdroje než duchovního; tímto způsobem získávají schopnost spojit se se svou užitečností, a tak se rozmnožují. Potom se spojují s látkami přírodního původu a vytvářejí formy užitku, jež pak jakoby vypouštějí z lůna, takže přicházejí na světlo, aby mohly rašit a růst.

Toto úsilí pak neustále působí ze země skrze kořen až ke konečné mezi a z této meze zpět k prvotním elementům, v nichž se nalézá vlastní užitek ve svém zdroji. Tímto způsobem se užitek přeměňuje na formy. Jakožto forma vzniklá z užitku (jenž je jako duše) si v tomto vývoji od prvotního k poslednímu a od posledního k prvotnímu nese s sebou to, že jako celek i každou svou částí je něčím užitečná. Řekl jsem, že užitek je jako duše, neboť jeho forma je jako tělo.

Z toho také plyne, že existuje ještě hlubší úsilí, úsilí vytvářet vegetačními procesy užitky pro živočišnou říši, neboť všechny druhy zvířat se díky těmto procesům živí. Dále z toho plyne, že se v nich skrývá i to nejniternější úsilí, což je úsilí prokazovat užitky lidskému pokolení. Tyto závěry plynou z následujících předpokladů: (a) Existuje konečná mez, na které se v příslušném pořadí nalézá současně vše předchozí - jak bylo na různých místech ukázáno výše.[53)] (b) Ve všem, tom největším i nejmenším, se nacházejí dva druhy stupňů, jak bylo ukázáno výše

v odst. 222-229. Platí to i pro ono úsilí, (c) Všechny užitky jsou Pánem vytvářeny z konečné úrovně, a proto právě v této úrovni musí spočívat úsilí po jejich dosažení.

311. Přesto však není každé úsilí živé. Existuje úsilí vyvíjené energiemi konečného vyjádření života (tedy životními energiemi pocházejícími ze života), jež usilují všemi dostupnými prostředky o návrat ke svému zdroji. Takovými silami se stávají v konečné mezi atmosféry, jejichž působením jsou substance a látky charakteristické pro země uváděny do forem, v nichž jsou udržovány vnitřně i zevně. Nedostává se však místa, abych tuto otázku dále vysvětloval, jelikož se jedná o příliš rozsáhlé téma.

312. Prvním produktivním procesem země, dokud byla ještě nová a v jednoduchém stavu, bylo zplodit semena. Jejím prvotním úsilím nemohlo být nic jiného.

313. *2. Ve všech formách užitků přebývá určitý obraz stvořeni vesmíru.* Existují tři druhy forem užitků: formy užitků říše nerostné, formy užitků říše rostlinné a formy užitků říše živočišné.

Formy užitků nerostné říše nelze popsat, neboť se viditelně neprojevují. Prvotními formami jsou ty nejjemnější substance a látky, jež tvoří zemi. Druhotnými formami jsou jejich sloučeniny, jež jsou nekonečně rozmanité. Třetí formy vytvářejí zetlelé rostliny a mrtvá zvířata a jejich nepřetržité výpary a exhalace, jež se připojují k zemi a vytvářejí její půdu.

Tyto tři stupně forem nerostné říše nabízejí obraz stvořeni tím, že jsou oživovány sluncem prostřednictvím atmosfér a jejich tepla a světla a vytvářejí tak užitky v konkrétních formách, jež jsou cíli stvoření. Tento obraz stvoření se ukrývá hluboko v jejich úsilí (viz výše odst. 310).

314. Formy užitků rostlinné říše skýtají obraz stvoření tím, jak se vyvíjejí od svých prvotních elementů ke konečným a od konečných zpět k prvotním. Jejich prvotními elementy jsou semena, konečnými elementy jsou stonky obalené kůrou. Skrze kůru, jež je nejzazší mezí stonku, se užitky vyvíjejí k semenům, jež jsou (jak bylo řečeno) jejich prvotním elementem.

Stonky oděné kůrou představují zeměkouli obalenou zeminami, z nichž se tvoří a formují všechny užitky. Mnohým je známo, že vegetační růst prochází kůrou, lýkem a tkanivem a že toto úsilí postupuje obalem kořenů, stonkem a větvemi až k počátkům plodů a podobným způsobem skrze plody k semenům. Obraz stvoření ve formách užitků je patrný z jejich postupného formování od prvotního k poslednímu a od posledního k prvotnímu, a také z toho, že celý tento vývoj směřuje k cíli vytvářet plody a semena, tedy užitky.

Z výše řečeného vidíme, že stvoření vesmíru se vyvíjelo od svého prvopočátku, kterým je Pán oděný sluncem, až ke své nejzazší mezi, kterou tvoří země, a odtud skrze své užitky opět ke svému prvopočátku neboli Pánu. Vidíme tedy, že cílem veškerého stvořeni jsou užitky.

315. Musíme si uvědomit, že teplo, světlo a atmosféry přírodního světa k tomuto obrazu stvoření vůbec nijak nepřispívají - je výsledkem tepla, světla a atmosfér slunce duchovního světa. Ty s sebou nesou tento obraz a vnášejí jej do forem užitků rostlinné říše. Teplo, světlo a atmosféry přírodního světa dělají jen to, že otevírají semena, rozvíjejí jejich plodnost a přivádějí k nim látky, které jim dávají pevnost.

To však neuskutečňují pomocí energie ze svého slunce, jež sama o sobě není ničím, ale pomocí energie z duchovního slunce, která je k tomu neustále pohání. Samy k tomu, aby stvoření vtiskly tento obraz, ničím nepřispívají. Obraz stvoření je totiž duchovní; avšak aby byl viditelný, aby skýtal užitky v přírodním světě a byl stálý a trvalý, musí se „zhmotnit", tedy vyplnit hmotou tohoto světa.

316. Podobný obraz stvoření nacházíme ve formách užitků živočišné říše. Ze semene vloženého do dělohy (vajíčka) se například vytvoří tělo, které je jeho konečným vyjádřením; a když dospěje, vytváří nová semena. Tento vývoj se podobá vývoji forem užitků rostlinné říše. Semena jsou počátkem, děloha nebo vajíčko je jakoby zemí; stav před porodem odpovídá stavu semene v zemi, když vyrůstá kořen, a stav po porodu až k dalšímu rozmnožování odpovídá rašení stromu až do doby, kdy dosáhne stavu plodnosti.

Tato paralela nám ukazuje, že formy rostlinné i živočišné mají v sobě jistou podobnost stvoření. Konkrétně jde o podobný vývoj od prvotního ke konečnému a od konečného k prvotnímu.

Obdobný obraz stvoření vzniká i v jednotlivých složkách naší lidské podstaty, neboť podobně se vyvíjí i láska skrze moudrost v užitečnost, a proto i vůle skrze rozum v jednání či láska k bližnímu skrze víru v skutky. Vůle a rozum stejně jako láska k bližnímu a víra jsou prvotní zdroje; jednání a činy jsou konečná vyjádření. Z nich se prostřednictvím radosti, kterou skýtá užitečnost, navracíme k počátku; a tím je, jak bylo řečeno, vůle a rozum neboli láska k bližnímu a víra.

Že se tento návrat děje prostřednictvím radosti z užitečnosti, vidíme jasně z toho, že cítíme radost z jednání a skutků, které konáme z lásky. Tato láska totiž plyne zpět k prvotnímu zdroji, z nějž vyšla, a tím uskutečňuje spojení. Radost z jednání a skutků je radost zvaná užitečnost.

Obdobný vývoj od prvotního ke konečnému a od konečného k prvotnímu vzniká i v těch nejčistších organických formách pohnutek a myšlenek člověka. V lidském mozku existují hvězdicovité formy, jež tvoří takzvanou šedou hmotu. Z nich vybíhají vlákna, jež jsou z týlu vedena míchou do těla, kde pronikají ke konečným elementům. Od nich se opět navracejí ke svým počátkům, a to prostřednictvím cév.

Obdobně se vyvíjejí veškeré pohnutky a myšlenky, což jsou obměny a variace stavů těchto forem a substancí. Vlákna vycházející z oněch forem neboli substancí jsou totiž srovnatelná s atmosférami vznikajícími z duchovního slunce, jež jsou schránami tepla a světla. Tělesné konání se podobá skutečnostem vytvářeným ze země atmosférami, jejichž radost z užitečnosti se navrací ke svému zdroji.

Charakter tohoto vývoje a skutečnost, že ztělesňuje obraz stvoření, však stěží pochopíme dokonale. Tisíce a tisíce působících sil se totiž při své aktivitě projevují jako síla jediná. Radost z užitečnosti navíc nevytváří v našem myšlení žádnou představu, ale vzněcuje nás, aniž bychom ji jasně vnímali.

O těchto tématech viz, co bylo řečeno a ukázáno výše: že užitky všeho stvořeného stoupají vertikálními stupni k člověku a skrze člověka k Bohu Stvořiteli, svému zdroji (odst. 65-68); a že cíl stvoření (jímž je snaha, aby se vše navrátilo ke Stvořiteli, a tím se uskutečnilo spojení) se projevuje v konečných formách (odst. 167-172).

Tyto předměty se však objeví v ještě jasnějším světle v následující kapitole, kde pojednám o souvztažnosti vůle a rozumu se srdcem a plícemi.

317. *3. Ve všech formách užitků přebývá určitý obraz člověka.*

To bylo ukázáno výše (odst. 61-64). V následující části uvidíme, že veškeré užitky, od těch prvotních až po konečné a od konečných k prvotním, mají vztah a souhlasí se vším, co je součástí člověka, takže člověk je určitým obrazem vesmíru, a naopak vesmír je vzhledem k užitkům obrazem člověka.

318. *4. Ve všech formách užitků přebývá určitý obraz nekonečna a věčnosti.*

Obraz nekonečna se v těchto formách projevuje úsilím a schopností zaplnit prostor celé země, a dokonce mnoha zemí, až do nekonečna. Z jediného semínka vzniká strom, keř nebo rostlina, která zaplní svůj prostor. Z každého stromu, keře nebo rostliny se vytvoří další semínka, z některých i tisíce semínek. Kdyby ta byla zaseta a vyklíčila, zaplnilo by každé z nich opět svůj prostor. A kdyby z každého jejich semínka stále znovu vznikalo takové množství nových semen, za pár let by se zaplnila celá země. Kdyby toto rozplozování pokračovalo dál, zaplnilo by mnoho zemí, a to do nekonečna. Počítej z jednoho semene tisíc, a pak znásob každý tisíc tisícem desetkrát, dvacetkrát či stokrát, a uvidíš.

Podobným způsobem je v těchto procesech přítomen obraz věčnosti. Semena se rozmnožují rok za rokem a tato reprodukce nikdy neustává. Neustala od stvoření světa a neustane do věčnosti.

Tyto dvě skutečnosti jsou patrným důkazem a výmluvným znamením toho, že celý vesmír byl stvořen nekonečným a věčným Bohem.

Kromě těchto obrazů nekonečna a věčnosti se tento obraz projevuje také rozmanitostí. Nikde ve stvořeném vesmíru neexistuje žádná substance, stav či věc identická s nějakou jinou. Nenajdeme ji v atmosférách, v zemích ani ve formách, které z nich vznikají; v ničem, co vyplňuje vesmír, tedy nemůže po celou věčnost vzniknout nic identického. Projevuje se to i rozmanitostí lidských tváří - na celém světě není a do věčnosti nebude jediná, která by byla přesně stejná jako jiná. Proto neexistují ani dvě stejné duše, neboť tvář je obrazem duše.

VŠE VE STVOŘENÉM VESMÍRU JE Z HLEDISKA UŽITEČNOSTI OBRAZEM ČLOVĚKA; TO SVĚDČÍ O TOM, ŽE BÚH JE ČLOVĚK.

319. Dávnověcí lidé nazývali člověka mikrokosmem, neboť odráží makrokosmos, jenž je vesmírem v plném rozsahu. Dnes již však nikdo nezná důvod, proč jej staří tak nazývali. Nic z vesmíru či makrokosmu se v nás totiž neprojevuje - kromě toho, že jsme vyživováni z jeho živočišné a rostlinné říše, že žijeme tělesně, že jsme udržováni při životě jeho teplem, vidíme díky jeho světlu a slyšíme a dýcháme díky jeho atmosférám. To však není příčinou toho, že jsme mikrokosmem, tak jako vesmír a vše v něm je makrokosmem.

Dávní lidé nazývali člověka makrokosmem neboli malým vesmírem díky svým znalostem souvztažností, kterým se těšili, a díky své komunikaci s anděly nebe. Nebeští andělé vědí na základě toho, co vidí kolem sebe, že z hlediska užitečnosti představuje vše ve vesmíru obraz člověka.

320. Skutečnost, že člověk je mikrokosmem neboli malým vesmírem, neboť stvořený vesmír představuje z hlediska užitečnosti obraz člověka, nemůže nikomu vstoupit na mysl; nikdo nemá takovou představu o vesmíru jako lidé v duchovním světě, a nemůže to tedy vědět. Mohou to potvrdit pouze andělé, kteří tam žijí, nebo někdo, komu bylo umožněno v onom světě pobývat a vidět tamní skutečnosti. Jelikož to bylo umožněno mně, mohu z toho, co jsem tam viděl, ono tajemství zjevit.

321. Je třeba vědět, že duchovní svět je svou zevní podobou úplně stejný jako svět přírodní. Objevují se tam země, hory, kopce, údolí, roviny, pole, jezera, řeky a prameny tak jako v přírodním světě, tedy vše, co je součástí nerostné říše. Lze tam vidět také parky, zahrady, háje a lesy, v nichž rostou všechny druhy stromů a keřů se svými plody a semeny, dále nižší rostliny, květiny, byliny a traviny, tedy vše, co je součástí rostlinné říše. Rovněž se tam objevují všechny druhy zvířat, ptáků a ryb - tedy vše, co patří do živočišné říše. Lidé tam jsou andělé a duchové.

To bylo předesláno proto, abychom věděli, že celý duchovní svět je úplně stejný jako svět přírodní - s jediným rozdílem: co je tam, není nehybné a pevné jako to, co je ve světě přírodním, neboť tam není nic přírodního, ale vše je duchovní.

322. Skutečnost, že celý vesmír onoho světa představuje obraz člověka, jasně vysvítá z toho, že vše, o čem jsme se právě zmínili (odst. 321), se živě objevuje a vynořuje kolem každého anděla a kolem andělských společenství, jako by tyto věci vytvořili či stvořili sami andělé. Zůstávají kolem nich a nemizí. Zdání, jako by je vytvářeli andělé, působí fakt, že tyto věci přestanou být viditelné, když anděl odejde nebo se společenství někam přestěhuje. Když na toto místo přijdou jiní andělé, změní se vzhled všeho kolem. Změní se stromy a plody v zahradách, květy a semena v květinových záhonech, byliny a traviny na polích i druhy zvířat a ptáků.

Tyto věci takto vznikají a mění se, protože vše tam vzniká v závislosti na pohnutkách a následných myšlenkách andělů. Jsou to souvztažnosti; a protože skutečnosti, které jsou souvztažné, tvoří jeden celek s tím, s čím jsou souvztažné, jsou to jejich zpřítomňující obrazy.

Vlastni obraz se nezjevuje, když věci pozorujeme v jejich formách, ale zjevuje se tehdy, když se zaměřujeme na užitky. Směl jsem vidět, že když Pán andělům otevřel oči a oni viděli tyto věci podle souvztažnosti jejich užitků, poznávali a viděli v nich sami sebe.

323. Jelikož tedy vše, co vzniká kolem andělů v závislosti na jejich pohnutkách a citech, zobrazuje určitý druh vesmíru vytvářením zemí,

rostlinstva a zvířectva, jež pak tvoří reprezentativní obraz anděla, je zjevné, proč dávní lidé nazývali člověka mikrokosmem.

324. Tato skutečnost byla obšírně doložena v knize *Nebeská tajemství* a také v díle *Nebe a peklo,* stejně jako na různých místech v předchozím textu, kde bylo pojednáno o souvztažnostech. Ukázal jsem tam, že ve stvořeném vesmíru není nic, co by nemělo souvztažnost s něčím v člověku; nejen s jeho pohnutkami a následnými myšlenkami, ale také se smyslovými a vnitřními orgány jeho těla - a to nikoli s těmito orgány jako se substancemi, ale jako s užitky.

Proto se Slovo, hovoří-li o církvi a jejich lidech, zmiňuje tak často o stromech - olivovnících, vinné révě a cedrech, o zahradách, hájích a lesích, o pozemských zvířatech, nebeském ptactvu a mořských rybách. Zmiňuje se o nich, jelikož tyto věci jsou souvztažné a jak již bylo řečeno, skrze souvztažnost tvoří jeden celek. Proto také andělé, když člověk čte o tom ve Slovu, nevnímají tyto věci jako takové, ale místo nich církev nebo lidi církve vzhledem k jejich stavům.

325. Jelikož vše ve vesmíru je obrazem člověka, je Adam vzhledem ke své moudrosti a inteligenci popisován zahradou Eden, v níž se nacházely stromy všech druhů a také řeky, drahé kameny a zlato, a rovněž zvířata, kterým dal jména. To vše označuje skutečnosti, jež byly součástí Adama a vytvářely to, co nazýváme „člověkem".

Něco podobného se praví o Ašúrovi u *Ezechiela* 31,3-9, kde se jím myslí církev vzhledem k inteligenci; a o Tyru (Ez 28,12.13), kterým se míní církev vzhledem k poznání dobra a pravdy.

326. Z toho je zřejmé, že vše ve vesmiru vytváří z hlediska užitečnosti obraz člověka a že tento fakt dosvědčuje, že Bůh je Člověk. Věci, o kterých jsme se právě zmínili, totiž nevznikají kolem andělských lidí z nich samých, ale z Pána skrze ně. Ve skutečnosti vznikají z vlivu Božské Lásky a Moudrosti Pána na anděly, kteří jsou příjemci, a jsou jim představovány způsobem, jakým byl stvořen vesmír. Díky tomu tam lidé vědí, že Bůh je Člověk a že stvořený vesmír je vzhledem k užitkům Jeho obrazem.

VŠECHNY VĚCI, KTERÉ PÁN STVOŘIL, JSOU UŽITEČNÉ. JSOU UŽITEČNÉ V TAKOVÉM POŘADÍ, STUPNI A OHLEDU, V JAKÉM SE VZTAHUJÍ K ČLOVĚKU A SKRZE ČLOVĚKA K PÁNU, SVÉMU ZDROJI.

327. Dosud bylo k tomto tématu řečeno následující: Z Boha stvořitele nemůže vzniknout nic, co by nebylo užitečné (odst. 308). Užitky všech stvořených věcí stoupají po stupních z toho nejnižšího v člověku a skrze člověka až k Bohu stvořiteli, svému zdroji (odst. 65-68). Cíl stvořeni (kterým je záměr, aby se vše navrátilo k Bohu stvořiteli, a tím došlo ke spojeni) se projevuje v konečné úrovni (odst. 167-172). Věci jsou natolik užitečné, nakolik se obracejí ke stvořiteli (odst. 307). Božství nemůže jinak než být a projevovat se v druhých, stvořených ze sebe (odst. 47-51). Vše ve vesmíru je příjemcem podle užitečnosti, a to ve stupních (odst. 58). Vesmír je vzhledem k užitečnosti obrazem Boha (odst. 59); kromě dalších výroků. Je z nich zřejmá pravda, že vše, co Pán stvořil, je užitečné, a to v takovém pořadí, stupni a ohledu, v jakém se to vztahuje k člověku a skrze člověka k Pánu, svému zdroji. Nyní ještě zbývá povědět si podrobněji o užitečnosti.

328. „Člověkem", ke kterému se užitečnost vztahuje, míníme nejen jednotlivce, ale také skupiny lidí a menší či větší společenství, jako jsou republika, království a říše, a rovněž i největší společenství, jimiž je celá země - všechna tato společenství jsou totiž lidská. Obdobné to je v nebi: celé andělské nebe, stejně jako každé nebeské společenství, je před Pánem jako jeden člověk. Proto je každý jednotlivý anděl člověkem.

Že tomu tak je, viz v díle *Nebe a peklo* (odst. 68-103) [68-102]. Z toho vysvítá, co rozumíme „člověkem" v následujícím textu.

329. Cíl stvořeni nám prozrazuje, co to je užitečnost. Cílem stvoření vesmíru je, aby vzniklo nebe andělů; a jelikož cílem je andělské nebe, je jím také člověk neboli lidské pokolení, neboť nebe se vytváří z lidí. Z toho plyne, že všechny věci, které byly stvořeny, jsou prostřední cíle a že jsou užitečné v tom pořádku, stupni a ohledu, v nichž se vztahují k člověku a skrze člověka k Pánu.

330. Jelikož cílem stvoření je andělské nebe z lidského pokolení (tedy i samo lidské pokolení), prostředním cílem je vše ostatní, co bylo stvořeno. Protože se toto stvoření vztahuje k člověku, má na zřeteli tyto tři jeho části: tělo, rozum a duchovnost - tu kvůli spojení s Pánem. Člověk se totiž nemůže s Pánem spojit, není-li duchovní; nemůže však být duchovní, není-li rozumný; a nemůže být rozumný, není-li jeho tělo v celistvém stavu. Tyto aspekty jsou jako dům: tělo tvoří jakoby základy, rozum jakoby vlastní stavbu a duchovnost to, co se nalézá uvnitř domu. Bydlení v domě je spojení s Pánem.

To nám ukazuje, v jakém pořádku, stupni a ohledu se užitky, jež jsou prostředními cíli stvoření, vztahují k člověku; tedy že slouží k podpoře jeho těla, ke zdokonalení jeho rozumu a k přijímání duchovnosti od Pána.

331. *Užitky k podpoře těla* se vztahují k výživě člověka, jeho odívání, obydlí, odpočinku a zábavě, ochraně a zachování stavu. Užitky stvořené k výživě těla tvoří vše z rostlinné říše, co slouží za pokrm a nápoje - například ovoce, hrozny, semena, zelenina a byliny. Dále je tvoří vše z živočišné říše, co pojídáme - například voli, krávy, telata, jeleni, ovce, kozli, jehňata a mléko, které poskytují; také mnoho druhů ptáků a ryb.

Užitky stvořené k odění našeho těla nám také v hojnosti poskytují obě říše, stejně jako užitky sloužící k našemu bydlení, a také k odpočinku a zábavě, ochraně a zachováni stavu. Nebudu je vyjmenovávat, neboť jsou známy a jejich výčet by pouze zaplnil stránky.

Existují také mnohé věci, které nejsou člověku užitečné; tyto nadbytečné věci však vpravdě užitkům nebrání, ale umožňují jim trvat. Dochází také k zneužití toho, co je užitečné; toto zneužití však užitky neničí, právě tak jako překroucení pravdy neničí pravdu jinde než u těch, kdo ji překrucují.

332. *Užitky k zdokonaleni rozumu* tvoří vše, co nás vyučuje věcem, o kterých jsem se právě zmínil. Nazýváme je vědeckými a školskými poznatky a vztahují se k přírodním, ekonomickým, občanským a morálním otázkám. Tyto poznatky čerpáme od rodičů a učitelů, z knih, ze styku s druhými nebo také z vlastního rozmýšlení nad nimi.

Tyto užitky zdokonalují náš rozum natolik, nakolik se nacházejí ve vyšším stupni užitečnosti, a trvají v míře, v jaké je uplatňujeme v životě. Nelze je však vyjmenovat jednak proto, že jich je tak mnoho, jednak proto, že jejich vztah k obecnému dobru je rozmanitý.

333. *Užitky umožňující přijímání duchovnosti od Pána* tvoří vše, co je součástí náboženství, a tedy i bohoslužby; je to tedy vše, co nás učí uznávat a poznávat Boha, dobro a pravdu - a tak nás učí i věčnému životu. Čerpáme je obdobným způsobem jako jiné znalosti od rodičů, učitelů, z kázání a knih a zejména tím, že se oddáváme životu podle těchto zásad. Lidé křesťanského světa je získávají učením a kázáním ze Slova a skrze Slovo od Pána.

Tyto užitky a jejich rozsah můžeme popsat podobným způsobem jako užitky pro naše tělo - jako potravu, odívání, obydlí, odpočinek a zábavu a udržování stavu; musíme je však vztáhnout na duši. Výživa se vztahuje k dobru lásky, odívání k dobru moudrosti, obydlí k nebi, odpočinek a zábava k životnímu štěstí a nebeské radosti, ochrana k bezpečí před útoky zla a zachování stavu k věčnému životu.

To vše Pán poskytuje podle toho, jak uznáváme, že vše, co patří tělu, je také od Pána a že člověk je pouze jako sluha a podřízený hospodář spravující Pánovy statky.

334. Na stavu andělů v nebesích vidíme zcela zjevně, že tyto věci jsou člověku dány k užívání a jsou mu věnovány zcela zdarma. Andělé mají těla, rozum a duchovnost tak jako lidé na zemi. Živí se zdarma, neboť je jim každý den poskytován pokrm. Odívají se zdarma, neboť jsou jim poskytovány oděvy. Bydlí zdarma, neboť jsou jim poskytovány domy; a o nic z toho se nestarají. Nakolik jsou rozumově-duchovní, tolik mají také potěšení, ochrany a zachování stavu.

Rozdíl je v tom, že andělé vidí, že tyto věci pocházejí od Pána, neboť byly stvořeny podle stavů jejich lásky a moudrosti (jak bylo ukázáno v předchozím článku 322). Naopak lidé to nevidí, neboť věci se cyklicky opakují a nedějí se podle našich stavů lásky a moudrosti, ale podle našeho úsilí.

335. Přestože říkáme, že některé věci jsou užitečné, neboť se skrze člověka vztahují k Pánu, nemůžeme říci, že jsou užitečné od člověka kvůli Pánu, ale od Pána kvůli nám. Všechny užitky jsou totiž v Pánu nekonečně sjednoceny a v člověku není ani jeden, který by nepocházel od Pána. Člověk totiž nemůže činit žádné dobro, které by nebylo od Pána, a dobro je tím, co nazýváme užitkem. Podstatou duchovní lásky je činit druhým dobro ne kvůli sobě, ale kvůli nim; a platí to nekonečně více pro podstatu Božské Lásky. Podobná je láska rodičů k dětem. Činí jim dobro z lásky, ne kvůli sobě, ale kvůli nim. Vidíme to jasně na lásce matek k jejich malým dětem.

Lidé věří, že jelikož Pán má být vzýván, uctíván a oslavován, miluje tyto projevy kvůli sobě. On je však miluje kvůli člověku, neboť člověk se jejich zásluhou dostává do stavu, kdy do něj může plynout Božství a on je může vnímat. Nechává tak totiž stranou zaměřenost na své já[54], jež tomuto vtékání a přijímání brání. Zaměření na své já, jež je sebelás¬kou, zatvrzuje a uzavírá srdce. Odsouvá je uznání, že z nás samých ne¬pochází nic než zlo a od Pána nic než dobro. To zjemňuje srdce a přináší pokoru, z níž plyne uctíváni a bohoslužba.

Z toho vyplývá, že užitky, které si Pán prokazuje skrze člověka, slouží tomu, aby z lásky mohl konat dobro. A jelikož to je Jeho láska, radostí Jeho lásky je naše přijímání.

Nikdo by se neměl domnívat, že Pán je s těmi, kteří Jej pouze uctívají. Je s těmi, kteří plní jeho přikázání, tedy užitky. U nich má svůj příbytek, nikoli u těch prvních. (Viz také, co je o tomto předmětu řečeno výše v odst. 47-49).

ZLÉ UŽITKY NESTVOŘIL PÁN, ALE VZNIKLY SOUČASNĚ S PEKLEM.

336. Vše dobré, co nabývá výrazu činností, se nazývá užitkem, a vše zlé, co nabývá výrazu činností, se také nazývá užitkem. To druhé se však zve zlým užitkem, zatímco to prvé dobrým užitkem. A jelikož vše dobré je od Pána a vše zlé je z pekla, plyne z toho, že Pán nestvořil žádné jiné užitky než dobré a že zlé užitky pocházejí z pekla.

Užitky, o kterých v této kapitole hovoříme, rozumíme vše, co se obje¬vuje na zemi, jako všechny druhy zvířat a všechny druhy rostlin. V obou případech to, co člověku přináší užitek, pochází od Pána, a to, co mu škodí, je z pekla. Obdobě se užitky od Pána rozumí vše, co zdokona¬luje lidský rozum a co člověku umožňuje přijímat od Něj duchovnost; a zlými užitky se rozumí vše, co ničí jeho rozum a znemožňuje mu stát se duchovním člověkem.

Věci, které člověku škodí, se nazývají užitky, protože jsou užitečné ke zlému konání a slouží k pohlcování zloby, a tím i k jejímu vyléčení. Výraz „užitek" používám v obou významech, stejně jako výraz „láska", kterým míním lásku dobrou i zlou. A láska nazývá užitkem vše, co činí.

337. Že dobré užitky jsou od Pána a zlé užitky z pekla, prokážeme v následujícím pořadí:

1. Které z věcí na zemi rozumíme zlými užitky.

2. Vše, co je zlým užitkem, existuje v pekle, a vše, co je dobrým užitkem, existuje v nebi.

3. *Existuje neustálý vliv z duchovního světa do světa přírodního.*

4. Vliv z pekla vyvolává zlé užitky na místech, kde se nalézají věci, jež jsou s nimi souvztažné.

5. Vyvolává je nejnižší duchovnost oddělená od vyšší.

6. Existují dvě formy, jež jsou tímto působením uváděny v činnost: forma rostlinná a forma zvířecí.

7. Obě formy získávají spolu se svou existencí prostředky šíření svého druhu.

338. *1. Které z věcí na zemi rozumíme zlými užitky.*

Zlými užitky na zemi rozumíme vše škodlivé v obou říších, živočišné i rostlinné, a rovněž škodlivé prvky říše nerostné. Není zde místo vypočítávat všechno škodlivé, co se v těchto říších nachází, neboť to by bylo jen hromaděním jmen; a hromadit jména bez toho, abychom označili škodu, kterou daný druh působí, by nepřineslo žádný užitek, jak má tato práce za cíl. Pro informaci postačí vyjmenovat jen několik z nich.

V živočišné říši to jsou jedovatí hadi, štíři, krokodýli, ještěrky[55], výři, sýčci, myši, kobylky, žáby, pavouci; a také mouchy, vosy, moli, vši, roztoči. Zkrátka všichni ti, kteří požírají traviny, listí, ovoce a semena, pokrmy a nápoje a škodí zvířatům i lidem.

V rostlinné říši to jsou všechny zhoubné, jedovaté a smrtící byliny a také jedovaté boby a keře podobného druhu. V říši nerostné to jsou všechny jedovaté látky ze země.

Z těchto několika příkladů je zjevné, co míníme zlými užitky na zemi. Zlým užitkem je vše, co je protikladné dobrým užitkům, o kterých jsme hovořili v předcházející kapitole.

339. *2. Vše, co je zlým užitkem, existuje v pekle, a vše, co je dobrým užitkem, existuje v nebi.*

Než budeme moci pochopit, že všechny zlé užitky, jež se vyskytují na zemi, nepocházejí od Pána, ale z pekla, je třeba předeslat něco o nebi a pekle. Bez tohoto náhledu bychom mohli zlé užitky stejně jako dobré přisuzovat Pánu a myslet si, že existovaly společně již od stvoření, nebo bychom je mohli přisoudit přírodě a jejich původ přírodnímu slunci. Lidé se nedokážou vyvarovat těchto dvou omylů, nevědí-li, že v přírodním světě nevzniká vůbec nic, co by neodvozovalo svou příčinu, a proto i původ, z duchovního světa, a že dobro pochází od Pána a zlo od ďábla, tedy z pekla. Duchovním světem se rozumí nebe a peklo.

V nebi se objevují všechny dobré užitky (o kterých jsme pojednávali v předcházející kapitole). Proti tomu v pekle se objevují všechny zlé užitky, jak jsme je právě vyjmenovali výše v odst. 338 - divoká zvířata všech druhů jako hadi, štíři, ještěrky[55], krokodýli, tygři, vlci, lišky, divočáci, výři, sýčci, netopýři, myši, krysy, kobylky, pavouci a mnoho druhů škodlivého hmyzu. Objevují se tam také toxické látky, jedovaté rostliny všeho druhu a jedovaté šťávy jak v bylinách, tak v půdách; zkrátka všechno to, co působí škodu a usmrcuje lidi. V peklech se tyto věci jeví právě tak živě jako na zemi či v zemi.

Uvedl jsem, že se tam jeví, avšak tak jako na zemi tam neexistují. Jsou to pouze souvztažnosti s žádostmi [tamních obyvatel], které prýští ze zel jejich lásek a před druhými se projevují v těchto formách. Protože se v peklech nalézají takové věci, line se z nich také odporný zápach jako ze zdechlin, fekálií, moči a hniloby, z čehož se ďábelští duchové těší právě tak jako zvířata z látek obsahujících toxiny.

Z toho vidíme, že obdobné věci v přírodním světě nemají svůj původ v Pánu, že nebyly stvořeny od počátku a že nepocházejí z přírody prostřednictvím jejího slunce, ale z pekla. Že nepocházejí z přírody prostřednictvím jejího slunce, je zcela zřejmé z faktu, že duchovni plyne do přírodního, a ne naopak. A že nepocházejí od Pána, je jasné z toho, že od Něj nepocházejí pekla ani nic jiného, co je v nich a co odpovídá jejich zlům.

340. 3. *Existuje neustálý vliv z duchovního světa do světa přírodního.*

Kdo neví, že existuje duchovní svět a že je oddělen od přírodního světa tak jako prvotní od následného nebo jako příčina od následku, nemůže vědět nic ani o tomto vlivu. Proto lidé, kteří napsali knihy o původu rostlin a živočichů, nemohli jinak než odvozovat jej z přírody. A pokud jej odvodili od Boha, tak pouze za předpokladu, že Bůh přírodu od počátku obdařil silou tyto věci vytvářet. Neuvědomují si, že příroda žádnou takovou silou obdařena není. Sama v sobě je mrtvá a nepřispívá žádnému tvoření více než nástroj v ruce umělce - má-li něco činit, musí být neustále uváděn v činnost. Touto silou je duchovnost, jež odvozuje svůj původ od slunce, v němž přebývá Pán; ta postupuje až ke konečným mezím přírody, vytváří formy rostlin i zvířat, způsobuje zázraky v obou světech a zhmotňuje je látkami ze země tak, aby měly stálé a neměnné formy.

Víme tedy, že existuje duchovní svět a že duchovnost pochází od slunce, v němž je Pán, jeho zdroj, a že tato duchovnost pohání přírodu k činnosti, tak jako něco živého pohání k činnosti to, co je mrtvé. Dále víme, že se v onom světě nalézají obdobné skutečnosti jako ve světě přírodním. Můžeme tedy vidět, že rostlinstvo a zvířectvo vzniká pouze z Pána prostřednictvím onoho světa a že skrze tento svět neustále vcházejí ve své bytí. Znamená to, že existuje neustálý vliv ze světa duchovního do světa přírodního. To dostatečně prokážeme v následující části.

Škodlivé věci vznikají vlivem z pekla na zem, a to zákonem dopuštění, jenž se vztahuje i na vlastní zla plynoucí z pekel do lidí. O tomto zákonu viz více v díle *Moudrost andělů o Božské prozřetelnosti.*[5]®

4. Vliv z pekla vyvolává zlé užitky na místech, kde se nalézají věci, jež jsou s nimi souvztažné.

Se zlými užitky (tedy se škodlivými rostlinami a zvířaty) jsou souvztažné zdechliny, hniloba, výkaly a hnůj, rozkládající se látky a močůvka. Proto se na místech, kde se tyto věci nalézají, vyskytují rostliny a zvířata, o kterých jsme se zmínili výše; a v horkých pásmech podobná, pouze větší zvířata jako hadi, baziliškové, krokodýli, škorpióni, myši a další.

Každý ví, že močály, stojaté kaluže, hnůj a zkažená půda se takovými stvořeními jen hemží, že škodlivý hmyz zaplňuje atmosféru jako mračna, že různá škodlivá havěť táhne zemí jako armáda a požírá rostliny až ke kořenům. Jednou jsem si ve své zahradě všiml, že na prostoru jednoho lokte se téměř všechen prach proměnil na malinký hmyz, neboť když jsem do něj hrábl dřívkem, vzlétl jako mračno.

Skutečnost, že zdechliny a rozkládající se látky jsou souhlasné a stejnorodé s touto škodlivou a neužitečnou havětí, je zřejmá z pouhé zkušenosti. Je také zjevná ze své příčiny, tedy z faktu, že obdobné pachy a výpary se šíří pekly, kde se rovněž taková havěť nachází. Odtud pekla odvozují i svá jména a některá se nazývají pekla mršin, hnoje, močůvky a podobně. Jsou však zakrytá, aby jejich výpary neunikaly ven. Když se totiž trochu pootevřou - jak se děje tehdy, když dovnitř vcházejí noví ďáblové - vyvolává to zvracení a bolest hlavy; a ty výpary, jež jsou zároveň jedovaté, navozují ztrátu vědomí. Stejný účinek má i prach takových pekel, a proto se tam nazývá prachem zatracení.

Vidíme tedy, že tam, kde se nalézají takové zápachy, vyskytuje se i tato škodlivá havěť, neboť si vzájemně odpovídají.

342. Nyní se budu zabývat otázkou, zda taková stvoření vznikají z vajíček snesených na místo vzduchem, deštěm či vodním tokem, nebo zda vznikají z tamní vlhkosti a zápachů samých. Veškerá zkušenost odporuje domněnce, že tyto jedovaté mikroorganismy a hmyz, jak jsem je jmenoval výše, se líhnou z vajíček dopravených na místo nebo skrytých od stvoření v zemi. Červi totiž vznikají v drobných semínkách, v ořechách, dřevu, skalách, ba rodí se i z listí. Na rostlinách a v rostlinách se objevuji mšice a housenky, jež jsou s nimi souhlasné. Vylézají také z mechu, který se objevuje na domech, polích a v lesích, a to v létě, aniž by vznikla nějaká vaječná hmota, z níž by mohly vzejít. Vyskytují se i taková stvoření, jež ničí louky a trávníky a v horkých pásmech plní a zamořují vzduch; nemluvě o těch, jež neviditelně plavou a létají ve stojatých vodách, kyselém víně a zamořeném vzduchu.

Tyto zkušenosti hovoří pro ty, kteří tvrdí, že počátek těchto stvoření pochází z vlastních pachů, výparů a exhalací z rostlin, zemí a stojatých vod.[57)] Možnosti jejich bezprostředního vzniku neodporuje fakt, že se po svém vzniku množí vajíčky nebo výhonky, neboť každý takový živočich dostává spolu s malými vnitřnostmi také rozmnožovací orgány (o nich viz níže odst. 347). To dotvrzuje i dříve neznámý fakt, že podobné skutečnosti se nacházejí i v pekle.

343. Výše zmíněná pekla nejenže komunikují s těmito jevy na zemi, ale jsou s nimi dokonce spojena. To můžeme usoudit z toho, že pekla od nás nejsou vzdálená, ale jsou kolem nás a dokonce uvnitř lidí, kteří jsou zlí - proto jsou se zemí v přímém kontaktu. Jsme uprostřed andělů nebe či duchů pekla podle svých pohnutek, žádostí a následných myšlenek a podle svých činů, jež jsou důsledkem obojího - činů, jež jsou bud dobrými nebo zlými užitky. Jelikož stejné fenomény jako na zemi

existují i v nebesích a peklech, plyne z toho, že vliv z nich vytváří tyto věci bezprostředně, když k tomu nastanou správné podmínky. Vše, co se objevuje v duchovním světě, ať v nebi, či v pekle, totiž souhlasí s pohnutkami a žádostmi, neboť to vzniká v závislosti na nich. Jakmile tedy pohnutky a žádosti, jež jsou samy o sobě duchovní, naleznou na zemi něco stejnorodého či souvztažného, musí být přítomna duchovnost, jež poskytuje duši, a zároveň hmota, jež poskytuje tělo. Vše duchovní má navíc vrozený sklon odívat se tělem.

Pekla jsou kolem nás, a proto jsou v bezprostředním kontaktu se zemí, neboť duchovní svět se nenachází v prostoru, ale tam, kde se vyskytuje souhlasná pohnutka.

344. Jednou jsem v duchovním světě slyšel dva představené jisté anglické společnosti, sira Sloana[58] a sira Focka[59] rozmlouvat o vzniku semen a vajíček a o plození z nich, ke kterému na zemi dochází. První z mužů přisuzoval vše přírodě a tvrdil, že přírodě je od stvoření vrozena síla a energie k plození prostřednictvím slunečního tepla. Druhý tvrdil, že tuto sílu příroda neustále získává od Boha stvořitele. Aby tento spor urovnali, siru Sloanovi byl ukázán nádherný pták. Bylo mu řečeno, aby si jej prohlédl, zda se byť v tom nejmenším detailu liší od podobných ptáků na zemi. Vzal jej do ruky, prohlédl si jej a řekl, že se neliší v ničem. Věděl však, že to není nic jiného než cit některého anděla vyjádřený navenek v podobě ptáka, a ten že zároveň s citem zmizí a přestane existovat, což se také stalo.

Tato zkušenost sira Sloana přesvědčila, že k plození rostlin a živočichů naprosto ničím nepřispívá příroda, nýbrž pouze to, co z duchovního světa vplývá v přírodní. Pravil, že pokud by byl tento pták naplněn až po své nejmenší části souhlasnou hmotou ze země, a tím získal stálost, stal by se trvalým tak jako pozemští ptáci; a totéž prý platí pro to, co přichází z pekla.

Ještě dodal, že kdyby byl věděl to, co ví nyní o duchovním světě, nebyl by připsal přírodě nic víc než to, že slouží duchovnosti od Boha tím, že dává stabilitu silám, jež neustále plynou do přírody.

345. *5. Vyvolává je nejnižší duchovnost oddělená od vyšší.*

Ve třetí části jsem ukázal následující: Duchovnost plyne ze svého slunce přes tři stupně až k nejvzdálenější mezi přírody, přičemž tyto stupně se označují jako nebeský, duchovní a přírodní. Člověku jsou tyto tři stupně vrozené od stvoření, proto také od narození. Otevírají se v závislosti na jeho životě. Pokud se otevře nebeský stupeň, jenž je nejvyšší a nejhlubší, člověk se stává nebeským. Pokud se otevře stupeň duchovní, jenž je prostřední, člověk se stává duchovním. A pokud se otevře pouze přírodní stupeň, který je nejnižší a nejvzdálenější, člověk se stává přírodním; a pokud je člověk pouze přírodní, miluje jen to, co se týká těla a světa. Nakolik tyto věci miluje, natolik nemiluje nebeské a duchovní skutečnosti, nehledí k Bohu a stává se zlým.

Z toho vidíme, že nejnižší duchovnost, jež se nazývá přírodně-duchovní, může být oddělena od toho, co leží nad ní; a že je takto oddělena u lidí, ze kterých se skládá peklo. V živočiších či v půdách se tato nejnižší duchovnost nemůže sama oddělit od toho, co je nad ní, a hledět k peklu. To se může stát pouze u lidi.

Z toho plyne, že nejnižší duchovnost oddělená od toho, co leží nad ní, jako je tomu u lidi v pekle, vytváří na zemi ony zlé užitky, o kterých byla řeč výše.

Skutečnost, že škodlivé věci na zemi odvozuji svůj původ od člověka, a tedy z pekla, potvrzuje i stav země Kanaán, jak jej popisuje Slovo. Když izraelité žili podle přikázání, země jim dávala úrodu, stáda a dobytek. Když však přikázání porušovali, země byla neplodná a jak se praví, zlořečená, a místo sklizně plodila trny a bodláčí. Jejich dobytek potrácel a stáda byla napadána divokou zvěří. Podobné závěry můžeme vyvodit ze zmínky o kobylkách, žábách a vších v Egyptě.

346. *6. Existují dvě formy, jež jsou tímto působením uváděny v činnost: forma rostlinná a forma zvířecí.*

Je známo, že země vytváří jen dvě všeobecné formy - existují totiž dvě přírodní říše, zvané říše živočišná a říše rostlinná. Všichni zástupci

obou říší mají mnoho společného. Všichni členové živočišné říše mají například smyslová a pohybová ústrojí, údy a vnitřní orgány, uváděné v činnost mozkem, srdcem a plícemi. Členové rostlinné říše zapouštějí do země kořen a vytvářejí stonek, větve, listy, květy, plody a semena. Obě tyto říše, pokud jde o vytváření jejich forem, odvozují svůj původ z duchovního vlivu a působení ze slunce nebe, v němž je Pán, a nikoli z vlivu a působení přírody z jejího slunce. Tento vliv slouží pouze ke stabilizaci, jak jsem již poznamenal.

Všechna zvířata, větší i menší, odvozují svůj původ z duchovnosti na nejnižším stupni, jenž se nazývá přírodní. Pouze lidé jej odvozují ze všech tří stupňů, tedy nebeského, duchovního a přírodního. Jelikož každý vertikální neboli oddělený stupeň spojitě klesá ze své dokonalosti k nedokonalosti tak jako světlo ke stínu, činí tak i zvířata. Jsou zvířata dokonalá, méně dokonalá a nedokonalá. Dokonalí jsou sloni, velbloudi, koně, muly, skot, ovce, kozy a další, již patří k velkému nebo menšímu dobytku. Méně dokonalí jsou ptáci, a nedokonalé jsou ryby a korýši. Jelikož jsou na tomto stupni nejnižší, jsou jakoby ve stínu, zatímco dříve jmenovaní jsou ve světle.

Protože však žijí pouze z nejnižšího duchovního stupně, tedy přírodního, nemohou hledět jinam než k zemi, k potravě skýtané zemí a ke svým druhům kvůli množení. Duší všech zvířat je přírodní pohnutka a žádostivost.

Obdobné je to u zástupců rostlinné říše - jsou rostliny dokonalé, méně dokonalé a nedokonalé. Dokonalé jsou ovocné stromy, méně dokonalé jsou vinné révy a keře a nedokonalé jsou traviny. Z duchovnosti, jež je jejich zdrojem, rostlinstvo odvozuje svou užitečnost, zatímco zvířata z této duchovnosti, jež je jejich zdrojem, odvozují své pohnutky a žádosti (jak bylo uvedeno).

347. *[7] Obě formy získávají spolu se svou existencí prostředky šíření svého druhu.*

Výše v odst. 313-318 bylo ukázáno, že ve všem, co vzniká ze země (což je součástí rostlinné nebo živočišné říše, jak bylo řečeno), se nalézá určitý obraz stvoření, člověka a také nekonečnosti a věčnosti; tento obraz nekonečnosti a věčnosti se projevuje tím, že se rostliny a zvířata mohou množit do nekonečna a do věčnosti. Proto všichni zástupci obou říší přijímají prostředky množení: zástupci živočišné říše pomocí semen - ve vajíčku, v děloze nebo třením; a zástupci říše rostlinné pomocí semen v zemi.

To nám prozrazuje, že i když méně dokonalá a škodlivá zvířata a rostliny vznikají bezprostředním vlivem z pekla, poté se množí prostřednictvím semen, vajíček nebo dělením; jedno nevylučuje druhé.

348. Skutečnost, že všechny užitky, dobré jako zlé, mají duchovní původ - tedy že pocházejí ze slunce, v němž se nalézá Pán - lze osvětlit následující zkušeností. Slyšel jsem, že Pán seslal skrze nebesa do pekel jistá dobra a pravdy. Ty byly postupně přijímány po celé cestě až do největší hlubiny, kde byly převráceny na zla a nepravdy protikladné seslaným dobrům a pravdám. Stalo se to proto, že přijímající subjekty převracejí vše, co do nich plyne, v to, co souhlasí s jejich vlastními formami. Je to úplně stejné, jako když se bílé sluneční světlo mění na ponuré barvy či černě v objektech, jejichž vnitřní substance mají formu, jež dusí a ničí světlo. Jiným příkladem jsou stojaté vody, hnojiště a mrtvoly, jež přeměňují sluneční teplo v hnilobné pachy.

To nám ukazuje, že i zlé užitky pocházejí z duchovního slunce, ale je to v pekle, kde se na ně dobré užitky přeměňují. Z toho vysvítá, že Pán nestvořil a netvoří nic než dobré užitky, zatímco peklo vytváří zlé užitky.

VIDITELNÉ SKUTEČNOSTI STVOŘENÉHO VESMÍRU DOSVĚDČUJÍ, ŽE PŘÍRODA NIC NESTVOŘILA A NIC NEVYTVÁŘÍ, ALE ŽE VŠE TVOŘÍ PÁN ZE SEBE PROSTŘEDNICTVÍM DUCHOVNÍHO SVĚTA.

349. Většina lidí ve světě hovoří podle zdání, že slunce svým teplem a světlem vytváří skutečnosti viditelné na lukách, polích, v zahradách a lesích. Dále říkají, že slunce svým teplem umožňuje lihnutí ponrav z vajíček a rozmnožování zvířat na zemi a ptáků na obloze, a dokonce prý oživuje lidi. Tak ale hovoří jen ti, kteří tak činí podle zdání, a ve skutečnosti tyto věci přírodě vůbec nepřipisují - nepřemýšlejí totiž o nich. Jsou jako ti, kdo mluví o slunci - že vychází a zapadá, odměřuje dny a roky a nachází se právě v té či oné výšce. I oni tak hovoří podle zdání a mohou tak činit, aniž by tyto věci opravdu připisovali slunci. Nepřemýšlejí totiž o tom, že slunce stojí, a otáčí se země.

Avšak ti, kdo se utvrzují v domněnce, že slunce svým teplem a světlem vytváří vše, co se objevuje na zemi, ti nakonec přičtou přírodě vše, dokonce i stvoření vesmíru. Stanou se materialisty a nakonec ateisty. Mohou pak sice říkat, že přírodu stvořil Bůh a obdařil ji mocí tyto věci vytvářet, ale mluví tak ze strachu o ztrátu své pověsti.[60] Bohem stvořitelem přitom míní přírodu, a někteří z nich její nejhlubší postatu; úplně tak znevažují Božství, o kterém učí církev.

350. Přesto je třeba odpustit některým lidem, kteří připisují určité viditelné věci přírodě, a to ze dvou důvodů: za prvé, tito lidé se nedozvěděli nic o nebeském slunci, ve kterém je Pán, a o vlivu z něj. Nedozvěděli se nic ani o duchovním světě a jeho stavu či dokonce o jeho přítomnosti u lidí. Následkem toho dokázali myslet na duchovní realitu pouze jako na čistší formu hmotné reality, a tudíž si mysleli, že andělé žijí buď v éteru, nebo ve hvězdách. O ďáblu se domnívali, že je buď lidským zlem, nebo - pokud opravdu existuje - že přebývá ve vzduchu nebo v hlubinách. Lidská duše bude podle nich po smrti přebývat buď uprostřed země, nebo v nějakém záhadném „někde" až do soudného dne. Takové a další podobné představy jim navodila fantazie zrozená z neznalosti duchovního světa a jeho slunce.

Druhým důvodem k odpuštění je to, že nevěděli, jak mohlo Božství vytvořit vše na zemi, kde se nacházejí věci dobré i zlé. Obávali se v takové myšlence utvrdit, aby snad nepřipisali Bohu zlé věci nebo aby o Něm nepojali materialistickou představu, či snad aby neučinili z Boha a přírody jedno a tak je nesměšovali.

Toto jsou dva důvody pro odpuštěni těm, kdo věřili, že příroda vytváří viditelný svět silou, která v ní přebývá od stvoření. Neomluvitelní jsou však ti, kteří se tím, že se utvrdili pro přírodu, stali ateisty - mohli se totiž utvrdit i pro Božství. Neznalost sice omlouvá, ale neodstraňuje utvrzený klam, neboť takový klam se drží zla, a tím i pekla. Takoví, kdo se utvrdili pro přírodu až do té míry, že od ní oddělili Božství, pak považují hřích za bezvýznamný. Veškerý hřích je totiž proti Božství, které oddělili a odvrhli. A pokud lidé v duchu považují hřích za bezvýznamný, pak se po smrti, když se stanou duchy, vrhají jako zajatci pekla do zločinů odpovídajících chtíčům, jimž popustili uzdu.

351. Ty, kteří věří, že Božství působí ve všech jednotlivostech přírody, může ve prospěch Božství vnitřně utvrdit nespočet věcí, jež mohou v přírodě spatřit; utvrzují se tak stejně dobře či ještě lépe než ti, kteří se přesvědčili pro přírodu. Ti, kdo se vnitřně utvrdili pro Božství, si všímají zázraků zjevných v množení rostlin a zvířat.

Při množení rostlin vidí, jak semínko vložené do země vypustí kořen, z něj stonek a postupně větve, listy, květy a plody až k novým semenům. Je to úplně tak, jako by semínko znalo postupný řád či proces svého obnovení.

Který rozumný člověk by se mohl domnívat, že slunce - tedy čistý oheň - toto vše ví, nebo že snad může svým teplem a světlem předat rostlinám schopnost růstu a množení a konat v nich tyto zázraky s úmyslem, aby byly užitečné? Když tyto věci vidí a rozvažuje nad nimi člověk, jehož rozum je povznesen, nemůže si myslet nic jiného, než že pocházejí od Toho, jehož moudrost je nekonečná - tedy od Boha.

Ti, kdo uznávají Božství, to vidí a takto smýšlejí. Avšak ti, kdo Božství neuznávají, to nevidí a nesmýšlejí tak, protože nechtějí. Utápějí tak svou

rozumovost ve smyslovosti, jež všechny své představy odvozuje ze světla zahalujícího tělesné orgány. Utvrzují se pak v klamech a říkají: „Copak nevidíš, že to působí slunce svým teplem a světlem? A co je to, co není vidět? Je to vůbec něco?"

Ti, kdo se vnitřně utvrdili ve prospěch Božství, si všímají zázraků, které vidí v množení zvířat. Nyní se zmíním pouze o tom, co se děje ve vejci. Skrývá se v něm mládě v „semeni" neboli v zárodku spolu se vším, co potřebuje do svého vylíhnuti, a s veškerým procesem svého dalšího vývoje, až dokud se nestane ptákem podobným svým rodičům. Pokud někdo věnuje pozornost charakteru této formy a pokud se zamyslí hlouběji, musí užasnout. Vidí, že ta nejmenší stvoření stejně jako ta největší, a dokonce i ta neviditelná stejně jako viditelná, mají smyslové orgány zraku, čichu, chuti a hmatu; dále orgány pohybové neboli svaly (neboť tato stvořeni létají či chodí); a také vnitřní orgány kolem srdce a plic, jež jsou uváděny v činnost mozkem. Že se jim těší dokonce i ti nejnepatrnější zástupci hmyzu, je známo z jejich anatomie popsané některými autory - viz zejména Swammerdamovu *Knihu přírody.*^

Ti, kteří vše připisují přírodě, sice tyto věci vidí také, ale myslí si, že se prostě dějí, a říkají, že je vytváří příroda. Hovoří tak, protože se myslí odvrátili od myšlení o Božství. A když takoví lidé pozorují zázraky v přírodě, nejsou schopni rozumně či dokonce duchovně přemýšlet. Myslí smyslově a materiálně - a tehdy smýšlejí v přírodě z přírody, a nikoli nad ní, podobně jak to činí ti, kteří jsou v pekle. Liší se od zvířat pouze v tom, že jsou nadáni rozumem, a tedy by mohli rozumět a myslet jinak, kdyby chtěli.

352. Když ti, kdo svým myšlením odvrátili od Božství a stali se tak smyslovými lidmi, vidí v přírodě zázraky, nepomyslí na to, že zření oka je natolik hrubé, že vidí velké množství malinkého hmyzu jako jednu skvrnku. Přesto je každý z tohoto množství uspořádán tak, aby mohl vnímat a pohybovat se, a je proto vybaven vlákny a cévkami, nepatrným srdcem, průduškami, vnitřními orgány a mozkem. Tyto tkáně jsou utvořeny z nejjemnějších částic přírody a jsou souvztažné s jistým aspektem života, který jednotlivě uvádí v činnost i ty jejich nejnepatrnější části.

Když uvážíme, že náš zrak je tak hrubý, že se mu mnoi[1],; stvoření, každé s nespočtem jednotlivostí, jeví jako (J a smysloví lidé přesto myslí a soudí na základě tohoto *!>'/* jak otupělá je jejich mysl a v jaké temnotě se tedy nad" , k duchovním otázkám. .'

353. Každý, kdo chce, se může vnitřně utvrdit ve p(„„ z viditelných dějů v přírodě. A kdokoliv myslí na BoP \, p se v tom také utvrzuje - například když vidí ptactvo *rt* ^j druh zná svou potravu, ví, kde ji nalézt, poznává podM..‡ du své druhy a ví, které jiné druhy jsou přátelé a které *j*^ vírají sňatky, vědí, jak se pářit, dovedně si stavějí ni" nich vejce a sedí na nich. Přesně znají dobu sezení if , uplyne, líhnou svá mláďata. Ta pak velmi něžně milní[d]„„ ,c i svými křídly, přinášejí jim potravu a krmí je tak dlour samostatná a nedokážou totéž co jejich rodiče - *z<u°~*[zl] . sví vat tak druh. *J$tik* \

Každý, kdo si přeje přemýšlet o Božském vlivu doP f skrze svět duchovní, může jej v těchto věcech vidět y ze srdce říci: „Takové znalosti nemohou do živočichu / ce jeho světelnými paprsky. Slunce, z nějž příroda *o*& j; a podstatu, je čistý oheň, a jeho světelné paprsky jsoiiP.^ vé." A tak může dojit k závěru, že k tomu dochází z vli[v] tv(e j rošti do konečné meze přírody. *,fi* \\

354. Každý se může z viditelných dějů v přírodě v ,;',[na] prospěch Božství, když pozoruje housenky. Ty z jakés[l] ^ usilují o změnu svého pozemského stavu na stav odpo y, mu a touží po něm. Proto se někam odplazí a zavíjejí s *j* hy, aby se tam znovu zrodily. Stanou se z nich zámotK/ ,1 ky, nymfy a nakonec motýli. Když prodělají tuto prom^ ^ druhu se oději krásnými křídly, vzlétnou do vzduch[11]^ nebe. Tam si radostně hrají, uzavírají sňatky, snášejí va)[l] / potomstvo. Živí se přitom chutnou a sladkou šťávou *i*

Kdo z lidí, kteří se utvrzují z viditelných dějů v přírodě ve prospěch Božství, nevidí v housenkách jistý obraz pozemského stavu člověka a v motýlech obraz jeho nebeského stavu? Ti, kteří se utvrzují ve prospěch přírody, to sice vidí také, ale jelikož z duše vyhostili nebeský stav člověka, nazývají tyto věci pouhými přírodními instinkty.

355. Každý se může z viditelných dějů v přírodě vnitřně utvrdit ve prospěch Božství, věnuje-li pozornost tomu, co známe o včelách. Včely vědí, jak sbírat z bylin a květin vosk, jak sát med a stavět si buňky jako malé domečky. Uspořádávají je ve formu města s ulicemi, jimiž vcházejí dovnitř a vycházejí ven. Z dálky cítí květiny a byliny, z nichž sbírají vosk pro svá obydlí a med k jídlu; jimi naloženy letí zpět přímo do svého úlu. Tímto způsobem si obstarávají potravu a přístřeší pro nadcházející zimu, jako by ji předvídaly a znaly.

Ustavuji si také vládkyni jako svou královnu, z níž bude zplozeno potomstvo. Stavějí pro ni nad sebou něco na způsob paláce se strážemi kolem. Když nastane čas, královna jde v doprovodu stráží od buňky k buňce a klade vajíčka; buňky pak doprovázející zástup zalepí, aby vajíčka nepoškodil vzduch. Z nich se pak rodí nové potomstvo.

Když později potomci dospějí do věku, kdy mohou jednat podobně, jsou vyhnáni z domu. Vyhnaný roj se nejprve shromáždí a pak těsně semknutý, aby se pospolitost nerozpadla, odlétá hledat si svůj domov.

Na podzim jsou také vyvedeni neužiteční trubci; jsou zbaveni křídel, aby se nemohli vrátit a sníst pokrm, o nějž se nijak nepřičinili. To jsou jen některé z mnoha dalších zajímavostí.

Z toho vidíme, že včely diky svému užitku, který skýtají lidskému rodu, mají vlivem z duchovního světa takovou formu vlády jako lidé na zemi a dokonce jako andělé v nebi. Kdo se zdravým rozumem nevidí, že tyto věci nepocházejí z přírodního světa? Co má slunce, z něhož vznikla příroda, společného s vládou, jež napodobuje a odráží nebeskou vládu?

Na základě těchto a dalších podobných jevů u nerozumných zvířat se vyznavač a ctitel přírody vnitřně utvrzuje pro přírodu, zatímco vyznavač a ctitel Božství se z téhož utvrzuje pro Božství. Duchovní člověk v nich totiž vidí duchovní síly, a přírodní člověk v nich vidí přírodní síly - každý podle svého vlastního charakteru.

Pokud jde o mne, tyto skutečnosti mi posloužily jako svědectví duchovního vlivu v přírodní realitu či duchovního světa v přírodní svět, tedy vlivu z Božské Moudrosti Pána. Uvaž také, zda bys mohl analyticky rozmýšlet o jakékoli formě vlády, o jakémkoli občanském zákonu, o jakékoli morální ctnosti nebo o jakékoli duchovní pravdě, pokud by duchovním světem nevplývalo Božství ze své Moudrosti. Za sebe mohu říci, že jsem nemohl a nemohu. Vnímáním a vycifováním tento vliv pozoruji nepřetržitě již devatenáct let, a proto tyto věci tvrdím jako jejich svědek.

356. Může mít něco přírodního za cíl užitečnost? Může své užitky uspořádávat a dávat jim formu? To může jen někdo, kdo je moudrý; a vesmír může takto uspořádat a formovat pouze Bůh, jenž je moudrý nekonečně. Kdo jiný nebo co jiného může předvídat a poskytovat vše, co slouží lidem k jídlu a odívání - k jídlu z plodů země a ze zvířat a k odívání rovněž z nich?

Mezi zázraky patří i to, že tak nepatrná stvořeni jako housenky bource morušového odívají hedvábím a nádherně zdobí ženy a muže od královen a králů až po služebnice a služebníky, a že nepatrný hmyz jako včely poskytuje vosk na svíce, jež dodávají třpyt chrámům a dvorům.

To a mnohé další je jasným důkazem, že Pán vytváří vše, co se projevuje v přírodě, ze Sebe skrze duchovní svět.

357. Chci se ještě zmínit o tom, jak jsem v duchovním světě viděl lidi, kteří se z viditelných jevů světa utvrdili pro přírodu, až se stali ateisty. V duchovním světě se jejich rozum jevil zespodu otevřený, ale shora uzavřený, neboť svým myšlením hleděl dolů k zemi, a ne vzhůru k nebi. Nad smyslovou úrovní, jež je nejnižší oblastí rozumu, ležela jakási pokrývka. U některých z nich planula jako od pekelného ohně, u jiných byla černá jako uhel a u dalších byla mrtvolně sinalá. Nechť se tedy každý střeží, aby se neutvrzoval pro přírodu. Nechť se rozhodne pro Božství - jeho důkazů není nedostatek.

PÁN PRO SEBE V ČLOVĚKU STVOŘIL A ZFORMOVAL DVA PŘÍBYTKY A PŘIJÍMACÍ SCHRÁNY. NAZÝVAJÍ SE VŮLE A ROZUM - VŮLE PRO JEHO BOŽSKOU LÁSKU A ROZUM PRO JEHO BOŽSKOU MOUDROST.

358. Hovořili jsme o Božské Lásce a Božské Moudrosti Boha stvořitele, jímž je Pán od věčnosti, a také o stvoření vesmíru. Nyní si řekneme něco o stvoření člověka.

Čteme, že člověk byl stvořen k obrazu Božímu podle Jeho podoby (Gen 1,26). *Božím obrazem* se zde míní Božská moudrost a *Boží podobou* Božská láska, neboť moudrost není ničím jiným než obrazem lásky. Láska se totiž dává vidět a poznat v moudrosti, a protože ji právě zde vidíme a poznáváme, je moudrost jejím obrazem. Láska je navíc bytím života a moudrost je životním projevem tohoto bytí.

Tato podoba a obraz Boha jsou zjevné na andělích. Láska z jejich nitra se jim skví v obličeji a jejich moudrost se projevuje krásou - krása je formou jejich lásky, jak jsem viděl a poznal.

359. Člověk by nemohl být Božím obrazem podle Jeho podoby, kdyby v něm Bůh nepřebýval a nebyl jeho životem prýštícím z nejhlubšího nitra. Že je Bůh v člověku přítomen a že je jeho životem prýštícím z nejhlubšího nitra, plyne z toho, co jsem vysvětlil výše (odst. 4-6) - tedy že pouze Bůh je Život a že lidé a andělé jsou příjemci života od Něj.

I ze Slova víme, že Bůh je v člověku a že si u něj činí příbytek. A protože to známe ze Slova, kazatelé nás běžně nabádají, abychom se připravovali k přijetí Boha, aby k nám mohl vstoupit a přebývat v našich srdcích, jež by se stala Jeho příbytkem. Podobně se zbožní lidé modlí. Jiní hovoří ještě určitěji o Duchu svatém, o němž věří, že je v nich, když jsou posvátně rozniceni a v tomto rozpoložení myslí, hovoří a kážou.

V *Nauce pro Nový Jeruzalém o Pánu* (odst. 51-53) jsem ukázal, že Duch svatý je Pán, a ne nějaký jiný Bůh, který by byl osobou o sobě. Pán přece praví: „V onen den poznáte, že Já jsem ve Svém Otci, vy ve Mně a Já ve vás." (J 14,21 // *14,20])* Podobně také u Jana 15,4.5 a 17,23.

360. Jelikož tedy Pán je Božská Láska a Moudrost a tyto dvě skutečnosti jsou ve své podstatě On sám, je nutné, má-li v člověku přebývat a dávat mu život, aby v něm stvořil a zformoval přijímací schrány a příbytky pro Sebe: jednu pro lásku a druhou pro moudrost. Tyto schrány a příbytky v člověku se nazývají vůle a rozum; schrána a příbytek lásky je vůle a schrána a příbytek moudrosti je rozum.

V následujícím uvidíme, že tyto schopnosti člověka patří Pánu a že jsou zdrojem veškerého života člověka.

361. Ve světě se ví a zároveň neví, že tyto dvě mohutnosti, vůli a rozum, má každý člověk a že se mezi sebou liší tak jako láska a moudrost. Ví se to díky obecnému vnímání, ale žádné myšlení (a tím méně písemně zaznamenané myšlení) v tuto vědomost nevyústily. Kdo však díky obecnému vnímání neví, že vůle a rozum člověka jsou dvě rozdílné věci? Každý to při prvním poslechu pochopí. Můžeme například někomu říci: „On to dobře míní, ale nechápe to," nebo: „On to sice chápe, ale nemíní to dobře. Mám rád lidi, kteří dobře chápou a dobře míní, a ne ty, kteří dobře chápou a zamýšlejí špatně." Když však o vůli a rozumu přemýšlíme, nerozlišujeme je a nepovažujeme je za dvě různé funkce, ale směšujeme je. Naše myšlení je totiž ve styku s tělesným zrakem. A ještě méně chápeme vůli a rozum jako dvě odlišné funkce, když píšeme - tehdy je totiž naše myšlení ve styku se smyslovou oblastí, jež je součástí našeho vlastního já. Proto někteří lidé dovedou dobře myslet a mluvit, ale nedokážou dobře psát, jak se běžně stává u žen.

Obdobné je to s mnoha dalšími věcmi. Kdo díky obecnému vnímání neví, že člověk, který dobře žije, je spasen, a ten, který žije zle, je zatracen? Že ten, kdo dobře žije, přichází mezi anděly a tam vidí, slyší a mluví jako člověk? A že toho, kdo má svědomí, vybízí smysl pro spravedlnost jednat spravedlivě a smysl pro to, co je správné, jednat správně? Pokud se však obecným vnímáním přestaneme řídit a začneme nad těmito otázkami rozvažovat, přestáváme chápat, co to je svědomí, že duše může vidět, slyšet a hovořit jako člověk nebo že existuje nějaké jiné dobro života než rozdávat chudým. A pokud takto smýšlejíce o tom začneme psát, dokazujeme tyto názory zdánlivostmi, klamy a zvučnými, ale prázdnými slovy. To je také důvod, proč mnozí vzdělanci, kteří hodně přemýšleli, a ještě více ti, kteří mnoho psali, u sebe oslabili a zatemnili, ba i zničili obecné vnímání. Proto prostí lidé vidí, co je dobré a pravdivé, jasněji než ti, kdo věří, že jsou moudřejší.

Toto obecné vnímání pochází z vlivu z nebe a sestupuje myšlením až ke zraku. Myšlení oddělené od tohoto obecného vnímání však sestupuje do obrazotvornosti pocházející ze zraku a z vlastního já.

Že je tomu tak, můžeš se přesvědčit sám. Řekni někomu se zdravým selským rozumem nějakou pravdu, a on ji spatří. Řekni mu, že jsme, žijeme a pohybujeme se z Boha a v Bohu, a on to spatří. Řekni mu, že Bůh přebývá v lidské lásce a moudrosti, a on to spatří. Řekni mu dále, že vůle je příjemcem lásky a rozum příjemcem moudrosti a trochu to vysvětli, a on to spatří. Řekni, že Bůh je vlastní Láska a vlastní Moudrost, a on to spatří. Zeptej se ho, co to je svědomí, a on ti odpoví. Řekni však totéž někomu vzdělanému, kdo nemyslí zdravým selským rozumem, ale podle nějakých principů nebo idejí, které si utvořil pozorováním světa - a on to nespatří. Pak uvaž, kdo je moudřejší.

VŮLE A ROZUM, JEŽ JSOU PŘÍJEMCI LÁSKY A MOUDROSTI, SÍDLÍ V CELÉM MOZKU A V KAŽDÉ JEHO ČÁSTI, A PROTO V CELÉM TĚLE A V KAŽDÉ JEHO ČÁSTI.

362. To bude vyloženo v následujícím pořádku:

1. Láska a moudrost, a tím také vůle a rozum, vytvářejí vlastní život člověka.

2. Lidský život ve svých prvotních formách se nachází v mozku, v odvozených formách v těle.

3. Kvalita života v jeho prvotních formách určuje jeho celkovou kvalitu i kvalitu každé jeho části.

4. Život je prostřednictvím prvotních forem v celku z každé části a v každé části z celku.

5. Jaká je láska, taková je moudrost, a takový je tedy i člověk.

363. *1. Láska a moudrost, a tím také vůle a rozum, vytvářejí vlastní život člověka.*

Málokdo ví, co to je život. Když o tom uvažuje, jeví se mu jako něco prchavého, něco, co si nemůže konkrétně představit. Tak se mu to ale jeví proto, že neví, že pouze Bůh je Život a že Jeho Životem je Božská Láska a Moudrost. Z toho je zřejmé, že ani život člověka není ničím jiným a že jej máme v té míře, v jaké jej přijímáme.

Je známo, že slunce vyzařuje teplo a světlo a že vše ve vesmíru jsou příjemci, kteří se zahřívají a rozjasňují v míře, v jaké [tyto energie] přijímají. Totéž platí pro slunce, ve kterém dlí Pán, jehož vyzařujícím teplem je Láska a vyzařujícím světlem je Moudrost, jak bylo ukázáno v části II. Život tedy pochází z těchto dvou [energií] vyzařovaných z Pána jako ze slunce. Že láska a moudrost od Pána jsou život, vysvítá i z toho, že člověk ustrne, když od něj ustupuje láska, a hloupne, když od něj ustupuje moudrost; a kdyby se vzdálily úplně, zemřel by.

Existuje mnoho forem lásky, jež získaly jako odvozeniny svá vlastní jména - například pohnutky, žádosti či chtivost a jejich požitky a radosti. Existuje také mnoho forem moudrosti, jako například vnímání, reflexe, vzpomínání, myšlení, soustředění. Dále existují četné formy pocházející jak z lásky, tak z moudrosti - mezi jinými například dosažení souhlasu, dospěni k závěru nebo odhodlání se k činu. To vše je věcí lásky i moudrosti, ale název je dán tím, co v nich převládá a je zřejmější.

A konečně, v lásce a moudrosti mají původ i vjemy - zrakové, sluchové, chuťové a hmatové vjemy se svými radostmi a příjemnostmi. Zdá se, že oko vidí, ale ve skutečnosti to je rozum, který vidí prostřednictvím oka - proto se také výraz *vidět* používá ve vztahu k rozumu. Zdá se, že ucho slyší, ale ve skutečnosti to je rozum, který slyší prostřednictvím ucha - proto se také výraz *slyšet* užívá, hovoříme-li o pozornosti a naslouchání, což je vlastnost rozumu. Zdá se, že nos cítí a jazyk zakouší, avšak je to rozum, který díky své vnímavosti cítí a zakouší - a proto se výrazy *cítit* a *zakoušet* používají ve vztahu k vnímání; a tak dále. Zřídlem toho všeho je láska a moudrost. To nám odhaluje, že právě ony dvě utvářejí život člověka.

364. Každý vidí, že rozum je příjemcem moudrosti. Málokdo však také vidí, že vůle je příjemcem lásky; to proto, že vůle nikdy nejedná sama ze sebe, ale vždy prostřednictvím rozumu. Další důvod je ten, že když láska vůle proniká do moudrosti rozumu, hned na začátku se mění na pohnutku, a tak se vytrácí; a pohnutka je vnímatelná pouze jako něco příjemného v myšlení, mluvení a jednání, čemu nevěnujeme pozornost. Přesto je zřejmé, že láska pochází z vůle, neboť každý chce to, co miluje, a nechce, co nemiluje.

365. *2. Lidský život ve svých prvotních formách se nachází v mozku, v odvozených formách v těle.*

„Ve svých prvotních formách" znamená ve svých počátcích, a „v odvozených formách" znamená v tom, co bylo vytvořeno a zformováno z těchto počátků. „Život ve svých prvotních formách" pak znamená vůli a rozum. Právě tyto dvě funkce se nacházejí v mozku ve svých prvotních formách a v těle ve svých odvozených formách.

Skutečnost, že prvotní formy neboli počátky života se nacházejí v mozku, plyne z následujícího:

a. Z vlastního pocitu: když se totiž člověk svou myslí soustředí a přemýšlí, vnímá, že myšlení probíhá v mozku. Obrací zrak jakoby dovnitř, napíná čelo a vnímá, že duševní proces probíhá uvnitř, zejména za čelem a kousek výše.

b. Ze způsobu utváření člověka v děloze. Mozek a hlava se formují jako první a po nějakou dobu zůstávají větší než tělo.

c. Hlava je nahoře a tělo dole. Rádu odpovídá, že vrchní působí na spodní, a ne naopak.

d. Je-li mozek poraněn, af v děloze, zraněním, chorobou či přílišným soustředěním, myšlení je podvráceno a mysl může být vyšinutá.

e. Všechny vnější tělesné smysly - zrak, sluch, čich a chuf zároveň s univerzálním smyslem, kterým je hmat, sídlí spolu s řečí v přední, tedy

obličejové části hlavy, a prostřednictvím vláken jsou v přímém spojení s mozkem, díky němuž jsou vnímavé a aktivní.

f. Proto se citová hnutí lásky zračí lidem v obličeji a myšlení moudrosti se projevuje světlem v jejich očích.

g. Z anatomie víme, že veškerá vlákna sestupují z mozku šíjí do těla, a naopak žádné nestoupá z těla šíjí do mozku.[62] Tam, kde jsou vlákna ve svých prvotních formách a počátcích, tam nalézáme také život v jeho prvotních formách a počátcích. Kdo může popřít, že život vzniká tam, kde vznikají ona vlákna?

h. Zeptej se někoho se zdravým selským rozumem: „Kde je sídlo myšlení?" nebo „Čím myslíš?" a on odpoví, že hlavou. Pak se ale zeptej někoho, kdo usoudil, že duše sídli v nějaké žláze, v srdci nebo někde jinde: „Kde vznikají pohnutky a následné myšlenky? Není to snad v mozku?" - a on to popře nebo řekne, že neví. O důvodu této nevědomosti viz výše v odst. 361.

366. 3. *Kvalita života v jeho prvotních formách určuje jeho celkovou kvalitu i kvalitu každé jeho části.*

Abychom to mohli pochopit, řekněme si, kde se tyto prvotní formy v mozku nacházejí a jak z nich vznikají odvozené formy.

Místo, kde se nacházejí, nám prozrazuje anatomie. Díky ní víme, že mozek je dvojí a z hlavy zasahuje do páteře. Skládá se ze dvou substancí, zvaných hmota korová a hmota dřeňová. Korovou hmotu tvoří nesčetné žlázovité útvary, dřeňovou pak nesčetné vláknité útvary. Jelikož tyto žlázovité útvary tvoří hlavu vláknitých útvarů, jsou také jejich prvotními formami. Vlákna v nich totiž vznikají, rozbíhají se a postupně se svazují v nervy. Takto vytvořené svazky neboli nervy sestupují ke smyslovým orgánům v obličeji a k pohybovým orgánům v těle a formují je. Zeptej se někoho zběhlého v anatomii - potvrdí ti to.

Tato korová neboli žlázovitá hmota tvoří povrch mozku a povrch příčně zbrázděných provazců, z nichž se skládá prodloužená mícha, a vytváří střed malého mozku a míchy. Dřeňová neboli vláknitá hmota však vychází z korové hmoty a pokračuje dále; z ni vznikají nervy a z nich celé tělo. To vše se dozvídáme díky pitvám.

Kdo tyto poznatky získali vlastním studiem anatomie nebo od lidí, kteří tento vědní obor ovládají, mohou vidět, že prvotní formy života se nenalézají nikde jinde než tam, kde vznikají vlákna, a že tato vlákna nemohou vznikat sama ze sebe, ale z nějaké formy, z níž vycházejí. Tyto prvotní formy neboli počátky jsou téměř nesčetné a vypadají jako nepatrné žlázky. Jejich množství lze přirovnat k počtu hvězd ve vesmíru. Množství vlákének, která z nich vycházejí, lze zase přirovnat k počtu paprsků, které z hvězd vyzařuji a předávají jejich teplo a světlo planetám.

Množství těchto maličkých žlázek můžeme přirovnat také k počtu andělských společenství v nebesích. I ona jsou nesčetná a jsou také podobně uspořádána, jak mi bylo řečeno. Množství vlákének vycházejících z těchto žlázek lze přirovnat k duchovním pravdám a dobrům, jež od nich plynou podobně jako paprsky.

Proto se také člověk podobá vesmíru a nebi v nejmenší formě, jak jsem výše na různých místech uvedl a vysvětlil. Z toho vidíme, že jaký je život ve svých prvotních formách, takový je i ve formách odvozených, neboli jaký je život ve svých počátcích v mozku, takový je i v tom, co z nich vzniklo v těle.

367. *4. Život je prostřednictvím prvotních forem v celku z každé části a v každé části z celku.*

Celek, jímž je mozek a zároveň tělo, totiž původně neobsahoval nic jiného než vlákna vycházející ze svých prvotních forem v mozku. Právě ona jsou také jejich zdrojem, jak plyne z toho, co jsem právě vysvětlil (odst. 366). Celek tedy pochází ze všech částí; a život je skrze tyto prvotní formy ve všech částech z celku, neboť celek předává každé části svůj úkol a požadavek a činí ji tím částí celku. Stručně řečeno, celek vzniká z částí a části jsou udržovány celkem. Toto vzájemné sdílení a následné spojení je zřejmé z mnoha tělesných procesů.

V těle je tomu podobně jako ve státě, republice a království. Společenství v nich vzniká z lidí, kteří tvoří jeho části, a jednotlivé části neboli lidé jsou udržováni společenstvím. Obdobně to je u všeho, co má nějakou formu, a nejvíce u člověka.

368. *5. Jaká je láska, taková je moudrost, a takový je tedy i člověk.*

Kvalita lásky a moudrosti totiž určuje kvalitu vůle a rozumu, neboť vůle je příjemcem lásky a rozum je příjemcem moudrosti, jak bylo uká-záno výše; a tato dvojice vytváří člověka a určuje jeho charakter.

Láska je rozmanitá. Je natolik rozmanitá, že má nekonečný počet různých podob, jak můžeme vidět na lidském rodu na zemi a v nebesích. Neexistuje jediný člověk či anděl, který by byl tak podobný druhému, že by se v ničem nelišili. Tento rozdíl vytváří láska, neboť každý je svou láskou. Lidé se domnívají, že rozdíly vytváří moudrost, ale moudrost povstává z lásky. Je formou lásky, neboť láska je Bytí života, a moudrost je projevem života vycházejícím z tohoto Bytí.

Lidé ve světě věří, že člověka vytváří rozum. Věří tomu, protože rozum se může pozvednout do světla nebe, jak bylo vysvětleno výše, a člověk se tak může zdát moudrým. Nakolik však jeho rozum přesahuje lásku, tedy nakolik není součástí jeho lásky, natolik má člověk rozum jen zdánlivě, tedy je jen zdánlivě inteligentní. Láska přesahující rozum je ve skutečnosti láskou k vědění a moudrosti, avšak není to zároveň láska k uplatnění znalostí a moudrosti v životě. Proto se ve světě časem buď vytrácí, nebo prodlévá jako něco nestálého na okraji mimo obsah paměti. Po smrti je od nás oddělena a s námi zůstává jen to, co souhlasí se skutečnou láskou našeho ducha.

Jelikož láska vytváří lidský život, a tím vlastního člověka, všechna nebeská společenství a všichni andělé v nich jsou uspořádáni podle pohnutek své lásky. Žádné společenství a ve společenství žádný anděl nejsou organizováni podle některé rozumové schopnosti oddělené od lásky. Obdobně to platí pro pekla a jejich společenství, ale jejich uspo-řádání se řídí láskami, jež jsou protikladné láskám nebeským.

Z toho vidíme, že jaká je láska, taková je moudrost, a takový je tedy i člověk.

369. Lidé uznávají, že člověk je takový, jaká je jeho vládnoucí láska, avšak vztahují to pouze na mysl a ducha, a ne na tělo, tedy ne na celého člověka. Četné zkušenosti v duchovním světě mi však ukázaly, že člověk od hlavy až k patě neboli od prvotních forem v hlavě až k posledním formám v těle je takový, jaká je jeho láska. Všichni na tomto světě jsou formami své lásky; andělé formami nebeské lásky a ďáblové formami pekelné lásky. Ti druzí mají zdeformovanou tvář a tělo, zatímco ti první mají krásnou tvář a tělo. Zvláštností onoho světa je, že když je u někoho z tamních lidí napadena jeho láska, mění se jeho tvář, a když je napade-na silně, úplně mizí. Děje se tak proto, že tělo u nich tvoří jeden celek s myslí. Příčina je zřejmá z toho, co jsme již uvedli, tedy že vše tělesné je druhotné, utvořené z vláken pocházejících z prvotních forem, příjemců lásky a moudrosti.

Jaké jsou tyto prvotní formy, takové musí být i formy odvozené; proto kdekoli se tyto prvotní formy šíří, tam se šíří i odvozené formy. Nemo-hou být od sebe odděleny. Tak i lidé, kteří se myslí pozvedají k Pánu, jsou k Němu pozdviženi celí; a ti, kdo se myslí vrhají do pekla, jsou tam svrženi úplně. Celý člověk podle lásky svého života tedy přichází buď do nebe, nebo do pekla.

Andělská moudrost praví, že lidská mysl je člověk, neboť Bůh je Člo-věk, a že tělo je vnější součást mysli, která cítí a jedná. Mysl a tělo jsou tedy jedním celkem, ne dvěma.

370. Musíme si povšimnout, že vlastní formy údů, smyslových ústrojí a vnitřních orgánů člověka se svou tkání skládají z vláken, jež vznikají ze svých prvotních forem v mozku, ale že své stálosti nabývají díky substancím a látkám nacházejícím se na zemi a ze země v éteru a ve vzduchu. Děje se tak prostřednictvím krve. Pokud si tedy všechny části těla mají udržet svou formu a tak setrvat ve svých funkcích, člověk se musí živit hmotnou potravou a musí být neustále obnovován.

Existuje souvztažnost mezi vůlí a srdcem a mezi rozumem a plícemi.

371. To prokážeme v následujícím pořadí:

1. Vše v mysli se vztahuje k vůli a rozumu a vše v těle se vztahuje k srdci a plícím.

2. Existuje souvztažnost vůle a rozumu se srdcem a plícemi, a odtud i souvztažnost všech prvků mysli se všemi částmi těla.

3. Vůle je souvztažná se srdcem.

4. Rozum je souvztažný s plícemi.

5. Tento vztah nám umožňuje odhalit mnohá tajemství o vůli a rozumu a také o lásce a moudrosti.

6. Mysl člověka je lidským duchem a duch je člověkem, zatímco tělo je vnější součástí, skrze kterou mysl neboli duch cítí a jedná ve svém světě.

7. Spojení lidského ducha s tělem se děje skrze souvztažnost lidské vůle a rozumu se srdcem a plícemi, a rozdělení ducha a těla je důsledkem chybějící souvztažnosti.

372. *1. Vše v mysli se vztahuje k vůli a rozumu a vše v těle se vztahuje k srdci a plícím.*

„Myslí" se míní jednoduše vůle a rozum, což ve svém souhrnu zahrnuje vše, co člověka vzněcuje a na co myslí - tedy vše, co je součásti jeho pohnutek a myšlení. To, co jej vzněcuje, přísluší jeho vůli, a na co myslí, přísluší jeho rozumu.

Je známo, že veškeré naše myšlení přísluší rozumu, neboť myslíme na základě rozumu. Není však známo, že vše, co nás vzněcuje, přísluší naší vůli. Když myslíme, nevěnujeme totiž pozornost pohnutkám, ale jen tomu, na co myslíme. Je to, jako když slyšíme někoho mluvit a nevěnujeme pozornost tónu jeho hlasu, ale jen vlastnímu hovoru. Přesto se však v myšlení nacházejí pohnutky stejně jako tón v řeči. Z tónu řeči proto můžeme poznat, co člověk cítí, a z obsahu řeči, na co myslí.

Pohnutky náleží vůli, neboť každá pohnutka je aspektem lásky, jejímž příjemcem je vůle, jak bylo ukázáno výše.

Lidé, kteří nevědí, že pohnutky patří vůli, směšují pohnutky s rozumem. Říkají, že pohnutka a myšlení jsou jedním, přestože ve skutečnosti jedním nejsou, jenom jednotně působí. Že se tyto věci opravdu směšují, vyplývá i z běžného hovoru. Říká se: „Myslím, že to udělám," a znamená to: „Chci to udělat." Avšak v běžném hovoru se projevuje i skutečnost, že se jedná o dvě různé věci, neboť se říká: „Chci o té věci popřemýšlet," a když o tom člověk přemýšlí, myšlení jeho rozumu obsahuje pohnutku jeho vůle (tak jako řeč obsahuje tón, jak již bylo poznamenáno).

Je známo, že vše v těle se vztahuje k srdci a plicím, ale není známo, že existuje souvztažnost srdce a plic s vůlí a rozumem. Proto o této otázce pojednám později.

373. Jelikož vůle a rozum jsou příjemci lásky a moudrosti, jsou obě organické formy neboli organizované formy složené z těch nejjemnějších substancí. Musejí být takové, aby mohly být přijímacími schránami. Na tom nic nemění fakt, že jejich organizace není patrná našemu zraku; je jemnější než zrak, dokonce i při zvětšení mikroskopem. Vždyť i ten nejmenší hmyz je jemnější než lidský zrak, přestože má smyslové a pohybové orgány, cítí, pohybuje se a létá. Důkladní badatelé pomocí mikroskopů odhalili anatomii hmyzu a zjistili, že má také mozek, srdce, plicni průduchy a vnitřní orgány. Jestliže tedy tento hmyz je pro náš zrak neviditelný - nemluvě vůbec o jeho maličkých orgánech - a nikdo nepopírá, že je organizován až po ty poslední detaily, jak může někdo říci, že dvě přijímací schrány lásky a moudrosti, jež se nazývají vůle a rozum, organizovanými formami nejsou? Jak by mohly láska a moudrost, jež jsou životem od Pána, působit na něco, co není subjektem, čili na něco, co nemá substanciální existenci?

Jak jinak by mohla myšlenka utkvět a jak by mohl někdo mluvit z myšlenky, která v ničem neutkvěla? Není snad mozek, v němž myšlení probíhá, úplným celkem organizovaným v každém detailu? Jeho organické formy můžeme spatřit dokonce i pouhým okem - přijímací schrány vůle

a rozumu jsou dobře patrné v korové hmotě, kde se nacházejí ve svých prvotních formách a vypadají jako maličké žlázky (viz výše odst. 366).

Při rozmýšlení o těchto věcech však nevycházej, prosím, z představy vakua. Vakuum není nic a v ničem se nic neděje ani nic nevzniká. (O myšlenkové představě vakua viz výše odst. 82).

374. *2. Existuje souvztažnost vůle a rozumu se srdcem a plícemi, a odtud i souvztažnost všech prvků mysli se všemi částmi těla.*

Jde o novou myšlenku, která nebyla doposud známa. Lidé totiž nevěděli, co to je duchovní realita a jak se liší od reality přírodní, a proto ani nevěděli, co to je souvztažnost. Souvztažnost je vztah duchovní reality s přírodní realitou, kterým se uskutečňuje jejich spojení.

Uvedl jsem, že doposud nebylo známo, co to je duchovní realita a jakým způsobem je souvztažná s přírodní, a proto se ani nevědělo, co to je souvztažnost - avšak lidé mohli znát obojí. Neví snad někdo, že pohnutky a myšlení jsou duchovní skutečnosti, a že je tedy duchovní vše, co se k nim vztahuje? Kdo neví, že jednání a řeč jsou přírodní, a proto je přírodní vše, co se k nim vztahuje? Kdo neví, že pohnutky a myšlení, jež jsou duchovní, způsobují, že jednáme a mluvíme? Kdo by tedy nedokázal pochopit, co to je souvztažnost duchovního s přírodním? Nezpůsobuje snad myšlení, že ústa mluví, a pohnutky spolu s myšlením, že tělo jedná? Jsou to dvě rozdílné aktivity. Mohu myslet a nemluvit, a mohu chtít a nejednat. Dále víme, že tělo nemyslí a nechce, ale že myšlení plyne do řeči a vůle do jednání.

Nevyzařuje také pohnutí z tváře a neprozrazuje tím, co člověk cítí? To každý ví. Není pohnutka, nahlížena o sobě, duchovní, a změna v tváři, již nazýváme výrazem, přírodní? Kdo z toho nedokáže vyvodit závěr, že zde existuje souvztažnost, a že tedy existuje také souvztažnost všech částí mysli se vším tělesným? A jelikož každá součást mysli se vztahuje k pohnutkám a myšlení, neboli (což je totéž) k vůli a rozumu, a vše tělesné k srdci a plícím, nemůže z toho každý usoudit, že existuje souvztažnost vůle se srdcem a rozumu s plícemi?

Tyto věci však zůstaly neznámy, přestože poznány být mohly, neboť jsme se stali natolik povrchními, že odmítáme uznat cokoli, co není přírodní podstaty. Stalo se to příjemností naší lásky, a odtud i příjemností našeho rozumu; pozvednout své myšlení nad přírodnost k čemukoli duchovnímu oddělenému od přírodnosti nám proto začalo být nepříjemné. Nedokážeme proto ze své přírodní lásky a její příjemnosti myslet na duchovno jinak než jako na čistší přírodnost, a na souvztažnost jako na něco, co vplývá spojitě. Přísní materialisté dokonce nemohou vůbec pomyslet na něco odděleného od přírodnosti; není to pro ně ničím.

Další důvod, proč tyto věci nevidíme, a zůstaly nám tedy neznámy, je ten, že všechny náboženské otázky, jež nazýváme duchovní, nám byly odstraněny z dohledu. Způsobila to dogmata, jež opanovala celý křesťanský svět a jež tvrdí, že teologickým poučkám, jež jsou „duchovní" a na nichž se usnesly koncily a někteří představení, je nutno slepě věřit, neboť podle jejich tvrzeni přesahují lidský rozum. Někteří si proto začali představovat duchovnost jako nějakého ptáka, který létá v éteru nad vzduchem, kam už oko nedohlédne. Ve skutečnosti se však podobá rajce, která létá lidem přímo před očima a dokonce se dotýká svými krásnými křídly jejich zřítelnic a přeje si být spatřena. Zřením očí se míní náš intelektuální zrak.

375. Souvztažnost vůle a rozumu se srdcem a plícemi nemůže být jednoduše dokázána - nemůžeme ji tedy dokázat rozumovými důvody, ale pouze pomocí účinků. Je to podobné jako u příčin - ty sice lze racionálně pochopit, avšak jasně je vidíme pouze na účincích. Příčiny se totiž nalézají v účincích a skrze ně se zviditelňují. A teprve když se takto zviditelní, mysl se o nich může přesvědčit. O důsledcích výše uvedené souvztažnosti pojednáme v následujícím.

Aby však někdo v úvahách o této souvztažnosti nezabředl do představ předem osvojených z hypotéz o duši, měl by si nejprve pročíst to, co bylo uvedeno v předcházející kapitole: například v odst. 363-364 o tom, že láska a moudrost, a odtud i vůle a rozum, vytvářejí vlastní život člověka; v odst. 365 o tom, že prvotní formy lidského života se

nalézají v mozku a odvozené formy v těle; v odst. 366 o tom, že jaký je život v prvotních formách, takový je v celku a v každé části; v odst. 367 o tom, že život se prostřednictvím prvotních forem nalézá z každé části v celku a z celku v každé části; a v odst. 368 o tom, že jaká je láska, taková je moudrost, a proto takový je člověk.

376. K dotvrzení těchto faktů je mi zde dovoleno popsat zobrazení souvztažnosti vůle a rozumu se srdcem a plícemi tak, jak jsem ji viděl u andělů v nebi. Pomocí jakéhosi úžasného proudu plynoucího ve spirále, zcela nepopsatelného slovy, andělé vytvořili obraz srdce a plic se všemi jejich vnitřními tkáněmi. Předlohou jim byl sám nebeský proud, neboť nebe usiluje o takové formy vlivem lásky a moudrosti od Pána. Zobrazili tak spojení srdce s plícemi a zároveň jejich souvztažnost s láskou vůle a s moudrostí rozumu. Tuto souvztažnost a jednotu nazvali nebeským manželstvím a pravili, že k něčemu podobnému dochází v celém těle a v jeho jednotlivých údech, smyslových ústrojích a vnitřních orgánech a v tom, co v nich přísluší srdci a plícím. A tam, kde srdce a plíce nepracují, každý ve svém rytmu, žádný volní princip nemůže vyvolávat jakýkoli životní pohyb a žádný intelektuální princip nemůže vyvolávat jakýkoli životní vjem.

377. V následujícím pojednám o souvztažnosti srdce a plic s vůlí a rozumem, na níž spočívají souvztažnosti všech tělesných součástí, tedy tělesných údů jako celku, smyslových ústrojí a vnitřních orgánů. Souvztažnost přírodního s duchovním nebyla až doposud známa, přestože jsem ji obšírně popsal ve dvou dílech, z nichž první pojednává O *nebi a pekle* a druhé, nazývající se *Nebeská tajemství,* o duchovním smyslu Slova v *Genesi* a *Exodu*. Proto nyní uvedu, co bylo v těchto pracích napsáno a dokázáno o souvztažnostech.

V díle *Nebe a peklo:* o souvztažnosti všeho v nebi se vším v člověku (odst. 87-102). O souvztažnosti všeho v nebi se vším na zemi (odst. 103-115).

V díle nazvaném *Nebeská tajemství,* pojednávajícím o duchovním smyslu Slova knihy *Genesis* a *Exodus:* o souvztažnosti tváře a jejího výrazu s pohnutkami mysli (odst. 1568, 2988, 2989, 3631, 4796, 4797, 4880 *[4800],* 5195 *[5165],* 5168, 5695, 9306). O souvztažnosti těla v jeho gestikulaci a jednání s aspekty rozumu a vůle (odst. 2988, 3632, 4215). Obecně o souvztažnosti smyslů (odst. 4318-4330). O souvztažnosti očí a zraku (odst. 4403-4420). O souvztažnosti nosu a čichu (odst. 4624-4634). O souvztažnosti uší a sluchu (odst. 4652-4634) [4652-4659]. O souvztažnosti jazyka a chuti (odst. 4791-4805). O souvztažnosti rukou, paží, ramen a nohou (odst. 4931-4953). O souvztažnosti beder a pohlavních orgánů (odst. 5050-5062). O souvztažnosti vnitřních orgánů těla, zejména žaludku, brzlíku, měchýřků a kanálků pro střevní mízu a okruží (odst. 5171-5180, 5189 *[5181])*. O souvztažnosti sleziny (odst. 9698). O souvztažnosti pobřišnice, ledvin a močového měchýře (odst. 5377-5396 *[5377-5391])*. O souvztažnosti jater a jaterního, měchýřového a pankreatického kanálku (odst. 5183-5185). O souvztažnosti střev (odst. 5392-5395, 5379). O souvztažnosti kostí (odst. 5560-5564). O souvztažnosti kůže (odst. 5552-5573 *[5559])*. O souvztažnosti nebe s člověkem (odst. 911, 1900, 1982 *[2162],* 2996, 2998, 3624-3649, 3741-3745, 3884, 4091 *[4041],* 4279 *[4280],* 4423 *[4323],* 4524, 4525, 6013, 6057, 9279, 9632). O tom, že vše v přírodním světě a jeho třech říších je souvztažné se vším, co se objevuje v duchovním světě (odst. 1632, 1881, 2758, 2990-2993, 2997-3003, 3213-3227, 3483, 3624-3649, 4044, 4053, 4116, 4366 *[4936],* 4939, 5116, 5377, 5428, 5477, 8211, 9280). O tom, že vše, co se objevuje v nebi, jsou souvztažnosti (odst. 1521, 1532, 1619-1625, 1807, 1808, 1971, 1974, 1977, 1980, 1981, 2299, 2601, 3213-3226, 3348, 3350, 3457-3485 *[3475-3485],* 3748 *[3747],* 9481, 9570, 9576, 9577). O souvztažnosti literního smyslu Slova s jeho duchovním významem se v této knize pojednává všude; viz o tom také *Nauka Nového Jeruzaléma o Písmu svatém* (odst. 5-26, 27-69 *[27-65])*.

378. *3. Vůle je souvztažná se srdcem.*

Jak jsem uvedl výše (odst. 375), tento fakt není sám o sobě zřejmý tak, jako když zkoumáme vůli v jejích účincích. Sám o sobě se tento fakt projevuje tím, že veškerá citová hnutí lásky vyvolávají změny v tlukotu srdce, jak je zjevné na tepenném pulsu, synchronním se srdcem. Změny v pohybech a úderech srdce, k nimž dochází v závislosti na pohnutkách lásky, jsou nesčetné. Prsty můžeme ucítit pouze to, že pulsuje pomalu či rychle, vysoko či nízko, jemně či tvrdě, pravidelně či nepravidelně a tak dále - jinak tedy tluče v radosti a jinak ve smutku, jinak při duševním klidu a jinak v hněvu, jinak ve stavu odvahy a jinak při strachu, jinak při horečnaté nemoci a jinak při zimnici, a tak podobně.

Jelikož srdeční pohyb (zvaný systolický a diastolický) se u každého takto mění a střídá podle změn v citových hnutích lásky, mnozí z dávných lidí a po nich i někteří dnešní lidé přisoudili srdci city a označili je za jejich příbytek. To se rozšířilo i do běžné řeči. Říká se: srdce zmužilé a bojácné, srdce veselé a smutné, srdce měkké a tvrdé, srdce velké a malé, srdce nedotčené a rozbité, srdce z kamene či ze zlata[63]. Dále říkáme: mít klidné, citlivé či mírné srdce, vložit do něčeho celé srdce, dát někomu své srdce, dodat někomu srdce, uložit si v srdci, přijmout něco srdcem, nevzít si něco k srdci, zatvrdit své srdce, být přítelem ze srdce. Máme slova srdečnost, srdnatost, srdceryvnost[64] a mnoho dalších výrazů vyjadřujících lásku a její pohnutky.

Podobné výrazy se uvádějí i ve Slovu, neboť je sepsáno v souvztažnostech. Není rozdíl, řekneme-li láska nebo vůle, neboť vůle je příjemcem lásky, jak jsme poznamenali výše.

379. Je známým faktem, že lidé a všechna zvířata mají své životní teplo; neví se však, čím vzniká. Každý o tom mluví jen na základě dohadů. Proto ti, kteří nepoznali nic o souvztažnostech přírodní reality s duchovní, usoudili, že životní teplo pochází buď ze slunečního tepla, z aktivity různých částic, nebo z života samého. Protože však nezjistili, co to je život, zůstali u pouhých slov.

Jakmile si však uvědomí, že mezi láskou a jejími pohnutkami na straně jedné a srdcem a jeho druhotnými formami na straně druhé existuje souvztažný vztah, mohou vědět i to, že zdrojem životního tepla je láska. Láska totiž vyzařuje ve formě tepla z duchovního slunce, v němž dlí Pán, a andělé ji také jako teplo pociťují. Toto duchovní teplo, jehož podstatou je láska, vplývá skrze souvztažnost do srdce a jeho krve, vlévá mu teplo a zároveň je oživuje.

Je známo, že člověk se podle své lásky a její intenzity rozehřívá a téměř rozohňuje, a s jejím úbytkem tuhne a chladne. Cítíme to a vidíme. Cítíme ji jako teplo v celém těle a vidíme ji na ruměnci obličeje. Ztrátu lásky naopak vnímáme jako tělesný chlad a vidíme ji na bledosti tváře.

Jelikož láska je život člověka, srdce je první i poslední věcí lidského života. A jelikož láska je naším životem a duše udržuje svůj život v těle prostřednictvím krve, označuje se krev ve Slově duší (viz *Genesis* 9,4 a *Leviticus* 17,14). V následujícím textu uvedu, jaké různé významy má slovo „duše".

380. I červená barva krve je výsledkem souvztažného vztahu srdce a krve s láskou a jejími pohnutkami. V duchovním světě se nacházejí všechny barvy. Základními barvami tam jsou červená a bílá; z nich a z jejich protikladů odvozují svou rozmanitost zbývající barvy, temně ohnivá a černá. Červená barva je tam souvztažná s láskou a bílá barva s moudrostí. Červená barva odpovídá lásce, protože pochází z ohně tamního slunce, a bílá barva odpovídá moudrosti, neboť pochází ze světla tamního slunce. A jelikož láska je souvztažná se srdcem, nemůže mít krev jinou barvu než rudou, a tak poukazovat na svůj původ.

Proto v nebesích, kde vládne láska k Pánu, září světlo plamenné a andělé tam jsou oděni do purpurových oděvů, zatímco v nebesích, kde vládne moudrost, svítí jasně bílé světlo a tamní andělé jsou oděni do šatů z bílého plátna.

381. Nebesa jsou rozdělena na dvě říše, nebeskou a duchovní. V nebeské říši vládne láska k Pánu a v duchovní říši moudrost pocházející

z této lásky. Říše, kde vládne láska, se nazývá srdeční oblastí nebe, a říše, kde vládne moudrost, se nazývá plicní oblastí nebe.

Je třeba si uvědomit, že celé andělské nebe se ve svém souhrnu vztahuje k jednomu člověku a Pán je jako jednoho člověka vidí. Srdce tedy tvoří jednu říši a plíce druhou. V celém nebi obecně, a odtud i v každém andělu zvlášť, proto dochází k srdečnímu a plicnímu pohybu. Obecný srdeční a plicní pohyb pochází pouze od Pána, neboť pouze On je zdrojem lásky a moudrosti. Tyto dva pohyby totiž probíhají ve slunci, ve kterém přebývá Pán a které je od Pána, a odtud se šíří do andělského nebe a do vesmíru. Přesvědčíš se o tom, když se odpoutáš od prostorových představ a budeš přemýšlet o všudypřítomnosti.

Více o tom, že nebesa jsou rozdělena na dvě říše, nebeskou a duchovní, viz dílo *Nebe a peklo* (odst. 26-28) *[20-28];* a že se celé andělské nebe ve svém souhrnu vztahuje k jednomu člověku, viz (odst. 59-87) *[59-86]* tamtéž.

382. *4. Rozum je souvztažný s plícemi.*

Tato skutečnost plyne z toho, co jsem uvedl o souvztažnosti vůle se srdcem. V duchovním člověku neboli v mysli panuje dvojí, vůle a rozum, a v přírodním člověku neboli v těle vládne také dvojí, srdce a plíce. A jak již bylo řečeno, vše v mysli je souvztažné se vším v těle - proto je-li vůle souvztažná se srdcem, je rozum souvztažný s plícemi.

Faktu, že rozum je souvztažný s plícemi, si může povšimnout každý sám u sebe - na svém myšlení a na své řeči.

(a) Na myšlení: Nikdo nemůže myslet, aniž by souhlasně a shodně nedýchal plícemi. Proto když myslíme tiše, dýcháme tiše, a když myslíme hluboce, dýcháme také hluboce. Nadechujeme se a vydechujeme, smršťujeme a uvolňujeme plíce podle svého myšlení, a tak podle vlivu některé pohnutky naši lásky: dýcháme zvolna, chvatně, dychtivě, mírně či napjatě. Ba když úplně zadržíme dech, dokážeme myslet pouze ve svém duchu díky jeho dýchání, jež není jasně postřehnutelné.

(b) Na řeči: z úst nevyjde ani to nejkratší slovo bez podpůrné pomoci plic. Zvuk, který artikulujeme na slova, vychází z plic průdušnicí a hrtanovou příklopkou. Proto se řeč v závislosti na nafukování těchto laloků a otevírání jejich průchodů pozdvihuje až do křiku, nebo se jejich kontrakcí ztišuje. A když je průchod zcela uzavřen, řeč a myšlení ustávají.

383. Jelikož rozum odpovídá plicim, a proto myšlení odpovídá dýchání plic, míní se „duší" a „duchem" ve Slovu rozum. Např.:

> Miluj Hospodina, Boha svého, celým svým srdcem, celou svou duší a celou svou myslí. (Mt 22,37)
>
> Bůh dá nové srdce a nového ducha. (Ez 36,26; Ž 51,12.13)

kde „srdce" znamená lásku vůle, jak jsem vysvětlil výše. Odtud „duše" a „duch" znamenají moudrost rozumu.

V díle *Nauka Nového Jeruzaléma o Pánu* (odst. 50, 51) se dočteme, že „duchem Božím", nazývajícím se také „Duch svatý", se označuje Božská moudrost, tedy také Božská pravda, jež osvěcuje člověka. Proto:

> Pán dechl na učedníky a řekl: „Přijměte Ducha svatého." (J 20,22)

Ze stejného důvodu se praví:

> Hospodin Bůh vdechl v chřípí Adama dech života, a tak se stal duší živou. (Gn 2,7)

A prorokovi řekl:

> Prorokuj o duchu a prav větru: Přijď, duchu, od čtyř větrů a zaduj na tyto povražděné, ať ožijí! (Ez 37,9)

Podobně na dalších místech. Proto se Pán nazývá „Duchem chřípí" a také „Dechem života".

Jelikož dýcháme nosem, označuje nos vnímání. O inteligentním člověku se říká, že má dobrý nos, a o nesoudném člověku, že má špatný nos. Proto také pro výrazy „duch" a „vítr" existuje v hebrejštině a v některých dalších jazycích jen jedno slovo. Slovo „duch" je totiž odvozeno od slova oduševnění;[65] proto když člověk umírá, říká se, že vypouští duši. To je také důvodem, proč lidé věří, že duch je vánek nebo něco vzdušného jako dech vypouštěný z plic; a podobně soudí o duši.

Z toho je zjevné, že výrazem „milovat Boha celým srdcem a celou duší" se míní milovat veškerou láskou a vším rozumem, a že výrazem „dát nové srdce a nového ducha" se míní nová vůle a nový rozum.

Protože duch označuje rozum, říká se o Besaleelovi:

Naplnil jsem ho Božím duchem, moudrostí, důvtipem a znalostí. (Ex 31,3)

0 Jozuovi:

Byl naplněn duchem moudrosti. (Dt 34,9)

Nabuchadnezar řekl o Danielovi:

Je v něm mimořádný duch, poznání, je osvícený a moudrý. (Dan 5,11.12.14)

A u Izajáše:

Zbloudili duchem poznají rozumnost. (Iz 29.24)

Podobně na mnoha dalších místech.

384. Jelikož všechny aspekty mysli se vztahují k vůli a rozumu a všechny části těla k srdci a plicím, nacházejí se v hlavě dva mozky, odlišující se od sebe tak jako vůle od rozumu. Malý mozek je především orgánem vůle a velký mozek orgánem rozumu. Podobně se srdce a plíce liší od ostatních orsánů v těle. Jsou odděleny bránicí, uzavřeny ve vlastním obalu zvaném pohrudnice a tvoří onu část těla, jež se nazývá hruď.

1 ve zbývajících částech těla zvaných údy, smyslová ústrojí a vnitřní orgány jsou tyto dva aspekty spojeny, a proto se vyskytují v párech - paže a ruce, bedra a nohy, oči, nosní otvory; uvnitř těla ledviny, močovody, varlata. A ty vnitřní orgány, jež nejsou párové, jsou přesto rozděleny na pravé a levé. Kromě toho i sám mozek je rozdělen na dvě hemisféry, srdce na dvě komory a plíce na dva laloky. Jejich pravá část se vztahuje k dobru, jež je výsledkem pravdy, a levá část k pravdě, jež je výsledkem dobra; neboli jinými slovy, pravá část se vztahuje k dobru lásky, z níž povstává pravda moudrosti, zatímco levá část se vztahuje k pravdě moudrosti, jež povstává z dobra lásky. A jelikož spojení dobra a pravdy je vzájemné a tímto spojením se stávají jakoby jedním celkem, tyto páry ve svých funkcích, pohybech a vjemech pracují v člověku společně a sjednocené.

385. 5. *Tento vztah nám umožňuje odhalit mnohá tajemství o vůli a rozumu a také o lásce a moudrosti.*

Ve světě se téměř nic neví o tom, co je vůle a láska, neboť člověk nedovede sám ze sebe milovat a z lásky sám ze sebe něco chtít takovým způsobem, jakým může zdánlivě sám ze sebe chápat a myslet. Obdobným způsobem nemůže kontrolovat pohyb srdce tak, jako může kontrolovat dýchání plic.

Ve světě se tedy neví téměř nic o tom, co je vůle a láska, avšak ví se, co jsou srdce a plíce (neboť tyto dva orgány jsou našemu zraku viditelné a mohou být prozkoumány, a anatomové je opravdu prozkoumali a popsali, zatímco vůle a rozum viditelné nejsou a prozkoumány být nemohou). Když tedy víme, že jsou souvztažné a skrze tuto souvztažnost působí jednotně, můžeme o vůli a rozumu odhalit mnohá tajemství, která by jinak nemohla být odhalena - například tajemství o spojení vůle s rozumem a o zpětném spojení rozumu s vůlí, nebo o spojení lásky s moudrostí a o zpětném spojení moudrosti s láskou. Můžeme objevit, jak se láska větví v pohnutky, jak se pohnutky vzájemně sdružují, jak působí na naše vnímání a myšlení, a nakonec jak v souladu se souvztažnostmi působí na tělesné činy a vjemy.

Tato a mnohá další tajemství mohou být odkryta a vysvětlena tím, že prozkoumáme spojení srdce s plícemi a způsob, jak krev vytéká ze srdce do plic a zpětně z plic do srdce, a odtud tepnami do všech tělesných údů, smyslových ústrojí a vnitřních orgánů.

386. *6. Mysl člověka je lidským duchem a duch je člověkem, zatímco tělo je vnější součástí, skrze kterou mysl neboli duch cítí a jedná ve svém světě.*

Že mysl člověka je lidským duchem a že duch je člověkem, tomu mohou těžko uvěřit ti, kteří pojali domněnku, že duch je vánek a duše je

éterické podstaty podobně jako dech vydechovaný z plic. Ptají se: „Jak může být lidský duch člověkem, když je to duch?" nebo: „Jak může být duše člověkem, když je to duše?" Obdobně smýšlejí o Bohu, kterého nazývají Duchem.

K této představě o duchu a duši dospěli tím, že v některých jazycích je jen jedno slovo pro výraz „duch" a „vánek"; a také proto, že o umírajících se říká, že vypouštějí ducha či duši, a že se udušenému či utopenému vrací život, když se mu vrací duch či život do žil.[66] A jelikož ducha a duši vnímali pouze jako vánek či vzduch, na základě pozorování a smyslového vnímání usoudili, že lidský duch či duše není po smrti člověkem.

Z tohoto materialistického pojetí ducha a duše se rozvinuly různé hypotézy, z nichž se zrodila víra, že se nestaneme lidmi dříve než v den posledního soudu a že do té doby budeme někde prodlévat a očekávat znovusjednocení. O tom pojednává kniha *Pokračování o posledním soudu* (odst. 32-38).[67]

Jelikož mysl člověka je naším duchem, andělé, kteří jsou také duchové, se nazývají „myslemi".

387. Mysl člověka je lidským duchem a duch je člověkem proto, že výraz mysl označuje všechny elementy zúčastněné na vůli a rozumu člověka, jež se ve svých prvotních formách nalézají v mozku a ve svých odvozených formách v těle. Co do svých forem jsou tedy vším, co patří člověku. Z tohoto důvodu mysl (tedy vůle a rozum) svými pokyny ovládá tělo a vše v něm. Nečiní snad tělo všechno, na co mysl myslí a co chce? Nenapíná mysl ucho, aby slyšelo, a nezaměřuje oko, aby vidělo? Nepohybuje jazykem a rty, aby mluvily, a neuvádí do pohybu ruce a prsty, aby činily, co si mysl přeje, a nohy, aby šly, kam mysl chce? Co jiného je pak tělo než poslušnost své mysli? A mohlo by být tělo takové, kdyby v něm nebyla mysl ve svých odvozených formách přítomna? Je rozumné si myslit, že tělo je poslušné jen proto, že si to mysl přeje? Byly by to pak dvě individuality, jedna nad druhou; jedna přikazující a druhá poslouchající.

Jelikož tato představa není ani trochu rozumná, plyne z toho, že lidský život se ve svých prvotních formách nalézá v mozku a v odvozených formách v těle, jak bylo vysvětleno výše (odst. 365); a že jaký je život ve svých prvotních formách, takový je v celku a v každé jeho části (odst. 366); a že život je prostřednictvím těchto prvotních forem z každé části v celku a z celku v každé části (odst. 367).

Na předcházejících stránkách jsem vysvětlil, že vše v mysli se vztahuje k vůli a rozumu, že vůle a rozum jsou příjemci lásky a moudrosti Pána a že tato dvojice vytváří lidský život.

388. Na právě řečeném můžeme také vidět, že mysl člověka je vlastním člověkem. Prvá látka lidské formy neboli vlastní lidská forma se všemi svými detaily pochází z prvotních forem, které se z mozku šíří nervy, jak bylo ukázáno výše.

Je to forma, do které vchází člověk po své smrti; tehdy se nazývá duchem nebo andělem a je po všech stránkách dokonalým, avšak duchovním člověkem. Hmotná forma, jež mu byla přidána a zevně vložena na tomto světě, není lidskou formou o sobě, ale je odvozena z formy duchovní; je přidána a zevně vložena proto, abychom mohli užitečně jednat v přírodním světě. Poskytuje nám také pevnou schránu pro duchovní skutečnosti složené z čistších substanci onoho světa, které si tam bereme s sebou, abychom mohli dále a navěky žít.

Z moudrosti andělů pochází, že mysl člověka nejen obecně, ale i v každém svém rysu neustále usiluje o lidskou formu - a to z toho důvodu, že Bůh je Člověk.

389. Aby člověk mohl být člověkem, nemůže mu chybět nic (ať v hlavě nebo v těle), co se nachází v dokonalém člověku. Není v něm totiž nic, co by nepřijalo a nevytvářelo onu [dokonalou lidskou] formu. Jedná se o formu lásky a moudrosti, jež - pozorována o sobě - je Božská. Obsahuje všechny konkrétní podoby lásky a moudrosti, jež jsou v Bohu-Člověku nekonečné, ale jsou konečné v Jeho obrazech - u lidí, andělů a duchů.

Kdyby chybělo cokoli, co je přítomno v tomto [dokonalém] člověku, chyběla by některá konkrétní souvztažná forma lásky a moudrosti, jejímž prostřednictvím může být Pán u člověka přítomen od prvních až po ty poslední věci a jejichž prostřednictvím může ze své Božské Lásky skrze svou Božskou Moudrost zajišťovat ve stvořeném světě užitky.

390. *7. Spojení lidského ducha s tělem se děje skrze souvztažnost lidské vůle a rozumu se srdcem a plícemi, a rozdělení ducha a těla je důsledkem chybějící souvztažnosti.*

Jelikož se doposud nevědělo, že mysl člověka, kterou se rozumí vůle a rozum, je jeho duchem a že duch je člověkem, a jelikož se nevědělo ani to, že v lidském duchu dochází k tepu a dýchání právě tak jako v těle, lidé nemohli vědět, že tep a dýchání jejich ducha vplývá do tepu a dýchání jejich těla a vytváří je.

Lidský duch se tedy těší tepu a dechu stejně jako tělo; z toho plyne, že existuje obdobná souvztažnost mezi srdečním tepem a dýcháním našeho ducha a srdečním tepem a dýcháním našeho těla. Mysl je totiž, jak bylo řečeno, náš duch. Kdyby tedy ustala souvztažnost těchto dvou pohybů, došlo by k rozdělení, a to je smrt. K rozdělení čili ke smrti dochází tehdy, když se tělo dostává nějakou chorobou či nehodou do takového stavu, kdy již není schopno působit v jednotě se svým duchem. Tím mizí souvztažnost a se souvztažností mizí i spojení. Nedochází však k tomu tehdy, když ustává pouze dýchání, ale jen tehdy, když ustává také srdeční tep, neboť dokud srdce bije, láska se svým teplem setrvává a udržuje život. Vidíme to na lidech v mdlobách či při zadušení a také na stavu embrya v děloze.

Stručně řečeno, náš tělesný život závisí na souvztažnosti tepu a dýchání našeho těla s tepem a dýcháním našeho ducha; a když tato souvztažnost ustává, ustává i tělesný život a duch odchází, aby pokračoval ve svém životě v duchovním světě. Tento život se natolik podobá životu ve světě přírodním, že si duch ani neuvědomí, že zemřel.

Většina lidí se ocitne v duchovním světě dva dny po opuštění těla; s některými takovými jsem totiž mluvil právě po dvou dnech.

391. Skutečnost, že duch se těší tepu a dýchání stejně jako člověk světa v těle, nelze potvrdit jinak než svědectvím duchů a andělů samých, když je s nimi dovoleno hovořit. To mi bylo umožněno; a když jsem se jich na tuto věc zeptal, odpověděli, že jsou stejnými lidmi jako lidé ve světě a že mají stejná těla, ale duchovní. Řekli mi, že stejně jako ti, kdo jsou lidmi v přírodním světě, cítí tep svého srdce v hrudi a v tepnách na zápěstí. Ptal jsem se na to mnohých, a všichni mi odpověděli stejně.

I z vlastní zkušenosti jsem se dozvěděl, že v těle dýchá náš duch. Při jisté příležitosti bylo andělům umožněno řídit mé dýchání, podle libosti je omezovat a nakonec je úplně zastavit, až mi zůstalo pouhé dýchání ducha, jež jsem byl v tomto okamžiku schopen vnímat. Něco podobného se mi stalo, když mi bylo umožněno poznat, jaké to je umírat (viz *Nebe a peklo* odst. 449).

Několikrát jsem byl také uveden do stavu, kdy jsem dýchal pouze duchem, a tehdy jsem vnímal soulad tohoto dýchání s obecným dýcháním nebe. Mnohokrát jsem byl také ve stavu podobném stavu andělů. Tehdy, v duchu mimo tělo, jsem byl pozdvižen k nim do nebe a hovořil jsem s nimi pomocí dechu obdobně jako ve světě.

Tyto a další živé důkazy mi prozradily, že lidský duch dýchá nejenom v těle, ale také poté, co tělo opustí-, a že dýchání ducha je tak tiché, že je nevnímáme. Vplývá do zjevného tělesného dýchání téměř jako příčina do účinku nebo jako myšlení do plic a plícemi do řeči.

Z toho také vysvítá, že ke spojení ducha a těla v člověku dochází prostřednictvím souvztažnosti srdečního pohybu a plicního pohybu na obou stranách.

392. Tyto dva pohyby, srdeční a plicní, vznikají a trvají proto, že celé andělské nebe (jako celek i ve svých jednotlivostech) vykonává tyto dva životní pohyby. Vykonává je, protože Pán je vlévá ze slunce, ve kterém přebývá a které z Něj pochází. Tyto dva pohyby od Pána totiž vyvíjí právě ono slunce. Je zřejmé, že nevznikají nikde jinde, neboť Pán udržuje všechny věci nebe i světa prostřednictvím tohoto slunce ve vzájemném spojení (skrze jejich formy) jako jediné dílo spojené

od prvního do posledního článku; dalším důvodem je, že život lásky a moudrosti pochází od Něj a všechny síly vesmíru pocházejí ze života. Z toho plyne, že obměny těchto pohybů závisejí na přijímání lásky a moudrosti.

393. Více řeknu o souvztažnosti těchto pohybů na následujících stránkách - například jaká je tato souvztažnost u těch, kteří dýchají s nebem, a jaká je u těch, kteří dýchají s peklem; a také jaká je u lidí, kteří hovoří s nebem, ale mysli s peklem, tedy jaká je u pokrytců, pochlebníků, lichoměrníků a dalších.

SOUVZTAŽNOST SRDCE S VŮLÍ A ROZUMU S PLÍCEMI NÁM UMOŽNÍ POZNAT VŠE, CO LZE POZNAT O VŮLI A ROZUMU NEBOLI O LÁSCE A MOUDROSTI - TEDY VŠE O LIDSKÉ DUŠI.

394. Mnozí lidé z učených kruhů se namáhali s pátráním po duši.[68)] Jelikož však nic nevěděli o duchovním světě a stavu člověka po smrti, byli schopni pouze formulovat hypotézy nikoli o podstatě duše, ale o tom, jak působí v těle.[69)] O podstatě duše si nedovedli vytvořit jinou představu než jako o něčem nanejvýš čistém, nalézajícím se v éteru. Její schránu si také představovali jako něco étérického. Protože však věděli, že duše je duchovní podstaty, neodvážili se příliš se o této věci šířit ze strachu, aby o ní neuvedli něco přírodního.

S tímto pojetím duše a zároveň s vědomím, že duše působí v těle a vytváří v něm vše, co souvisí s vjemy a pohyby, se namáhavě pokoušeli vypátrat (jak jsem právě poznamenal), jakým způsobem duše v těle působí. Někteří tvrdili, že se tak děje vlivem, a jiní, že harmonií.[705] Jelikož však tímto bádáním neodhalili nic, co by uspokojilo mysl dychtivou vidět skutečnou pravdu, bylo mi umožněno hovořit s anděly a prostřednictvím jejich moudrosti se mi v této věci dostalo osvícení. Poznal jsem tak, že lidská duše, která žije po smrti, je duchem člověka a má dokonalou lidskou formu. Dále jsem se dozvěděl, že touto duší je vůle a rozum a jejich duší je láska a moudrost od Pána. Ty vytvářejí náš život - život, jenž pochází od Pána samého. Avšak abychom Jej mohli přijímat, Pán nám ponechává zdání, že život je náš. Abychom si jej však nepřisvojovali jako svůj vlastní a nepodrývali tak svou schopnost Pána přijímat, učí nás, že každý element lásky, jejž nazýváme dobrem, a každý element moudrosti, jejž nazýváme pravdou, pochází od Něj, a nic z toho od člověka. A jelikož tato láska a moudrost jsou život, každý aspekt života, jenž je skutečným životem, pochází od Něj.

395. Jelikož duše ve svém vlastním bytí je láska a moudrost a ty má člověk od Pána, byly v nás stvořeny dvě schrány, jež jsou zároveň Pánovým příbytkem u člověka. Jedna je pro lásku a druhá pro moud-
* rošt: schrána pro lásku se nazývá vůle a schrána pro moudrost rozum. Víme, že Láska a Moudrost tvoří v Pánu jeden rozlišitelný celek (viz výše 17-22) a že Božská Láska přísluší Jeho Božské Moudrosti a Božská Moudrost Jeho Božské Lásce (viz odst. 34-39), které v tomto rozlišitelném celku vyzařují od Boha-Člověka, tedy od Pána. Z těchto důvodů Pán v člověku stvořil ony dvě schrány a příbytky, jež se nazývají vůle a rozum, a to takovým způsobem, že jsou rozlišitelně dvojím, a přesto ve všem, co činíme a co vnímáme, tvoří jeden celek tak, že vůli ani rozum nelze oddělit.

Abychom se však mohli stát příjemci a příbytky Pána, nezbytnou podmínkou k dosažení tohoto cíle bylo zaručit, aby se náš rozum mohl pozdvihnout nad lásku našeho já do určitého světla moudrosti, jež tuto lásku přesahuje. To nám umožňuje vidět a učit se, jakým způsobem bychom měli žít, abychom do oné vyšší lásky vešli, a tak požívali věčného štěstí.

Jelikož však člověk svou schopnost pozdvihnout se rozumem nad lásku svého já zneužil, zničil tak v sobě možnost být příjemcem a příbytkem Pána - tedy lásky a moudrosti od Pána. Učinil totiž svou vůli příbytkem lásky k sobě a ke světu a svůj rozum příbytkem čehokoli, čím tyto lásky odůvodňuje. Proto se tyto dva příbytky, vůle a rozum, staly sídlem pekelné lásky, a zdůvodňsvání této lásky je činí sídlem pekelného myšlení, jež v pekle považují za moudrost.

396. Příčina toho, proč láska k sobě a láska ke světu jsou pekelnými láskami a proč jsme do nich mohli vstoupit a zničit tak svou vůli a rozum, spočívá v tom, že tyto lásky - láska k sobě a láska ke světu - jsou od stvoření láskami nebeskými. Jsou totiž láskami přírodního člověka sloužícími láskám duchovním, podobně jako základy slouží domu. Z lásky k sobě a ke světu totiž pečujeme o svá těla, žádáme si potravy, oděvů a příbytku, staráme se o domácnost, ucházíme se o práci, abychom byli užiteční, a dokonce chceme být kvůli poslušnosti respektováni podle své úřední hodnosti, a také hledáme zábavu a odpočinek ve světských radostech. Všechny tyto činnosti však musí mít za cíl užitečnost. Přivádějí nás do stavu služby Pánu a bližnímu. Kde však žádná láska ke službě Pánu a bližnímu není a láskou člověka je pouze sloužit prostřednictvím světa sobě samému, tam se ona láska mění z nebeské na pekelnou. Vede nás totiž k tomu, že se svou myslí a duší noříme do vlastního já, jež je samo o sobě pouhým zlem.

397. Aby se však nestalo (jak se stát může), že člověk bude svým rozumem v nebi a svou vůlí v pekle, a aby tak nebyl svou myslí rozdělen, všechny prvky rozumu, jež přesahují lásku jeho já, jsou po smrti odstraněny. Výsledkem je, že vůle a rozum jsou nakonec u všech lidí ve své činnosti sjednoceny. Vůle lidí v nebi miluje dobro a jejich rozum myslí pravdivě; avšak vůle lidí v pekle miluje zlo a jejich rozum myslí klamně.

Obdobně činí člověk ve světě, když myslí ze svého ducha, tedy když je sám; avšak mnozí, zatímco žijí v těle, myslí jinak, když nejsou sami. To proto, že tehdy se rozumem pozdvihuji nad zájmy své vůle, tedy nad lásku svého ducha.

Toto vše zde uvádím, abych ukázal, že vůle a rozum jsou dvě rozdílné funkce, stvořené nicméně tak, aby působily jednotně, a že pokud k tomu nedojde dříve, jsou do této jednoty uvedeny po smrti.

398. Láska a moudrost (a proto i vůle a rozum) jsou tedy tím, co nazýváme duší. V následujícím výkladu je potřeba říci, jakým způsobem duše působí na tělo a uvádí vše v něm v činnost. Můžeme to poznat ze souvztažnosti srdce s vůlí a plic s rozumem; tak bylo pomocí této souvztažnosti odhaleno následující:

1. Láska neboli vůle je vlastní život člověka.

2. Láska neboli vůle neustále usiluje o lidskou formu a o vše, co k této formě náleží.

3. Láska neboli vůle bez manželství s moudrostí neboli rozumem nemůže skrze svou lidskou formu ničeho dosáhnout.

4. Láska neboli vůle připravuje dům či komnatu pro svou budoucí manželku, kterou je moudrost neboli rozum.

5. Láska neboli vůle také připravuje vše ve své lidské formě tak, aby mohla konat ve spojení s moudrostí neboli rozumem.

6. Po uzavření sňatku dochází k prvnímu spojení skrze touhu po vědění, z níž vzniká touha po pravdě.

7. Druhé spojení se děje skrze touhu po porozumění, z níž povstává vnímání pravdy.

8. Třetí spojení se děje skrze touhu po zření pravdy, z níž povstává myšlení.

9. Láska neboli vůle je skrze tato tři spojení ve svém vnímavém životě a ve svém aktivním životě.

10. Láska neboli vůle uvádí moudrost neboli rozum do všech částí svého domu.

11. Láska neboli vůle nečiní nic mimo spojení s moudrosti neboli rozumem.

12. Láska neboli vůle se spojuje s moudrostí neboli rozumem a způsobuje, že moudrost neboli rozum na to reaguje také spojováním.

13. Moudrost neboli rozum se může povznést, přijímat věci z nebeského světla a vnímat je, a to moci propůjčenou láskou neboli vůlí.

14. Láska neboli vůle se může podobným způsobem povznést a vnímat věci z nebeského tepla, pokud na tomto stupni miluje svou manželku.

15. V opačném případě láska neboli vůle stahuje moudrost čili rozum z jejich povznesení dolů, aby konaly jednotně.

16. Jsou-li pozvedány současně, moudrost lásku neboli vůli v rozumu očistí.

17. Nejsou-li pozvedány současně, rozum lásku neboli vůli v sobě poskvrní.

18. Láska očištěná moudrostí v rozumu se stává duchovní a nebeskou.

19. Láska, kterou rozum v sobě poskvrnil, se stává přírodní a smyslovou.

20. Stále však přetrvává schopnost chápat, kterou nazýváme rozumnost, a schopnost jednat, kterou nazýváme svoboda.

21. Duchovní a nebeská láska je láskou k bližnímu a láskou k Pánu, a láska přírodní a smyslová je láskou ke světu a k sobě.

22. Pro činnou lásku a víru a jejich spojení platí totéž co pro vůli a rozum a jejich spojení.

399. *1. Láska neboli vůle je vlastní život člověka.*

To plyne ze souvztažnosti srdce s vůlí (viz výše odst. 378-381), neboť stejně jako je srdce činné v těle, tak je činná i vůle v mysli; a jako vše v těle závisí svou existencí a svými pohyby na srdci, tak i vše v mysli závisí svou existencí a svým životem na vůli. Výrazem „na vůli" míním „na lásce", neboť vůle je příjemcem lásky a láska je vlastní život (viz výše odst. 1-3). Láska, jež je život sám, pochází pouze od Pána.

Skutečnost, že láska neboli vůle je lidský život, nám prozradí i pohled na srdce a jeho rozšíření do těla tepnami a žilami. Co si v souvztažnostech odpovídá, to funguje obdobně, pouze s tím rozdílem, že jedno je přírodní a druhé duchovní.

Způsob fungování srdce v těle nám odkrývá anatomie. Odhaluje nám například, že vše žije nebo je poslušno života všude tam, kde je srdce aktivní prostřednictvím cév, jež z něj vycházejí; a že tam, kde srdce prostřednictvím svých cév nepůsobí, nic nežije. Srdce je navíc tím prvním i posledním, co v těle působí. Na embryích vidíme, že je tím prvním, a na umírajících poznáváme, že je tím posledním. Že působí i bez spolupráce s plícemi, vidíme na lidech, kteří se zadusili či ztratili vědomí. Je tedy zjevné, že tak jako život udržující tělo závisí zcela na srdci, tak i život mysli závisí zcela na vůli, a že když ustane myšlení, vůle žije dál obdobně jako srdce, když ustane dýchání. I to se projevuje na embryích a umírajících, zadušených a bezvědomých lidech.

Z toho plyne, že láska neboli vůle je vlastni život člověka.

400. *2. Láska neboli vůle neustále usiluje o lidskou formu a o vše, co k této formě náleží.*

To vysvítá ze souvztažnosti srdce s vůlí. Víme totiž, že vše v těle se formuje v děloze a že k tomuto formování dochází pomocí vláken z mozku a pomocí cév ze srdce, a že z těchto vláken a cév se vytvářejí tkáně všech ústrojí a orgánů. Z toho vyplývá, že vše v člověku pochází ze života vůle, jimž je láska, ze svých počátků šířících se z mozku vlákny, a že vše v lidském těle se šíří ze srdce tepnami a žílami.

Z toho zřetelně vysvítá, že život (tedy láska, a proto i vůle) neustále usiluje o lidskou formu. A jelikož lidská forma obsahuje vše, co vytváří člověka, plyne z toho, že láska neboli vůle stále k těmto formám tíhne a usiluje o jejich vytváření. Tento sklon a toto úsilí směřuje k lidské formě, neboť Bůh je Člověk a Jeho Život je Božská Láska a Moudrost - zdroj veškerého života.

Každý si může uvědomit, že kdyby život, tedy vlastní Člověk, nepůsobil na to, co není životem o sobě, nemohlo by být vytvořeno nic z toho, co existuje v člověku - tisíce a tisíce částí, jež vytvářejí jediný celek a jednotně usiluji o onen životní obraz, z něhož povstaly, aby se člověk mohl stát Jeho příjemcem a příbytkem.

Z toho lze usoudit, že láska, z lásky vůle a z vůle srdce neustále usilují o lidskou formu.

401. *3. Láska neboli vůle bez manželství s moudrosti neboli rozumem nemůže skrze svou lidskou formu ničeho dosáhnout.*

I to je zřejmé ze souvztažnosti srdce s vůlí. Lidské embryo žije srdcem, nikoli však plícemi. Krev totiž ještě neteče ze srdce do plic a neumožňuje tak plicim dýchat, ale vtéká otvorem do levé srdeční komory. Embryo

proto nemůže žádnou části svého těla hýbat a leží zavinuté; nemůže ani nic vnímat, neboť jeho smyslové orgány jsou ještě uzavřené.

Obdobné to je s láskou neboli vůlí, z níž žije, ačkoli je v temnotě. Zatím ještě nevnímá a nejedná. Jakmile se mu však plíce otevřou, což se stane po porodu, začne vnímat a jednat a obdobně i chtít a myslet.

To nám umožňuje poznat, že láska nebo vůle bez manželství s moudrostí nebo rozumem nemůže skrze svou lidskou formu ničeho dosáhnout.

402. *4. Láska neboli vůle připravuje dům či komnatu pro svou budoucí manželku, kterou je moudrost neboli rozum.*

Ve stvořeném vesmíru a ve všech jeho jednotlivostech existuje manželství dobra a pravdy. Dobro je totiž věcí lásky a pravda věcí moudrosti, a tato dvojice existuje v Pánu, z Něhož povstalo veškeré stvoření.

Jak toto manželství vzniká v člověku, můžeme spatřit jako v zrcadle na spojení srdce s plícemi (neboť srdce odpovídá lásce - dobru a plíce moudrosti - pravdě, jak bylo řečeno výše v odst. 378-381 a 382-384).

Na tomto spojeni můžeme vidět, jak se láska čili vůle snoubí s moudrostí čili rozumem, a pak si ji vede nebo s ní téměř vchází v manželství. Snoubí se s ní tím, že pro ni připravuje dům či komnatu a vede ji manželstvím; to se děje působením pohnutek. Potom s ní v tomto domě moudře žije.

Jak k tomu dochází, nelze plně popsat jinak než duchovním jazykem, neboť láska a moudrost (a odtud i vůle a rozum) jsou duchovní reality. Ty sice mohou být popsány přírodním jazykem, ale pochopíme je tak jen v obrysech, neboť nám chybí znalost toho, co to je láska, moudrost, pohnutka k dobru a pohnutka k moudrosti, tedy pohnutka k pravdě.

Charakter zasnoubení a manželství lásky s moudrostí (neboli vůle s rozumem) však můžeme spatřit díky paralelismu, který existuje díky jejich souvztažnosti se srdcem a plícemi. Co platí pro jednu dvojici, platí i pro druhou, a to tak dalece, že se neliší vůbec v ničem kromě toho, že jedna dvojice je duchovní a druhá přírodní.

Na srdci a plicích tedy vidíme, že srdce nejprve formuje plíce a potom se s nimi spojuje. Srdce vytváří plíce v embryu a spojuje se s nimi po porodu. Činí tak ve svém domově zvaném hruď, jejich společném příbytku odděleném od zbytku těla přepážkou zvanou bránice a obalem zvaným pohrudnice.

Otydobně je tomu s láskou a moudrostí neboli s vůlí a rozumem.

403. *5. láska neboli vůle také připravuje vše ve své lidské formě tak, aby mohla konat ve spojení s moudrostí neboli rozumem.*

Hovořím o vůli a rozumu, avšak musíme si dobře uvědomit, že vůle je celým člověkem. (Vůle s rozumem se totiž ve svých prvotních formách nalézají v mozku a v odvozených formách v těle, a proto v celku i v každé jeho části, jak bylo ukázáno výše v odst. 365-367.) To nám umožňuje poznat, že vůle je celým člověkem co do jeho vlastní formy - jak formy celkové, tak i specifické formy každé jednotlivosti; a že rozum je družkou vůle, tak jako plíce jsou družkou srdce. Nechť se každý varuje představy vůle jako něčeho odděleného od lidské formy - jsou jedním a tímtéž.

To nám nejenom ukazuje, jak vůle připravuje komnatu pro rozum, ale také jak připravuje vše ve svém domě, kterým je celé tělo, k tomu, aby mohla konat jednotně s rozumem. Tato příprava spočívá v tom, že se celé tělo ve všech aspektech spojí s rozumem, stejně jako je spojeno s vůlí, neboli že se celé tělo ve všech aspektech podřídí rozumu, stejně jako je podřízeno vůli.

Způsob, jak se celé tělo ve všech svých jednotlivostech připravuje ke spojení s rozumem podobně jako s vůlí, můžeme spatřit v těle pouze jako v zrcadle či v obraze pomocí vědního oboru anatomie. Díky ní poznáváme, jak je vše v těle vzájemně propojeno, takže dýchání plic uvádí do pohybu celé tělo a vše v něm podobně jako srdeční tep. Anatomie nás také učí, že srdce je s plícemi spojeno srdečními oušky a ta že vedou až do plic. Dále nám říká, že všechny vnitřní tělesné orgány jsou vazivem spojeny s hrudním košem, a to tak těsně, že když plíce

dýchají, celé tělo obecně a všechny jeho části jednotlivě přejímají něco z tohoto pohybu.

Proto když se plíce vzedmou, žebra rozšíří hrudník, roztáhne se pohrudnice, rozestoupí se bránice a všechny spodní části těla, jež jsou s nimi spojeny vazivem, spolu s nimi přijímají tímto plicním pohybem určitý impulz. Nebudu se však o tom více šířit, aby snad ti, kdo nejsou seznámeni s anatomií, nebyli z neznalosti terminolo$ie této disciplíny zmateni. Jen se však zeptej někoho znalého a zběhlého v anatomii, zda není vše v celém těle od hrudi až dolů tak provázáno, že když se plíce rozšiřuji nádechem, celé tělo a vše v něm se uvádí do pohybu synchronního s plícemi.

To nám prozrazuje charakter spojení, které připravuje vůle mezi rozumem a lidskou formou se vším, co zahrnuje. Sleduj jen vzájemná spojení a zkoumej je okem anatomů, a pak se ve světle těchto spojení podívej na jejich součinnost s dýchajícími plícemi a se srdcem. Potom místo plic pomysli na rozum a místo srdce na vůli, a uvidíš.

404. *6. Po uzavření sňatku dochází k prvnímu spojení skrze touhu po vědění, z níž vzniká touha po pravdě.*

„Sňatkem" se rozumí stav člověka po narození počínaje stavem nevědomosti přes stav inteligence až ke stavu moudrosti.

Prvotní stav, stav naprosté nevědomosti, však „sňatkem" nemíníme, neboť při něm nedochází v rozumu k žádnému myšlení, ale pouze k nejasnému hnutí z lásky (neboli vůle). Tento stav je předehrou ke sňatku. Jak je známo, ve druhém stavu, charakteristickém pro naše dětství, se objevuje touha po vědění. Díky ní se malé dítě učí mluvit a číst a potom se postupně učí všemu, co náleží rozumu. Nelze pochybovat o tom, že to způsobuje láska naší vůle, neboť kdyby láska či vůle nebyla hybnou silou, k žádnému procesu učení by nedocházelo.

Každý, kdo se rozumně zamyslí nad svou vlastní zkušeností, uzná, že my všichni po svém narození toužíme po vědění a že se tak učíme věci, jejichž pomocí se postupně formuje, roste a zdokonaluje náš rozum. Rovněž je zřejmé, že právě odsud pochází naše touha po pravdě. Když totiž z touhy po vědění nabudeme inteligence, nejsme již motivováni tolik touhou znát jako spíš touhou rozumně uvažovat a dospívat k závěrům o věcech, které milujeme, ať jsou ekonomické, občanské či morální povahy. Když je tato touha pozdvižena až k duchovním zájmům, stává se touhou po duchovní pravdě.

Vidíme tedy, že prvním krokem neboli předehrou byla touha po vědění, neboť touha po pravdě je povznesená touha po vědění. Být vznícen pravdou je totiž totéž jako z touhy si přát její poznání a při jejím nalezení ji s radostí přijmout.

7. Druhé spojení se děje skrze touhu po porozumění, z níž povstává vnímámí pravdy.

To je zřejmé každému, kdo si přeje s rozumovým vhledem záležitost prozkoumat. Racionální vhled nám ozřejmuje, že touha po pravdě a vnímáni pravdy jsou dvě intelektuální schopnosti, jež jsou u některých lidí uvedeny v soulad, zatímco u jiných nikoli. V souladu jsou u těch, kdo chtějí pravdu intelektuálně pochopit, a naopak v souladu jsou u těch, kdo ji chtějí pouze znát. Je rovněž zřejmé, že každý chápe pravdu do té míry, do jaké jí touží porozumět. Odstraníme-li touhu po porozumění pravdě, nezbude žádné chápání pravdy; avšak tam, kde je touha po porozumění pravdě, tam je i její chápání, a to podle intenzity této touhy. Žádný člověk zdravého rozumu totiž nepostrádá vnímání pravdy, dokud jen touží pravdě rozumět. Již dříve jsem ukázal, že schopnost rozumět pravdě zvanou rozumnost má každý člověk.

8. Třetí spojení se děje skrze touhu po zření pravdy, z níž povstává myšlení.

Touha po vědění je jedna věc, touha po porozumění jiná a touha po zření zase jiná. Můžeme také říci, že něco jiného je toužit po pravdě, něco jiného je chápat pravdu a něco jiného je myslet. Pokud si lidé nedokážou jasně uvědomit, jak pracuje mysl, rozlišují tyto procesy jen nejasně, avšak zřejmé jsou těm, kteří si to uvědomují dobře. Důvod,

proč je lidé rozlišuji jen nejasně, pokud si jasně neuvědomují, jak pracuje mysl, je ten, že v myšlení těch, kteří touží po pravdě a chápou pravdu, probíhají tyto aktivity současně - a tehdy je nelze rozlišit.

Člověk zjevně přemýšlí, když jeho duch přemýšlí v těle, což se děje zejména tehdy, když je ve společnosti druhých. Když však touží něčemu porozumět, a tím začíná chápat pravdu, pak je v myšlení svého ducha, tedy v reflexi. Ta sice dosahuje do našeho tělesného myšlení, ale jen skrytě. Nachází se totiž výše a dívá se na myšlenkové procesy vycházející z paměti jakoby pod sebe, neboť je používá buď k usuzování, nebo k utvrzování. Vlastní touha po pravdě je však vnímána pouze jako určitý volní impulz z něčeho příjemného; nachází se uvnitř reflexe jako její život a přitahuje jen málo pozornosti.

Z toho je nyní zřejmé, že tato trojice - touha po pravdě, chápání pravdy a myšlení - plyne postupně z lásky a projevuje se pouze v rozumu. Když totiž láska vstoupí do rozumu (k čemuž dochází tehdy, když se uskuteční spojení), vytváří nejprve touhu po pravdě, pak touhu k porozumění tomu, co zná, a nakonec touhu zřít v tělesném myšlení to, čemu rozumí. Myšlení totiž není nic jiného než vnitřní viděni.

Myšlení vzniká jako první, neboť je funkcí naší .přírodní mysli; avšak myšlení, které je výsledkem našeho chápání pravdy povstávajícího z naší touhy po pravdě, to vzniká jako poslední. }de o myšleni moudrosti, zatímco to prvé je myšlení z paměti, využívající zraku přírodní mysli.

Veškerá činnost lásky neboli vůle mimo rozum se vztahuje nikoli k naší touze po pravdě, ale k naší touze po dobru.

405. Rozumní lidé sice dokážou pochopit, že tato trojice plyne postupně z lásky vůle do rozumu, avšak nevidí to natolik jasně, aby na to spoléhali s důvěrou. Jelikož láska, jež je věcí vůle, koná v souvztažné jednotě se srdcem, a moudrost, jež je věcí rozumu, koná v jednotě s plícemi (jak jsem vysvětlil výše), nejlepší způsob, jak jasně spatřit, co bylo výše řečeno o touze po pravdě, chápání pravdy a myšlení (odst. 404) a přesvědčit se o tom, je podívat se na plíce a jejich mechanismus. Proto je nyní stručně popíšu.

Po narození vyšle srdce krev ze své pravé komory do plic; když jimi krev proteče, vyšle ji do své levé komory. Tím se plíce otevřou. K této činnosti srdce využívá plicních tepen a plicních žil.

Plíce mají průdušky, které se rozvětvují a posléze mění na malé váčky, kde plíce přijímají vzduch, a tím dýchají. Kolem průdušek a jejich rozvětvení se nalézají také tepny a žíly, jež se nazývají průduškové a vycházejí z nepárové či duté žíly a z aorty. Tyto tepny a žíly se liší od plicních tepen a žil. Z toho vysvítá, že krev teče do plic dvěma cestami a dvěma cestami z nich vytéká. To plicím umožňuje dýchat asynchronně se srdcem. Je všeobecně známo, že rytmus srdce není stejný jako rytmus plic.

Jelikož tedy existuje souvztažnost srdce a plic s vůlí a rozumem, jak jsme ukázali, a spojení skrze souvztažnost je takového charakteru, že jak se chová jedno, tak se chová i druhé, tok krve ze srdce do plic nám může prozradit, jakým způsobem vůle vtéká do rozumu a vyvolává tam procesy, o kterých jsme se právě zmínili (v odst. 404 o touze po pravdě, chápáni pravdy a myšlení). Tyto skutečnosti mi odhalily souvztažnosti - stejně jako mnoho dalších poznatků v této oblasti, které zde nelze stručně přiblížit.

Jelikož láska neboli vůle odpovídá srdci a moudrost neboli rozum odpovídá plicim, plyne z toho, že srdeční cévy v plicích odpovídají touze po pravdě a že rozvětvení na plicní průdušky odpovídá chápání a myšlení povstávajícímu z této touhy. Vysleduje-li někdo z těchto zdrojů celou plicní tkáň a načrtne-li paralelu s láskou vůle a s moudrostí rozumu, může spatřit jakoby v obraze to, co jsem uvedl výše v odst. 404, a s důvěrou se na to spolehnout.

Protože však jen málo lidí je obeznámeno s anatomickými detaily o srdci a plicích a přesvědčovat se o něčem pomocí věcí, které neznáme, navozuje jen zmatek, zdržuji se dalšího dokazování tohoto paralelismu.

406. *9. Láska neboli vůle je skrze tato tři spojeni ve svém vnímavém a ve svém aktivním životě.*

Láska bez rozumu neboli pohnutka lásky bez myšlení rozumu nemůže v těle vnímat ani jednat, neboť láska je bez rozumu jakoby slepá a pohnutka bez myšlenky jako by se nalézala ve tmě. Rozum je totiž světlo, kterým láska vidí; a moudrost rozumu vzniká ze světla, které vyzařuje z Pána jako ze slunce.

Pokud tedy láska vůle bez světla rozumu nic nevidí a je slepá, plyne z toho, že bez tohoto intelektuálního světla by byly slepé a tupé i tělesné smysly - nejen zrak a sluch, ale i ty ostatní. Ostatní smysly proto, že veškeré chápání pravdy patří lásce v rozumu, jak bylo ukázáno výše, a všechny tělesné smysly odvozují svou vnímavost z vnímavosti své mysli.

Totéž platí pro veškerou tělesnou činnost. Čin z lásky bez rozumu je jako čin člověka v noci - člověk neví, co dělá. Na takovém činu proto není nic inteligentního ani moudrého a nemůže se nazývat živým činem; každý čin totiž odvozuje své bytí z lásky a svou kvalitu z inteligence.

Kromě toho dobro získává veškerou moc skrze pravdu. Dobro tedy jedná v pravdě, a tak prostřednictvím pravdy. Dobro je věcí lásky a pravda je věcí rozumu.

To vše nám dává poznat, že láska neboli vůle je skrze tato tři spojení (uvedená výše v odst. 404) ve svém vnímavém a aktivním životě.

407. Že je tomu skutečně tak, lze živě doložit na spojení srdce s plícemi. Souvztažnost mezi vůlí a srdcem a mezi rozumem a plícemi totiž způsobuje, že jak se chová láska s vůli duchovně, tak se chová srdce s plícemi přírodně. Díky tomu můžeme mít výše uvedené skutečnosti na očích, jako bychom se dívali na obraz.

Skutečnost, že člověk nemá žádný vnímavý ani aktivní život, dokud srdce a plíce nepracují společně, je zřejmá ze stavu embrya v děloze a ze stavu nemluvněte po narození. Dokud je člověk embryem čili dokud je v děloze, má plíce uzavřené. Nic nevnímá a nedělá; jeho smyslové orgány jsou uzavřeny, pohyb rukou i nohou omezený. Avšak po narození se plíce otevřou a vzápětí dítě začne vnímat a jednat. Plíce se otevírají krví, která do nich přitéká ze srdce.

I na lidech v bezvědomí se projevuje, že člověk nemá žádný vnímavý ani aktivní život bez spolupráce srdce s plícemi. U těchto lidí pracuje pouze srdce, nikoli však plíce - jejich dýchání ustalo. Je známo, že tito lidé nic nevnímají a nic nedělají.

Podobně je tomu u lidí, kteří se zadusili, ať již vodou nebo něčím, co jim ucpalo hrdlo a uzavřelo cestu plicnímu dýchání. Tito lidé vypadají jako mrtví, nic necítí a nic nedělají. Přesto víme, že je srdce stále udržuje naživu. Vracejí se totiž ke svému vnímavému i aktivnímu životu, jakmile je překážka k plícím odstraněna. Mezitím krev obíhá plícemi, ale pouze plicními tepnami a žílami, nikoli tepnami a žílami průduškovými, jež člověku propůjčuji schopnost dýchat.[71)]

Obdobné to je s vlivem lásky na rozum.

408. *10. Láska neboli vůle uvádí moudrost neboli rozum do všech částí svého domu.*

„Domem" lásky neboli vůle míním celého člověka co do jeho mysli; a jelikož je zde souvztažnost se vším tělesným (jak bylo ukázáno výše), „domem" míním také celého člověka vzhledem ke všem částem jeho těla, tedy údů, smyslových ústrojí a vnitřních orgánů. Ze do nich všech je uváděno působení plic, podobně jako rozumová činnost je uváděna do všech funkcí mysli, lze usoudit z toho, co bylo řečeno výše. Viz například o tom, že láska neboli vůle připravuje dům či komnatu pro svou budoucí manželku, kterou je moudrost neboli rozum (odst. 402); a že láska neboli vůle připravuje vše ve své lidské formě neboli ve svém domě, aby mohla jednat ve spojení s moudrostí neboli s rozumem (odst. 403). Z uvedených faktů vysvítá, že celé tělo a vše v něm je vzájemně propojeno vazivem vycházejícím od žeber, obratlů, hrudní kosti, bránice a pobřišnice, která je na nich zavěšená, a to tak těsně, že když plíce dýchají, jsou i tyto tělesné součásti taženy a uváděny v obdobný rytmický pohyb.

Anatomie nám umožňuje poznat, že tento rytmický dýchací pohyb vniká do vnitřních orgánů až po jejich nejvnitrnější zákoutí. Výše zmíněná vaziva totiž navazují na pokrývky těchto orgánů a tyto pokrývky vnikají svými výstupky až do jejich středu, podobně jako to činí tepny a žíly vlásečnicemi.

Z toho můžeme usoudit, že dýcháni plic je v celém těle a ve všech jeho částech v úplném spojení se srdcem. A aby toto spojení bylo ve všech ohledech dokonalé, součástí dýchacího pohybu je i samo srdce. Leží totiž v plicní dutině a navazuje na plíce srdečními oušky; zároveň spočívá na bránici, díky čemuž se na dýchacím pohybu podílejí i srdeční tepny. Kromě toho v obdobném spojení je i žaludek díky spojitosti jeho jícnu s průdušnicí.

Uvádím tato anatomická fakta, aby se projevil charakter spojení lásky neboli vůle s moudrosti neboli rozumem a aby se ukázalo, jak je tato partnerská dvojice ve spojení se všemi aspekty mysli. Duchovní a tělesná spojení jsou si totiž podobná.

409. *11. Láska neboli vůle nečiní nic mimo spojení s moudrostí neboli rozumem.*

Jelikož láska bez rozumu nemá žádný vnímavý ani aktivní život a láska uvádí rozum do všech aspektů mysli (viz výše odst. 407 a 408), plyne z toho, že láska neboli vůle nečiní nic mimo své spojení s rozumem. Co to vlastně je konat z lásky bez rozumu? Takový čin nelze nazvat jinak než nerozumným. Rozum nás učí, co je třeba udělat a jak je to třeba udělat. Láska bez rozumu to sama neví. Proto je spojení mezi láskou a rozumem takové, že ačkoli jsou dvěma, konají zajedno.

Obdobné spojení existuje mezi dobrem a pravdou, neboť dobro je věcí lásky a pravda je věcí rozumu. Takovéto spojení se nalézá v každé jednotlivosti vesmíru stvořeného Pánem; jejich užitky mají vztah k dobru a formy těchto užitků k pravdě. Toto spojeni je také příčinou toho, že vše v těle má svou pravou a levou část: pravá se vztahuje k dobru, z níž vychází pravda, a levá k pravdě, která vychází z dobra, tedy ke spojení.

Odtud pochází párové uspořádání našich orgánů. Máme dva mozky [malý a velký mozek], dvě mozkové hemisféry, dvě srdeční komory, dva plicní laloky, dvě oči, uši, nosní dírky, paže, ruce, bedra, nohy, ledviny, varlata a tak dále; a ty orgány, které nejsou párové, mají pravou a levou část. To proto, že dobro hledí k pravdě, aby se mohlo projevit, a pravda hledí k dobru, aby mohla existovat. K něčemu podobnému dochází i v andělském nebi a v každém jeho společenství.

Více na toto téma je uvedeno výše (odst. 401) - vysvětluji tam, že láska neboli vůle bez spojení s moudrostí neboli rozumem nemůže skrze svou lidskou formu ničeho dosáhnout. O spojení zla a nepravdy, jež je protikladné spojení dobra a pravdy, pojednám jinde.

410. *12. Láska neboli vůle se spojuje s moudrostí neboli rozumem a způsobuje, že moudrost neboli rozum na to reaguje také spojením.*

Že láska neboli vůle se spojuje s moudrostí neboli rozumem, vysvítá z jejich souvztažnosti se srdcem a plícemi. Anatomická pozorování nás učí, že srdce začíná vykonávat svůj životní pohyb dříve než plíce. Učí to na příkladech lidí, kteří trpí mdlobami, kteří se zadusili, a také na embryích v děloze a mláďatech ve vejcích.

Anatomická pozorování nás rovněž učí, že srdce, zatímco pracuje samo, formuje plíce a přizpůsobuje si je tak, aby je mohlo uvádět v dýchání; formuje také ostatní smyslové a vnitřní orgány tak, aby v nich mohlo vykonávat různé užitky - orgány umístěné na obličeji, aby mohlo vnímat, pohybové orgány, aby mohlo jednat, a ostatní tělesné orgány, aby mohlo vykonávat užitky souvztažné s různými pohnutkami lásky.

To nám odhaluje zejména tu skutečnost, že tak jako srdce vytváří tyto orgány kvůli rozličným funkcím, jež v těle hodlá vykonávat, činí obdobně i láska ve své přijímací schráně zvané vůle, a to kvůli různým pohnutkám, jež vytvářejí její formu - jež je, jak bylo ukázáno výše, formou lidskou.

Jelikož prvými a nejbližšími pohnutkami lásky jsou touha po vědění, touha po pochopení a touha po zření toho, co víme a chápeme, je zřejmé, že láska pro ně formuje rozum a že do nich skutečně vstupuje, když začíná vnímat, jednat a myslet. Tomuto procesu rozum ničím nepřispívá, jak je patrné z výše zmíněného paralelismu se srdcem a plícemi.

To vše nám dokresluje, že láska či vůle se spojuje s moudrostí či rozumem, a nikoli moudrost či rozum s láskou či vůlí. Je z toho rovněž patrné, že vědomosti (které si láska osvojuje touhou po věděni), chápání pravdy (kterého dosahuje touhou po porozumění) a myšlení (které rozvíjí touhou po zření toho, co ví a chápe) nejsou výsledkem činnosti rozumu, nýbrž lásky.

Myšlenky, vjemy a následné poznatky sice plynou z duchovního světa, nepřijímá je však rozum, ale láska podle svých pohnutek v rozumu. Vypadá to, jako by je přijímal rozum, a nikoli láska neboli vůle, avšak to je jen zdání. Také se nám zdá, jako by se rozum spojoval s láskou neboli s vůlí, ale i to je jen zdání. Láska neboli vůle se spojuje s rozumem a vyvolává zpětné spojení. Tato vzájemnost je výsledkem toho, že se láska spojuje s moudrostí; jejich spojení se tedy jeví jako vzájemné díky životu a z něj plynoucí síle lásky.

Obdobně je tomu s manželstvím dobra a pravdy; dobro je totiž věcí lásky a pravda věcí rozumu. Vše činí dobro. Přijímá pravdu do svého domu a spojuje se s ní v míře, v jaké s ním souhlasí. Dobro může přijímat i pravdu, která s ním nesouhlasí, ale to činí z touhy po vědění, pochopení a přemýšlení, dříve než samo sebe určilo k vytváření užiků, jež jsou jeho cíli a nazývají se jeho statky. Zpětně působící spojení neboli spojení pravdy s dobrem vůbec neexistuje. Vzájemnost spojení pochází z života pravdy.

Proto Pán posuzuje každého člověka, ducha a anděla podle jeho lásky neboli dobra a vůbec se neohlíží na jeho rozum (pravdu) oddělenou od lásky (dobra). Životem člověka je jeho láska, jak bylo ukázáno výše; tento život je takový, jaké jsou pohnutky člověka povýšené pravdami neboli zdokonalené moudrostí. Pohnutky lásky lze totiž povýšit a zdokonalit pravdami, tedy moudrostí. Tehdy láska jedná ve spojení s moudrostí a zdánlivě z ní; ve skutečnosti však jedná ze sebe, skrze moudrost jako svou formu. Tato forma neodvozuje nic z rozumu, ale pouze z některého konkrétního určení lásky, jež nazýváme pohnutkou.

411. Láska nazývá vše, co je jí nakloněno, svými dobry, a vše, co k těmto dobrům vede jako prostředek, svými pravdami. Jelikož to jsou její prostředky, miluje je a stávají se součástí jejich pohnutek, a tak se stávají pohnutkami s formou. Pravda je tedy jednoduše formou pohnutky lásky.

Lidská forma pak není ničím jiným než formou všech pohnutek lásky. Krása je inteligence lásky, kterou si láska obstarává prostřednictvím pravd, jež získává vnějším i vnitřním zrakem a sluchem. Ty pak láska uspořádává ve formu svých pohnutek. Tyto formy jsou velmi různorodé, ale všechny odvozují jistou podobnost ze své společné formy, tedy formy lidské. Pro lásku jsou všechny tyto formy krásné a láskyhodné, zatímco ty ostatní jsou nepěkné a nehodné lásky.

I to nám prozrazuje, že láska se spojuje s rozumem, nikoli naopak, a že vzájemné spojení vychází z lásky. Právě to rozumíme výrokem, že láska neboli vůle působí tak, aby se s ní moudrost neboli rozum zpětně spojoval.

412. Uvedené skutečnosti můžeme spatřit jakoby v obraze, a tím se v nich utvrdit, díky souvztažnosti srdce s láskou a plic s rozumem (viz výše). Srdce totiž odpovídá lásce a jeho specifické formy - tepny a žíly - odpovídají pohnutkám. Ty z nich, jež se nacházejí v plících, pak odpovídají touze po pravdě. A jelikož se v plících nalézají ještě další cévy zvané průdušinky, jimiž se uskutečňuje dýchání, tyto cévy odpovídají vjemům.

Musíme si však být dobře vědomi faktu, že cévy a žíly v plicích nejsou pohnutky a že dýchání není vnímání a myšlení, ale že to jsou souvztažné formy, tedy že souvztažně neboli synchronně funsují. Obdobně srdce a plíce nejsou láska a rozum, ale souvztažné formy - a jako takové je můžeme vidět jednu ve druhé.

Ten, kdo zná díky anatomii celkovou strukturu plic a pečlivě ji porovná s činností rozumu, může jasně spatřit, že rozum sám ze sebe nic nekoná, nevnímá ani na nic nemyslí, ale že všechno činí z pohnutek lásky. Ty se v rozumu nazývají touhou po vědění, porozumění a zření (o čemž pojednávám výše). Všechny stavy plic totiž závisejí na krvi ze srdce a z duté žíly a aorty; zatímco dýchání, ke kterému dochází v rozvětvení průdušek, je závislé na stavu těchto cév, neboť při zástavě krve ustává i dýcháni.

Srovnáním struktury plic s činností rozumu, jíž plíce odpovídají, bych zde mohl odhalit ještě daleko více. Jelikož však jen málokdo zná vědní obor anatomie a vysvětlovat či dokazovat něco neznámými příklady věci jen zamlžuje, nemohu o tom dál pokračovat. Z toho, co vím o struktuře plic, jsem však plně přesvědčen, že láska se pomocí svých pohnutek spojuje s rozumem a že rozum se s žádnou pohnutkou lásky nespojuje. Nechá se však láskou zpětně spojit tak, aby láska měla vnímavý a aktivní život.

Musíme si však uvědomit, že člověk má dvojí dýchání - jedno je dýchání ducha a druhé je dýchání těla. Dýchání ducha závisí na vláknech vycházejících z mozku, a dýchání těla závisí na cévách vycházejících ze srdce, duté žíly a aorty.

Je nadmíru jasné, že myšlení působí dýchání, a rovněž je jasné, že pohnutky lásky vytvářejí myšlení. Myšlení bez pohnutky je totiž něco úplně stejného jako dýchání bez srdce - tedy něco nemožného. Z toho vysvítá, že pohnutka lásky se spojuje s myšlením rozumu, jak bylo uvedeno výše. Totéž platí pro činnost srdce v plících.

413. *13. Moudrost neboli rozum se může povznést, přijímat věci z nebeského světla a vnímat je, a to mocí propůjčenou láskou neboli vůlí.*

Mnohokrát jsem již ukázal, že člověk je schopen pochopit tajemství moudrosti, když je slyší. Tuto lidskou schopnost nazýváme rozumovost a člověku je vlastni od stvoření. Touto schopnosti, tedy schopnosti vnitřně věcem porozumět a tvořit závěry o tom, co je spravedlivé a správné a co je dobré a pravdivé, se člověk odlišuje od zvířat. Právě to míním výrokem, že rozum může být pozdvihnut a může přijímat a vnímat skutečnosti nebeského světla.

Tento fakt můžeme také vidět jako určitý obraz plic, neboť plíce jsou souvztažné s rozumem. Podíváme-li se na plíce, vidíme, že jejich substance se skládá z komůrek, v nichž se prúdušky větví až na velice malé váčky, jež při dýchání přijímají vzduch. Myšlení probíhá v jednotě s činností právě těchto plicních komůrek, protože je s nimi souvztažné.

Substance těchto váčků je charakteristická tím, že se může dvěma způsoby roztahovat a smršťovat - buď v jednotě se srdcem, nebo téměř nezávisle na srdci. Ve stavu jednoty se srdcem se může nacházet díky srdečním tepnám a žilám, jež vycházejí pouze ze srdce; a ve stavu téměř nezávislém na srdci může být díky průduškovým tepnám a žilám, jež vycházejí z duté žíly a aorty a nacházejí se mimo srdce. To se v plicích děje, jelikož náš rozum může být povznesen nad svou vlastní lásku, jež odpovídá srdci, a může přijímat světlo z nebe. Avšak i když je rozum pozdvižen nad svou vlastní lásku, nevzdává se jí. Bere si z ní to, co nazýváme touhou po vědění a porozuměni kvůli cti, slávě či zisku ve světě. Něco z těchto tužeb se přidržuje každé lásky jako její povlak, a díky tomu láska na povrchu svítí. U moudrých lidí však září celá.

Uvádím tato fakta o plicích, abych dokázal, že rozum může být pozdvižen a může přijímat a vnímat věci nalézající se v nebeském světle. Souvztažnost je úplná. Vidět ze zorného úhlu souvztažnosti znamená vidět plíce zrcadlené v rozumu a vidět rozum zrcadlený v plicích, a tak nalézt v obou současně ujištění.

414. *14. Láska neboli vůle se může podobným způsobem povznést a vnímat věci z nebeského tepla, pokud na tomto stupni miluje svou manželku.*

V předcházející kapitole a na různých místech výše jsem vysvětlil, že rozum se může pozdvihnout do světla nebe, ze kterého čerpá moudrost.

Také jsem mnohokrát ukázal, že pozdvižena může být i láska neboli vůle, pokud miluje věci nalézající se v nebeském světle, tedy věci, které jsou součástí moudrosti. Láska neboli vůle však nemůže být takto povznesena ničím, co má za svůj cíl čest, slávu či zisk, ale jen láskou k užitečnosti - tedy nikoli ohledem na sebe, ale ohledem na bližního. A jelikož tato láska může být dána pouze Pánem z nebe a Pán ji dává tehdy, když se člověk vyhýbá zlům jako hříchům, je právě toto jednání jediným možným způsobem, jak může být láska neboli vůle pozdvižena.

Zatímco láska neboli vůle je povznášena do nebeského tepla, rozumová činnost je povznášena do nebeského světla. Pokud jsou povzneseny obě schopnosti, dojde tam k jejich sňatku, který nazýváme nebeským manželstvím, neboť jde o manželství nebeské lásky a moudrosti. Proto jsem uvedl, že je pozdvižena i láska, pokud na tomto stupni miluje moudrost, svou manželku. Láska k bližnímu od Pána je moudrou láskou neboli ryzí láskou lidského rozumu.

Obdobné je to se světlem a teplem ve světě. Existuje světlo bez tepla i teplo bez světla; světlo bez tepla je v zimě a spolu s teplem je v létě. Když je teplo se světlem, vše vzkvétá. Světlo člověka odpovídající zimnímu světlu je moudrost bez své lásky, a světlo člověka odpovídající letnímu světlu je moudrost se svou láskou.

415. Toto spojení a rozpojení moudrosti a lásky může být jakoby zobrazeno v plicích na jejich spojení se srdcem. Srdce se může spojit s měchýřky seskupenými v průduškách do trsů pomocí krve, která ze srdce vytéká, a také pomocí krve, která nevytéká přímo z něj, ale z duté žíly a aorty. Díky tomu se může tělesné dýchání oddělit od dýchání ducha. Pokud je však činná pouze krev vytékající ze srdce, tyto dvě formy dýchání odděleny být nemohou.

Jelikož tedy naše myšlení funguje díky souvztažnosti v jednotě s naším dýcháním, z tohoto dvojího stavu plic při dýcháni vysvítá, že člověk může myslet, vyjadřovat své myšlenky a jednat jedním způsobem, když je ve společnosti druhých, a jiným způsobem, když ve společnosti není, tedy když se nebojí o ztrátu své pověsti. Tehdy totiž může myslet a mluvit proti Bohu, bližnímu, duchovním hodnotám církve a proti morálním a občanským hodnotám. Může také proti nim jednat - krást, mstít se, rouhat se, cizoložit. Avšak ve společnosti, kde se obává ztráty pověsti, může mluvit, kázat a jednat úplně jako duchovní a morální jedinec a řádný občan.

To nám prozrazuje, že láska neboli vůle může být podobně jako rozum pozvednuta a může přijímat věci, jež jsou součástí nebeského tepla neboli lásky, jen pokud miluje na tomto stupni moudrost. Pokud ji nemiluje, může být téměř oddělena.

416. *15. V opačném případě láska neboli vůle stahuje moudrost čili rozum z jejich povznesení dolů, aby konaly jednotně.*

Existuje přírodní láska a existuje duchovní láska. Miluje-li člověk přírodní a zároveň duchovní láskou, je rozumným člověkem; avšak ten, kdo miluje pouze přírodní láskou, může rozumně myslet přesně jako člověk duchovní, ale přesto rozumný není. Rozumem se pozdvihuje až do nebeského světla, tedy k moudrosti, avšak předměty moudrosti neboli nebeského světla nejsou předměty jeho lásky. Toto pozvednutí sice opravdu vyvolává jeho láska, ale činí tak z touhy po cti, slávě a zisku. Když takový člověk zpozoruje, že mu z tohoto pozvednutí nic nekyne (což se děje tehdy, když si přemýšlí sám ze své přírodní lásky), pak ony záležitosti nebeského světla či moudrosti přestane milovat. Tehdy stahuje rozum z jeho výšiny dolů, aby jej uvedl do souladu se sebou.

Když je například rozum pozvednut tak, že je naplněn moudrostí, tehdy láska vidí, co to je spravedlnost, upřímnost, mravní čistota, ba dokonce i ryzí láska. Přírodní láska to dokáže vidět díky své schopnosti rozumět věcem v nebeském světle a uvažovat nad nimi. Může o nich dokonce hovořit, kázat o nich a popisovat je jako morální a zároveň duchovní ctnosti. Když však rozum není pozdvižen, tehdy láska, je-li čistě přírodní, tyto ctnosti nevidí. Spravedlnost vidí jako nespravedlnost, upřímnost jako podvod, morální čistotu jako nevázanost a tak dále. Přemýšlí-li člověk v tomto stavu o věcech, o kterých hovořil, když

byl rozumem pozdvižen, může se jim vysmívat a považuje je pouze za prostředky k polapeni duší.

To nám tedy prozrazuje, jakým způsobem máme rozumět výroku, že pokud láska nemiluje ve stejném stupni moudrost, svou manželku, stahuje ji zpět z jejího povzneseni tak, aby konaly jednotně. (Ze je láska schopna pozvednutí, pokud miluje ve stejném stupni moudrost, viz výše v odst. 414.)

417. Jelikož tedy láska je souvztažná se srdcem a rozum s plícemi, tyto souvztažnosti nám mohou potvrdit výše uvedená tvrzení - například tvrzení o tom, jakým způsobem může být pozdvižen rozum nad svou lásku až do moudrosti, a je-li tato láska pouze přírodní, jak jej stáhne z jeho povznesení dolů.

Člověk má dvojí dýchání, dýchání těla a dýchání ducha. Tyto dvě formy dýchání se mohou oddělovat a také spojovat. U čistě přírodních lidí, zejména u pokrytců, se oddělují, zatímco u duchovních a upřímných lidi dochází k tomuto rozdělení zřídka. Čistě přírodním lidem a pokrytcům, jejichž rozumová činnost je povznesena, a proto ve své paměti uchovávají dostatek poznatků moudrosti, umožňuje myšlení vycházející z paměti hovořit na veřejnosti moudře. Když však nejsou na veřejnosti, nemyslí ze své paměti, ale ze svého ducha, a tedy ze své lásky. Obdobným způsobem také dýchají, neboť myšlení a dýcháni fungují souvztažně. Jak jsem již ukázal, struktura plic je taková, že mohou dýchat díky krvi přitékající přímo ze srdce stejně jako díky krvi tekoucí mimo srdce.

418. Lidé se všeobecně domnívají, že člověka vytváří jeho moudrost. Když proto slyší někoho moudře hovořit či vyučovat, věří, že jde o někoho moudrého. Tehdy si to dokonce myslí i oni lidé sami o sobě, nebof když na veřejnosti hovoří či vyučují, myslí ze své paměti, a jsou-li čistě přírodního charakteru, činí tak z povrchu své lásky, který tvoři touha po cti, slávě a zisku. Když jsou však titíž lidé sami, myslí z hlubších úrovní lásky svého ducha - nikoli moudře, ale občas i nepříčetně.

Můžeme si tak uvědomit, že nikdo by neměl být posuzován podle toho, jak moudře hovoří, ale jen podle svého života; tedy nikoli podle moudrých řečí odtržených od života, ale podle moudrých řečí ve spojení s životem. Životem rozumíme lásku; a že životem je láska, ukázal jsem výše.

419. *16. Jsou-li [láska a rozum] pozvedány současně, láska neboli vůle se v rozumu očistí.*

Od svého narození milujeme pouze sami sebe a svět, nebof nic jiného nám nepřichází před zrak, a proto ani na mysl. Tato láska je přírodně tělesná a můžeme ji nazvat materialistickou. Navíc se stala nečistou, nebof u rodičů od ní byla oddělena láska nebeská.

Tuto lásku nelze oddělit od jejich nečistot, pokud nejsme schopni pozvednout svůj rozum do nebeského světla a vidět tam, jak bychom měli žít, aby tak spolu s rozumem mohla být do moudrosti pozdvižena i naše láska.

Láska - tedy člověk - díky rozumu vidí, která jsou ta zla, jimiž je naše láska poskvrněna a poplivána. Vidí také, že pokud se vyhýbá zlům jako hříchům a odvrací se od nich, miluje ty hodnoty, které jsou těmto zlům protikladné a jsou všechny nebeské. Rovněž vidí i prostředky, s jejichž pomocí se může těmto zlům vyhýbat jako hříchům a odvracet se od nich. To vše vidí láska, tedy člověk, užitím své schopnosti pozvednout rozum do nebeského světla, jež je zdrojem moudrosti. Nakolik tehdy láska dává na první místo nebe a na druhé svět, a zároveň nakolik dává na první místo Pána a na druhé sebe sama, natolik je zbavována svých nečistot a je pročišťována; natolik tedy je pozvedána do nebeského tepla a spojována s nebeským světlem, jež obklopuje rozum. Pak dochází k manželství, jež se nazývá manželstvím dobra a pravdy neboli manželstvím lásky a moudrosti.

Každý může intelektuálně uchopit a rozumově spatřit skutečnost, že nakolik se někdo vyhýbá krádeži a podvodům a odvrací se od nich, natolik miluje upřímnost, čestnost a spravedlnost; nakolik se vyhýbá

pomstychtivosti a nenávisti a odvrací se od nich, natolik miluje svého bližního; nakolik se vyhýbá cizoložství a odvrací se od něj, natolik miluje mravní čistotu, a tak dále. A přesto jen málokdo ví ještě před tím, než odstraní protiklady, co je Božského a Pánovo na upřímnosti, čestnosti, spravedlnosti, lásce k bližnímu, mravní čistotě a dalších pohnutkách nebeské lásky. Teprve až tyto protiklady odstraní, ocitne se v kladech a z nich poznává a vidí ony protiklady. Mezitím mu stojí v cestě jakoby nějaká clona, která sice propouští trochu nebeského světla k jeho lásce, ale jelikož ta nemiluje ve stejném stupni moudrost, svou manželku, nepřijímá ji. Dokonce ji přísně kára a spílá jí, když se vrací ze svého povznesení.

Přesto si člověk lichotí, že mu moudrost jeho intelektu může dopomoci ke cti, slávě či zisku. Tehdy dává na první místo sebe a svět a na druhé místo Pána a nebe; a co dává na druhé místo, to miluje jen natolik, nakolik mu to slouží. Pokud mu ona věc neslouží ničím, zříká se jí a zavrhuje ji - ne-li již dříve, tedy jistě po smrti.

Z toho je nyní patrná pravda, že láska neboli vůle se očišťuje v rozumu, jsou-li [láska a moudrost] pozvedány současně.

420. Obdobný proces se zobrazuje v plicích. Plicní tepny a žíly odpovídají pohnutkám lásky a dýchání plic odpovídá vnímání a myšlení, jež je součástí rozumových procesů (jak bylo uvedeno výše).

Mnohé zkušenosti nám ukazují, že srdeční krev se v plicích čistí od nezpracovaných látek a že se vyživuje prospěšnými látkami z vdechovaného vzduchu. Skutečnost, že krev se v plicích čistí od nezpracovaných látek, se projevuje nejen tím, že vtékající, tedy žilní krev, je plná mízy nashromážděné z toho, co jsme snědli a vypili, ale také přítomností vlhkosti a pachů ve vydechovaném vzduchu, které mohou druzí ucítit. Je to zjevné i z faktu, že krve, která se vrací zpět do levé srdeční komory, je méně.

Skutečnost, že se krev vyživuje prospěšnými látkami z vdechovaného vzduchu, je zřejmá nejenom z existence nesmírného množství pachů a výparů, jež neustále vydechuje zeleň, květiny a stromy, a z nesmírného množství různých druhů solí rozpuštěných ve vodách vyvěrajících ze země i ve vodách tekoucích a stojatých. Vysvítá to i z existence nesmírného množství výparů a výtoků z lidí a zvířat, jimiž se nasycuje vzduch.

Nelze popřít, že všechny tyto látky plynou do plic spolu s vdechovaným vzduchem; a jelikož jde o nesporný fakt, nemůžeme popřít ani to, že krev odsud přijímá látky, jež jsou jí prospěšné. A prospěšné jsou jí ty látky, které odpovídají pohnutkám její lásky. V malých váčcích uvnitř v plicích proto existuje velké množství drobných žilek s nepatrnými vyústěními, jež tyto látky absorbují. Proto se krev, která teče zpět do levé srdeční komory, mění na tepennou a má jasnou barvu. To vše potvrzuje, že krev se čistí od cizorodých látek a vyživuje se látkami stejnorodými.[72']

Doposud nebylo známo, že krev se čistí a vyživuje v plicích způsobem, který odpovídá touhám duše, avšak v duchovním světě jde o velmi běžnou znalost. Andělé v nebesích nalézají potěšení jedině ve vůních, které odpovídají lásce jejich moudrosti. Naproti tomu duchové v pekle se těší pouze těmi pachy, které odpovídají lásce opačné moudrosti. Jsou to smrduté zápachy, zatímco ty první jsou příjemné vůně. Z toho plyne, že lidé ve světě sytí svou krev obdobnými látkami podle souvztažnosti s tužbami jejich lásky. Cokoli totiž lidský duch miluje, toho si žádá dle souvztažnosti i krev a to si přitahuje dýchání.

Z této souvztažnosti plyne, že jsme ve své lásce očišťováni, pokud milujeme moudrost, a že jsme poskvrňováni, pokud ji nemilujeme. Veškeré naše očisťování se děje pomocí pravd, jež vytvářejí moudrost, a veškeré poskvrňování způsobují klamy protikladné těmto pravdám moudrosti.

421. *17. Nejsou-li pozvedány současně, rozum lásku neboli vůli v sobě poskvrní.*

Děje se tak proto, že láska, není-li pozvednuta, zůstává nečistá (jak se praví výše v odst. 419 a 420); a když zůstává nečistá, miluje to, co je nečisté, například pomstychtivost, nenávist, podvody, rouhání, cizoložství. Jsou to její náklonnosti a nazývají se žádostmi. Naopak odmítá

vše, co vytváří lásku k bližnímu, spravedlnost, upřímnost, pravdivost a mravní čistotu.

Říkáme, že se láska poskvrňuje v rozumu a že je poskvrňována rozumem. Poskvrňuje se *v rozumu,* když ji tyto nečistoty ovlivňují; a je poskvrňována *rozumem,* když z předmětů moudrosti dělá své služebníky,' a ještě více, když je převrací, překrucuje a ničí.

O stavu této souvztažnosti srdce nebo jeho krve v plicích není nutné uvádět více, než co bylo řečeno výše v odst. 420. Doplním pouze to, že místo očišťováni krve dochází k jejímu znečišťování, a místo svého vyživování vonnými látkami se vyživuje látkami páchnoucími přesně tak, jako se děje v nebi a v pekle.

422. *18. Láska očištěná moudrostí v rozumu se stává duchovni a nebeskou.*

Člověk se rodí přírodním člověkem; avšak podle toho, jak je jeho rozum pozdvižen do nebeského světla a jak je spolu s ním pozdvižena jeho láska do nebeského tepla, stává se duchovním a nebeským člověkem. Pak se začne podobat zahradě Eden koupající se v jarním světle a teple.

Rozum se však duchovním a nebeským nestává. Takovou se stává naše láska; a když se tak stane, učiní svou manželku, rozum, rovněž duchovni a nebeskou.

Láska se stává duchovní a nebeskou životem podle pravd moudrosti, jímž vyučuje a na něž poukazuje rozum. Láska si tyto pravdy neosvojuje sama od sebe, ale prostřednictvím rozumu, neboť se nemůže povznést, nezná-li pravdy. Tyto pravdy však může poznat pouze prostřednictvím pozdviženého a osvíceného rozumu. Tehdy je láska pozdvižena v míře, v jaké tyto pravdy miluje, tedy jedná podle nich. Jednou věcí je totiž něčemu rozumět, a jinou je něco chtít; neboli jednou věcí je mluvit, a jinou je konat. Jsou lidé, kteří rozumí pravdám moudrosti a hovoří o nich, ale nechtějí je a nejednají podle nich. Avšak teprve když láska uskutečňuje pravdy světla, kterým rozumí a o kterých hovoří, dojde k jejímu povzneseni.

Že tomu tak je, můžeme spatřit jednoduše rozumem. Neboť co to je za člověka, který rozumí pravdám moudrosti a hovoří o nich, zatímco žije v rozporu s nimi, tedy zatímco chce a jedná opačně?

Láska očištěná moudrostí se stává duchovní a nebeskou, protože člověk má tři životní stupně, jež se nazývají přírodní, duchovní a nebeský. Pojednávám o nich ve třetí části této knihy. Můžeme být povzneseni z jednoho stupně do druhého - avšak ne pouhou moudrostí, nýbrž životem v souladu s ní. A životem člověka je jeho láska. Proto nakolik žijeme v souladu s moudrostí, natolik ji milujeme; a natolik žijeme v souladu s moudrostí, nakolik se očišťujeme od nečistot, což jsou hříchy. A nakolik tak činíme, natolik milujeme moudrost.

423. Souvztažnost se srdcem a plícemi nám neumožňuje obdobným způsobem spatřit, že láska očištěná v rozumu moudrostí se stává duchovní a nebeskou. Nikdo totiž nemůže vidět, jaká je krev, jež udržuje plíce ve stavu dýchání. Krev může být plná nečistot, a přesto ji nemusíme rozlišit od krve čisté. Kromě toho se dýchání čistě přírodních lidí podobá dýchání lidí duchovních. Rozdíl je však dobře znatelný v nebi. Každý tam totiž dýchá v souladu s manželstvím lásky a moudrosti; proto jak můžeme anděly rozpoznat podle tohoto manželství, tak je můžeme rozpoznat i podle jejich dýchání. Proto také když do nebe vstoupí někdo, kdo se neúčastní tohoto manželství, svírá se mu hruď a zápasí o dech jako ve smrtelné agónii. Vrhá se tak střemhlav dolů a nenalezne spočinutí, dokud se neocitne mezi těmi, kteří dýchají jako on. Díky souvztažnosti pak podobně jako oni cítí, a proto i podobně myslí.

To nám umožňuje poznat, že jde o čistší krev, zvanou některými animální duch,[73] jež je u duchovních lidí očišťována; dále můžeme vidět, že je očišťována natolik, nakolik se účastní manželství lásky a moudrosti. Právě tato čistší krev nejtěsněji odpovídá tomuto manželství; a jelikož vtéká do tělesné krve, čistí se skrze ni i krev tělesná.

Opak nastává u lidí, jejichž láska je v rozumu poskvrněna. Avšak jak již bylo poznamenáno, nikdo to nemůže vyzkoumat nějakými krevními testy. Můžeme to však zjistit z pohnutek lásky, neboť ty naší krvi odpovídají.

424. *19. Láska, kterou rozum v sobě poskvrnil, se stává přírodní, smyslovou* a *tělesnou.*

Přírodní láska oddělená od duchovní lásky je lásce duchovní protikladná. Příčinou je to, že přírodní láska je láskou k sobě a ke světu, a láska duchovní je láskou k Pánu a k bližnímu. Láska k sobě a ke světu hledí dolů a ven, zatímco láska k Pánu hledí nahoru a dovnitř. Když je tedy přírodní láska oddělena od lásky duchovní, nemůže se oddělit od lidského já, ale zůstává v něm ponořena; nakolik je miluje, natolik je k němu jako přikovaná. Když tehdy rozum stoupá vzhůru a z nebeského světla vidí věci obsahující moudrost, přírodní láska jej stahuje zpátky a v tom, co jí patří, jej se sebou spojuje. Poznanou moudrost tam buď odmítne, překroutí, nebo se touto moudrostí obklopí tak, aby o ní mohla kvůli své pověsti hovořit.

Tak jako přírodní láska může po stupních stoupat a měnit se na duchovní a nebeskou, stejně tak může po stupních sestupovat a měnit se na smyslovou a tělesnou. Sestupuje přitom tak hluboko, jak hluboko sahá její láska k moci, jež je výsledkem lásky k sobě, nikoli lásky k užitečnosti. Tato láska se nazývá ďábelskou láskou.

Lidé ponoření v této lásce mohou hovořit a jednat podobně jako lidé, kteří milují láskou duchovní. Činí tak však buď z paměti, nebo z rozumu, který se sám od sebe vyzvedl do nebeského světla. Avšak to, co říkají a činí, lze přirovnat k ovoci, které na povrchu vypadá krásně, ale uvnitř je úplně shnilé, nebo k ořechům, jejichž skořápky vypadají nepoškozeně, ale uvnitř jsou úplně rozežrané červy.

Takoví lidé vyvolávají v duchovním světě iluze, které umožňují prostitutkám (jež se tam nazývají „sirény") vypadat jako krásné a hezky oblečené. Když se však iluze rozplyne, podobají se přízrakům. Jsou jako ďáblové, kteří ze sebe činí anděly světla. Když totiž přírodní láska stahuje svůj rozum z jeho výšiny (jak se děje tehdy, když je člověk sám a myslí ze své lásky), tehdy smýšlí proti Bohu a ve prospěch přírody, proti nebi a ve prospěch světa, a proti pravdám a dobrům církve a ve prospěch nepravd a zel pekla - tedy proti moudrosti.

To nám prozrazuje, jací jsou ti, které nazýváme tělesnými lidmi. Nejsou totiž tělesní svým rozumem, ale svou láskou - tedy nejsou tělesní svým rozumem, když hovoří ve společnosti, ale jen když hovoří v duchu sami se sebou. A jelikož jsou takoví v duchu, po smrti se stanou v obou aspektech - láskou i rozumem - duchy zvanými tělesní duchové.

Ti, kteří ve světě ze sebelásky milovali moc nad druhými v tom nejvyšším stupni a zároveň se svým rozumem povyšovali nad ostatní, tělesně vyhlížejí jako egyptské mumie a mentálně se jeví hrubí a hloupí. Kdo dnes ve světě ví, že tato láska je ve své podstatě taková?

Existuje však také láska k vládnutí vycházející z lásky k užitečnosti - ne z lásky k užitečnosti pro sebe, ale pro obecné dobro. Člověk ji však může jen těžko od té první rozlišit, přestože rozdíl mezi nimi je jako rozdíl mezi nebem a peklem. O rozdílu mezi těmito dvěma láskami k vládnutí viz *Nebe a peklo* odst. 551-565.

425. *20. Stále však přetrvává schopnost chápat, kterou nazýváme rozumnost, a schopnost jednat, kterou nazýváme svoboda.*

O těchto dvou lidských schopnostech jsem hovořil výše (odst. 264-267). Člověk je má proto, aby se mohl stát duchovním člověkem, tedy aby mohl být znovuzrozen. Je to totiž, jak jsem uvedl, lidská láska, jež se stává duchovní a znovuzrozuje se; a ta se nemůže stát duchovní neboli znovuzrozenou jinak než tím, že její rozum poznává, co je zlo a co dobro, co je tedy pravda a co klam. A když to ví, může si zvolit buď jedno, nebo druhé. Pokud si zvolí dobro, může se prostřednictvím rozumu dozvědět o prostředcích, jimiž může dobra dosáhnout. Všechny prostředky, které nás mohou dovést k dobru, máme k dispozici.

Poznat a chápat tyto prostředky můžeme díky své rozumnosti, a chtít je a jednat podle nich můžeme ze své svobody. Svobodou je také chtít je poznat, rozumět jim a přemýšlet o nich.

Ti, které církevní nauka přivedla k víře, že duchovní a teologické otázky přesahují rozum, a proto se jim musí věřit bez porozumění, o těchto dvou schopnostech nazývajících se rozumnost a svoboda nic nevědí.

Nemohou jinak než popírat existenci schopnosti zvané rozumnost. A ti, které církevní nauka přivedla k víře, že nikdo nemůže sám od sebe vykonat nic dobrého, a že proto není třeba o své vůli dělat nic pro své spasení, nemohou jinak než z náboženského přesvědčeni popírat obě tyto schopnosti člověka.

Proto také lidé, kteří se v takovém přesvědčeni utvrdili, jsou po smrti podle své víry obou schopností zbaveni. Místo nebeské svobody, které se mohli těšit, mají pekelnou svobodu, a místo andělské moudrosti pocházející z rozumnosti, kterou mohli mít, žijí v pekelném šílenství. Je však zajímavé, že i ve svém zlém konání a klamném smýšlení tyto dvě schopnosti stále rozpoznávají; nevědí však, že svoboda konat zlo je otroctví a uplatnění rozumnosti v klamném smýšlení je nerozum.

Musíme si však dobře uvědomit, že žádná z těchto schopností, svoboda ani rozumovost, nejsou naše vlastní, ale jsou Pána v nás, a že si je nemůžeme jako své vlastní přisvojit. Nemohou být člověku ani darovány jako jeho vlastni, ale jsou stálým vlastnictvím Pána v člověku. Přesto nám nejsou nikdy odňaty - bez nich bychom totiž nemohli být spaseni, neboť bychom nemohli být znovuzrozeni, jak bylo uvedeno výše. Proto nás církev učí, že sami od sebe nemůžeme pravdivě myslet ani dobře jednat.

Jelikož to však nejsme schopni vnímat jinak, než jako bychom pravdivě smýšleli a dobře jednali sami od sebe, je jasné, že musíme *věřit,* že pravdivě smýšlíme a dobře jednáme jakoby sami od sebe. Pokud tomu nevěříme, pak buď nesmýšlíme pravdivě a nejednáme dobře, a tedy nemáme žádné náboženství, nebo pravdivě smýšlíme a dobře jednáme sami od sebe, a pak sami sobě připisujeme to, co patří Božství.

O tom, že musíme pravdivě smýšlet a dobře jednat jakoby sami od sebe, viz *Nauku o životě pro Nový Jeruzalém*[1]^ od počátku do konce.

426. *21. Duchovni a nebeská láska je láskou k bližnímu a láskou k Pánu, a láska přírodní a smyslová je láskou ke světu a k sobě.*

Láskou k bližnímu se mini láska k užitečnosti, a láskou k Pánu se míní láska k užitečnému jednání (jak již bylo vysvětleno). Tyto lásky jsou duchovní a nebeské, neboť milovat užitečnost a z lásky užitečně jednat je odděleno od lásky k našemu vlastnímu já. Kdo duchovně miluje užitečnost, ten nehledí k sobě, ale k druhým mimo sebe, jejichž dobro má na srdci. Protiklady těchto lásek jsou láska k sobě a ke světu, neboť ty nehledí k užitečnosti pro druhé, ale pro sebe. A kdo takto jedná, převrací Božský řád a staví sebe na místo Pána a svět na místo nebe. Odvrací se tak pohledem od Pána a od nebe; a odvracet se od nich znamená hledět k peklu. Více o těchto láskách viz výše v odst. 424.

Člověk však lásku k užitečnému jednání kvůli užitečnosti necítí a nevnímá tak jako lásku k užitečnému konání pro sebe; proto také neví, zda koná-li něco užitečného, činí tak kvůli užitečnosti nebo kvůli sobě. Nechť však každý ví, že jedná užitečně kvůli užitečnosti natolik, nakolik se vyhýbá zlům; neboť nakolik se jim vyhýbá, natolik nejedná užitečně sám od sebe, ale od Pána. Zlo a dobro jsou vzájemné protiklady: proto nakolik někdo není ve zlu, natolik je v dobru. Nikdo nemůže být zároveň ve zlu a v dobru, neboť nikdo nemůže sloužit zároveň dvěma pánům.[75)]

Tyto věci zde byly řečeny, abychom věděli, že přestože člověk jasně nevnímá, zda jedná užitečně, aby byl užitečný, nebo kvůli sobě, tedy zda jde o užitečnost duchovni nebo pouze přírodní, přesto to může poznat podle toho, zda považuje zla za hříchy nebo ne. Pokud je považuje za hříchy, a proto je nečiní, pak je užitečnost, kterou přináší, duchovní. A když se takový člověk vyhýbá hříchům, protože si je oškliví, tehdy také začne jasně vnímat lásku k užitečnosti kvůli užitečnosti, a to z duchovni radosti, kterou v ní pociťuje.

22. Pro činnou lásku a víru a jejich spojení platí totéž co pro vůli a rozum a jejich spojení.

Existují dvě lásky, podle kterých se nebesa navzájem odlišují: láska nebeská a láska duchovní. Láska nebeská je láskou k Pánu a láska duchovní je láskou k bližnímu. Tyto lásky se od sebe odlišují tím, že láska nebeská je láskou k dobru, zatímco láska duchovní je láskou k pravdě. Ti, kteří milují nebeskou láskou, jednají užitečně z lásky k dobru, a ti, kdo milují duchovní láskou, jednají užitečně z lásky k pravdě.

Nebeská láska vstupuje do manželství s moudrostí a duchovní láska vstupuje do manželství s inteligencí; moudrostí je, motivuje-li člověka k dobrému jednání dobro, a inteligencí je, když jej k dobrému jednání motivuje pravda. Nebeská láska proto činí dobro a duchovní láska uskutečňuje pravdu.

Rozdíl mezi těmito dvěma láskami lze popsat pouze tak, že lidé milující nebeskou láskou mají moudrost vepsanou ve svém životě, a nikoli v paměti: o Božských pravdách nemluví, ale činí je. Naopak ti, kteří milují duchovní láskou, mají moudrost vepsánu ve své paměti, takže o Božských pravdách hovoří a činí je na základě principů ve své paměti. Jelikož ti, kdo milují nebeskou láskou, mají moudrost vepsánu ve svém životě, tak když něco slyší, okamžitě vnímají, zda je to pravda nebo ne; a když jsou otázáni, zda je něco pravda, odpovídají jen ano či ne. Na tyto lidi se vztahují Pánova slova: „Vaše slovo buď ,ano, ano - ne, ne'". Jelikož jsou takoví, nechtějí nic slyšet o víře. Ptají se: „Co to je víra? Není to moudrost? A co je to láska k bližnímu? Není to konání?" A když jim někdo řekne, že víra znamená věřit něčemu, čemu nerozumíme, odvrátí se se slovy: „Ten člověk blouzní."

Jsou to ti, kdo žijí ve třetím nebi a jsou ze všech nejmoudřejší. Stávají se jimi lidé, kteří v tomto světě okamžitě uplatňovali v životě Božské principy, o nichž slyšeli, odvraceli se od zel jako od něčeho ďábelského a ctili pouze Pána. Jelikož žijí v nevinnosti, druzí je vidí jako malé děti; a jelikož nikdy nemluví o pravdách moudrosti a v jejich rozhovorech není žádná domýšlivost, jeví se také prostí. Když však slyší někoho hovořit, vnímají z tónu jeho hlasu veškerou jeho lásku a z obsahu jeho řeči celou jeho inteligenci. Jsou to lidé, které Pán udržuje v manželství lásky a moudrosti. Jak bylo uvedeno výše, vztahují se k srdeční oblasti nebe.

428. Avšak ti, kteří milují duchovní láskou, což je láska k bližnimu, nemají ve svém životě vepsánu moudrost, ale inteligenci. Moudrostí je totiž dobře jednat, neboť nás k tomu vzněcuje dobro, a inteligencí je dobře jednat, neboť nás k tomu vzněcuje pravda (jak bylo uvedeno výše). Ani tito lidé nevědí, co to je víra. Když někdo vysloví slovo „víra", rozumějí tím pravdu, a když někdo vysloví „láska k bližnímu", rozumějí „konání pravdy". A když někdo podotkne, že se něčemu musí věřit, nazvou to prázdnými slovy a zeptají se: „Kdo by nevěřil pravdě?" Takto mluví, neboť vidí pravdu" ve světle svého nebe. Víru v něco, co člověk nevidí, proto nazývají buď prostotou, nebo hloupostí. Výše bylo rovněž uvedeno, že to jsou ti, kdo vytvářejí plicní oblast nebe.

429. Avšak ti, kdo milují duchovně-přirodní láskou, nemají ve svém životě vepsánu ani moudrost, ani inteligenci, ale pouze něco víry ze Slova, a to v míře, v níž je spojena s láskou k bližnimu. Jelikož tito lidé nevědí, co to je láska k bližnímu, ani zda je jejich víra pravdivá, nemohou být v nebi ve společnosti těch, kteří jsou moudří a inteligentní. Jsou mezi těmi, kdo mají pouhé znalosti. Přesto ti z nich, kteří se vyhýbali zlům jako hříchům, jsou v nejnižším nebi, a tam žijí ve světle podobném svitu měsíce v noci.

Ty, kteří se neutvrdili ve víře v něco neznámého a zároveň byli do jisté míry vzněcováni pravdou, však poučují andělé. Podle toho, jak tyto pravdy přijímají a žijí podle nich, jsou pak pozvedáni do společnosti lidí, kteří milují duchovní láskou, a jsou proto inteligentní. Stávají se tak duchovními, zatímco ostatní zůstávají duchovně-přírodními.

Avšak lidé, kteří žili ve víře oddělené od lásky k bližnímu, jsou odkliženi a vykázáni do pouští, neboť nemají žádné dobro, a tedy ani žádné manželství dobra a pravdy, ve kterém žijí všichni v nebesích.

430. Vše, co jsem v této části uvedl o lásce a moudrosti, by mohlo být řečeno i o lásce k bližnímu a víře, pokud jen láskou k bližnímu míníme lásku duchovní a vírou pravdu, která vede k inteligenci. Totéž by platilo, pokud bychom hovořili o vůli a rozumu nebo o lásce a inteligenci, neboť vůle je příjemcem lásky a rozum je příjemcem inteligence.

431. K tomu přidám následující pozoruhodnou zkušenost. V nebi všichni, kteří jednají užitečně, protože je to těší, přijímají od pospolitosti, v níž žijí, moudrost a štěstí, které jsou větší než u ostatních. Jednat užitečně pro ně znamená konat čestně, správně, spravedlivě a věrně v každém úkolu svého zaměstnání. To nazývají láskou k bližnímu; zbožné úkony doprovázející bohoslužbu nazývají znaky lásky k bližnímu a vše ostatní povinností a dobročinností. Říkají, že když každý plní úkoly svého zaměstnání čestně, správně, spravedlivě a věrně, pospolitost spočívá a setrvává ve svém dobru. To znamená být v Pánu, neboť vše, co do nich od Pána plyne, je užitečné; plyne to z jednotlivostí do pospolitosti a z pospolitosti do jednotlivostí. Jednotlivci jsou andělé a pospolitostí je jejich společenství.

POČÁTEČNÍ STAV ČLOVĚKA PO POČETÍ

432. Nikdo nemůže znát počáteční stav neboli prvotní formu člověka v děloze po početí, neboť ji nevidí. Kromě toho je tvořena duchovními substancemi, které jsou v přírodním světle neviditelné.

Někteří lidé v tomto světě myšlenkově tíhnou ke zkoumání prvotní formy člověka, tedy semena otce, jímž dochází k početí. Mnoho z nich však propadlo omylu, že člověk je úplný již od svého prvopočátku, tedy již v zárodku, a že se pak růstem jen zdokonaluje.[76] Z tohoto důvodu mi bylo odkryto, jaký je charakter tohoto zárodku neboli prvopočátku člověka vzhledem k jeho formě.

Odhalili mi to andělé, kterým to zjevil Pán. Jelikož učinili tuto otázku předmětem své moudrosti a radostí jejich moudrosti je dělit se o své vědomosti s druhými, bylo jim dovoleno obrazně mi předvést ve světle nebe onu počáteční lidskou formu.

Vypadala takto: Objevilo se něco na způsob miniaturního obrázku mozku, vpředu s jemným náčrtem jakési tváře, ale bez okrajových částí. Tato prvotní forma byla ve své horní vypouklé části tvořena těsně přilehajícími kuličkami či sférami. Každou z těchto sfér vytvářely ještě menší sféry a každou z nich ještě menší. Tímto způsobem došlo ke členění na tři stupně. Vpředu na ploché straně se rýsovala tvář.

Vypouklá část byla obalena velice tenkou, průsvitnou membránou neboli meningeální blánou. Tato vypouklá část, jež představovala miniaturní obraz mozku, byla také rozdělena na jakési dva laloky, podobně jako je dorostlý mozek rozdělen na dvě hemisféry. Bylo mi řečeno, že pravý lalok je příjemcem lásky a levý lalok příjemcem moudrosti, a že tyto laloky jsou podivuhodným způsobem semknuty jako druhové a spolubydlící. Ve světle nebe, jež sem pronikalo, mi bylo dále ukázáno, že prvky vnitřní struktury tohoto malinkého mozku odpovídaly co do rozmístění a proudění řádu a formě nebe, zatímco jeho vnější struktura byla tomuto řádu a formě protikladná.

Když jsem si prohlédl, co mi andělé ukázali, poučili mě, že oba vnitřní stupně odpovídající řádu a formě nebe jsou příjemci lásky a moudrosti od Pána a že vnější stupeň, jenž je protikladný řádu a formě nebe, je příjemcem pekelné lásky a nepříčetnosti. To proto, že člověk se kvůli dědičnému úpadku rodí do všech druhů zel a tato zla sídlí v naší nejzevnější podstatě. Tato porušení nelze odstranit, nejsou-li otevřeny vyšší stupně, jež (jak bylo uvedeno) jsou příjemci lásky a moudrosti od Pána. A jelikož láska a moudrost je člověk sám (neboť láska a moudrost je ve své podstatě Pán) a tato prvotní forma člověka je přijímací schránou, plyne z toho, že tato prvotní forma neustále usiluje o lidskou formu, kterou také postupně přijímá.

biblických pasáží v Božské Lásce a Moudrosti

Následující rejstřík odkazuje na biblické pasáže uváděné v překladu *Božské Lásky a Moudrosti*. Čísla na levé straně sloupce pod názvy jednotlivých biblických knih označuji příslušnou kapitolu v dané knize, následovanou čísly veršů. Značeni je následující: tučné písmo označuje citované verše; kurzíva označuje verše, jejichž smysl je parafrázován; čísla v závorkách označují verše, na které je pouze učiněn odkaz či narážka. Čísla na pravé straně sloupce jsou příslušné odstavce v *Božské Lásce a Moudrosti*.

Genesis
1.26 287,358
1,26.27 111, 18
2,7 383
2,7 60
9,4 379

Exodus
31,3 383

Leviticus
17,14 379

Deuteronomium
6,5 282
34,9 383

2. Samuelova
(23,3.4) 233

Žalmy
37,6 38
51,10 383
72,7 233
89,14 38
119,7.164 38

Izajáš
9,7 38
29,24 383
30,26 233
33,5 38
(60,20) 233

jeremjas
23,5 38

Ezechiel
(28,12.13) 325
(31,3-9) 325
36,26 383
37,9 383

Daniel
5,11.12.14 383

Ozeáš
2.19 38

Matouš
5,37 427
(17,1.2) 233
22,37 282, 383
28,20 111

Jan
1,4 38
5,26 4
6,63 38,149
(11,25) 4
(14,6) 4
14.17 149
14,20 359
14,20-24 116
14,23 111
(15,4) 359
15,4.5.6 116
15,7 116
16,13 149
16,14.15 149
(17,23) 359
20,22 383

Zjevení
U6 233

1. Koncept „souvztažností" prezentovaný ve Swedenborgových knihách je stručně charakterizován v odstavci 71 níže jako „vzájemný vztah mezi duchovními a pozemskými skutečnostmi" (viz také odst. 374). Tento koncept předpokládá dva oddělené vesmíry, duchovní a hmotný, jejichž vzájemný vztah je založen na podobnosti, nikoli však na jakékoli sdílené látce či přímé spojitosti. My lidé tyto dva světy překlenujeme tím, že máme jak duchovni, tak i hmotný aspekt. Láska je duchovni; fyzikální teplo je s ní souvztažné. Teplo tedy působí na přírodu obdobným vlivem, jakým láska působí na naši mysl či ducha. Ve Swedenborgově terminologii se vzájemný vztah mezi láskou a teplem nazývá „souvztažnost" a „souvztažnostmi" můžeme nazvat i samu lásku a teplo.

2. Termínem „Pán" Swedenborg ve svých pracích odkazuje k Ježíši Kristu jako Bohu. Základním postulátem Swedenborgovy teologie je, že ve Trojici neexistuji tři osoby, ale jen jedna osoba, jejíž duše je nepoznatelné Božství, jejíž lidský projev je Ježíš Kristus a jejíž duch (či vliv) je svatý. Mezi mnoha jmény a termíny filozofické a biblické tradice, jež Swedenborg používá k označeni Boha (Božské bytí, Božství, Božské Lidství, Jeden, Nekonečný, První, Stvořitel, Vykupitel, Spasitel, Jehovah, Bůh Šadaj a mnoho dalších) je jeho nejčastějším termínem „Pán" (latinsky *Dominus)*. Je to spíše titul nežli jméno; označuje Toho, kdo vše řidi, a vztahuje se k Ježíši Kristu jako projevu jednoho a jediného Boha. Pro Swedenborgovo stručné vysvětlení, proč používá termín „Pán", viz *Nebeská tajemství* odst. 14.

3. Zde zmiňovaná plánovaná práce o Božské prozřetelnosti byla publikována v roce 1764 ihned po díle *Božská láska a moudrost* a je tak zřetelně jeho pokračováním, že Swedenborg na ně jednu dobu nahlížel jako na jedno dílo (viz Swedenborgovu *Odhalenou Apokalypsu* odst. 875:15 z roku 1766).

Pojednání *Nauka o životě pro Nový Jeruzalém* je jednou ze čtyř „nauk", které Swedenborg vydal společně v roce 1763 krátce před *Božskou láskou a moudrosti*.

V češtině byla tato pojednání vydána společně se Swedenborgovou (za života nepublikovanou) *Naukou o lásce k bližnímu* ve třech knihách pod názvy.- *O životě a lásce (Nauka o životě a Nauka o lásce k bližnímu), O Pánu a víře (Nauka o Pánu a Nauka o víře), 0 Písmu svatém (Nauka o Písmu svatém),* Ostrava 2004.

4. Latinský termín přeložený zde jako „Býti" je *esse,* infinitiv slovesa „být" použitý ve funkci podstatného jména.

5. V souladu s křesťanskou tradicí své doby Swedenbors často používal termin „Jehovah" jako překlad tetragrammatonu „YHVH", čtyřpísmenného názvu Boha z hebrejského Pisma. Swedenborg tímto termínem naznačuje koncept Bytí - viz jeho *Pravé křesťanské náboženství* (1771) odst. 19:1 nebo také 9:2-3.

6. Swedenborg předpokládá, že čtenář je obeznámen s definicemi různých druhů příčin vypracovaných řeckým filozofem Aristotelem (384-322 před n. l.) a středověkými scholastiky. Aristoteles zavedl čtyři hlavní kategorie příčin *(Fyzika* 2:3). Jsou to: 1. *causa materialis,* látka (například stříbro, z něhož je zhotovena obětní miska); 2. *causa formalis,* forma, v našem případě vlastní forma misky; 3. causa *efficiens,* příčina působící (stříbrník, který misku vytvořil); 4. *causa finalis,* to, kvůli čemu byla miska vytvořena, neboli účel (určení misky k obětnímu obřadu). (Storig, H. J.: Malé dějiny filozofie, Praha, Zvon 1991). Kromě těchto základních příčin scholastikové definovali mnohé další, mezi nimi i instrumentální příčinu, která je nástrojem sloužícím jiné příčině (například nástroj, se kterým stříbrník pracuje), a principiální příčinu, která působí silou své vlastní formy, takže výsledek odráží jistým způsobem ji samu (příkladem může být lidskost sochaře, jenž vytváří sochu člověka). Swedenborg zde poukazuje na to, že Božství, které do nás vtéká, je principiální příčina vytvářející něco ke své vlastní podobě; my, přestože jsme instrumentální příčinou (nakolik sloužíme cílům Stvořitele), se chybně domníváme, že principiální příčina je s námi shodná. Stručně řečeno, Bůh je v nás natolik přítomen, že můžeme chybně považovat Božský život, jenž v sobě zakoušíme, za důkaz, že jsme Bohem.

7. Klasický filozofický termín *essentia* - esence, bytnost, jsoucno, překládám výrazem „podstata".

8. *Nebe a peklo* je dřívější Swedenborgovou prací vydanou v roce 1758. V češtině je k dispozici vydání Jar. Im. Janečka z roku 1932 a zkrácená verze tohoto díla (sestavil J. Duckworth a T. Moffat, český překlad).

9. Slovo (latinsky *Verbum)* se vztahuje na Bibli, kterou označuje za pravdu zjevenou Bohem. V lutherské tradici, v níž byl Swedenborg vychován, se jednalo o běžný termín. Jinde však uvádí, že „Slovem" míní užší soubor biblických knih, než jaký se nachází v kompletní lutherské Bibli - konkrétně ty její části, jež obsahuji spojitý vnitřní smysl (viz *Nebeská tajemství odst.* 10325 a paralelní pasáže v jeho knize z roku 1758, *Nový Jeruzalém a jeho nebeská nauka,* odstavec 266, a také dílo *Bílý kůň v Apokalypse* odst. 16. *Nový Jeruzalém* v češtině vyšel pod názvem *Nebeské město,* nakl. Onyx 2003, a *Bílý kůň v Apokalypse* společně s práci *Styk duše s tělem* pod původními názvy, Ostrava 2002.) Ve své poslední práci nazvané *Pravé křesťanské náboženství* se však zdá užívat tento termín v plném lutherském smyslu a mezi citace ze „Slova" zahrnuje i pasáže z listů apoštolů.

10. Autorství i doba vzniku athanasijského vyznáni viry, dříve připisovaného Athanasiovi, jsou dnes zpochybňovány. Toto vyznání či výklad lze nazvat shrnutím toho, co je pokládáno za ortodoxní křesťanskou víru; vytváří také základ nauky o Božské trojici.

11. Latinsky *Esse* (být, existovat) a *Existere* (povstat, vzejít, vzniknout, stát se), infinitivní formy sloves použitých jako podstatná jména; zde překládáme jako *Bytí a jeho projev.*

12. Latinský termín přeložený jako Bůh-Člověk je *Deus Homo.* Tento termín autor hojně používá v této práci, čtyřikrát v *Pravém křesťanském náboženství,* avšak nikde jinde v celém svém dalším díle. Mnohem častěji užívá formu přídavného jména *Divinum Humanum* označující „to, co je božské i lidské".

13. Zde byl pojmem „funkce" přeložen latinský termín *usus,* tradičně a na různých místech této knihy překládaný také jako *užitek* nebo *užitečnost,* případně podle významu *užitečné jednání* apod. Tento pojem označuje, k čemu je daná věc, osoba či čin „dobrá" - obdobně jako Aristotelova *causa finalis* (viz poznámku číslo 6 výše).

14. Swedenborg používá termín „církev" (latinsky *ecclesia)* v řadě různých významů. Někdy označuje náboženský přístup obecně, ať jde o jednotlivce nebo velkou či malou skupinu; někdy jde o křesťanskou církev v místním či národním měřítku, o celý protestantismus nebo dokonce o křesťanství jako celek. Někdy se termín „církev" vztahuje ke všem věřícím jakéhokoli vyznání a někdy jde o historické označení hlavního náboženského směru dané doby. Jindy Swedenborg „církví" označuje něco, pro co těžko nalézáme odpovídající termín a co se vztahuje k „manželství dobra a pravdy" v člověku.

15. Swedenborgovo použití podstatného jména ženského rodu *Creatrix,* „Stvořitelka" je překvapující. Toto podstatné jméno ženského rodu se vyskytuje znovu v odst. 262 a v *Pravém křesťanském náboženství* odst. 178, v obou případech v protikladu k termínu *nátura,* „příroda". Je možné, že v těchto případech byla příroda vizualizována v ženské formě.

16. Swedenborg často používá výraz „u Davida" k označení žalmů; v jeho době nebylo Davidovo autorství *Knihy žalmů* zpochybňováno.

17. Pro věrnost a logiku překladu byl v citacích ekumenického překladu nahrazen výraz „právo" termínem „soud" (jak uvádí například i překlad kralický).

18. *Substantia* a *forma,* substance a forma. Tuto dvojici klasických filozofických termínů zde Swedenborg používá zřejmě jako vyjádření protikladu k často chybné interpretaci pojmu Božská láska a moudrost jako nějakého nehmotného „výparu". Substance označuje trvající přítomnost jako protiklad pomíjivosti, zatímco forma označuje konkrétní tvar jako protiklad beztvaré nestálosti.

19. Zde jako i na mnoha dalších místech Swedenborg používá termín „subjekt" (lat. *subjectum)* ve filozofickém smyslu, v němž zdůrazňuje existenci specifických atributů a schopností „subjektu". V této kapitole „subjekt" je Bůh a Swedenborg poukazuje na to, že Božská láska a moudrost není vyzařováním *z* Boha odděleným od Boží podstaty. Naopak, Božská Láska a Moudrost jsou vyzařováním právě oné Božské podstaty, vytvářející skutečnou Boží přítomnost ve vesmíru. Na jiných místech je termín *subjectum* přeložen jako „nositel" (např. následující odst. 40).

20. Latinský výraz přeložený zde jako „vlastní a jedinečné jsoucno" je *Ipsum et Unicum,* doslova to, co je „samo sebou a jedinečné".

21. Latinský termín přeložený zde jako „vnější" je *ultimate,* doslova „nejvzdálenější", „nejodlehlejší", „konečné". Swedenborg toto slovo pravidelně používá k označení toho, co je „nejdále" od Boha, a proto nejnižší či nejzevnější.

22. V obdobném kontextu Swedenborg v odst. 351 níže cituje dílo *Biblia Naturae (Kniha přírody)* Jana Swammerdama (1637-1738). Je pravděpodobné, že právě toto převratné entomologické dílo bylo jedním z těch, které zde měl Swedenborg na mysli. Jiným velkým mikroskopistou a autorem spisu o hmyzu, jehož pět svazků bylo nalezeno ve Swedenborgově knihovně po jeho smrti v roce 1772, byl Antony van Leeuwenhoek (1632-1723).

23. „Suchozemská zvířata" (lat. *bestiae terrae)* zde pravděpodobně znamenají domestikovaná zvířata. V *Pravém křesťanském náboženství* 34:2 jsou uvedena do protikladu k divokým zvířatům *(ferae).* „Nebeské ptactvo" *(volucres caeli)* zřejmě obdobně označuje domestikované či alespoň poživatelné ptáky. Swedenborg obecně rozděloval zvířata a ptáky na dobré druhy, prospěšné lidem, a na špatné druhy, škodlivé lidem (viz odst. 331 a 338 níže).

24. Zde může jit o narážku na Swedenborgova proslulého bratrance Carla von Linné (1707-1778), švédského botanika a zakladatele moderního klasifikačního systému rostlin a živočichů. Ve svých dílech často popisuje rostliny antropomorfními termíny.

25. Za Swedenborga se lidé domnívali, že koraly patří do rostlinné říše.

26. Výrazem „materialismus" byl přeložen latinský termín *naturalismus,* značící doslova „uctívání přírody místo Boha" (J. Chadwick, *Průvodce překladatele).*

27. Sir Isaac Newton (1643-1727), slavný anglický fyzik a matematik. Jeho nejdůležitějšími díly jsou *Matematické principy přírodní filozofie* (1687) a *Optika* (1704, 1717).

28. „Souvztažnost" je definována v odst. 71 výše; viz také odst. 52 výše a *Nebeská tajemství* odst. 2987. Jeden z příkladů podrobného vysvětlení, o nichž se Swedenborg zmiňuje, lze nalézt v *Nebi a pekle* odst. 87-102 a jeho poznámkách, zejména v mnoha odkazech na *Nebeská tajemství* v poznámce k odstavci 98.

29. Viz *Nebe a peklo* odst. 116-125

30. Slovo „energie" v původním latinském originálu chybí, doslovný překlad by tedy zněl „teplo a světlo ... nazýváme „duchovní". V následujícím textu je výraz „energie" uváděn již bez hranatých závorek.

31. Prohlášení, že pro anděly neplyne denní čas ani se nestřídají roční období, se zdá protiřečit *Nebi a peklu* odst. 155: „Když [andělé] jsou v nejvyšším stupni lásky, jsou ve světle a teple svých životů neboli v nejvyšší jasnosti a příjemnosti. Naopak když jsou v nejnižším stupni, jsou ve stínu a chladu neboli neboli v něčem temném a nepříjemném. Z tohoto nejnižšího stavu se vracejí zpět k prvnímu, a tak dále. Tyto změny se s neustálými obměnami střídají. Stavy následuji jeden za druhým tak jako obměny světla a stínu, tepla a zimy nebo jako ráno, poledne, večer a noc jednotlivých dnů v našem světě, s neustálými obměnami v průběhu roku." Tyto dvě pasáže lze uvést v soulad předpokladem, že Swedenborg v *Božské lásce a moudrosti* chtěl vyloučit veškeré změny probíhající mechanicky a ovlivňující anděly nezávisle na jejich stavech.

32. V *Nebeských tajemstvích* odst. 64 Swedenborg vysvětluje, že „Adam" není jednotlivec, ale představuje ranou „církev" či náboženskou kulturu.

33. Tato pasáž zjevně odráží pohled obyvatele severní hemisféry. Takový náhled byl pro Swedenborga nejen přirozený, ale zároveň přirozeně očekával, že jej jeho přímí čtenáři budou sdílet.

34. „Svět duchů" (lat. *mundus spirituum)* je Swedenborgem opakovaně používaný termín, který označuje oblast „uprostřed mezi nebem a peklem", kde lidé tráví svůj „přechodný stav po smrti", než odejdou buď do nebe, nebo do pekla *(Nebe a peklo* odst. 422). Jak se uvádí na konci odstavce, svět duchů by se neměl směšovat s „duchovním světem" *(mundus spiritualis),* jehož je součástí. „Duchovním světem" má Swedenborg na mysli nebe, svět duchů a peklo dohromady.

35. Viz druhý odstavec poznámky číslo 3.

36. Tak jako v tomto případě, pro Swedenborgův přístup k biblickým citacím je typické uvádět tyto citace jako přímé, přestože se jedná o modifikace - zde o modifikaci výroku u *Jana* 14,17: „Duch pravdy ... s vámi zůstává a ve vás bude."

37. Pro detailnější vysvětlení tohoto náhledu na vztah mezi Duchem svatým a Ježíšem Kristem viz *Pravé křesťanské náboženství* 138-158.

38. Viz *Nebe a peklo* odst. 170-176, 582

39. Swedenborg sdílel v jeho době běžnou viru, že existuje atmosféra řidší než vzduch nazývající se „éter", jež je nositelem světla, stejně jako je vzduch nositelem zvuku (viz *Nebeská tajemství* 4523:1, 6013:2, 6057:1 a *Pravé křesťanské náboženství* 32:8, 79:2-6). Oba termíny, vzduch i éter, se ovykle používají v singuláru. Důvod pro Swedenborgovo neobvyklé použité plurálu *(aetheres et aeres,* zde přeložené jako „různé druhy éteru a vzduchu") snad můžeme nalézt níže v odst. 184, kde čteme o mnohočetných úrovních éteru a vzduchu. Tyto různé druhy éteru a vzduchu se zřejmě vztahují k těmto různým úrovním a typům atmosfér mezi sluncem a zemi. Srovnej také s *Pravým křesťanským náboženstvím odst.* 186, kde se praví o slunečním světle, že prochází „étery" a nakonec postupně skrze vzduch dospívá až k nám.

40. Viz *Nebe a peklo* 582, 585.

41. Na jiných místech, kde Swedenborg odkazuje na aktuální práci, používá plný titul *Andělská moudrost o Božské Lásce a Moudrosti* nebo krátký titul *Božská Láska a Moudrost.* Je-li „Andělská Moudrost" zkrácená verze tohoto titulu, jde o ojedinělé použiti. Ve svých pracích z roku 1763 *(Nauka o Pánu* odst. 36, *Nauka o Písmu svatém* odst. 100 a *Nauka o životě odst.* 15 a 107) však autor takto kolektivním názvem „Andělská Moudrost" odkazuje na své plánované práce, jejichž tituly měly začínat slovy „Andělská moudrost o ...". Je proto možné, že i zde Swedenborg použil tohoto souhrnného názvu. Pouze dvě z těchto plánovaných knih se dočkaly publikace: aktuální práce vydaná v roce 1763 a *Andělská Moudrost o Božské Prozřetelnosti* vydaná v roce 1764.

42. Viz druhý odstavec poznámky číslo 3.

43. Termíny „energie" (lat. *conatus)* a „sila" (lat. *vis)* zde nejsou použity podle současných vědeckých definicí - za Swedenboga byl koncept síly definován různými způsoby, a byl proto zdrojem obrovských kontroverzí.

44. Výraz „u Mojžíše" zde podle židovské tradice a zvyklosti 18. století odkazuje na pět prvních knih Bible *(Genesis, Exodus, Leviticus, Numeri*

a *Deuteronomium),* a „Proroci" zahrnuji „dřívější proroky", na které nyní odkazujeme jako na historické knihy od *Jozue* k *druhé Královské,* i na „pozdější proroky" od *Izaiáše* k *Malachiáši.* Výraz „Mojžíš a Proroci" tak označuje nejzákladnější knihy hebrejské Bible.

45. N. Machiavelli (1469-1527) byl florentským státníkem a spisovatelem. Ve svých pracích jako *II principe (Vladař,* 1513) navrhoval takzvané realistické řešení politického chaosu v Itálii 16. století. Píše: „Vladař nemůže dodržovat vše, co je považováno lidmi za dobré, a aby udržel stát, je často nucen jednat proti víře, proti lásce k bližnímu, proti lidskosti a proti náboženství." (Machiavelli 1513). Taková politika byla v příkrém rozporu s idealismem, který prostupoval dřívější politická pojednání, a jeho jméno se tak rychle stalo synonymem pro cynické a amorální zneužití moci.

46. Středověká debata, *disputatio,* systém vzdělávání využívající diskuse, byl používán na univerzitách ještě za Swedenborga a je známo, že se jich Swedenborg účastnil. Studenti měli nejprve vznést námitky k předkládané tezi, pak napadnout námiky, a tím navrhovanou tezi obhájit. Psané scholastické argumentace sledovaly stejný vzor. Někteří učenci vyhledávali „otázky k jakémukoli tématu", což nezbytně vedlo k obhajobám absurdních názorů. Implicitně se předpokládalo, že schopný učenec může dokázat pravdivost čehokoli. Pro detailní argumentaci tohoto druhu na téma, že vrány jsou bílé, viz *Pravé křesťanské náboženství* 224:5; srovnej *Manželská láska* 233:4, *Božská prozřetelnost* 318:4 a *Objasněná apokalypsa* 824:2.

47. Názor, že při početí otec přispívá potomstvu duchovním nebo formálním prvkem, zatímco matka pouze mateřským elementem, se datuje zpět přinejmenším k Aristotelovi *(Pokolení zvířat* 1:20-22). Viz také Lacus Curtius Plinius (Plinius starší, 23/24-79 n.l.), *Historia Naturalis* 7:15 *(O přírodě).* Tento názor byl běžně přijímán až do pozdní renesance a byl živě obhajován v debatách o pokoleních až do 18. století.

48. Ekumenický překlad: Budeš milovat Hospodina, svého Boha, celým svým srdcem a celou svou duší.

49. Swedenborg odkazuje na své dílo *Nebeská tajemství* vydané původně v osmi svazcích v období 1749-1756.

50. Viz například Swedenborgovy experimenty s přírodním a duchovním jazykem zaznamenané v *Manželské lásce* odst. 326 a paralelní pasáž v *Pravém křesťanském náboženství* odst. 280.

51. To odráží logiku, se kterou Swedenborg trval na existenci éteru. Viz poznámku č. 39.

52. Tato věta je narážkou na *Skutky* 17,28, kde ve své řeči Atéňanům apoštol Pavel praví: „Neboť v něm žijeme, pohybujeme se, jsme."

53. Viz zejména 209-221 výše.

54. Latinské slovo přeložené zde jako „zaměřenost na své já" je *proprium,* přídavné jméno použité jako podstatné jméno ve významu „co je člověku vlastní". Jelikož Swedenborg tvrdí, že v poslední instanci není naším vlastním nic, *proprium* přesněji označuje to, co za své vlastni prohlašujeme. Swedenborg používá tento latinský termín v široké škále významů od nebeského vnímání já až ke zlému zaujetí vlastním já; viz například *Nebeská tajemství* 141, 1937 a 5660. Jinde tento výraz překládám jako „vlastní já".

55. Latinské slovo zde přeložené jako „ještěrky" je *dracones,* což může také znamenat „ještěři", „draci" a „hadi".

56. Práce vydaná v roce 1764; viz zejména odst. 234-274.

57. Swedenborg zde argumentuje ve prospěch „spontánního plození či „abiogeneze", konceptu široce rozšířeného až do sedmnáctého století a stále diskutovaného v osmnáctém. Podle něj se za jistých okolností živá stvoření, zejména malá, rodí z neživé hmoty.

58. Sir Hans Sloane (1660-1753) byl členem britské Královské společnosti, jež v roce 1724 pozvala Swedenborga, aby se stal jejím dopisujícím členem (Tafel 1875). V roce 1727 Sloane vystřídal Sira Isaaca Newtona jako prezident společnosti a zůstal v tomto úřadě do roku 1741. Jeho sbírka byla základem pro první etapu výstavby Britského muzea.

59. Martin Folkes (1690-1754), známý zejména jako publikující numismatik, vystřídal Sira Hanse Sloana jako president Královské společnosti v období od 1741 do 1752. Swedenborg mu neprávem připisuje titul Sir.

60. Swedenborg zde popisuje teologický názor, že Bůh poté, co stvořil přírodu a obdařil ji nezávislou silou vytvářet podmínky k životu, sám ustoupil od

dalšího styku s vesmírem. Tato pozice je někdy připisována zastáncům filozofické školy známé jako deismus. V této pasáži Swedenborg tvrdí, že toto stanovisko je v zásadě ateistické a že je vyznáváno pouze jako zástěrka, aby se jeho zastánci vyhnuli politické a sociální ostudě, které v jeho době spolu s právními důsledky přinášelo ateistické vyznání.

61. Viz pozn. č. 22.

62. Swedenborg zde možná hovoří o růstu vláken v embryu, ke kterému dochází směrem z mozku ven („dolů") do zbytku těla. Nervy se diferencuji až potom na eferentní (odstředivé - zprostředkující výstup z mozku) a aferentni (zprostředkující vstup do mozku). Během embryonálního vývoje nedochází k žádnému růstu nervů z těla do mozku („nahoru").

63. Původní latinský výraz je *cor carneum et lapidum,* srdce masité a kamenné.

64. Původní latinské výrazy jsou *concordia, discordia a vecordia* (svornost, neshoda a zběsilost), všechny obsahující jako základ *cor,* „srdce".

65. Latinský výraz přeložený zde jako „oduševnění" je *animatione,* také oživení, vdechnuti života.

66. Volně přeloženo, doslova: „Když se mu vrací duch či duše do plic".

67. Práce vydaná Swedenborgem v roce 1763.

68. Jak Swedenborg naznačuje v další větě, tématem bádáni těchto učenců bylo vzájemné působeni duše a těla - tedy otázka, jak netělesná entita, duše, může působit na entitu hmotnou, tělo. Tyto „učené kruhy" byly tvořeny obhájci třech nejdůležitějších stanovisek k této otázce v 17. a 18. století: tzv. *předzjednaná harmonie,* obhajovaná Leibnizem, podle niž žádné konečné jsoucno, ať duchovní či hmotné, nevyvíjí žádné příčinné působeni na žádné jiné jsoucno a že tyto zdánlivé interakce mezi substancemi jsou důsledkem jejich harmonické koordinace s jejich spontánními modifikacemi ustavenými v době stvořeni; *přírodní vliv* spojovaný s Aristotelem, scholastiky a anglickým filozofem Johnem Lockem (1632-1704), který tvrdí, že tělo ovlivňuje mysl; a *duchovní vliv,* podle kterého hmotná těla jsou inertní a veškerý pohyb proto musí vycházet z nehmotných vitálních či oživujících principů, jako jsou duše či mysl. Tento vliv byl obhajován Swedenborgem, švýcarským filozofem Jean-Jacquesem Rousseauem (1712-1778) a německým filozofem Immanuelem Kantem (1724-1804).

Zvlášť se Swedenborg zabývá touto otázkou duše a jejího vztahu k tělu v knize *Styk duše s tělem* (viz poznámku č. 10), kde v odst. č. 19 jmenuje konkrétní představitele zmíněných učených kruhů: Aristotela, Descarta, Leibnize a Christiana Wolfa (1679-1754), které viděl v duchovním světě.

69. Zde Swedenborg možná hovoří i o sobě jako o jednom z badatelů, kterým byl v dřívějších letech. Jeho duchovni přelom nastal za jeho dlouholetého pátrání po duši a její „říši" v lidském těle. Toto úsilí jej vedlo k publikaci dvou dílů své *Oeconomia Regni Animalis (Dynamika říše duše)* v roce 1740 a 1741 a třech dílů *Regnum Animale (Říše duše)* v letech 1744-1745. Rozsáhlé množství dalšího materiálu připravil také pro jejich plánované pokračování.

70. Podrobněji o těchto teoriích viz dílo *Styk duše s tělem* - viz poznámka č. 68.

71. Názor, že průduškový oběh ustává, když se nuceně omezí dýchání, je konzistentní s respiračním mechanismem, který Swedenborg předkládá ve své *Říši duše* (1744-1745) odst. 2:408-409, 457 a jinde ve svých vědeckých pracích. Podle tohoto modelu průduškové tepny vedou paralelně s plicnimi a komunikují s nimi ve své nejhlubší úrovni; k dýchacím svalům vyživující krev nakonec dospěje prostřednictvím průduškových cév. Výživa je primární příčina dýcháni, a v tomto smyslu „propůjčuje člověku schopnost dýchat". Přerušeni přísunu vzduchu by zpočátku výrazně nerozrušilo plicni oběh, ale okamžitě by degradovalo kvalitu krve tekoucí do dýchacích svalů a způsobilo by zastavení jejich pohybu. Přestože růst vědeckého poznáni od doby Swedenborga předčil faktickou základnu pro ilustraci, kterou si vybral, teologická interpretace zůstává jasná.

72. Vše, co bylo známo o dýchacím procesu v době, kdy Swedenborg napsal *Božskou lásku a moudrost,* byl fakt, že prostřednictvím respiračniho procesu jsou absorbovány některé tělu potřebné látky a že je vylučován odpadni produkt. Specifická role kyslíku a oxidu uhličitého při něm nebyla plně rozpoznána až do doby, kdy vyšla práce francouzského chemika Antoina Laurenta Lavoisiera (1743-1794) na základě experimentu provedeného v roce 1777.

73. Termín *spiritus animalis,* obvykle překládaný jako „animální duch", znamená doslova „destilovaná kapalina duše". Přestože jiní filozofové tento

termín používali v různých významech, ve Swedenborgově fyzikální teorii se vztahuje k extrémně jemné tekutině.

74. Viz poznámka č. 3, druhý odstavec.

75. Viz Matouš 6,24 a Lukáš 16,13.

76. Swedenborg zde hovoří o názoru známem jako preformacionismus, který tvrdi, že zárodečný organismus je již předem plně zformován a dále pouze roste. Epigeneze, opačný názor obhajovaný Swedenborgem, tvrdí, že lidská forma se po početí vyvíjí.

PŘEDMLUVA 1

KAPITOLA I

[STVOŘITEL]

Láska je život člověka. 7

Pouze Bůh, tedy Pán, je Láska sama, protože je Život sám. Andělé a lidé jsou příjemci života. 8

Božství se nenachází v prostoru. 10

Bůh je pravý Člověk. 12

Bytí a jeho projev tvoří v Bohu-Člověku jeden rozlišitelný celek. 14

Nekonečné tvoří v Bohu-Člověku jeden rozlišitelný celek. 15

Existuje jeden Búh-Člověk, jenž je zdrojem všeho. 17

Vlastní Božskou podstatou je Láska a Moudrost. 19

Božská Láska je součástí Božské Moudrosti, Božská Moudrost je součástí Božské Lásky. 21

Božská láska a Božská Moudrost je substance a forma. 24

Božská Láska a Moudrost jsou substance a forma o sobě - jsou proto vlastním a jedinečným jsoucnem. 26

Božská Láska a Božská Moudrost nemůže jinak než být a projevovat se v druhých, ze sebe stvořených. 27

Vše ve vesmíru je stvořeno Božskou Láskou a Božskou Moudrostí Boha-Člověka. 29

Vše ve stvořeném vesmíru je příjemcem Božské Lásky a Božské Moudrosti Boha-Člověka. 30

Vše stvořené je určitým obrazem člověka. 33

Užitky všech stvořených věcí stoupají po stupních od nejnižší úrovně až k člověku a skrze člověka k Bohu-Stvořiteli, svému zdroji. 34

Božství vyplňuje bezprostorově veškerý prostor. 36

Božství je bezčasově přitomno ve veškerém čase. 39

Božství je stejné v tom největším i v tom nejmenším. 41

KAPITOLA II

[PROSTŘEDKY STVOŘENÍ]

Božská láska a Božská Moudrost se v duchovním světě jeví jako Slunce. 45

Ze slunce, jež vzniká z Božské Lásky a Božské Moudrosti, plyne teplo a světlo. 47

Ono slunce není Bohem; je vyzařováním z Božské Lásky a Božské Moudrosti Boha-Člověka. Totéž platí pro teplo a světlo z onoho slunce. 49

Duchovní teplo a světlo, jež vznikají vyzařováním od Pána jako ze slunce, tvoří jeden celek stejně jako jeho Božská Láska a Moudrost. 50

Slunce duchovního světa se objevuje ve střední výšce, ve stejné vzdálenosti od andělů jako slunce přírodního světa od lidi. 52

Vzdálenost mezi sluncem a anděly v duchovním světě je zdánlivá a závisí na tom, jak andělé přijímají Božskou Lásku a Moudrost. 54

Andělé jsou v Pánu a Pán je v nich; a protože andělé jsou přijemci, pouze Pán je nebem. 56

Východ v duchovním světě je tam, kde se nachází Pán jako slunce; tím jsou určeny i ostatní oblasti. 59

Oblasti duchovního světa nepocházejí od Pána jako od slunce, ale od andělů, a to podle jejich schopnosti přijímat. 61

Andělé se tváří neustále obracejí k Pánu jako ke slunci, a tak mají jih po pravici, sever po levici a západ za sebou. 63

Všechny vnitřní úrovně mysli i těla andělů jsou obráceny k Pánu jako ke slunci. 65

Všichni duchové, af jsou jakéhokoli charakteru, se obdobným způsobem obracejí ke své vládnoucí lásce. 67

Božská Láska a Božská Moudrost, jež vyzařují z Pána jako ze slunce a vytvářejí teplo a světlo v nebi, jsou Božským vyzařováním, tedy Duchem svatým. 69

Pán stvořil vesmír a vše v něm prostřednictvím slunce, které je prvotním vyzařováním Božské Lásky a Moudrosti. 72

Slunce přírodního světa je čistý oheň, a proto je mrtvé; a protože příroda pochází z tohoto slunce, je také mrtvá. 74

Bez oněch dvou sluncí, jednoho živého a druhého mrtvého, by nedošlo k žádnému stvoření. 76

Cíl stvoření - tedy návrat všeho ke Stvořiteli a spojení s Ním - se naplňuje na konečné úrovni. 78

KAPITOLA III

[STRUKTURA STVOŘENÍ]

V duchovním světě jsou atmosféry, vodstva a země právě tak jako ve světe přírodním, jsou však duchovní podstaty. 83

Existují různě stupně lásky a moudrosti, a proto i různé stupně tepla a světla, stejně jako různé stupně atmosfér. 85

Existují dva druhy stupňů, vertikální a horizontální. 87

Vertikální stupně jsou stejnorodé; jeden vychází z druhého ve stejném pořadí jako účel, příčina a účinek. 91

První stupeň je úhrnem a podstatou následujících stupňů. 93

Veškerá dokonalost ro ste a stoupá se stupni a podle stupňů. 94

V postupném řádu je první stupeň nejvýše a třetí stupeň nejníže, zatímco v simultánním řádu první stupeň tvoří střed a třetí stupeň okraj. 98

Konečný stupeň je souhrnem, schránou a základnou stupňů předchozích. 99

Vertikální stupně nacházejí ve svém konečném vyjádření naplnění a sílu. 103

Stupně obou druhů se nacházejí ve všem stvořeném, v té největší i té nejmenší skutečnosti. 106

V Pánu se nacházejí tři vertikální, nekonečné a nestvořené stupně, a v člověku tři konečné a stvořené stupně. 109

Tyto tři stupně existují v každém člověku od narození a mohou se otevírat postupně. Když jsou otevřeny, člověk je v Pánu a Pán je v člověku. 112

Ačkoli duchovní světlo vplývá do člověka skrze tři stupně, duchovní teplo do něj nevplývá, pokud se člověk nevyhýbá zlům jako hříchům a nehledí k Pánu. 115

Pokud není v člověku otevřen vyšší, duchovní stupeň, stává se přírodním a smyslovým člověkem. 118

Přírodní stupeň lidské mysli, nahlížen sám o sobě, je postupný, ale díky souvztažnosti s oběma vyššími stupni se při svém pozvednutí jeví jako oddělený. 124

Přírodní mysl, jež je obalem a schránou vyšších stupňů lidské mysli, je reaktivní. Nejsou-li vyšší stupně otevřeny, reaguje proti nim; jsou-li otevřeny, působí s nimi v souladu. 127

Zlo pochází ze zneužití schopností člověku vlastních - rozumnosti a svobody. 130

Zla a nepravdy jsou naprosto protikladné dobrům a pravdám. Zla a nepravdy jsou totiž ďábelské a pekelné, zatímco dobra a pravdy jsou Božské a nebeské. 135

Vše, co je součástí tří stupňů přírodní mysli, se uzavírá do skutků, které činíme tělesně. 141

KAPITOLA IV

[O ZPŮSOBECH STVOŘENÍ]

Pán od věčnosti, jenž je Jehovah, svořil vesmír a vše v něm ze Sebe, ne z ničeho. 147

Pán od věčnosti neboli Jehovah by nemohl stvořit vesmír a vše v něm, kdyby nebyl Člověk. 149

Pán od věčnosti neboli Jehovah vytvořil sám ze Sebe slunce duchovního světa, a z něj stvořil vesmír a vše v něm. 152

V Pánu jsou tři skutečnosti, jež jsou Pánem: Božská Láska, Božská Moudrost a Božská Užitečnost. Tyto tři skutečnosti se zdánlivě vyskytují mimo slunce duchovního světa: Božská Láska jako teplo, Božská Moudrost jako světlo a Božská Užitečnost jako atmosféra **155**

Atmosféry, jež jsou tři v obou světech, duchovním a přírod¬ním, se na poslední úrovni zakončují v substancích a **látkách** charakteristických pro zemi. c **157**

V substancích a látkách, jež vytvářejí zemi, není nic **z Božství** o sobě; avšak z Božství o sobě pocházejí. **159**

Veškeré užitky, jež jsou cíli stvoření, se nalézají ve **formách** a nabý¬vají těchto forem ze substancí a látek charakteristických pro zemi. 159

Vše ve stvořeném vesmíru je z hlediska užitečnosti obrazem člověka; to svědčí o tom, že Bůh je Člověk. 166

Všechny věci, které Pán stvořil, jsou užitečné. Jsou užitečné v takovém pořadí, stupni a ohledu, v jakém se vztahují k člověku a skrze člověka k Pánu, svému zdroji. 169

Zlé užitky nestvořil Pán, ale vznikly současně s peklem. 173

Viditelné skutečnosti stvořeného vesmíru dosvědčují, že příroda nic nestvořila a nic nevytváří, ale že vše tvoří Pán ze Sebe prostřednictvím duchovního světa. 182

KAPITOLA V

[CÍL STVOŘENÍ]

Pán pro Sebe v člověku stvořil a zformoval dva příbytky a přijímací schrány. Nazývají se vůle a rozum - vůle pro Jeho Božskou Lásku a rozum pro Jeho Božskou Moudrost. 191

Vůle a rozum, jež jsou příjemci lásky a moudrosti, sídlí v celém mozku a v každé jeho části, a proto v celém těle a v každé jeho části. 193

Souvztažnost srdce s vůlí a rozumu s plícemi nám umožní poznat vše, co lze poznat o vůli a rozumu neboli o lásce a moudrosti - tedy vše o lidské duši. 216

Počáteční stav člověka po početí 250

REJSTŘÍK biblických citací 252

POZNÁMKY 253

OBSAH 265

Emanuel Swedenborg

Božská Láska a Moudrost

Titul původního vydání: Sapicntia Angelica De Divino Amore et de Divina Sapientia, poprvé vydáno 1763, Amsterdam

Tato edice vychází z následujících pramenů:

Sapientia Anselica De Divino Amore et de Divina Sapientia. London, The Swedenborg Society, 1982.

Divine Love and Wisdom. Přel. George F. Dole. West Chester, Pennsylvania, the Swedenborg Foundation, Inc., 2003.

Divine Love and Wisdom. Přel. John C. Ager. West Chester, Pennsylvania, the Swedenborg Foundation, Inc., 1995.

Překlad: Lenka Máchová

Jazyková redakce: Lenka Košková

NáVrh obálky a ilustrace: Jan Buchta

Vydáno vlastním nákladem.

Tisk: Tiskservis Ostrava, P. Křičky 24, Ostrava 1

Vydání první, Frýdek-Mistek 2005

ISBN 80-239-5006-1

http//www.swedenborg. cz

O životě a lásce: překlad Swedenborgových pojednání *Nauka o lásce k bližnímu* a *Nauka o životě.* 163 str., brož., 130 Kč.

O Písmu svatém: překlad *Nauky o Písmu svatém.* 105 str., 100 Kč.

0 Pánu a víře: překlad *Nauky o Pánu* a *Nauky o víre.* 154 str.. 130 Kč.

V případě objednávky celého třisvazkového souboru (cena 360 Kč) bude přidána zdarma kazeta na knihy a dle zájmu buď knížka *Hledání smyslu,* zkrácená verze Swedenborgova *Nebe a pekla,* nebo časopis *Arcana,* ročník 2000.

Příběhy z duchovního světa, E. Swedenborg. Soubor příběhů, kterými autor prokládal některé své teologické spisy. Příběhy zaznamenávají Swedenborgovy vlastní zážitky z putování světem duchů, nebesy a pekly. Autor těmito světy nejenom procházel, ale také rozmlouval s jejich obyvateli a vše pozorně sledoval a hodnotil; přináší nám tak ojedinělé svědectví ze světa za hranicemi naší běžné zkušenosti. *450 str., ilustrace, cena 200Kč*

Nebeské město, E. **Swedenborg.** Překlad díla Nový Jeruzalém a jeho nebeská nauka (dle slyšeného z nebe). Jde o jednu z méně rozsáhlých Swedenborgových prací, jež shrnuje třiadvacet nauk obsáhleji rozvinutých v jeho ostatních dílech. Kniha má sedm částí, z nichž čtyři se zabývají člověkem a jeho duchovní podstatou, životem a vývojem a zbývající tři dalšími tématy, jako je život po smrti, náboženství, bible, prozřetelnost a Pán; skýtá tak celistvý průřez učením autora. *Vydalo nakl. Onyx, 100 str., 100Kč*

Styk duše s tělem a O bílém koni v Apokalypse, E. Swedenborg. Dvě kratší pojednání. Ve Styku duše s tělem se autor zabývá odvěkou filozofickou otázkou vzájemného působení duše a těla. Je zastáncem duchovního vlivu, který je založen na řádu a jeho zákonech. Spis O bílém koni v Apokalypse dokazuje, že za doslovným zněním Bible se skrývá vnitřní, symbolický význam. *80 str., brož., cena 100,- Kč*

Manželská láska, E. Swedenborg. V tomto pojednání o lásce Swedenborg učí, že pohlavní rozdíly mezi mužem a ženou trvají dále po smrti a že manželství existuje 1 v nebi. Na zemi uzavřená manželství, která nejsou opravdová, však nepokračují. Ty dvojice, které patří k sobě, spolu zůstanou, ostatní se rozejdou po svých vlastních cestách. Opakem manželské lásky je láska smilná, v níž partner není předmětem lásky, nýbrž pouhým nástrojem k dosahování požitků. *Zkrácené vydáni, 166 str., 120Kč*

Hledání smyslu, L. Máchová. Drobná knížka hovoří o myšlenkách Swedenborga a hledá odpovědi na otázky, které si lidé kladou o Bohu, smyslu své existence aj. *86 str., 50Kč*